T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
ÖZEL HUKUK PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

İCRA HUKUKUNDA TAKİP ARKADAŞLIĞI

Buse DİŞEL

Danışman
Prof. Dr. Oğuz ATALAY

2011

YÜKSEK LİSANS
TEZ/ PROJE ONAY SAYFASI

2008800304

Üniversite : Dokuz Eylül Üniversitesi
Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü
Adı ve Soyadı : Buse DİŞEL
Tez Başlığı : İcra Hukukunda Takip Arkadaşlığı

Savunma Tarihi : 02.08.2011
Danışmanı : Prof.Dr.Oğuz ATALAY

JÜRİ ÜYELERİ

Ünvanı, Adı, Soyadı	Üniversitesi	İmza
Prof.Dr.Oğuz ATALAY	DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ	.....
Yrd.Doç.Dr.Mine AKKAN	DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ	.....
Prof.Dr.Yusuf KARAKOÇ	DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ	.....

Oybirliği (X)
Oy Çokluğu ( )

Buse DİŞEL tarafından hazırlanmış ve sunulmuş "**İcra Hukukunda Takip Arkadaşlığı**" başlıklı Tezi(X) / Projesi( ) kabul edilmiştir.

Prof.Dr. Utku UTKULU
Enstitü Müdürü

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum "**İcra Hukukunda Takip Arkadaşlığı**" adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih
21/07/2011
Buse DİŞEL

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

İCRA HUKUKUNDA TAKİP ARKADAŞLIĞI

Buse DİŞEL

Dokuz Eylül Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Özel Hukuk Anabilim Dalı

Özel Hukuk Programı

İcra takibi, iki taraf sistemi üzerine kurulmuştur. Takibin tarafları, alacaklı ile borçludur. Alacaklı, icra takibini başlatan, talepte bulunan kimsedir; borçlu ise takipte borçlu olarak gösterilen kimsedir. Bazı durumlarda ise alacaklı veya borçlu tarafta, birden çok kimse yer alabilir.

İcra takibinde alacaklı ve borçlu tarafta birden fazla kimsenin olması durumunda, takip arkadaşlığı söz konusu olur. Takip arkadaşlığının iki türü vardır. Bunlar, mecburî takip arkadaşlığı ve ihtiyarî takip arkadaşlığıdır. Takipte alacaklı veya borçlu tarafta birden çok kimsenin bulunması zorunlu ise, mecburî takip arkadaşlığından; birden çok kimsenin bulunması isteğe bağlı ise ihtiyarî takip arkadaşlığından bahsedilir.

Alacaklı tarafta mecburî takip arkadaşlığının olduğu hâllerde, alacaklıların icra taraf işlemlerini hep birlikte yapmaları, kural olarak, zorunludur. Borçlu tarafta mecburî takip arkadaşlığı söz konusu ise icra memuru, icra işlemlerini borçluların tümüne karşı yapmalıdır. İhtiyarî takip arkadaşlığında ise, takip arkadaşlarının her biri, diğerinden bağımsız olarak hareket edebilir. Bunun sonucu olarak da alacaklı taraftaki takip arkadaşlarından her biri tek başına taraf takip işlemi yapabilir, borçlular hakkında da icra takip işlemleri ayrı ayrı yapılacaktır.

Bu çalışmanın birinci bölümünde, takip arkadaşlığı hakkında genel bilgilere yer verilecektir. İkinci bölümde ise, mecburî ve ihtiyarî takip arkadaşlığının ne zaman söz konusu olduğu tespit edilmeye çalışılacaktır. Son olarak çalışmamızın üçüncü bölümünde ise, takip arkadaşlığının hüküm ve sonuçlarına ilişkin açıklamada bulunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: İcra Takibi, Takip Arkadaşlığı, Mecburî Takip Arkadaşlığı, İhtiyarî Takip Arkadaşlığı.

ABSTRACT

Master Thesis

Joinder of Enforcement in Enforcement Law

Buse DİŞEL

Dokuz Eylül University

Graduate School of Social Sciences

Department of Private Law

Private Law Program

Enforcement proceeding is based on two parties. Parties of the enforcement procedure are creditor and debtor. Creditor is the person who initiates the enforcement process and claims his credit; whereas the debtor is shown as the debtor in this process. In some situations there might be more than one person as creditor or debtor.

When there are more than one creditor or debtor, joinder of enforcement exists. There are two types of joinder of enforcement. These are compulsory and permissive joinder of enforcement. When the existence of more than one person as creditor or debtor is obligatory in the enforcement process, there is a compulsory joinder of enforcement. When this situation is arbitrary, we might discuss premissive joinder of enforcement.

The existence of obligatory joinder of enforcement for creditor requires all creditors to carry out all procedural transactions together. When debtor involves in joinder of enforcement, the enforcement officer has to carry out all procedural transactiosnagainst all debtors. Permissive joinder of enforcement enables people who are involved in the joinder to act independently. As a result of this fact each creditor can transact on his own and these transactions might be carried out against debtors seperately.

First chapter of this thesis includes general information on joinder of enforcement. Second chapter tries to determine when there is obligatory and when there is permissive joinder. Last chapter covers legal consequences of joinder of enforcement.

Key Words: Enforcement Proceeding, Joinder of Enforcement, Obligatory Joinder of Enforcement, Permissive Joinder of Enforcement.

İCRA HUKUKUNDA TAKİP ARKADAŞLIĞI

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI II

YEMİN METNİ III

ÖZET IV

ABSTRACT VI

İÇİNDEKİLER VIII

KISALTMALAR XIV

GİRİŞ 1

BİRİNCİ BÖLÜM

TAKİP ARKADAŞLIĞI HAKKINDA GENEL BİLGİLER

§ 1. KONUNUN ÖNEMİ, KAVRAM VE TERİM 4

I. KONUNUN ÖNEMİ 4

II. KAVRAM 7

III. TERİM 6

§ 2. TAKİP ARKADAŞLIĞININ HUKUKÎ TEMELLERİ 9

I. İCRA VE İFLÂS KANUNU'NDAKİ TAKİP ARKADAŞLIĞINA İLİŞKİN HÜKÜMLER VE BUNLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ .. 9

A. Genel Olarak 9

B. İcra ve İflâs Kanunu'ndaki Takip Arkadaşlığına İlişkin Hükümler 10

C. Değerlendirme 13

II. MADDÎ HUKUK BAKIMINDAN TAKİP ARKADAŞLIĞININ HUKUKÎ TEMELLERİ (BİRLİKTE ALACAKLILIK VE BİRLİKTE BORÇLULUK) 14

A. Genel Olarak 14

B. Birlikte Alacaklılık 16
1. Genel Olarak 16
2. Elbirliği Hâlinde Alacaklılık 16
3. Bölünemez Alacaklılık 18
4. Müteselsil Alacaklılık 19
5. Kısmî Alacaklılık 21
C. Birlikte Borçluluk 21
1. Genel Olarak 21
2. Elbirliği Hâlinde Borçluluk 23
3. Bölünemez Borçluluk 24
4. Müteselsil Borçluluk 26
5. Kısmî Borçluluk 28

§ 3. DAVA ARKADAŞLIĞI İLE TAKİP ARKADAŞLIĞI ARASINDAKİ İLİŞKİ (BENZERLİK VE FARKLILIKLAR) 29
I. GENEL OLARAK 29
II. DAVA ARKADAŞLIĞININ TEMEL ÖZELLİKLERİ ..31
III. DAVA ARKADAŞLIĞI VE TAKİP ARKADAŞLIĞININ BENZERLİKLERİ 33
A. Mecburî Dava Arkadaşlığı ile Mecburî Takip Arkadaşlığının Benzerlikleri 33
B. İhtiyarî Dava Arkadaşlığı ile İhtiyarî Takip Arkadaşlığının Benzerlikleri 35
IV. DAVA ARKADAŞLIĞI VE TAKİP ARKADAŞLIĞININ FARKLILIKLARI 38
A. Mecburî Dava Arkadaşlığı ile Mecburî Takip Arkadaşlığının Farklılıkları 38

B. İhtiyarî Dava Arkadaşlığı ile İhtiyarî Takip Arkadaşlığının Farklılıkları 40

§ 4. TAKİP ARKADAŞLIĞININ BAZI KURUMLARLA İLİŞKİSİ .44

I. TARAF EHLİYETİ 44

II. TAKİP EHLİYETİ 49

III. SIFAT 51

IV. İCRA TAKİP YETKİSİ 52

V. TARAFLARIN TEMSİLİ 58

VI. TARAF DEĞİŞİKLİĞİ 61

A. Genel Olarak 61

B. Takip Konusu Alacağın Devri veya Borcun Nakli 62

C. Taraflardan Birinin Takip Sırasında Ölümü 63

1. Alacaklının Ölümü 63

2. Borçlunun Ölümü 64

İKİNCİ BÖLÜM

TAKİP ARKADAŞLIĞI HÂLLERİ

§ 5. MECBURÎ TAKİP ARKADAŞLIĞI 70

I. ALACAKLI TARAFTA 70

A. Genel Olarak 70

B. Elbirliği Hâlinde Alacaklılığa İlişkin Değerlendirme 71

1. Elbirliği Alacaklılığında Mecburî Takip Arkadaşlığı 71

2. Elbirliği Alacaklılığında Mecburî Takip Arkadaşlığının İstisnaları 74

C. Bölünemez Alacaklılığa İlişkin Değerlendirme 77

D. Ara Sonuç: *Alacaklı Tarafta Mecburî Takip Arkadaşlığı, Kural Olarak, Sadece Elbirliği Hâlinde Alacaklılıktan Kaynaklanır* 83
II. BORÇLU TARAFTA 84
A. İcra ve İflâs Kanunu'ndan Kaynaklanan Hâller 84
1. Takip Sırasında Borçlunun Ölmesi Hâlinde Takibe Miras Ortaklığına Karşı Devam Edilmesi 85
2. Rehnin Paraya Çevrilmesi Yoluyla Takipte Rehnin Üçüncü Kişi Tarafından Verilmesi 87
3. Kambiyo Senetlerine Özgü Takip Yolunda İflâsa Tâbi Birden Çok Borçlunun Bulunması 88
B. Maddî Hukuktan Kaynaklanan Hâller 91
1. Genel Olarak 91
2. Elbirliği Borçluluğuna İlişkin Değerlendirme 92
3. Bölünemez Borçluluğa İlişkin Değerlendirme 97
a. Genel Olarak 97
b. İlâmlı İcra Bakımından 98
c. Kiralanan Taşınmazların Tahliyesi Bakımından.....102
C. Ara Sonuç: *İcra ve İflâs Kanunu'ndan Kaynaklanan Hâller İle Birlikte, Mecburî Takip Arkadaşlığı, Kural Olarak, Sadece Borcun Niteliği Gereğince Birden Çok Borçlunun Birlikte İfasının Zorunlu Olduğu Durumlarda Söz Konusudur*.....107

§ 6. İHTİYARÎ TAKİP ARKADAŞLIĞI 109

I. ALACAKLI TARAFTA 109

A. Müteselsil Alacaklılığa İlişkin Değerlendirme 109

B. Kısmî Alacaklılığa İlişkin Değerlendirme 110

C. Ara Sonuç: *Alacaklı Tarafta İhtiyarî Takip Arkadaşlığı, Kural Olarak, Sadece Bölünemez Alacaklılık ve Müteselsil Alacaklılık Hâllerinden Kaynaklanır* 113

II. BORÇLU TARAFTA 114

A. Müteselsil Borçluluğa İlişkin Değerlendirme 114

B. Kısmî Borçluluğa İlişkin Değerlendirme.....115

C. Ara Sonuç: *Borçlu Tarafta İhtiyarî Takip Arkadaşlığı, Kural Olarak, Elbirliği Hâlinde Borçluluk, Bölünemez Borçluluk ve Müteselsil Borçluluk Hâllerinden Kaynaklanır* 119

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TAKİP ARKADAŞLIĞININ HÜKÜM VE SONUÇLARI

§ 7. MECBURÎ TAKİP ARKADAŞLIĞININ HÜKÜM VE SONUÇLARI 121

I. ALACAKLI TARAFTA 121

A. Takibin Başlangıcında 121

B. Takip Sırasında 127

C. Takip Sonunda 129

II. BORÇLU TARAFTA 131

A. Takibin Başlangıcında 131

1. Genel Olarak 131

2. İcra ve İflâs Kanunu'ndan Kaynaklanan Mecburî Takip Arkadaşlığında 131

3. Maddî Hukuktan Kaynaklanan Mecburî Takip Arkadaşlığında 139
B. Takip Sırasında 141
1. İcra ve İflâs Kanunu'ndan Kaynaklanan Mecburî Takip Arkadaşlığında 141
2. Maddî Hukuktan Kaynaklanan Mecburî Takip Arkadaşlığında 143
C. Takip Sonunda 145

§ 8. İHTİYARÎ TAKİP ARKADAŞLIĞININ HÜKÜM VE SONUÇLARI 147
I. ALACAKLI TARAFTA 147
A. Takibin Başlangıcında 147
B. Takip Sırasında 148
C. Takip Sonunda 149
II. BORÇLU TARAFTA 150
A. Takibin Başlangıcında 150
1. Yetkili İcra Dairesi 150
2. Takip Talebi ve Ödeme Emri 151
B. Takip Sırasında 157
C. Takip Sonunda 161

SONUÇ 163
KAYNAKÇA 170

KISALTMALAR

ABD	**:** Ankara Barosu Dergisi
AD	**:** Adalet Dergisi
art.	**:** artikel
Aşa.	**:** Aşağıda
AÜHFD	**:** Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
b.	**:** bent
B.	**:** Band
Batider	**:** Banka ve Ticaret Hukuku Enstitüsü Dergisi
BK	**:** 818 sayılı, 22.04.1926 tarihli Borçlar Kanunu
bkz.	**:** bakınız
c.	**:** cümle
C.	**:** Cilt
Çev.	**:** Çeviren
dn.	**:** dipnot
DEÜHFD	**:** Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
HD	**:** Hukuk Dairesi
HGK	**:** Hukuk Genel Kurulu
HMK	**:** 6100 sayılı, 12.01.2011 tarihli Hukuk Muhakemeleri Kanunu
HUMK	**:** 1086 sayılı, 18.06.1927 tarihli Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu
HPD	**:** Hukukî Perspektifler Dergisi
İBD	**:** İstanbul Barosu Dergisi
İBK	**:** İçtihadı Birleştirme Kararı
İİD	**:** İcra İflâs Dairesi
İİK	**:** 2004 sayılı, 09.06.1932 tarihli İcra ve İflâs Kanunu
İÜHFM	**:** İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
İzBD	**:** İzmir Barosu Dergisi
Karş.	**:** Karşılaştırınız
KMK	**:** 634 sayılı, 23.06.1965 tarihli Kat Mülkiyeti Kanunu
kn.	**:** kenar numarası

Legal HD	**:** Legal Hukuk Dergisi
m.	**:** madde
MHAD	**:** Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi
s.	**:** sayfa
S.	**:** Sayı
SchKG	**:** Bundesgesetz über Schuldbetreibung und Konkurs
SÜHFD	**:** Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
TBBD	**:** Türkiye Barolar Birliği Dergisi
TMK	**:** 4721 sayılı, 22.11.2001 tarihli Türk Medenî Kanunu
TTK	**:** 6762 sayılı, 29.06.1956 tarihli Türk Ticaret Kanunu
vd.	**:** ve devamı
yeni TBK	**:** 6098 sayılı, 11.01.2011 tarihli Türk Borçlar Kanunu
yeni TTK	**:** 6102 sayılı, 15.01.2011 tarihli Türk Ticaret Kanunu
YKD	**:** Yargıtay Kararları Dergisi
Yön.	**:** İcra ve İflâs Kanunu Yönetmeliği
yuk.	**:** yukarıda
YÜHFD	**:** Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
ZPO	**:** Zivilprozessordnung

GİRİŞ

İcra takibi, aynen davada olduğu gibi, iki taraf sistemi üzerine kurulmuştur. Takibin tarafları, alacaklı ile borçludur. Alacaklı, icra takibini başlatan, talepte bulunan kimsedir; borçlu ise takipte borçlu olarak gösterilen kimsedir. Tarafların maddî hukuk yönünden durumları ne olursa olsun ve ortada borçlar hukuku anlamında bir borç ile ilgili talep bulunsun veya bulunmasın, icra takibiyle talebini elde etme çabasında olan kimse alacaklı, diğer taraf ise borçlu olacaktır. Bazı durumlarda ise alacaklı veya borçlu tarafta, birden çok kimse yer alabilir.

Genel anlamıyla icra takibinde alacaklı ve borçlu tarafta birden fazla kimsenin olması durumunda, takip arkadaşlığı meydana gelir. 2004 sayılı İcra ve İflâs Kanunu'nda, borçlu tarafta birden çok kimsenin bulunması hâlinde bunun sonuçlarına ilişkin birkaç hüküm ile takibin borçlu tarafında mecburî takip arkadaşlığını öngören hükümler dışında, takip arkadaşlığıyla ilgili herhangi bir kural yer almamaktadır.

Takip arkadaşlığının İcra ve İflâs Kanunu'nda ya da başka herhangi bir kanunda, normatif olarak doğrudan bir düzenlemesi bulunmamakla birlikte, doktrinde ve uygulamada varlığı tartışmasız kabul edilmektedir. Uygulamada da özellikle borçlu tarafta birden çok kimseye karşı takip yapılmasına oldukça sık rastlanılmaktadır. Bu durum, alacaklıların mevcut durumlarını güçlendirmek adına, asıl borçlu yanında şahsî kefalet veya aynî teminat ile alacaklarını güvenceye almak istemeleri, böylelikle tek bir borç için birden çok kimsenin alacaklıya karşı borçlanmasından ileri gelmektedir.

Çalışmamızın amacı da oldukça fazla uygulama alanı bulan bu kurumun hangi hâllerde söz konusu olacağını tespit etmek ve meydana geldiği hâller bakımından hüküm ve sonuçlarını belirlemektir.

Bir icra takibinde, alacaklı veya borçlu tarafta birden çok kişinin bulunması, bazı hâllerde zorunlu iken; bazı hâllerde tarafların, özellikle de alacaklının isteğine bağlıdır. Takip arkadaşlığının ne zaman meydana geleceği ve bunun hangi hâllerde zorunlu, hangi hâllerde ise ihtiyarî olduğunu belirleyebilmek için, bu müessesenin hukukî temellerinin tespit edilmesi gerekir.

İcra hukukunda, takip arkadaşlığının hukukî temellerini ortaya koymaya çalışırken, öncelikle İcra ve İflas Kanunu'ndaki takip arkadaşlığının varlığına işaret eden hükümler değerlendirilmelidir. Hemen belirtmek gerekir ki, İcra ve İflâs Kanunu'ndaki hükümler, takip arkadaşlığının hukukî temellerini koymak bakımından yeterli değildir. Zira alacaklı ve borçlu tarafta birden fazla kişinin yer alması, sadece icra hukukuna özgü sebeplerle meydana gelmez; bu durum çoğunlukla maddî hukuk ile ilgilidir.

Maddî hukuktan kaynaklanan sebeplerle, hukukî bir ilişkinin alacaklı veya borçlu tarafında birden fazla kişinin bulunması, icra hukuku anlamında da birtakım sonuçlar doğuracaktır. Örneğin, takip konusu hakkın maddî hukuktan kaynaklanan bir sebeple iştirak hâlinde bulunması durumunda, icra takibinde de alacaklı veya borçlu tarafta birden fazla kişi yer alacak, yani takip arkadaşlığı gündeme gelecektir. Aynı şekilde, müteselsil borçluluğun bulunması hâlinde, alacaklının müteselsil borçluların tümüne ya da içlerinden birine başvurması mümkündür. Böyle bir durumda, alacaklı alacağını almak için icra takibi başlatırsa ve takibi, müteselsil borçlulardan birkaçına veya tümüne yöneltmek isterse borçlu tarafta takip arkadaşlığı söz konusu olacaktır. Bu sebeple takip arkadaşlığının hukukî temelleri ortaya konulmaya çalışılırken, ikinci olarak, maddî hukuk kurallarının icra hukukunda takip arkadaşlığını meydana getirdiği hâllerin tespit edilmesi gerekir.

İcra hukukundaki takip arkadaşlığının hukukî temelleri ortaya konulurken medenî usûl hukukundaki dava arkadaşlığı da değerlendirilmelidir. Zira dava arkadaşlığı ile takip arkadaşlığı, medenî usûl hukuku ve icra hukukunun karakteristik özelliklerinden kaynaklanan birtakım farklılıklar dışında, oldukça benzer kurumlardır. Her ikisinin de çoğunlukla maddî hukuktan kaynaklandığı düşünüldüğünde, takip arkadaşlığının hukukî temellerini belirlerken, dava arkadaşlığıyla karşılaştırma yaparak daha doğru bir sonuca varılacaktır.

Çalışmamızın başlığından da kısmen anlaşılacağı üzere, bu çalışmanın inceleme konusu, tüm icra ve iflâs hukuku alanındaki takip arkadaşlığının meydana geldiği hâller ve bunun hüküm ve sonuçları değildir. Konu, sadece icra hukukundaki takip arkadaşlığının meydana geldiği hâller ve bunun hüküm ve sonuçlarıyla sınırlı tutulmuştur. Bu sebeple iflâs hukukundaki takip arkadaşlığı ve buna ilişkin tartışmalar konumuz dışında kalmaktadır.

Bu çalışmada, yeni 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nu esas alarak açıklamalarda bulunulacak; eski 1086 sayılı Kanunu'na ise sadece ilgili yerlerde karşılaştırma yapabilmek adına dipnotlarda değinilecektir.

Çalışmamız, üç bölümden oluşmaktadır: İlk bölümde, takip arkadaşlığı kavramı ve takip arkadaşlığı hakkında genel bilgiler verilecek, ikinci bölümde takip arkadaşlığı hâllerine değinilecek ve son olarak üçüncü bölümde de takip arkadaşlığının hüküm ve sonuçları üzerinde durulacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM
TAKİP ARKADAŞLIĞI HAKKINDA GENEL BİLGİLER

§ 1. KONUNUN ÖNEMİ, KAVRAM VE TERİM

I. KONUNUN ÖNEMİ

Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda, dava arkadaşlığının, ihtiyarî ve mecburî olmasına göre, hangi hâllerde meydana geleceği ve sonuçlarının ne olacağı düzenlenmiştir (*mecburî dava arkadaşlığı bakımından* HMK m. 59, 60; *ihtiyarî dava arkadaşlığı bakımından* HMK m. 57, 58)[1]. İcra ve İflâs Kanunu'nda ise alacaklı ve borçlu tarafta birden fazla kişinin bulunmasına, yani takip arkadaşlığına ilişkin *doğrudan* düzenlenme bulunmamaktadır. Kanun'da takip arkadaşlığıyla ilgili birtakım hükümler mevcut olmasına rağmen, bunların dışında, takibin alacaklı ve borçlu tarafında ne zaman birden fazla kişinin bulunacağı ya da bu şekilde bir tarafta birden fazla kişinin bulunması durumunda, bunun sonuçlarının ne olacağına ilişkin bir kural yer almamaktadır. Sadece Kanun'daki çeşitli hükümler, kanun koyucunun takibin alacaklı ve borçlu tarafında birden fazla kişinin bulunmasının mümkün olduğu yönündeki iradesini göstermektedir (İİK m. 53/2; m. 58/2; m. 149/1, m.149a/2, c. 1, m.150ı/1, c. son, m. 167/2; m. 176b/2, c. 1).

İcra hukukunda, takip arkadaşlığının mevcut olduğunu kabul etmek ve birden fazla kimsenin bir icra takibinde alacaklı veya borçlu tarafta yer almasının mümkün olduğunu belirtmek, takip arkadaşlığının hangi hâllerde gündeme geleceğini tespit edebilmek ve bunun hüküm ve sonuçlarını tam olarak ortaya koyabilmek bakımından yeterli değildir. Ayrıca, Kanun'da takip arkadaşlığının hangi hâllerde mümkün olduğu ve bunun sonucunun ne olacağı konusunda genel bir düzenlemenin mevcut olmaması, icra hukukunda takip arkadaşlığı kurumunun hukukî temellerini belirlemeyi de zorlaştırmaktadır.

Takip arkadaşlığının hukukî temellerinin tam olarak tespit edilmemesi, Türk icra hukuku uygulamasında, takibin alacaklı ve borçlu tarafında maddî hukuk kurallarıyla bağdaşmayan mecburî ve ihtiyarî takip arkadaşlığı hâlleri

---

[1] Dava arkadaşlığı, 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nda da yer almaktadır (*mecburî dava arkadaşlığı* için bkz. HUMK m. 47; *ihtiyarî dava arkadaşlığı* için bkz. HUMK m. 43).

öngörülmesine; bunlara birtakım yanlış hüküm ve sonuçlar bağlanmasına sebebiyet vermektedir.

İcra hukuku uygulamasında, maddî hukuk kurallarına aykırı olarak birlikte takip yapması zorunlu olmayan alacaklılara birlikte takip yapma ya da alacaklıya aynı anda birden çok borçluya karşı takip başlatma mecburiyeti öngörülmektedir. Bu yüzden alacaklılar, alacaklarını tahsil etmekte oldukça zorlanmakta ve bazı durumlarda bu imkânsız hâle gelmektedir. Aynı şekilde takip konusu borcun bir kısmından sorumlu olan borçlular, sanki tüm borçtan sorumluymuş gibi, takip edilmekte ve içlerinden biri borcunu ödese bile, diğerleri ödemedikçe aleyhlerine açılan takip derdest kalmaktadır.

Bu sebeplerle, takip arkadaşlığının hangi hâllerde meydana geldiği ve bunun hüküm ve sonuçlarının ne olduğunun tespit edilmesi gerekir.

II. KAVRAM

İcra hukukunda takip arkadaşlığının ne zaman söz konusu olacağı veya takip arkadaşlığının olduğu durumlarda bunun hüküm ve sonuçlarının ne olacağına ilişkin İcra ve İflâs Kanunu'nda herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. Kanun'un hiçbir hükmünde, *takip arkadaşlığı* terimine yer verilmemiştir. Kanun'da takip arkadaşlığına ilişkin doğrudan herhangi bir düzenleme olmasa da gerek doktrinde[2] gerekse yargı kararlarında[3], takibin bir tarafında birden fazla kimsenin bulunacağı kabul edilmektedir.

---

[2] ***Berkin,*** İcra Hukuku Rehberi, s. 186; ***Üstündağ,*** s. 69; ***Kuru,*** C. I, s. 165 vd.; ***Pekcanıtez,*** Şikâyet, s. 111 vd.; ***Kuru,*** *El Kitabı* s. 146; ***Kuru / Arslan / Yılmaz,*** s. 105; ***Sungurtekin,*** s. 30 vd.; ***Pekcanıtez / Atalay / Sungurtekin-Özkan / Özekes,*** s.143; ***Erturgut,*** s. 53; **Karslı,** s. 59; ***Muşul,*** s. 171 vd.; ***Ulukapı,*** İcra, s. 38–39; ***Yıldırım / Deren-Yıldırım,*** s. 16; ***Budak,*** s. 98; ***Gören-Ülkü,*** s. 33.

[3] Yargıtay'ın da takibin alacaklı ya da borçlu tarafında birden çok kimsenin olacağına ilişkin pek çok kararı vardır. Örneğin, birden çok alacaklının takip icra takibi yapmasına ilişkin kararı için bkz. "*Alacaklılar tarafından borçlu Irak Petrol Bakanlığı Oil Marketing Co.Somo hakkında yapılan ilâmsız takibin kesinleşmesinden sonra, Irak Devletine ait ham petrolün ve petrol ürünlerinin haczedilmesi üzerine, şikayetçi Botaş-Boru Hatları ile Petrol Taşıma A.Ş., bu haczin 07.02.1975 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan Türkiye-Irak Ham Petrol Boru Hatları Antlaşmaları ve Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin 22.05.2003 tarihli kararlarına aykırı olması nedeniyle haczin kaldırılmasını talep etmiş, mahkemece şikayetçinin sıfatı olmadığı gibi süresinde de başvurulmadığından şikayetin reddine karar verildiği görülmüştür.*" 12. HD, 31.5.2010, 136/13224 (Kazancı İçtihat-Bilişim Bilgi Bankası). Yargıtay'ın alacaklı tarafta birden çok kimsenin yer almasının zorunlu olduğunu öngören bir kararı ise şöyledir: "*Birden fazla kiralayan olması halinde icra takibinin tüm kiralayanlar tarafından yapılması ve davanın da birlikte açılması zorunludur.*" 6. HD, 20.4.2009, 2277/3461 (Kazancı İçtihat-Bilişim Bilgi

Doktrinde de takip arkadaşlığı, icra takibinin alacaklı ve borçlu tarafında birden fazla kimsenin bulunması olarak tanımlanmıştır[4]. Maddî hukuka veya icra hukukuna özgü sebeplerle, icra takibinin alacaklı veya borçlu tarafında birden fazla kişi bulunabilir. Maddî hukukta borç ilişkisinde birden çok kimse alacaklı veya borçlu olarak yer alabilir. Birden çok alacaklının veya borçlunun yer aldığı bir borç ilişkisi, bazı hâllerde icra hukukunda takibin alacaklı veya borçlu tarafında da birden çok kimsenin bulunmasına sebep olacaktır. Örneğin, birden çok kimsenin sözleşmeye konu olan borçtan müteselsilen sorumlu oldukları hâllerde, alacaklı borçlulara karşı birlikte takip yapabilir. Aynı şekilde, bir borç ilişkisinin alacaklı tarafında elbirliği ortaklıklarından birinin bulunması durumunda, ortaklığın ortaklarının tümünün takipte alacaklı tarafta bulunması zorunludur. İcra ve İflâs Kanunu'nda da birden çok kimsenin takipte birlikte yer almasının zorunlu olduğu hâller öngörülmüştür. İcra hukukuna özgü bu hâller, takip sırasında borçlunun ölmesi üzerine takibe terekeye karşı devam edilmesi, dolayısıyla tüm mirasçılara karşı devam edilmesi (İİK m. 53/2), rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takiplerde asıl borçlu ile rehin veren üçüncü kişiye birlikte takip yapılması (İİK m. 145/1, m. 146/1, m. 150h, m. 149a/2, c.1, m. 149b/1, m. 150ı/1, c. son) ve bir kambiyo senedinin iflâsa tabi birden çok borçlusunun olması durumunda bunların hepsine aynı talepte bulunulması (İİK m. 176b)dır.

Alacaklı veya borçlu tarafta birden fazla kimsenin bulunması, bazı hâllerde isteğe bağlı iken; bazen de takibin bir tarafında birden çok kimsenin bulunması, maddî hukuktan veya icra hukukundan kaynaklanan sebeplerle bir zorunluluk arz etmektedir. Alacaklı ve borçlu tarafta, takip arkadaşlığının oluşumunun tarafların

---

Bankası). Borçlu tarafta mecburî takip arkadaşlığının söz konusu olduğuna dair bir karar için bkz. "*İİK'nun 149. maddesine göre aralarında zorunlu takip arkadaşlığı olan borçlu ile rehin veren hakkında birlikte takip yapılmalıdır."* 12. HD, 14.2.2006, 25851/2389 (YKD, C. 32, S. 4, Nisan 2006, s. 607–608). Yargıtay'ın takip arkadaşlığı ile ilgili diğer kararları için bkz. 19. HD, 27.4.2006, 9363/4579 (Kazancı İçtihat-Bilişim Bilgi Bankası); 19. HD, 13. 10. 2005, 13086/10023 (Kazancı İçtihat-Bilişim Bilgi Bankası); 6. HD, 1.3.2004; 1031/1285 (Kazancı İçtihat-Bilişim Bilgi Bankası); 12. HD, 23.11.1995, 16777/16559 (***Uyar,*** C. V, s. 6801).

[4] İcra hukukunda takip arkadaşlığının benzer tanımları için bkz. ***Kuru,*** C. I, s. 165; ***Üstündağ,*** s. 69; ***Kuru,*** El Kitabı, s. 146; ***Kuru / Arslan / Yılmaz,*** s. 105; ***Pekcanıtez,*** Şikâyet, s. 111–112; ***Sungurtekin,*** s 30; ***Pekcanıtez / Atalay / Sungurtekin-Özkan / Özekes,*** s. 143; ***Muşul,*** s. 171; ***Ulukapı,*** İcra, s. 38; ***Yıldırım / Deren-Yıldırım,*** s. 16; ***Karslı,*** s. 59. İcra hukukunda, takip arkadaşlığının yanı sıra, "*şikâyet arkadaşlığı*" da söz konusudur. Şikâyet arkadaşlığı da takip arkadaşlığında olduğu gibi, *ihtiyarî* ve *mecburî* şikâyet arkadaşlığı olarak ikiye ayrılır. Bu konuya ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. ***Pekcanıtez,*** Şikâyet, s. 111 vd.

isteğine bağlı olduğu hâllerde, *ihtiyarî takip arkadaşlığı*[5]; bu oluşumun zorunlu olduğu hâllerde ise *mecburî takip arkadaşlığı* söz konusudur[6].

III. TERİM

Doktrinde çoğunlukla, bir icra takibinde, alacaklı veya borçlu tarafta birden fazla kişinin bulunması durumu, "*takip arkadaşlığı*" olarak ifade edilmektedir[7]. Bazı yazarlarca, bu terim yerine veya bunun yanı sıra *takip ortaklığı*, *tarafların taaddüdü* gibi terimler de kullanılmaktadır[8]. 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda "*takip arkadaşlığı*" terimine yer verilmiştir[9]. Böylelikle "*takip arkadaşlığı*" terimi, ilk kez bir hukuk normunda yer almış ve açıkça kanunî bir temel kazanmıştır. Biz de bu çalışmada, doktrindeki çoğunluğa uymak ve kanunî terimden ayrılmamak adına takibin bir tarafında birden çok kişinin bulunması hâlinde, *takip arkadaşlığı* terimini kullanmayı tercih etmekteyiz.

Takip arkadaşlığının türleri bakımından da terim sorununa değinilmesi gerekmektedir. Bu çalışmada, takip arkadaşlığının zorunlu olup olmamasına göre yapılan ayrımda, "*mecburî takip arkadaşlığı*" ve "*ihtiyarî takip arkadaşlığı*" terimlerini kullanmayı tercih ettik. Doktrinde, çoğunlukla mecburî takip arkadaşlığı kullanılmakla birlikte[10], bazı yazarlar "*mecburî takip arkadaşlığı*" yerine "*zorunlu*

---

5 ***Kuru,*** C. I, s. 165, 166; ***Üstündağ,*** s. 69; ***Kuru,*** El Kitabı, s. 146; ***Kuru / Arslan / Yılmaz,*** s. 105; ***Pekcanıtez,*** Şikâyet, s. 112; ***Sungurtekin,*** s. 30; ***Pekcanıtez / Atalay / Sungurtekin-Özkan / Özekes,*** s. 143; ***Ulukapı,*** İcra, s. 38–39; ***Yıldırım / Deren-Yıldırım,*** s. 16; ***Muşul,*** s. 172; ***Karslı,*** s. 59 vd.

6 ***Kuru,*** C.I, s. 165–166; ***Üstündağ,*** s. 69; ***Kuru,*** *El Kitabı* s. 146; ***Kuru / Arslan / Yılmaz,*** s. 105; ***Pekcanıtez,*** Şikâyet, s. 113; ***Sungurtekin,*** s. 32; ***Pekcanıtez / Atalay / Sungurtekin-Özkan / Özekes,*** s.143; ***Ulukapı,*** İcra, s. 38–39; ***Yıldırım / Deren-Yıldırım,*** s. 16; ***Budak,*** s. 98; ***Muşul,*** s. 171; ***Karslı,*** s. 39.

7 ***Berkin,*** İcra Hukuku Rehberi, s. 186; ***Kuru,*** C. I, s. 165 vd.; ***Pekcanıtez,*** Şikâyet, s. 111 vd.; ***Kuru,*** El Kitabı, s. 146; ***Kuru / Arslan / Yılmaz,*** s. 105; ***Pekcanıtez / Atalay/ Sungurtekin-Özkan/ Özekes,*** s. 143; ***Erturgut,*** s. 53; ***Karslı,*** s. 59; ***Muşul,*** s. 171 vd.; ***Ulukapı,*** İcra, s. 38–39; ***Yıldırım / Deren-Yıldırım,*** s. 16; ***Budak,*** s. 98; ***Tunç-Yücel,*** s. 176; ***Gören-Ülkü,*** s. 33; ***Türkel,*** s. 109 vd.

8 ***Berkin,*** İcra Hukuku Rehberi, s. 186; ***Üstündağ,*** s. 69. *Alangoya,* "*dava arkadaşlığı*" terimi yerine, "*dava ortaklığı*" ve "*tarafların taaddüdü*" terimlerini kullanmayı tercih etmiştir (***Alangoya,*** s. 1 vd.).

9 "*Mecburi dava ve* ***takip arkadaşlığı****nda teminat gösterme yükümlülüğü, bu yükümlülüğün tüm davacılar bakımından mevcut olması hâlinde doğar.*" (HMK m. 84/3).

10 ***Berkin,*** İcra Hukuku Rehberi, s. 186; ***Kuru,*** El Kitabı, s. 146; ***Kuru,*** C. I, s. 165 vd.; ***Kuru / Arslan / Yılmaz,*** s. 105; ***Pekcanıtez / Atalay / Sungurtekin-Özkan / Özekes,*** s. 143; ***Ulukapı,*** İcra, s. 38–39; ***Muşul,*** s. 171 vd.; ***Yıldırım / Deren-Yıldırım,*** s. 16; ***Erturgut,*** s. 53; ***Türkel,*** s. 109 vd.; ***Karslı,*** Giriş ve Teşkilat, s. 39; ***Karslı,*** s. 59.

takip arkadaşlığı"[11] veya "*zarurî takip arkadaşlığı*"[12] terimleri tercih etmektedir. Yargıtay da kararlarında, hem *mecburî takip arkadaşlığı* hem de *zorunlu takip arkadaşlığı* terimlerini kullanmaktadır; görüldüğü gibi Yargıtay tarafından terimlerden birini tercih ederek bir yeknesaklık getirilmemiştir[13]. "*Mecburî*" kelimesinin yerine günümüz Türkçesi'ne uygun olarak "*zorunlu*" kelimesinin kullanılması daha doğru olabilir. Ancak, takip arkadaşlığının bir diğer türü olan "*ihtiyarî takip arkadaşlığı*" yerine kullanılabilecek daha yeni Türkçe ve yerleşmiş bir terime, doktrinde ve Yargıtay kararlarında rastlanamamıştır.

Doktrinde, bir icra takibinin alacaklı ve borçlu tarafında birden çok kimsenin bulunmasının zorunlu olmadığı hâllerde, "*ihtiyarî takip arkadaşlığı*" terimi kullanılmaktadır[14]. Yargıtay ise pek çok kararında, "*ihtiyarî dava arkadaşlığı*" terimini kullanmakla birlikte[15], icra takibinde de alacaklı ve borçlu tarafta birden çok kimsenin bulunmasını kabul etmiş[16]; ancak söz konusu kararlarda doğrudan "*ihtiyarî*

---

[11] ***Pekcanıtez,*** Şikâyet, s. 113 vd.; ***Budak,*** s. 98; ***Gören-Ülkü,*** s. 33; ***Tunç-Yücel,*** s. 176; ***Savaş,*** s. 2570. *Erişir,* birden çok kimsenin birlikte dava açması ya da bu kişilerin hepsine birden dava açılması gerekli olduğu hâlleri tanımlar iken, "*zorunlu dava arkadaşlığı*" terimini tercih etmiştir ***(Erişir,*** s. 90 vd.).

[12] ***Karslı,*** Giriş ve Teşkilat, s. 39; ***Karslı,*** s. 59. *Alangoya,* "*mecburî dava arkadaşlığı*" terimi yerine, "*zaruri dava ortaklığı*" terimini tercih etmiştir (***Alangoya,*** s. 92 vd.).

[13] 12. Hukuk Dairesi'nin bir kararı şöyledir :"*...İİK'nun 149. maddesine göre aralarında zorunlu takip arkadaşlığı olan borçlu ve rehin veren…*" (12. HD, 14.2.2006, 25851/2386, YKD, C. 32, S. 4, Nisan 2006, s. 607–608). Yargıtay'ın "*zorunlu takip arkadaşlığı*" terimini kullandığı kararlara örnek olarak bkz. 6. HD, 10.3.2005, 120/2038 (Kazancı İçtihat-Bilişim Bilgi Bankası); 12. HD, 28.3.2005, 2908/6482 (Kazancı İçtihat-Bilişim Bilgi Bankası); 12.HD, 8.2.2002, 1493/2759 (Kazancı İçtihat-Bilişim Bilgi Bankası). Aynı hukuk dairesi daha eski tarihli bir kararında ise "*mecburî takip arkadaşlığı*" terimini kullanmıştır. Söz konusu karar şöyledir: "*Mecburi takip arkadaşlığı nedeni ile takibin borçlulardan biri hakkında takip edilmeyerek diğeri hakkında yürütülmesi olanaksızdır.*" 12. HD, 20.05.1997, 5735/5791 (Kazancı İçtihat-Bilişim Bilgi Bankası).

[14] ***Üstündağ,*** s. 70; ***Kuru,*** El Kitabı, s. 146; ***Kuru / Arslan / Yılmaz,*** s. 105; ***Sungurtekin,*** s. 30 vd.; ***Pekcanıtez / Atalay / Sungurtekin-Özkan / Özekes,*** s.143; ***Erturgut,*** s. 53; ***Budak,*** s. 98; ***Karslı,*** Giriş ve Teşkilat, s. 39; ***Karslı,*** s. 59; ***Kiraz,*** s. 189, dn. 140; ***Muşul,*** s. 172–173; ***Ulukapı,*** İcra, s. 38–39; ***Yıldırım / Deren-Yıldırım,*** s. 16.

[15] Bu kararlara örnek olarak Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun bir kararı şöyledir: *"Davalı işverenler arasında maddi ya da şekli anlamda zorunlu dava arkadaşlığının, varlığından söz edilemeyeceği gibi, davalılar arasında ihtiyari dava arkadaşlığı varlığını kabule olanak sağlayan unsurlar da mevcut değildir.*" HGK, 8.7.2009, 21–286/328 (Kazancı İçtihat-Bilişim Bilgi Bankası). Ayrıca bkz. HGK, 17.12.2008, 15–769/752 (Kazancı İçtihat-Bilişim Bilgi Bankası); HGK, 17.12.2008, 15–748/750 (Kazancı İçtihat-Bilişim Bilgi Bankası); 21. HD, 13426/10432 (Kazancı İçtihat-Bilişim Bilgi Bankası); 10 HD, 8.11.2007, 19468/18671 (Kazancı İçtihat-Bilişim Bilgi Bankası).

[16] Yargıtay, yeni tarihli kararlarında da *ihtiyarî takip arkadaşlığı* terimini kullanmamış; icra takibinde alacaklı veya borçlu tarafta birden çok kimsenin bulunması durumunda ise "*alacaklılar*" ve "*borçlular"* ifadelerini kullanmakla yetinmiştir. Yargıtay'ın kararlarına örnek olarak bkz. "*Alacaklılar tarafından borçlu Irak Petrol Bakanlığı Oil Marketing Co.Somo*

takip arkadaşlığı" terimi veya bunun yerine başka bir terim kullanmamıştır. Biz de bu çalışmada, takip arkadaşlığının türlerinden biri için, daha yeni Türkçe bir terim kullanıp diğeri için eski Türkçe bir terim kullanmak yerine, her ikisi için de doktrinde de kabul gören *mecburî takip arkadaşlığı* ve *ihtiyarî takip arkadaşlığı* terimlerini kullanmayı tercih ettik.

Ayrıca bu tercihimizde, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda *mecburî dava arkadaşlığı* ve *ihtiyarî dava arkadaşlığı* terimlerinin kullanılması da etkili olmuştur[17]. Dava arkadaşlığı ile takip arkadaşlarının türleri bakımından yeknesaklığı sağlamak ve kanunî terimden ayrılmamak düşüncesiyle, takip arkadaşlığı türlerini ifade etmek için *mecburî takip arkadaşlığı* ve *ihtiyarî takip arkadaşlığı* terimlerini kullanmayı tercih ediyoruz.

§ 2. TAKİP ARKADAŞLIĞININ HUKUKÎ TEMELLERİ

I. İCRA VE İFLÂS KANUNU'NDAKİ TAKİP ARKADAŞLIĞINA İLİŞKİN HÜKÜMLER VE BUNLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

A. Genel Olarak

İcra hukukunda takip arkadaşlığının hukukî temellerini ortaya koymaya çalışırken öncelikle, kurumun kanunî temelini belirlemek bakımından, İcra ve İflâs Kanunu'ndaki takip arkadaşlığı ile ilgili hükümlerin değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu başlık altında, Kanun'daki madde sıralamasına uygun olarak, takip arkadaşlığıyla ilgili olduğunu düşündüğümüz hükümleri belirtmekle yetineceğiz. Söz konusu düzenlemelere ilişkin daha detaylı açıklamalara, ileride çalışmamızın ilgili bölümlerinde yer vereceğiz.

---

hakkında yapılan ilâmsız takibin kesinleşmesinden sonra…" 12. HD, 31.5.2010, 136/13224 (Kazancı İçtihat-Bilişim Bilgi Bankası); "*Alacaklı tarafından borçlular hakkında kambiyo senetlerine özgü haciz yolu ile icra takibi başlatılmıştır.*" 12. HD, 31.5.2010, 1827/13264 (Kazancı İçtihat-Bilişim Bilgi Bankası); "*İzmir 1. İcra Müdürlüğünce Denizli İcra Müdürlüğüne yazılan talimat ile borçluların adresinde haciz yapılması istenmiştir.*" 12. HD, 18.3.2010, 5244/6279 (Kazancı İçtihat-Bilişim Bilgi Bankası); "*Alacaklıların takibine dayanarak yaptığı 09.07.2008 tarihli tedbir kararı gereğince, 04.04.2008 tarihinden itibaren takip alacaklısı kadın için aylık 2.500.-TL. müşterek çocuklardan her biri için aylık 2.000.-TL. tedbir nafakasına hükmedildiği anlaşılmaktadır."* 12. HD, 19.2.2010, 22641/3781 (Kazancı İçtihat-Bilişim Bilgi Bankası).

[17] *Pekcanıtez,* Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda güncel ve akıcı bir dil kullanılmaya gayret edilmişse de özellikle hukukî kavramlar konusunda, herkesin anladığı kavram ve terimler aynen muhafaza edildiğini belirtmektedir (***Pekcanıtez,*** Tasarı, s. 71).

B. İcra ve İflâs Kanunu'ndaki Takip Arkadaşlığına İlişkin Hükümler

İcra ve İflâs Kanunu'ndaki icra hukukunda takip arkadaşlığı kurumuyla ilgili hükümler şunlardır:

(1) İcra takibi sırasında borçlunun ölmesi hâlinde, takibin terekeye (miras ortaklığı) karşı devam etmesine ilişkin kural:

"*İcra takibi sırasında borçlu öldüğünde tereke henüz taksim edilmemiş veya resmi tasfiyeye tâbi tutulmamış yahut mirasçılar arasında da aile şirketi tesis olunmamışsa borçlu hayatta olsaydı hangi usul tatbik olunacak idi ise terekeye karşı ona göre takip devam eder.*" (m. 53/2)[18].

(2) Genel haciz yoluyla ilâmsız takipte, alacağın belgeye dayandığı durumlarda, belgenin borçlu sayısı kadar örneğinin takip talebine eklenmesini öngören hüküm:

"*Alacak belgeye dayanmakta ise belgenin aslının veya alacaklı yahut mümessili tarafından tasdik edilmiş, borçlu sayısından bir fazla örneğinin takip talebi anında icra dairesine tevdii mecburîdir*" (m. 58/2)[19].

(3) Birden çok borçlunun bir icra takibinin borçlu tarafında yer alması hâlinde, borçlulara ayrı ayrı ödeme emri gönderilmesine ilişkin kural:

"*Müşterek borçlular aynı zamanda takip ediliyorlarsa hepsinin veya bir kısmının mümessil tarafından temsil edilmeleri hâli müstesna olmak üzere her birine ayrı ayrı ödeme emri tebliğ edilmek lazımdır*" (m. 61/2)[20].

---

[18] Söz konusu hükümde, borçlu tarafta İcra ve İflâs Kanunu'ndan kaynaklanan bir *mecburî takip arkadaşlığı* hâli öngörülmüştür. Doktrinde de hükümdeki "*tereke*" ifadesinin, "*miras ortaklığı*" şeklinde anlaşılması ve miras bırakanın takip sırasında ölmesi hâlinde, takibin miras ortaklığının tüzel kişiliği olmadığından tüm mirasçılara karşı devam edilmesi şeklinde yorumlanması gerektiği belirtilmektedir (***Kuru,*** C. I, s. 138; ***Kuru / Arslan / Yılmaz,*** s. 100; ***Pekcanıtez / Atalay / Sungurtekin-Özkan / Özekes,*** s. 143; ***Muşul,*** s. 172). Bu konuya ilişkin daha detaylı açıklamalar için bkz. aşa. § 5, II, A, 1.

[19] Bu maddede, doğrudan *takip arkadaşlığı* terimine yer verilmese de "*borçlu sayısının bir fazlası*" ifadesiyle icra hukukunda da takip arkadaşlığının mevcudiyeti belirtilmektedir. Kanun koyucunun takibin borçlu tarafında birden fazla kişinin yer almasının mümkün olduğu yönündeki iradesini gösterdiği en genel hükümlerden bir tanesi, bu hükümdür. Bu hükümle ilgili daha ayrıntılı açıklamalara, takip arkadaşlığının hüküm ve sonuçlarına ilişkin bölümde yer verilecektir. Bkz. aşa. § 8, II, A.

[20] Bu fıkrada, "*müşterek borçlular*" ifadesine yer verilerek borçlu tarafta birden fazla kimsenin bulunabileceği belirtilmiştir. Ayrıca bu hüküm, birden fazla borçlunun bulunması durumunda, her bir borçluya ayrı ayrı ödeme emri gönderilmesi gerektiğini düzenleyerek borçlu taraftaki takip

(4) Rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takiplerde, asıl borçlu ile rehin veren üçüncü kişinin mecburî takip arkadaşlığını öngören hükümler şunlardır:

- Taşınır rehninin ilâmsız icra yoluyla paraya çevrilmesine ilişkin kurallar:
  - "*Alacağını taşınır rehni ile sağlamış alacaklı, takip talebinde 58 inci maddede yazılı hususlardan başka…merhun üçüncü şahıs tarafından verilmiş…ise onun…ismini de bildirir*" (m. 145/1).
  - "*Takip talebi üzerine, icra dairesi…borçlu ile rehin maliki üçüncü şahsa …birer ödeme emri gönderir.*" (m. 146/1).
- Taşınır rehinin paraya çevrilmesi yoluyla ilâmlı icra takibi, Kanun'da ayrıca düzenlenmemiş; bu konuda ilâmlı icraya ilişkin hükümlerin kıyasen uygulanacağı genel olarak belirtilmiştir (m. 150h). Bu durumda da 58. maddeye göre, rehnin üçüncü kişi tarafından verilmesi hâlinde, takip talebinde onun da bilgileri yer alacak ve icra emri üçüncü kişiye de gönderilecektir.
- Taşınmaz rehninin paraya çevrilmesi yoluyla ilâmsız icra takibine ilişkin hükümler:
  - "*149 uncu maddede yazılı hâller dışındaki muaccel alacaklar için icra müdürü, borçluya ve varsa taşınmaz sahibi üçüncü şahsa…birer ödeme emri gönderir.*" (m. 149b/1).
  - "*Borçlu veya üçüncü şahıs ödeme emrinin tebliğinden itibaren yedi gün içinde itirazda bulunabilirler*" (m. 150/1, c. 1).
- Taşınmaz rehninin paraya çevrilmesi yoluyla ilâmlı icra takibine ilişkin hükümler:
  - "*İcra müdürü, ibraz edilen akit tablosunun kayıtsız şartsız bir para borcu ikrarını ihtiva ettiğini ve alacağın muaccel olduğunu anlarsa, borçluya ve taşınmaz üçüncü şahıs tarafından rehnedilmiş veya taşınmazın mülkiyeti üçüncü şahsa geçmişse ayrıca bunlara birer icra emri gönderir.*" (m. 149/1).

---

arkadaşlığının sonuçlarına ilişkin bir kural öngörmesi bakımından da önemli bir hükümdür. Söz konusu hükme ilişkin ileride, takip arkadaşlığının borçlu bakımından sonuçları kısmında, daha detaylı olarak, değinilecektir. Bkz. aşa. § 8, II, A.

- "*İcranın geri bırakılması hakkındaki talebi reddeden icra mahkemesi kararını temyiz eden borçlu veya üçüncü şahıs, takip konusu alacağın yüzde onbeşi nispetinde teminat yatırmadığı takdirde satış durmaz.*" (m. 149a/2, c. 1).

➢ Rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takipteki müşterek düzenlemelerden takip arkadaşlığıyla ilgili olan hüküm:

- "*...Hesap özetinin, tazmin talebinin veya ihtarın ipotekli taşınmaz maliki üçüncü kişiye tebliğ edilmesi veya tebliğ edilmiş sayılması Türk Medenî Kanununun 887 nci maddesinde öngörülen ödeme istemi yerine geçer*" (m. 150ı/1, c. son)[21].

(5) Kambiyo senetlerine özgü icra takibinde, kambiyo senedinin borçlu adedi kadar örneğinin takip talebine eklenmesi zorunluluğu öngören hüküm:

"*Alacaklı…takip talebine kambiyo senedinin aslını ve borçlu adedi kadar tasdikli örneğini eklemeğe mecburdur.*" (m. 167/2)[22].

(6) Kambiyo senetlerine özgü icra takibinde "*Birden fazla borçlunun bulunması*" başlıklı hüküm:

"*Bir çek, poliçe veya emre muharrer senedin takip edilen borçlusu birden ziyade olup da hepsi iflâsa tabi şahıslardan ise alacaklının*

---

[21] Görüldüğü gibi, Kanun'da rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takiplerin tümünde, asıl borçlu yanında rehin veren üçüncü kişinin de aynı takip talebiyle takip edilmesi yönünde kurallar öngörmüştür. Rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takiplerin tümünde, takibin hem borçluya hem de taşınır veya taşınmaz rehni maliki olan üçüncü kişiye yönetilmesi zorunluluğu, borçlu tarafta "*mecburî (zorunlu) takip arkadaşlığı*" olarak adlandırılmalıdır. Bu konuya ilişkin daha ayrıntılı açıklamalarımız için bkz. aşa. § 5, II, A, 2.

[22] Kanun'daki "*borçlu sayısı kadar*" ifadesi, alacaklının (hamilin) alacağını almak için, bir kambiyo senedine dayandığı hâllerde, senetteki tüm borçlulara (hamilden önce gelen ciranta ve aval verenlere) aynı takip talebiyle başvurabilmesini göstermektedir. (*poliçede, yeni* TTK m. 713/1; TTK m. 610, m. 614, m. 625, m. 638, m. 654; *bonoda, yeni* TTK 778/1-d atfıyla m. 713; TTK m. 690, m. 691; *çekte*, yeni TTK m. 808; TTK m. 720, m. 730). Bu husus, kambiyo senedi borçlularının alacaklıya karşı kambiyo borcundan müteselsilen sorumlu olmalarıyla alâkalıdır (*yeni* TTK m. 724; m. 778/1-d; m. 818/1-k; TTK m. 636; m. 690; m. 730, b. 12). Kambiyo senedinden müteselsilen sorumlu olan borçlular, *ihtiyarî takip arkadaşı* durumdadırlar. Bu konuya ilişkin daha detaylı açıklama, ihtiyarî takip arkadaşlığının borçlu bakımından meydana geldiği hâller başlığı altında verilecektir. Bkz. aşa. § 8, II, A.

bunlar hakkında aynı talepte (haciz veya iflâs) bulunması lazımdır." (m. 176b/2, c. 1)[23].

C. Değerlendirme

İcra ve İflâs Kanunu'ndaki hükümler bir bütün olarak değerlendirildiğinde ortaya, özetle, şu sonuçlar çıkmaktadır. Öncelikle, takip arkadaşlığının hangi hâllerde gündeme geleceğine ilişkin olarak şu hususları tespit edebiliriz:

(1) Kanun'da takip arkadaşlığının hangi hâllerde oluşacağına ilişkin genel bir kural yer almamaktadır.

(2) Kanun'da genel bir kural yer almamakla birlikte, Kanun'un 53. maddesinin ikinci fıkrasında, rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takibe ilişkin hükümlerde (m. 145 vd.) ve 176b maddesinde, icra takibinin borçlu tarafında birden fazla kimsenin bulunması gerektiği belirtilmiştir. Söz konusu hükümlerle kanun koyucu tarafından, icra hukukuna özgü bir mecburî takip arkadaşlığı öngörülmektedir[24].

(3) Kanun'da borçlu tarafta birden çok kimsenin bulunması bazı hâllerde zorunluluk olarak öngörülmüş olsa da alacaklı tarafta birden çok kimsenin bulunmasına ilişkin herhangi bir hüküm yer almamaktadır. Başka bir deyişle, Kanun'da alacaklı tarafta icra hukukuna özgü bir mecburî takip arkadaşlığı hâli öngörülmemiştir.

(4) Kanun koyuncu bazı hükümlerde (m. 58/2; m.61/2; m. 167/2), borçlu tarafta ihtiyarî olarak birden çok kimsenin bir arada bulunabileceğini kabul etmektedir. Ancak Kanun'da alacaklı tarafta ihtiyarî takip arkadaşlığının varlığına işaret eden herhangi bir hüküm yoktur.

İkinci olarak, takip arkadaşlığının hüküm ve sonuçlarına ilişkin şu tespitleri yapabiliriz:

(1) Kanun'da takip arkadaşlığının türlerine göre, takibin bir tarafında birden fazla kimsenin bulunmasının hüküm ve sonuçları bakımından, takibin aşamaları (takip talebi, ödeme emri, takibin kesinleşmesi, haciz, satış ve

---

[23] Söz konusu hükümde, iflâsa tâbi borçlular bakımından bir *mecburî takip arkadaşlığı* hâli öngörülmüştür. Bu konuya ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. aşa. § 5, II, A, 3.

[24] Ayrıntılı açıklamalar için bkz. aşa. § 5, II, A.

paraların ödenmesi) da dikkate alınarak, ayrıntılı bir düzenleme yer almamaktadır.

(2) Kanun'da, sadece birden fazla borçlu bulunması durumunda, takip talebinde tüm borçluların gösterilmesi gerektiğine ve her bir borçluya ayrı ayrı ödeme emri gönderileceğine ilişkin birtakım hükümler mevcuttur (örneğin, m. 58/2; m. 61/2; m. 146).

(3) Takibin alacaklı tarafında birden çok kimsenin bulunması hâlinde, bunun hüküm ve sonuçlarına ilişkin Kanun'da herhangi bir düzenleme yer almamaktadır.

İcra ve İflâs Kanunu'nda takip arkadaşlığı kurumuna ilişkin olarak açık bir düzenlemenin olmayışı, icra hukukunda takip arkadaşlığının hangi hâllerde mevcut olacağı ve bunun hüküm ve sonuçları hususunda, maddî hukuk kuralları ve dava arkadaşlığına ilişkin kuralların da göz önüne alınarak bir değerlendirme yapılmasını gerekli kılmaktadır.

II. MADDÎ HUKUK BAKIMINDAN TAKİP ARKADAŞLIĞININ HUKUKÎ TEMELLERİ (BİRLİKTE ALACAKLILIK VE BORÇLULUK)

A. Genel Olarak

Bir borç ilişkisinin alacaklı veya borçlu tarafında birden çok kimse bulunabilir. Birden çok alacaklının veya borçlunun bulunduğu bir borç ilişkisi, bazı hâllerde, icra hukukunda alacaklı veya borçlu tarafta takip arkadaşlığına sebep olacaktır.

Bir hukukî ilişkinin alacaklı veya borçlu tarafında birden fazla kimsenin bulunduğu her durumda, icra hukukunda mecburî veya ihtiyarî takip arkadaşlığının bulunacağı sonucuna varmak doğru değildir. Zira, birlikte borçluluğun mevcut olduğu her borç ilişkisinde, alacaklının birden fazla borçluya aynı borç için başvurması mümkün olmamakta ya da böyle bir zorunluluk bulunmamaktadır. Örneğin, kısmî borçluluk hâllerinde alacaklının alacağın tamamını borçlulardan talep etmesi mümkün değildir; çünkü alacaklı borçluların her birinden sadece sorumlu oldukları miktarı talep edebilir. Bu durumda, alacaklı, borçluların tümü hakkında, kural olarak, birlikte takip yapamayacak ve böylece borçlu tarafta takip arkadaşlığı

söz konusu olmayacaktır. Müteselsil borçlulukta da alacaklı, borcun tamamı için borçluların tümüne başvurmak zorunda değildir, alacağını borçlulardan birinden de talep edebilir. Müteselsil borçlulara karşı birlikte takip yapmak, alacaklının isteğine bağlı olacaktır; alacaklı borçluların tümünü aynı takip dosyasıyla takip etmek zorunda değildir.

Aynı şekilde, birlikte alacaklı olan alacaklıların tümü, borcun tamamını her zaman borçludan birlikte talep etmek zorunda değildir; her biri alacağın tamamını kendi başına da talep edebilir. Örneğin, müteselsil alacaklılar alacağın tamamını borçludan ayrı ayrı talep edebilirler. Hatta bazı durumlarda, bir borç ilişkisinin alacaklı tarafında birden çok alacaklı olmasına rağmen, alacaklıların tümünün borcun tamamını birlikte talep etmeleri, maddî hukuk kuralları gereği mümkün de olmayabilir. Örneğin, kısmî alacaklılıkta alacaklıların her biri sadece kendi alacak paylarını talep edebilirler, hep birlikte alacağın tamamını talep edemezler.

Bu sebeple takip arkadaşlığının maddî hukuka ilişkin temelleri ortaya konulurken alacaklıların alacak haklarının ve borçluların borçtan sorumluluklarının kapsamının esas alınması gerekmektedir.

Çalışmamızın bu bölümünde, bir borç ilişkisinin alacaklı ve borçlu tarafında birden çok alacaklının ve borçlunun bulunduğu hâller belirtilecek; birlikte alacaklılık ve borçluluktaki alacaklıların alacak ve talep haklarına ilişkin özellikler ve borçluların borçtan sorumluluklarının kapsamı tespit edilecektir. Maddî hukuktaki birlikte alacaklılık ve borçluluğa ilişkin kuralların icra hukukuna etkisi, takip arkadaşlığının mecburî veya ihtiyarî türleri bakımından ortaya çıkmaktadır. Birlikte alacaklılık ve borçluluk hâllerinin hangi durumlarda, mecburî veya ihtiyarî takip arkadaşlığına yol açacakları ise çalışmamızın bu bölümünde değil; icra hukukunda takip arkadaşlığının meydana geldiği hâllere ilişkin yaptığımız açıklamalar kısmında tespit edilmeye çalışılacaktır[25].

[25] *Alacaklı tarafta mecburî takip arkadaşlığı için* bkz. aşa. § 5, I; *alacaklı tarafta ihtiyarî takip arkadaşlığı için* bkz. aşa. § 6, I.

B. Birlikte Alacaklılık

1. Genel Olarak

Bir hukukî ilişkide alacaklı tarafta, birden fazla kimse bulunabilir. Bu durumda alacaklı tarafta *birlikte alacaklılık* söz konusu olur. Birlikte alacaklılığın meydana gelişi ve hükümleri bakımından farklı türleri vardır. Bunlar; *elbirliği hâlinde alacaklılık*, *bölünemez alacaklılık*, *müteselsil alacaklılık* ve *kısmî alacaklılık*tır[26].

Birlikte alacaklılığın türleri tespit edilirken, alacaklılardan her birinin edimin tamamını talep etmek zorunda olup olmadıkları ve borçlunun da borcun ifasını alacaklılardan birine gerçekleştirdiğinde, borcundan kurtulup kurtulmadığından hareket edilmesi gerekmektedir. Bu başlık altında, bu kıstaslar dikkate alınarak birlikte alacaklılığın türleri hakkında açıklamalarda bulunulacaktır.

2. Elbirliği Hâlinde Alacaklılık

Elbirliği hâlinde alacaklılık, birden çok alacaklının borçlulardan kendilerine ait bir alacağı ancak bir arada talep edebilmesi ve borçlunun da böyle bir borcu ancak alacaklıların hepsine birden ifa ederek borcundan kurtulabilmesidir[27]. Elbirliği hâlinde alacaklılıkta, hukukî ilişkinin alacaklı tarafında, elbirliği ortaklıklarından biri bulunur[28].

Elbirliği ortaklığı hâlleri, kanundan ve çeşitli kanunlarda öngörülen sözleşmelerden meydana gelirler ve hukukumuzda sınırlı sayıdadır (TMK m. 701/1). Bu hâller, *karı koca mal rejimlerinden mal ortaklığı* (TMK m. 257 vd.), *aile malları ortaklığı* (TMK m. 376 vd.), *miras ortaklığı* (TMK m. 640 vd.) ve *adi ortaklık* (yeni TBK m. 620 vd; BK m. 534 vd.)[29] tır. Bunların dışında, taraf iradesiyle elbirliği ortaklığı oluşturulması mümkün değildir[30].

---

[26] Birlikte alacaklılık ve birlikte alacaklılığın ayrımları konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. ***Akıntürk,*** s. 2; ***Tunçomağ,*** s. 1024; ***Eren,*** s. 1168 vd.; ***Arpacı,*** s. 326.

[27] Elbirliği alacaklılığına ilişkin benzer tanımlar için bkz. ***Ayiter,*** s. 111–112; ***İnan,*** s. 401; ***Oğuzman / Öz,*** s. 837; ***Eren,*** s. 1168; ***Acar,*** s. 88–89; ***Arpacı,*** s. 326.

[28] ***Ayiter,*** s. 70; ***Oğuzman / Öz,*** s. 837; ***Eren,*** s. 1168;***Acar,*** s. 89; ***Arpacı,*** s. 326.

[29] Adi ortaklığa ve adi ortaklığın temel özelliklerine ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. ***Barlas,*** s. 5–89; ***Yongalık,*** s. 1–13; ***Şener,*** s. 1 vd.

[30] ***Ayiter,*** s. 69; ***Oğuzman / Öz,*** s. 837; ***Oğuzman / Seliçi,*** s. 270–271; ***Öztan,*** Temel Kavramlar, s. 786; ***Acar,*** s. 88, dn. 219; ***Arpacı,*** s. 326; ***Güman,*** s. 19.

Elbirliği ortaklıklarının tüzel kişiliği bulunmamaktadır. Elbirliği ortaklıklarında ortaklığın malvarlığı üzerindeki mülkiyete ilişkin kanunî rejim, elbirliğiyle mülkiyettir (TMK m. 701 vd.). Ortaklar, ortaklığın mallarına birlikte maliktir, başka bir ifadeyle ortaklar mallara elbirliği mülkiyeti ile maliktir (TMK m. 701/1). Elbirliği mülkiyetinde, ortakların belirlenmiş payları yoktur, her birinin hakkı ortaklığa giren malların tamamına yaygındır (TMK m. 701/2).

Elbirliği mülkiyetinde, malikler paydaş değil, ortaktırlar. Zira ortaklık malvarlığı üzerinde elbirliği mülkiyetine sahip olan ortakların belli hisseleri yoktur (TMK m. 702/3). Bu yüzden de elbirliği ortaklıklarında, hiçbir ortağın üzerinde serbestçe tasarruf edebileceği payları mevcut değildir[31]. Örneğin, miras ortaklığında mirasçılar terekeye elbirliği ile sahip olurlar (TMK m. 640/2). Bu kural, diğer elbirliği ortaklıkları bakımından da çeşitli hükümlerde açıkça düzenlenmiştir (*karı koca mal rejimlerinden mal ortaklığı* bakımından TMK m. 257/3; *aile malları ortaklığı* bakımından TMK m. 379; *adi ortaklık* bakımından *yeni* TBK m. 638/1; BK m. 534). Ancak adi ortaklıkta elbirliğiyle mülkiyete ilişkin kural, mutlak değildir. Adi ortaklıkta, ortaklar, ortaklık sözleşmesine getirecekleri açık bir hükümle elbirliği mülkiyet yerine, paylı mülkiyeti seçebilirler[32]. Bu özellik gereğince, elbirliğine konu olan alacak hakkı tektir. Alacaklılar arasındaki teselsülün aksine, birden fazla kimse, tek alacak üzerinde, bölünmemiş ve ortak bir hakka sahiptirler. Bu sebeple de elbirliği hâlinde alacak, alacaklıların tamamına aittir[33].

Elbirliği hâlinde alacaklılık hâlinin birtakım sonuçları bulunmaktadır. Buna göre, alacaklılar alacak üzerinde tasarrufta bulunmaları, ancak hep birlikte hareket ederek veya ortaklaşa atadıkları bir temsilci ile mümkündür[34]. Bu sebeple alacaklılar, edimin ifasını borçludan, kural olarak, hep birlikte talep etmek zorundadır[35].

---

31 ***Ansay T.,*** s. 151-152; ***Barlas,*** s. 66; ***Dural / Öz,*** s. 138; ***Öztan,*** Temel Kavramlar, s. 786; ***Hatemi / Serozan / Arpacı,*** s. 584; ***Yongalık,*** s. 41; ***Şener,*** s. 182–183.

32 ***Barlas,*** s. 69; ***Yongalık,*** s. 41; ***Şener,*** s. 182.

33 ***Ayiter;*** s. 111, ***Eren,*** s. 1168; ***Ertaş,*** s. 275; ***Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir,*** s. 277; ***Acar,*** s. 90.

34 ***Ayiter,*** s. 112; ***Eren,*** s. 1168; ***Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir,*** s. 278; ***Acar,*** s. 91. Miras ortaklıklarının alacak üzerinde birlikte tasarruf etmelerine ilişkin açıklamalar için bkz. ***Dural / Öz,*** s. 437–438; ***İnan / Ertaş / Albaş,*** s. 540; ***Öztan,*** Temel Kavramlar, s. 630; ***Öztan,*** Miras Hukuku, s. 73; ***Serozan / Engin,*** s. 430; ***Ayan,*** s. 242.

35 ***Oğuzman / Öz,*** s. 837; ***Eren,*** s. 1168.

Alacaklılardan biri, tüm alacaklılar adına ifayı talep edemez ya da iç ilişki gereğince kendi payına düşmesini beklediği alacağı talep edemez. Borçlunun ifasını kabul de alacak üzerinde bir tasarruf işlemi sayıldığından borçlunun edimi ifası da ancak bütün alacaklıların katılımıyla gerçekleştirilebilir[36]. Başka bir deyişle, borçlu, ancak bütün alacaklılara veya onların yetkili temsilcilerine borcu ifa ederek borcundan kurtulur. Aksi hâlde, borcunu ifa etmemiş sayılacaktır[37].

3. Bölünemez Alacaklılık

Bölünemez alacaklılık, birden çok alacaklının bölünemeyen bir edimi talep yetkisine sahip olduğu durumlarda söz konusudur[38]. Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere, bölünemez alacağın meydana geldiği hâlleri belirlemede esas alınacak ölçüt, "*edimin yapısı*" dır. Borç ilişkisinin konusunun bölünemez bir edim olup olmadığı, bölünemez alacaklılığı tespit etmede hareket noktasını oluşturmaktadır. Bölünemez edim, doktrinde yapılan tanıma göre, yapısında bir değişiklik ve değerinde bir azalma olmaksızın aynı nitelikte parçalara ayrılamayan, bölünemeyen edimlerdir[39]. Bir taşıma işin üstlenilmesi ya da bir arabanın teslimi bölünemeyen edime örnek olarak gösterilebilir.

Bölünemez alacaklılık, Türk Borçlar Kanunu'nun 85. maddesinin birinci fıkrasında düzenlenmiştir[40]. Bu alacaklılık ilişkisinde, her bir alacaklı borçludan edimin alacaklıların tamamına ifa edilmesini talep etmektedir (*yeni* TBK m. 85/1; BK m. 69/1). Başka bir ifadeyle, alacaklı edimin ifasının sadece kendisine yapılmasını talep edemez. Ancak buna rağmen, bölünemez alacaklılıkta alacaklılardan her biri, elbirliği alacaklılığının aksine, kendi payı üzerinde serbestçe tasarruf etme hakkına sahiptir.

Bölünemez alacaklılığı, elbirliği hâlinde alacaklılıktan ayıran husus, birden fazla alacaklıdan her birinin borçludan söz konusu edimin ifasını hep birlikte

---

36 ***Ayiter,*** s. 7; ***Oğuzman / Öz,*** s. 837; ***Serozan / Engin,*** s. 430; ***Acar,*** s. 92; ***Arpacı,*** s. 326.

37 ***Oğuzman / Öz,*** s. 837; ***Eren,*** s. 1168.

38 ***Eren,*** s. 1168; ***Acar,*** s. 78.

39 Bölünemeyen (bölünemez) edime ilişkin daha ayrıntılı bilgi için bkz. ***Akıntürk,*** s. 9; ***Kılıçoğlu,*** Kanunî Halefiyet, s. 66; ***İnan,*** s. 402; ***Tekinay / Akman / Burcuoğlu / Altop,*** s. 11; ***Eren,*** s. 101, 1149; ***Acar,*** s. 78–79.

40 818 sayılı BK m. 69/1.

istemesinin zorunlu olmamasıdır. Elbirliği alacaklılığının aksine, alacaklılardan her biri, alacağı talep edebilir.

Bölünemez alacaklılıkta, alacaklılardan her biri edimin ifasını borçludan talep edebildiği hâlde; borçlu ancak edimini alacaklıların tamamına ifa ederek borcundan kurtulmaktadır (*yeni* TBK m. 85/1; BK m. 69). Başka bir deyişle, borçlunun alacaklılardan birine ifada bulunması yeterli olmayıp borçtan kurtulması için alacaklıların hepsine birden ifada bulunması zorunludur. Bu son hâl de bölünemez alacaklılığı, müteselsil alacaklılıktan ayırmaktadır[41].

4. Müteselsil Alacaklılık

Müteselsil alacaklılık, sözleşmeden ya da kanundan kaynaklanan sebeplerle birden çok alacaklıdan her birinin borçludan alacağın tamamını isteme hakkına sahip olduğu, borçlunun da alacaklılardan birine borcu ödemekle borçtan kurtulduğu alacağa denir (*yeni* TBK m. 169; BK m. 148)[42].

Müteselsil alacaklılık, kanundan ya da hukukî işlemlerden doğmaktadır (*yeni* TBK m. 169; BK m. 148/1). Doktrinde, alt kira ilişkisinde kiraya verenin de alt kiraya veren gibi, kiralanan şeyin sözleşmeye uygun kullanılmasını alt kiracıdan isteme hakkının bulunması (*yeni* TBK m. 322/3; BK m. 259/3) kanundan doğan müteselsil alacaklılık hâllerine, örnek olarak gösterilmektedir[43]. Aynı şekilde, bir vekil tarafından başkasının vekil kılınması durumunda da vekilin sahip olduğu hakları ilk vekil, alt vekile karşı kullanabilir (*yeni* TBK m. 507/3; BK m. 391/3). Burada da kanundan doğan alacaklı teselsülünün mevcut olduğu kabul edilmektedir[44].

Müteselsil alacaklılığın sözleşmeden kaynaklanması için alacaklı ile borçlu, alacaklılardan her birinin borçludan borcun tamamının ifasını isteyebileceği, borçlunun da alacaklılardan birine yapacağı ifanın borcu sona erdireceği konularında anlaşmış olmaları lazımdır. Sözleşmeden kaynaklanan müteselsil alacağa ilişkin

---

41 ***von Tuhr,*** s. 820–821; ***Oğuzman / Öz,*** s. 837; ***Arpacı,*** s. 326.

42 Müteselsil alacaklılığa ilişkin doktrindeki tanımlar için bkz. ***von Tuhr,*** s. 814; ***Eren,*** s. 1170; ***Karayalçın,*** s. 109; ***Tekinay / Akman / Burcuoğlu / Altop,*** s. 327; ***Kılıçoğlu,*** s. 565; ***Oğuzman / Öz,*** s. 836; ***Acar,*** s. 53–54; ***Arpacı,*** s. 325. Müteselsil alacaklılığa ilişkin daha detaylı açıklama için bkz. ***Acar,*** s. 1 vd.

43 ***von Tuhr,*** s. 815; ***Arpacı,*** s. 330.

44 ***Oğuzman / Öz,*** s. 839; ***Eren,*** s. 1170; ***Arpacı,*** s. 331.

uygulamada en çok karşılaşılan örneklerden biri, birden çok kişi tarafından bankada müşterek hesap açtırılmasıdır. Bankada böyle bir hesap açtırıldığı takdirde, hesap sahiplerinden her biri diğerinin muvafakatine gerek olmaksızın müşterek hesap üzerinde tasarrufta bulunabilecektir[45].

Müteselsil alacaklılığın tanımından anlaşılacağı üzere, iki unsuru vardır. Bunlar; *müteselsil alacaklılardan her birinin tek başına alacağın tamamını talep etmesi* ve *borçlunun da müteselsil alacaklılardan birine ifada bulunmakla borcundan kurtulması*dır[46].

Borçlunun alacaklılardan birine ifada bulunmakla borcundan kurtulacak olması, ona istediği alacaklıya borcunu ifa edebilmesi şeklinde seçimlik bir hak tanımaktadır[47]. Alacaklının bu hakkı, Kanun'da "*Borçlu, alacaklılardan birine yaptığı ifayla, bütün alacaklılara karşı borcundan kurtulmuş olur."* şeklinde belirtilmiştir (TBK m. 169/2; BK m. 148/2). Ancak Kanun'da bu seçim hakkına "*Alacaklılardan birinin icraya veya mahkemeye başvurmuş olduğu kendisine bildirilmedikçe, borçlu onlardan dilediği birine ifada bulunabilir.*" ifadesiyle bir istisna getirilmiştir (TBK m. 169/3; BK m. 148/3). Görüldüğü üzere, alacaklılardan biri alacağını tahsil etmek için borçluya karşı dava açmışsa veya icra takibine başlamışsa ve dava dilekçesi veya ödeme emri borçluya usûlüne uygun olarak tebliğ edilmişse, borçlu artık diğer alacaklılara ifada bulunamayacaktır. Bu ihtimalde, ifa sadece dava veya takip yoluna başvuran alacaklıya yapılacaktır. Şayet borçlu, bir alacaklının dava veya takip yoluna başvurmasına rağmen diğer alacaklıya ifada bulunursa bu ifa onu borcundan kurtarmaya yetmeyecektir[48]. Alacaklılardan biri, mahkeme veya icra yoluyla borçludan alacağını talep ettiğinde, diğerlerinin alacağını mahkeme veya icra yolları dışında talep etme imkânı sona erer[49].

---

45 ***Eren,*** s. 1170.

46 Doktrinde, müteselsil alacaklılığın oluşması için sadece "*müteselsil alacaklılardan her birinin tek başına alacağın tamamını talep etmesi*"nin yeterli olacağı yönünde de görüşler mevcuttur (***Karayalçın,*** s. 109; ***Tekinay / Akman / Burcuoğlu / Altop,*** s. 327).

47 ***Akıntürk,*** s. 13; ***Tekinay / Akman / Burcuoğlu / Altop,*** s. 285; ***Oğuzman/ Öz,*** s. 813; ***Acar,*** s. 62; ***Arpacı,*** s. 331.

48 ***Eren,*** s. 1171. Bu durumda borçlu, hataen diğer alacaklıya ödemede bulunmuşsa bunu ispat ederek edimi geri isteyebilir (***Oğuzman / Öz,*** s. 839; ***Arpacı,*** s. 332).

49 Diğer alacaklı, ya icra veya mahkemeye başvurarak borçludan alacağını talep eder ya da uyuşmazlığın sona ermesini bekleyip aralarındaki iç ilişkiye göre icra ve mahkemeye başvuran alacaklıya müracaat eder (***Eren,*** s. 1172).

5. Kısmî Alacaklılık

Kısmî alacaklılık, birden çok alacaklıdan her birinin borçludan bölünebilir bir edimin yalnız bir kısmını istemeye yetkili olduğu alacağa denir[50]. Birden fazla kimsenin birlikte alacak hakkına sahip olması hâlinde kural, kısmî alacaklılıktır. Elbirliği hâlinde alacaklılık ve müteselsil alacaklılık ise istisnadır[51].

Kısmî alacaklılık ancak bölünebilir edimlerde gerçekleşebilir. Bölünebilen edim ise doktrinde, *yapısında değişiklik ve değerinde bir azalma olmaksızın parçalara ayrılabilen edim* olarak tanımlanmıştır[52]. Para borcu veya bir ton buğdayın verilmesi borcu, bölünebilen edime örnek olarak gösterilebilir.

Kısmî alacaklılığa şu örnek verilebilir: paylı mülkiyet esasına göre, malik bulundukları taşınmazı C' ye kiralayan A ve B, C' nin ödeyeceği kira parası üzerinde payları oranında alacak hakkına sahiptirler. Bu durumda, kiraya verenler kısmî alacaklıdırlar.

Kısmî alacaklılıkta, her bir alacaklı borçludan ayrı ayrı talepte bulunabilir, zira kısmî alacakta birden çok alacaklı borçluya karşı bir tek borcun parçalarını oluşturan birbirinden bağımsız alacaklara sahiptirler[53]. Alacaklıların borçluya karşı sahip oldukları kısmî alacak hakları, aksine bir anlaşma ya da kanun hükmü olmadığı müddetçe eşit orandadır[54]. Borçlu da alacaklının talebine uygun olarak kısmî ifayı yerine getirmek zorundadır.

C. Birlikte Borçluluk

1. Genel Olarak

Alacaklı ile borçlu arasındaki borç ilişkisinin borçlu tarafında birden fazla kimsenin bulunması mümkündür. Bu durum; taraf iradelerinden, kanundan veya borcun konusu olan edimin niteliğinden kaynaklanabilir. Borçlu tarafta birden fazla

---

50 Kısmî alacaklılığa ilişkin açıklamalar için bkz. ***İnan,*** s. 401; ***Oğuzman / Öz,*** s. 837; ***Eren,*** s. 1169; ***Kılıçoğlu,*** s. 565.

51 ***Acar,*** s. 85.

52 ***Akıntürk,*** s. 14; ***Tekinay / Akman / Burcuoğlu / Altop,*** s. 11, 107; ***Eren,*** s. 101; ***Kılıçoğlu,*** s. 79; ***Acar,*** s. 86.

53 ***Eren,*** s. 1169.

54 ***Eren,*** s. 1169.

kimsenin yer alması hâli, doktrinde "*birlikte borçluluk*" şeklinde bir üst kavram olarak ifade edilmiştir[55].

Birlikte borçluluğun da meydana gelişi ve hükümleri bakımından farklı türleri vardır. Bunlar, *elbirliğiyle borçluluk, bölünemez borçluluk*, *müteselsil borçluluk* ve *kısmî borçluluk*tur. Birlikte borçluluğun bu şekilde farklı türleri olmakla birlikte; ortak yönü, hepsinde edimin alacaklı tarafından müteaddit defalar değil, bir defa talep edilebilmesidir[56].

Birlikte borçluluğun türleri belirlenirken borçlulardan her birinin edimin tamamını ifa etmekle yükümlü olup olmadıkları, sonra da alacaklının borcun ifası için borçlulardan herhangi birine müracaat edip edemeyeceğinden hareket edilmesi gerekmektedir. Buna göre, borçlulardan her biri edimin tamamını ifa etmekle yükümlü ise burada *bölünemez borçluluk* veya *müteselsil borçluluk* türlerinden biri söz konusu olacaktır[57]. Eğer borçlulardan her biri, edimin tamamını değil, bir kısmını ifa etmekle yükümlü ise *kısmî borçluluk* söz konusu olacaktır[58]. Ayrıca alacaklı edimin tamamı ya da bir kısmını alacaklılardan talep edemiyor, ifa için hepsine birden müracaat etmesi gerekiyorsa burada da *elbirliği ile borçluluk* hâli söz konusu olacaktır[59].

Birlikte borçluluğa ilişkin genel ilkeleri yukarıda belirtmeye çalıştık. Bu noktada, birlikte borçluluğun türlerine ilişkin de açıklamalarda bulunulmalıdır. Zira takip arkadaşlığının maddî hukuk bakımından temellerini ortaya koymaya çalışırken birlikte borçluluğun türlerinden hangilerinin takip arkadaşlığına yol açacağını belirlemek gereklidir. Buna göre, aşağıda birlikte borçluluğun türleri hakkında

---

55 Birlikte borçluluk ve birlikte borçluluğun hâllerine ilişkin ayrıntılı açıklama için bkz. ***Akıntürk,*** s. 4 vd., ***İnan,*** s. 401 vd.; ***Eren,*** s. 1147 vd.; ***Canyürek,*** s. 5 vd.

56 ***Akıntürk***, s. 5. Ayrıca aynı edimin borçluların her birinden ayrı ayrı olmak üzere, müteaddit defa talep edilebilmesi de mümkündür; ancak burada birlikte borçluluktan söz edilemez. Böyle bir durumda, borçluların birden fazla olması değil, taraflar arasındaki borç ilişkisinin birden fazla olması hâli söz konusu olacaktır (***Akıntürk,*** s. 6, dn. 7).

57 ***Akıntürk,*** s. 8 vd., 25 vd.; ***Tekinay / Akman / Burcuoğlu / Altop,*** s. 285, 1057; ***Eren,*** s. 1149–1151; ***Kılıçoğlu,*** s. 553.

58 ***Akıntürk,*** s. 14; ***Eren,*** s. 1150; ***Kılıçoğlu,*** s. 552.

59 Elbirliği borçluluğuna ilişkin kural bu olması gerekirken, hukukumuzda da elbirliği ortaklığında ortakların sorumlulukları, kural olarak, müteselsil sorumluk esasına göre düzenlendiğinden, elbirliği borçluluğunun uygulaması olmayan bir birlikte borçluluk hâlidir. Elbirliği ortaklığında, ortakların sorumluluğuna ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. ***Ayiter,*** s. 144 vd. Ayrıca bu konuya ilişkin olarak bkz. ***Akıntürk,*** s. 18; ***Eren,*** s. 1148. Birden çok mirasçının miras bırakanın borçlarından müteselsilen sorumlu olacaklarına ilişkin açıklamalar için bkz. ***Serozan / Engin,*** s. 439 vd.

açıklamalarda bulunulacak; birden fazla borçlunun bulunduğu borç ilişkilerinde, borçluların borçtan sorumluluklarının kapsamı belirtilecektir. Burada yapılacak açıklamalar, ileride icra takibinin borçlu tarafında mecburî ve ihtiyarî takip arkadaşlığının meydana geldiği hâllere ilişkin yapacağımız tespitlerde temel oluşturacaktır[60].

2. Elbirliği Hâlinde Borçluluk

Elbirliği hâlinde borçluluk, alacaklının borcu iki veya daha çok borçlunun her birinden değil de tamamından talep ve dava edebildiği, borçluların da edimi hep birlikte bölünmeden yerine getirmek zorunda olduğu bir borç ilişkisidir[61].

Elbirliği hâlinde borçluluk, bir borcun birden fazla borçluları arasında "*elbirliği ortaklığı*" bulunması hâlinde söz konusu olur[62]. Elbirliği ortaklığında, ortaklığın malvarlığına dâhil hak ve borçlar bir bütün hâlinde bulunur[63]. Elbirliği ortaklığında kural, borçluların borcun tamamından sorumlu olması; alacaklının da borçlulardan herhangi birine başvurup alacağını talep etme hakkının bulunmamasıdır. Alacaklı, borcun ifası için borçluların hepsine müracaat etmelidir[64]. Ancak elbirliği hâlinde borçlulukta, kural bu olmakla birlikte, borçlular bakımından başka bir sorumluluk türünün öngörülmesi de mümkündür. Nitekim Türk hukukunda, elbirliği ortaklıklarının borçlu olduğu hâllerin çoğunluğunda, borcun bölünebilir ya da bölünemez olduğu konusunda da herhangi bir ayrım yapılmayarak, elbirliği hâlinde borçluluğun aksine, *müteselsil borçluluk* esası kabul edilmiştir[65]. Bu yüzden alacaklının borçlulardan tümüne başvurması yönünde bir zorunluluk yoktur.

---

60 *Borçlu tarafta mecburî takip arkadaşlığı için* bkz. aşa. § 5, II, B; *borçlu tarafta ihtiyarî takip arkadaşlığı için* bkz. aşa. § 6, II.

61 Elbirliği borçluluğuna ilişkin doktrindeki tanımlar için bkz. ***Akıntürk,*** s. 7; ***İnan,*** s. 401; ***Oğuzman / Öz,*** s. 808; ***Eren,*** s. 1148.

62 Elbirliği ortaklıklarına ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. ***Ayiter,*** s. 3 vd.

63 ***Ayiter;*** 93; ***Akıntürk,*** s. 19; ***Oğuzman / Seliçi,*** s. 263; ***Ertaş*** s. 271; ***Güman,*** s. 21.

64 ***Ayiter,*** s. 144; ***Akıntürk,*** s. 20; ***Ertaş,*** s. 273.

65 ***Ayiter,*** s. 144;***Akıntürk,*** s. 20–21; ***Eren,*** s. 1148; ***İnan / Ertaş / Albaş,*** s. 543; ***Güman,*** s. 19. Mirasçıların miras ortaklığının borçlarından, üçüncü kişilere karşı sorumluluğunun müteselsil sorumluluk esaslarına göre olacağına ilişkin açıklamalar için bkz. ***Dural / Öz,*** s. 442 vd.; ***Öztan,*** s. 77 vd.; ***Ayan,*** s. 248; ***İşgüzar,*** s. 158 vd.

Miras ortaklığı bakımından Türk Medenî Kanunu'nun 641. maddesinde; *adi ortaklık* bakımından Türk Borçlar Kanunu'nun 638. maddesinin üçüncü fıkrasında[66]; *aile malları ortaklığı* bakımından Türk Medenî Kanunu'nun 397. maddesinin ikinci fıkrasında, ortakların ortaklığın borçlarından müteselsilen sorumlu olacağı düzenlenmiştir. *Karı koca mal ortaklığı* bakımından ise Türk Medenî Kanunu'nda ortaklık borçları ve şahsî borç ayrımı yapılmıştır. Buna göre eşlerden her biri, ortaklık borçlarından kişisel malları ve ortaklık mallarıyla sorumludur (TMK m. 268); kişisel borçlardan ise her eş kişisel malları ve ortaklık malları değerinin yarısı kadarıyla sorumludur (TMK m. 269). Görüldüğü gibi, karı koca mal ortaklığında da Kanun'da ortaklardan her birinin ortaklık borcundan kişisel malvarlığı ve duruma göre ortaklık mallarının tamamı ya da yarısıyla sorumlu olacağı açıkça düzenlenmektedir. Başka bir deyişle, burada da eşlerin elbirliği hâlinde borçlu olacağına dair bir hüküm yoktur. Bu sebeple alacaklılarının borcun ifasını eşlerin her ikisinden de talep etmesi yönünde zorunluluk yoktur. Alacaklı eşlerden birinden de borcun ifasını talep edebilecektir.

Elbirliği ortaklıklarında, kural olarak, müteselsil borçluluk esasının kabul edilmesinin sonucu, alacaklının alacağına kavuşmak için borçluların tümüne başvurmasının gerekli olmadığı, ifayı borçlulardan herhangi birinden talep etmesinin mümkün olmasıdır (*yeni* TBK m. 163/1; BK m. 142/I)[67]. Elbirliği ortaklığında ortakların borçlardan sorumluluğunun, kural olarak, müteselsil borçluluk esaslarına tâbi olması, kanun koyucunun bilinçli bir tercihidir. Kanun koyucu, bu şekilde bir seçim yaparak alacaklılara alacaklarına kavuşmaları bakımından bir kolaylık sağlamıştır.

3. Bölünemez Borçluluk

Bölünemez borçluluk, doğrudan edimin niteliğinden kaynaklanır. Birden fazla borçlunun bölünemeyen bir edim[68] taahhüt etmesi hâlinde ve borçlular arasında,

---

66 818 sayılı Borçlar Kanunu'nda, adi ortaklığın borçlarından ortakların müteselsilen sorumlu olacağına dair hüküm, 534. maddede yer almaktadır.

67 *Oğuzman / Öz,* elbirliği hâlinde borç ilişkisinde alacaklının ifayı borçluların tümünden talep etmesinin zorunlu olduğunu belirtmektedir (***Oğuzman / Öz,*** s. 838).

68 Bölünemeyen (bölünemez) edime ilişin açıklamalar bkz. yuk. § 2, II, B, 3.

kanundan veya iradelerinden kaynaklanan bir müteselsil borçluluk bulunmadığı durumlarda, borçlular arasında bölünemez borçluluk söz konusu olacaktır[69].

Bölünemeyen bir edimin ifası ile ilgili olarak iki sistem mevcuttur. Bunlar, alacaklının ifa için borçlulardan herhangi birinden talepte bulunması hâli ile edimin tamamının borçluların hepsinden talep edilmesi hâlidir[70]. Türk Borçlar Kanunu'nun 85. maddesinin ikinci fıkrasında, "*Bölünemeyen borcun birden çok borçlusu varsa, borçlulardan her biri borcun tamamını ifa etmekle yükümlüdür.*" hükmü ile kanun koyucu, alacaklının borçlulardan herhangi birinden ifa için talepte bulunması prensibini benimsemiştir[71].

Alacaklı, borçlulardan birinden edimin ifasını talep edebilir; alacaklının ifa için borçluların hepsine müracaat etmesine gerek yoktur[72]. Kanun koyucu, bu şekilde bir tercihte bulunarak alacaklının borçluların sayısının fazla olabileceğini göz önüne alıp alacağına bir an evvel kavuşma menfaatine uygun davranmıştır. Örneğin, miras bırakanın borcundan mirasçıların tümünün elbirliği hâlinde borçlu olduğu kabul edilmiş olsaydı, alacaklının bütün mirasçılardan talepte bulunması gerekecek idi, bu da özellikle mirasçıların sayıca fazla olduğu hâllerde alacaklının alacağına kavuşmasına engel olacaktı. Kanun koyucunun mirasçıların müteselsilen sorumlu olacağı esasını benimsemesi ile alacaklı, dilediği mirasçıya başvurarak alacağın tamamını ondan talep edebilecektir. Bu durum da alacaklının alacağına kavuşmasını oldukça kolaylaştırmaktadır.

---

69 Bölünemez borçluluğun tanımı için bkz. ***Kılıçoğlu,*** Kanunî Halefiyet, s. 66; **Akıntürk,** s. 8; ***Tekinay / Akman / Burcuoğlu / Altop,*** s. 324; ***Eren,*** s. 1149.

70 Söz konusu sistemler hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **Akıntürk,** s. 9.

71 Benzer bir hüküm, 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun 69. maddesinin üçüncü cümlesinde de yer almaktadır. Söz konusu hükümde "*Borçlular birden ziyade ise her biri taksimi kabil olmayan borcun tamamını vermekle mükelleftir.*" denilerek bölünemez edimlerde alacaklının, kural olarak, borçlulardan birinden talepte bulunması esası benimsenmiştir.

72 Doktrinde, bölünemez borçluluğun bu özelliği göz önüne alınarak, bölünemez borçluluğa "*şeklî müteselsil borçluluk*" da denilmektedir. Şöyle ki *Eren,* bölünemez bir edimin tamamının yerine getirilmesinin birden çok borçlu tarafından borçlanılmasıyla bölünebilir bir edimin müteselsil borçlular tarafından borçlanılması arasında herhangi bir fark olmadığını, bu nedenle bu tür borçları da müteselsil borçlulara ilişkin hükümlere tâbi tutmanın daha doğru olacağını belirtmektedir (***Eren,*** s. 1149). *Kılıçoğlu* da müteselsil borçluluğa ilişkin hükümlerin kıyasen bölünemez borçluluğa da uygulanacağını belirtmektedir (***Kılıçoğlu,*** Kanunî Halefiyet, s. 68).

4. Müteselsil Borçluluk

Müteselsil borçluluk, niteliği itibariyle bölünebilir bir edimin alacaklısının birden çok borçlunun her birinden borcun tamamını veya bir kısmının ifasını isteyebildiği ve borcun tamamı ifa edilinceye kadar tüm borçluların sorumlu olduğu bir borç ilişkisidir[73]. Müteselsil borçluluk, Türk Borçlar Kanunu'nda 162 ve devamı maddelerinde düzenlenmiştir[74]. Kanun'da da belirtildiği üzere, müteselsil borçluluk, bir irade beyanından kaynaklanabileceği gibi, kanun hükmünden de kaynaklanabilir (*yeni* TBK m. 162; BK m. 141).

Kanundan doğan müteselsil borçlulukta, ilgili özel hükümlerde "*müteselsilen sorumlu olurlar*" veya "*müteselsil sorumluluğa ilişkin hükümler uygulanır*" gibi ifadelerle müteselsil sorumluluk hakkındaki genel hükümlere atıf yapılmaktadır. Bunun gibi istisnai durumlarda, borçluların müteselsilen sorumlu olma yolundaki iradelerini açıklamalarına gerek yoktur. Örneğin, ticarî işlerde de kanun koyucu birlikte ticari bir borç üstlenen kişilerin söz konusu borçtan müteselsilen sorumlu tutulmalarını öngörmüştür (*yeni* TTK m. 7; TTK m. 7). Söz konusu hükümde, "*İki veya daha fazla kişi, içlerinden yalnız biri veya hepsi için ticari niteliği haiz bir iş dolayısıyla, diğer bir kimseye karşı birlikte borç altına girerse, kanunda veya sözleşmede aksi öngörülmemişse müteselsilen sorumlu olurlar.*" denilerek birden çok kişinin ticarî bir iş üstlenmesi hâlinde, sözleşmede aksi kararlaştırılmadıkça müteselsilen sorumlu tutulmaları kabul edilmiştir.

Kanundan doğan müteselsil borçluluk hâllerine başka bir örnek olarak, birden çok kimsenin bir haksız fiille sorumlu olmaları belirtilebilir. Haksız fiil sorumluluğunda, "*Birden çok kişi birlikte bir zarara sebebiyet verdikleri veya aynı zarardan çeşitli sebeplerden dolayı sorumlu oldukları takdirde, haklarında müteselsil sorumluluğa ilişkin hükümler uygulanır.*" kuralı gereğince birden çok kimse *kanundan dolayı* müteselsilen sorumlu olur (*yeni* TBK m. 61; BK m. 50). Müteselsil sorumlulukta, yükümlülerden her biri, zarar görene karşı, diğer

---

[73] ***Ayiter,*** s. 145; ***Kılıçoğlu,*** Kanunî Halefiyet, s. 69-70; ***Akıntürk,*** s. 4 vd., 7, 25, 35; ***İnan,*** s. 402–403; ***Karayalçın,*** s. 109; ***Tunçomağ,*** s. 1034; ***Kılıçoğlu,*** s. 553; ***Oğuzman / Öz,*** s. 837; ***Tekinay / Akman / Burcuoğlu / Altop,*** s. 285–286; ***Eren,*** s. 1152 vd.; ***Kırca,*** 642; ***Canbolat,*** s. 69; ***Canyürek,*** s. 11;. Müteselsil borçluluk hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. ***Akıntürk,*** s. 29 vd.

[74] Bkz. 818 s.lı BK m. 141 vd.

yükümlüler tarafından zararın tazmin edilinceye kadar sorumludur[75]. Kanun koyucu tarafından daha pek çok hâlde, birden çok kimsenin bir borçtan dolayı müteselsilen sorumlu olacakları kabul edilmiştir. Kanun'da öngörülen müteselsil borçluluk hâllerine, *aile malları ortaklığında ortakların ortaklık borçlarından* (TMK m. 379/2), *mirasçıların tereke borçlarından* (TMK m. 641/2), *bir malvarlığı veya işletmeyi devralanın devreden ile birlikte iki yıl işletmenin borçlarından* (*yeni* TBK m. 202; BK m. 179), *bir şeyi birlikte ödünç alanların şeyin geri verilmesinden* (*yeni* TBK m. 382; BK m. 302), *adi ortaklıkta ortakların ortaklık borçlarından* (*yeni* TBK m. 638/3; BK m. 534) müteselsilen sorumlu olacağına ilişkin hükümler, örnek olarak gösterilebilir.

Müteselsil borçlulukta, alacaklının her bir borçluyu ayrı ayrı takip etme olanağı vardır. Alacaklı, dilerse borçlulardan her birini borcun tamamı veya bir kısmı için ayrı ayrı dava edebilir ya da borçlulardan her biri hakkında ayrı ayrı takip talebinde bulunabilir. Alacaklının dilediği borçludan borcun tamamını veya bir kısmını talep etme imkânının olması, alacağını bütün borçlulardan talep edemeyeceği anlamına gelmez. Alacaklı, alacağını borçluların hepsinden veya birkaçından da talep edebilir. Bu husus, *yeni* Türk Borçlar Kanunu'nun 163. maddesinin birinci fıkrasındaki "*Alacaklı, borcun tamamının veya bir kısmının ifasını, dilerse borçluların hepsinden, dilerse yalnız birinden isteyebilir.*" hükümden de anlaşılmaktadır[76].

Müteselsil borçlulukta, alacaklının borçlulardan biri tarafından tatmin edilmesi ile (ifa veya takas), diğer borçlular bu oranda olmak üzere alacaklıya karşı borçtan kurtulurlar (*yeni* TBK m. 166/1; BK m. 145/1)[77]. Ancak müteselsil borç sadece alacaklının tatmin edilmesiyle sona ermez, Kanun'da alacaklı tatmin edilmeksizin de (ibra, kusursuz ifa imkansızlığı, yenileme, alacaklı ve borçlu sıfatlarının birleşmesi, zamanaşımı, sulh, konkordato) borcun sona ereceği düzenlenmiştir (*yeni* TBK m. 166/2; BK m. 145/2)[78].

---

75 ***Karayalçın,*** s. 110; ***Eren,*** s. 775 vd.; ***Kırca,*** 644.

76 BK m. 142/1.

77 Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. ***Akıntürk,*** s. 35 vd.; ***Eren,*** s. 1164 vd.; ***Kılıçoğlu,*** s. 72 vd; ***Canyürek,*** s. 11 vd.;.

78 Müteselsil borcun alacaklının tatmin edilmeksizin sona erdirilmesi hâllerine ilişkin daha ayrıntılı bilgi için bkz. ***Eren,*** s. 1165; ***Kılıçoğlu,*** s. 73; ***Canbolat,*** s. 72 vd.

5. Kısmî Borçluluk

Kısmî borçluluk, birden fazla borçlunun bölünebilen bir edimi taahhüt etmesi ve borçlular arasında taraf iradeleriyle ya da kanundan kaynaklanan bir müteselsilliğin bulunmaması hâlinde söz konusu olur[79]. Kısmî borçlulukta, borçlulardan her biri edimin tamamından değil; sadece kendisine ilişkin kısmından sorumludur[80]. Borçlulardan biri kendi borcunu ifa etmediği takdirde alacaklı, borç için diğer borçlulara müracaat edemeyip bunun sonucuna katlanmak zorundadır[81].

Birden fazla borçlunun bölünebilen bir edimi taahhüt etmesi hâlinde, bu şekilde sadece kendi payından sorumlu olması kural, bunlar arasında müteselsil sorumluluğun olması ise istisnadır[82]. Bunun nedeni ise *yeni* Türk Borçlar Kanunu'ndaki müteselsil borçluluğun doğuşuyla ilgili 162. maddesindeki hükümdür[83]. Anılan hüküm uyarınca, bir borcun birden fazla borçlusu alacaklıya karşı müteselsilen borçlu olacaklarını beyan etmedikleri veya kanun borçlular arasında bir teselsül hâlini öngörmediği takdirde, müteselsil borçluluk doğmaz. Söz konusu sebeplerle, bu şekilde bir borçluluğun mevcut olduğu hâllerde alacaklının edimin ifasını her bir borçludan ayrı ayrı talep etmesi gerekmektedir. Örneğin, bir evin iki üniversite öğrencisi tarafından kiralanması durumunda, öğrencilerden her biri, kural olarak, kira bedelinin yarısından sorumludur. Zira kira sözleşmesine ilişkin Türk Borçlar Kanunu'ndaki hükümlerde (TBK m. 299 vd.) birden fazla kiracının kira bedelinden müteselsilen sorumlu olacağına ilişkin herhangi bir kural getirilmemiştir[84]. Buna karşılık, tarafların kira sözleşmesinde aksini kararlaştırmaları mümkündür. Ancak kiracı tarafta birden fazla kişinin bulunduğu her durumda, kiracıların sorumluluğunun kendi payları oranında olduğu şeklinde bir genelleme yapmak da mümkün değildir. Örneğin, kira sözleşmesinin kiracı tarafında bir adi ortaklığın bulunduğu durumlarda, ortaklar ortaklığın borçlarından müteselsilen

---

79 ***Akıntürk,*** s. 14; ***Eren,*** s. 1150–1151; ***Kılıçoğlu,*** s. 552.

80 ***Akıntürk,*** s. 16; ***Eren,*** s. 1151.

81 ***Akıntürk,*** s. 17.

82 ***Akıntürk,*** s. 14 vd., 99, 100 vd.; ***Eren,*** s. 1150; ***Kılıçoğlu,*** s. 552. Hukukumuzda kısmî borçluluk kural olmakla birlikte, ticarî işlerde teselsül karinesi esastır (*yeni* TTK m. 7; TTK m. 7).

83 Bu hükme benzer bir hüküm, 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun 141. maddesinde de yer almaktadır.

84 Aynı şekilde, 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun kira sözleşmesine ilişkin hükümlerinde (m. 299 vd.) ve 6570 Gayrimenkullerin Kiralanması Hakkındaki Kanunu'nda, kiracıların kira borcundan müteselsilen sorumlu olacaklarına dair bir kural yer almamaktadır.

sorumlu olduklarından, kira bedelinden de mütesesilen sorumlu olacaklardır. Bu sebeple her somut olayın özelliğine göre ayrı ayrı değerlendirme yapmak gerekir.

§ 3. DAVA ARKADAŞLIĞI VE TAKİP ARKADAŞLIĞI ARASINDAKİ İLİŞKİ (BENZERLİK VE FARKLILIKLAR)

I. GENEL OLARAK

Medenî usûl hukuku ile icra hukuku arasında, birtakım farklılıklar olmakla birlikte, çok sıkı bir bağ bulunmaktadır[85]. Bu sıkı ilişki, öncelikle, her iki hukuk dalının da maddî hukuktan kaynaklanan hakkın gerçekleşmesine hizmet etmesinden ileri gelmektedir. Özellikle ilâmlı icra bakımından düşünüldüğünde, icra hukuku medenî usûl hukukunun doğal bir uzantısıdır[86].

Medenî usûl hukuku ile icra hukuku arasındaki benzerlik, bazı kavramların birtakım farklılıklar içermekle birlikte, her iki hukuk dalında da mevcut olması ve bunların birlikte değerlendirilmesi sonucunu doğurmaktadır[87]. Örneğin, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda taraf ehliyeti düzenlenmiş olmasına rağmen; İcra ve İflâs Kanunu'nda buna ilişkin herhangi bir düzenleme yoktur. Ancak medenî usûl hukukunda olduğu gibi, icra hukukunda da takibe taraf olanların taraf ehliyetine sahip olması gerektiği kabul edilmektedir[88]. Aynı şekilde, medenî usûl hukukundaki dava ehliyeti ile icra hukukundaki takip ehliyeti, her iki hukuk dalında da birlikte değerlendirilmesi gereken kurumlara örnek olarak gösterilebilir.

Bazı kurumların her iki hukuk dalında da var olması ve birlikte değerlendirilmesinin tek nedeni, medenî usûl hukuku ile icra hukuku arasındaki ilişki veya benzerlik değildir. Bu durumun asıl sebebi, o kurumların temelinin maddî hukuka dayanması ve medenî usûl ve icra hukukunun maddî hukuktan kaynaklanan hakları gerçekleştirmeyi amaçlamasıdır. Örneğin, az önce belirttiğimiz taraf ehliyetinde durum böyledir. Medenî usûl hukukundaki taraf ehliyeti, maddî

---

85 Medenî usûl hukuku ile icra hukuku arasındaki ilişkiye yönelik açıklamalar için bkz. ***Özekes***, Temel Haklar, s. 67. Ayrıca bkz. ***Pekcanıtez / Atalay / Sungurtekin-Özkan / Özekes,*** s. 73; ***Karslı,*** s. 40 vd.

86 ***Pekcanıtez / Atalay / Sungurtekin-Özkan / Özekes,*** s. 73; ***Özekes,*** Temel Haklar, s. 70.

87 ***Özekes,*** Temel Haklar, s. 70.

88 ***Belgesay,*** s. 143; ***Berkin,*** s. 70; ***Berkin,*** İcra Hukuku Rehberi, s. 180 vd; ***Postacıoğlu,*** s. 118; ***Üstündağ,*** s. 61; ***Kuru,*** C. I, s. 152 vd.; ***Kuru,*** El Kitabı, s. 136 vd; ***Kuru / Arslan / Yılmaz,*** s. 99; ***Sungurtekin,*** s. 13; ***Pekcanıtez / Atalay / Sungurtekin-Özkan / Özekes,*** s. 139; ***Postacıoğlu / Altay,*** s. 143 vd.; ***Yıldırım / Deren-Yıldırım,*** s. 13; ***Karslı,*** s. 38.

hukuktaki hak ehliyetinden kaynaklanmaktadır ve Türk Medenî Kanunu'na göre belirlenir. Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda da bu konuya ilişkin olarak maddî hukuka atıf yapılmıştır (HMK m. 50)[89]. Ancak Kanun'da, bu şekilde maddî hukuka bir gönderme yapılmasaydı da davaya taraf olanların taraf ehliyetine sahip olması ve bunun da maddî hukuktaki hak ehliyeti ile paralel olması gerektiği hususunda herhangi bir tereddüt olmayacaktı. Aynı durum, medenî usûl hukuku ve icra hukukundaki maddî hukuk temelli pek çok kurum için de geçerlidir.

Medenî usûl hukukundaki dava arkadaşlığı ile icra hukukundaki takip arkadaşlığı kurumlarının temelinde de, kural olarak, maddî hukuk kuralları vardır. Başka bir deyişle bir davada ya da icra takibinde, bir tarafta birden çok kimsenin bulunması, çoğunlukla, maddî hukuktan kaynaklanmaktadır. Bu da her iki kurum arasında meydana geldikleri hâller ile hüküm ve sonuçları bakımından birtakım benzerlikler yaratmaktadır. Bu benzerlikler ve usûl hukuku ile icra hukuku arasındaki yakın ilişki, dava arkadaşlığı ile takip arkadaşlığının birlikte değerlendirilmesini gerektirmektedir. Özellikle ilâmlı icra takibinde, bu durum daha da önem arz etmektedir. Zira ilâmlı icrada takip arkadaşlığı, kural olarak, davadaki dava arkadaşlığının devamı niteliğindedir.

Dava arkadaşlığı ile takip arkadaşlığı arasındaki farklılıklar ise kural olarak, Hukuk Muhakemeleri Kanunu ve İcra ve İflâs Kanunu'nda bu kurumlara ilişkin getirilmiş bazı özel hükümlerden ileri gelmektedir. Söz konusu hükümlerde, medenî usûl hukuku ve icra hukukuna özgü sebeplerle, maddî hukuktan kaynaklanmayan dava arkadaşlığı ve takip arkadaşlığı hâlleri öngörülmüştür. Bu durum, her iki kurum arasında birtakım farklılıklara neden olmaktadır.

Dava arkadaşlığı ile takip arkadaşlığı arasındaki benzerlik ve farklılıkları ortaya koyabilmek için dava arkadaşlığı ile ilgili temel hususların belirtilmesinde yarar vardır. Bu sebeple öncelikle dava arkadaşlığı hakkında kısaca bilgi verilecek; ardından da dava arkadaşlığı ile takip arkadaşlığı arasındaki benzerlik ve farklılıklar açıklanmaya çalışılacaktır.

---

[89] 1086 sayılı HUMK m. 38.

II. DAVA ARKADAŞLIĞININ TEMEL ÖZELLİKLERİ

6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda ve 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nda, dava arkadaşlığının hangi hâllerde meydana geleceği (*mecburî dava arkadaşlığına ilişkin* HMK m. 59; HUMK m. 49; *ihtiyarî dava arkadaşlığına ilişkin* HMK m. 57; HUMK m. 43) ile bunun hüküm ve sonuçlarının ne olacağına dair (*mecburi dava arkadaşlığına ilişkin* HMK m. 60; HUMK m. 47; *ihtiyarî dava arkadaşlığına ilişkin* HMK m. 58; HUMK m. 44) birtakım kurallar yer almaktadır. Görüldüğü gibi, dava arkadaşlığı, takip arkadaşlığının aksine, kanunî temeli olan bir müessesedir.

Davacı veya davalı tarafta birden fazla kişinin bulunmasının mümkün olduğu hâllerde, dava arkadaşlığı meydana gelir[90]. Dava arkadaşlığı, mecburî dava arkadaşlığı şeklinde olabileceği gibi, ihtiyarî dava arkadaşlığı şeklinde de olabilir. Yine dava arkadaşlığının temeli, çoğunlukla maddî hukuka dayansa bile, usûl hukukundan doğan sebeplerle de dava arkadaşlığının meydana gelmesi söz konusudur.

Davacı veya davalı tarafta, birden fazla kişinin bulunmasının maddî veya usûlî sebeplerle zorunlu olduğu hâllerde, *mecburî dava arkadaşlığı* söz konusudur[91]. Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 59. maddesinde de bu husus, "*Maddî hukuka göre, bir hakkın birden fazla kimse tarafından birlikte kullanılması veya birden fazla kimseye karşı birlikte ileri sürülmesi ve tamamı hakkında tek hüküm verilmesi gereken hâllerde, mecburî dava arkadaşlığı vardır.*" şeklindeki ifadeyle vurgulanmıştır[92].

---

90 "*Dava arkadaşlığı*"nın tanımları için bkz. ***Berkin,*** Usûl, s. 399; **Alangoya,** s. 37; ***Kuru / Arslan / Yılmaz,*** Usûl, s. 507; ***Prütting / Gehrlein,*** art. 59–60, kn. 2; ***Knitz,*** art. 64, kn. 1; ***Ulukapı,*** s. 24; ***Pekcanıtez / Atalay / Özekes,*** s. 214; ***Alangoya / Yıldırım / Deren-Yıldırım,*** s.130; ***Pekcanıtez / Atalay / Özekes,*** Temel Bilgiler, s. 147.

91 ***Alangoya,*** s. 92; ***Kuru / Arslan / Yılmaz,*** Usûl, s. 508; ***Weth,*** art. 62, kn. 1; ***Prütting / Gehrlein,*** art. 62, kn. 1; ***Knitz,*** art. 64, kn. 8; ***Ulukapı,*** s. 43; ***Pekcanıtez / Atalay / Özekes,*** s. 217; ***Alangoya / Yıldırım / Deren-Yıldırım,*** s. 140; ***Pekcanıtez / Atalay / Özekes,*** Temel Bilgiler, s. 150; ***Schultes,*** art. 59, kn. 1. Mecburî dava arkadaşlığının *sadece* maddî hukuk kurallarından kaynaklandığına ilişkin açıklamalar için bkz. ***Berkin,*** Usûl, s. 413.

92 1086 sayılı Hukuk Usûlü Muhakemeleri Kanunu'nda ise mecburî dava arkadaşlığından açıkça söz edilmemiştir, ancak Kanun'da bu kurumu yansıtan bir hüküm yer almaktadır (HUMK m. 47).

Mecburî dava arkadaşlarının davadaki konumları ile ilgili 60. maddede[93], "*Mecburî dava arkadaşları, ancak birlikte dava açabilir veya aleyhlerine de birlikte dava açılabilir. Bu tür dava arkadaşlığında, dava arkadaşları birlikte hareket etmek zorundadır. Ancak, duruşmaya gelmiş olan dava arkadaşlarının yapmış oldukları usûl işlemleri, usûlüne uygun olarak davet edildiği hâlde duruşmaya gelmemiş olan dava arkadaşları bakımından da hüküm ifade eder.*" şeklinde ifade belirtilmiştir. Yargılamanın sonunda da özellikle maddî sebeplerle kaynaklanan mecburî dava arkadaşlığında, dava arkadaşlarının tümü için, kural olarak, tek bir karar verilir. Bu kural, genel olarak, maddî bakımdan mecburî dava arkadaşlığı için geçerlidir. Usûlî bakımdan mecburî dava arkadaşları hakkında ayrı ayrı kararların verilmesi gerekir[94].

İhtiyarî dava arkadaşlığında ise bir tarafta birden fazla kişinin bulunması mümkündür; ancak bunların birlikte dava açmaları ya da bunlara karşı birlikte dava açılması zorunlu değildir[95]. Kanun'da 57. maddede de bu husus "*Birden çok kişi, aşağıdaki hâllerde birlikte dava açabilecekleri gibi aleyhlerine de birlikte dava açılabilir.*" şeklinde belirtilmiştir. Ayrıca söz konusu hükümle Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda hangi hâllerde[96] ihtiyarî dava arkadaşlığının mümkün olduğu belirtilmiştir. Bu hâller dışında, usûl hukukunda ihtiyarî dava arkadaşlığının oluşması mümkün değildir. Davanın bir tarafında ihtiyarî dava arkadaşlığının olduğu hâllerde, her bir dava arkadaşı için ayrı bir dava söz konusu olduğundan, haklarında ayrı ayrı kararlar verilmesi gerekir[97].

---

93 1086 sayılı Hukuk Usûlü Muhakemeleri Kanunu'nda mecburî dava arkadaşlığının hüküm ve sonuçları hakkında bir düzenleme bulunmamaktadır.

94 ***Alangoya,*** s. 53; ***Ulukapı,*** s. 187. Ayrıca bu konu hakkında bkz. ***Belgesay,*** Usûl Şerhi, C. I, s. 181; ***Berkin,*** Usûl, s. 413; ***Kuru / Arslan / Yılmaz,*** Usûl, s. 513; ***Pekcanıtez / Atalay / Özekes,*** s. 215; ***Alangoya / Yıldırım / Deren-Yıldırım,*** s. 134.

95 ***Belgesay,*** Usûl Şerhi, C. I, s. 178; ***Berkin,*** Usûl, s. 402; ***Alangoya,*** s. 53; ***Kuru / Arslan / Yılmaz,*** Usûl, s. 513; ***Ulukapı,*** s. 108; ***Pekcanıtez / Atalay / Özekes,*** s. 217; ***Alangoya / Yıldırım / Deren-Yıldırım,*** s. 133; ***Pekcanıtez / Atalay / Özekes,*** Temel Bilgiler, s. 148.

96 Kanun'da öngörülen ihtiyarî dava arkadaşlığı hâllerinin neler olduğuna, ileride dava arkadaşlığı ile takip arkadaşlığının farklarını belirtirken değineceğiz. Buna ilişkin açıklamalar için bkz. §3, IV, B.

97 ***Alangoya,*** s. 118; ***Berkin,*** Usûl, s. 403; Ü**stündağ**, Usûl, s. s. 306; ***Kuru / Arslan / Yılmaz,*** Usûl, s. 520; ***Ulukapı,*** s. 225; ***Pekcanıtez / Atalay / Özekes,*** s. 217; ***Alangoya / Yıldırım / Deren-Yıldırım,*** s. 138; ***Pekcanıtez / Atalay / Özekes,*** Temel Bilgiler, s. 149.

III. DAVA ARKADAŞLIĞI İLE TAKİP ARKADAŞLIĞININ BENZERLİKLERİ

A. Mecburî Dava Arkadaşlığı İle Mecburî Takip Arkadaşlığının Benzerlikleri

Dava arkadaşlığı ile takip arkadaşlığı arasındaki *ilk benzerlik*, her şeyden önce her iki kurumun da *çoğunlukla* maddî hukuktan kaynaklanmasıdır. Doktrinde, maddî hukuktan kaynaklanan dava arkadaşlığına ilişkin olarak, maddî hukuktaki ilişkinin medenî usûl hukukuna dava arkadaşlığı şeklinde yansıdığını, maddî hukukta bir uyuşmazlık konusu hak bakımından birlikte hareket etmek zorunda olanların veya bir zorunluluk olmamakla birlikte hareket edebilmesi mümkün olanların, medenî usûl hukuku bakımından da dava arkadaşı olacağı belirtilmektedir[98]. Aynı durumun icra hukukundaki takip arkadaşlığında da olduğunu söyleyebilmek mümkündür. Dava arkadaşlığı ve takip arkadaşlığı arasındaki bu benzerliği daha net bir biçimde ortaya koyabilmek için, dava veya takip arkadaşlığının mecburî ya da ihtiyarî olması arasında bir ayrım yapmak gerekir.

Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda mecburî dava arkadaşlığına ilişkin 59. maddede, mecburî dava arkadaşlığının maddî hukuk hükümlerine göre belirleneceği ifade edilmiştir[99]. Buna göre, dava arkadaşlığında hangi hâllerde, mecburî dava arkadaşlığı olduğunu tespit edebilmek için maddî hukuk hükümlerine bakmak gerekecektir. Böylece, maddî hukuktaki taraflar arasındaki ilişki, medenî usûl hukukuna dava arkadaşlığı şeklinde yansır ve maddî hukukta uyuşmazlık konusu hak bakımından birlikte hareket etmesi zorunlu olanlar da yargılamada dava arkadaşı olurlar[100].

İcra hukukundaki mecburî takip arkadaşlığı da *çoğunlukla* maddî hukuktan kaynaklanmaktadır. Maddî hukuk bakımından mecburî dava arkadaşlığı ile mecburî

---

98 ***Belgesay,*** Usûl Şerhi, C. I, s. 180; ***Alangoya,*** s. 63; ***Berkin,*** Usûl, s. 399; ***Kuru / Arslan / Yılmaz,*** Usûl, s. 507; ***Ulukapı,*** s. 62 vd., 115 vd.; ***Pekcanıtez / Atalay / Özekes,*** s. 214–215.

99 1086 sayılı Kanun'un 47. maddesindeki "*Kanunu Medenî mucibince müştereken dava ikame etmeleri veya aleyhlerine ikame olunması iktiza edenlerin davalarında tefrik kararı verilemez*" hükmü de mecburî dava arkadaşlığını, maddî hukuk sebeplerine dayandırmıştır.

100 Doktrinde de mecburî arkadaşlığının temelinin çoğunlukla maddî hukuka dayandığı belirtilmiştir ***Belgesay,*** Usûl Şerhi, C. I, s. 180; ***Alangoya,*** s. 92; ***Kuru / Arslan / Yılmaz,*** Usûl, s. 510; ***Weth,*** art. 62, kn. 10; ***Ulukapı***, s. 62; ***Pekcanıtez / Atalay / Özekes,*** s. 214–215; ***Pekcanıtez / Atalay / Özekes,*** Temel Bilgiler, s. 147. *Berkin,* mecburî dava arkadaşlığının yalnızca maddî hukuktan kaynaklandığını belirtmektedir (***Berkin,*** Usûl, s. 413).

takip arkadaşlığı arasında herhangi bir fark yoktur. Her ikisi de bir hakkın birden fazla kişi tarafından talep edilmesi ya da birden fazla kişiden talep edilmesinin zorunluluk arz ettiği durumlarda söz konusu olacaktır[101].

Her iki müessese arasındaki *ikinci benzerlik*, yargılamada davalı tarafta, icra takibinde borçlu tarafta, maddî hukuktan kaynaklanmayan sebeplerle (dava arkadaşlığındaki usûlî sebeplerle veya takip arkadaşlığındaki icra hukukuna özgü sebeplerle) birden fazla kimsenin bulunmasının zorunluluk arz etmesidir. Mecburî dava arkadaşlığı, maddî hukukun yanı sıra, usûli sebeplerle de ortaya çıkabilir. Böyle bir durumda, birden fazla kişiye dava açılması maddî bakımdan zorunluluk arz etmemektedir; fakat gerçeğin tam olarak ortaya çıkarılması için veya birtakım usûlî sebeplerle birden çok kimseye birlikte dava açılması gerekir[102]. İcra hukukunda da bu hukuk dalına özgü sebeplerle mecburî takip arkadaşlığının mevcut olduğu hâller söz konusudur. Hem mecburî dava arkadaşlığı bakımından hem de mecburî takip arkadaşlığı bakımından maddî hukuk dışında sebeplerle yargılamanın davalı ya da takibin borçlu tarafında birden fazla kimsenin bulunması zorunluluk arz edebilir. Bu zorunluluğun olacağı hâller bakımından, her iki müessesede farklılık olsa da maddî hukuk dışında sebeplerle mecburî dava arkadaşlığı ya da takip arkadaşlığının mevcut olması, benzerlik olarak gösterilebilir.

Her iki müessese arasındaki benzerlikleri ortaya koymaya çalışırken son olarak değerlendirilmesi gereken husus, yargılama sonucunda dava arkadaşları hakkında verilen hükmün, ilâmların icrası yoluyla talep edilmesi hâlinde, yargılamadaki dava arkadaşlığının icra takibine yansıyıp yansımayacağıdır. İlâmda alacaklı ve borçlu olarak gözüken kişinin icra takibinde de alacaklı ve borçlu olarak gösterilen kimseler, kural olarak, icra takibinde de alacaklı veya borçlu tarafta takip arkadaşı olurlar. Bir davanın davacı veya davalı tarafında yer alan mecburî dava arkadaşları, maddî hukuk kuralları bakımdan bir arada bulunuyorlarsa bu durum,

---

101 *Kuru,* "*Davacılar arasında mecburî dava arkadaşlığının bulunduğu hâllerde, mecburî dava arkadaşı davacılar (alacaklılar) ilâmı ancak birlikte icraya koyabilirler*" diyerek maddî hukuktaki mecburî dava arkadaşlığı hâlleri ile mecburî takip arkadaşlığı hâllerinin aynı olduğu görüşündedir (***Kuru,*** C. III, s. 2165).

102 Usûlî bakımdan mecburî dava arkadaşlığı hâllerinin başında, soybağının reddi davasında anne ile çocuğa karşı birlikte dava açılması veya asli müdahâlede, müdahilin davayı görülmekte olan davanın her iki tarafına da birlikte açmasının zorunlu olması hâlleri gösterilebilir. Bunların dışında da usûlî bakımdan pek çok mecburî dava arkadaşlığı söz konusudur. Bu hâller ve ayrıntısı için bkz. ***Ulukapı,*** s. 102 vd.

ilâmların icrasına da, kural olarak, mecburî takip arkadaşlığı olarak yansıyacaktır. Davada, davacı tarafta ya da davalı tarafta maddî hukuktan kaynaklanan sebeplerle mecburî dava arkadaşlığının olduğu hâllerde, davacı ya da davalı taraftaki tüm dava arkadaşları için aynı hüküm verilir[103]. Bu sebeple mahkemenin kararında, davacı tarafta mecburî dava arkadaşlığının olduğu hâllerde tüm davacılar, alacaklı; davalı tarafta mecburî dava arkadaşlığının olduğu hâllerde tüm davalılar, borçlu gösterilir. Davacı taraftaki mecburî dava arkadaşları lehine verilen hüküm icra edilirken, tüm dava arkadaşları, kural olarak, icra takibinde de alacaklı tarafta yer almalıdır. Aynı şekilde, mecburî dava arkadaşlığının davalı tarafta olduğu hâllerde, tüm dava arkadaşları aleyhine hüküm verildiğinde davacı, ilâmların icrası yoluyla takipte tüm davalıları borçlu olarak göstermek zorundadır. Örneğin, uyuşmazlık konusunun bir malın teslimi olduğu bir davada, davacı tarafta miras ortaklığındaki tüm mirasçılar bulunuyor ise mahkeme davacının haklı çıkması hâlinde, malın tüm mirasçıların tümüne teslim edilmesine karar verecektir. Davalı taraf, mahkemenin vermiş olduğu bu hükmü yerine getirmez ise mirasçılar ilâmın icrası yoluyla hükmün yerine getirilmesini icra dairesinden talep edeceklerdir. İlâmda alacaklı olarak belirtilen mirasçıların tümü, icra takibinde de alacaklı olacaklardır.

B. İhtiyarî Dava Arkadaşlığı İle İhtiyarî Takip Arkadaşlığının Benzerlikleri

İhtiyarî dava arkadaşlığının hangi hâllerde oluşacağı, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 57. maddesinde sınırlı sayıda belirtilmiştir[104]. Bu hâller; *davacılar ile davalılar arasında dava konusu olan hak veya borcun elbirliği mülkiyet dışındaki bir sebeple ortak olması* (HMK m.57/1-a), *ortak bir işlemle hepsinin yararına bir hak doğmuş olması veya kendilerinin bu şekilde bir yükümlülük altına girmesi* (HMK m.57/1-b) ve *davaların temelini oluşturan vakıaların ve hukukî sebeplerin aynı veya birbirine benzer olması* (HMK m.57/1-c)dır.

---

[103] Maddî bakımdan dava arkadaşlığının hüküm ve sonuçlarına ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. ***Alangoya,*** s. 133vd.; ***Ulukapı,*** s. 188 vd. Ayrıca doktrindeki bu konuya ilişkin açıklamalar için bkz. ***Berkin,*** Usûl, s. 413; ***Zöller,*** s. art. 62, kn. 3,30; ***Kuru / Arslan / Yılmaz,*** Usûl, s. 513; ***Prütting / Gehrlein,*** art. 62, kn. 23; ***Pekcanıtez / Atalay / Özekes,*** s. 213 vd., 216–217; ***Alangoya/Yıldırım / Deren-Yıldırım,*** s. 143.

[104] 1086 sayılı Kanun'da, ihtiyarî takip arkadaşlığının hangi hâllerde olacağı 43. maddede benzer şekilde düzenlenmiştir.

Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda, maddî hukuk bakımından bir hukukî ilişkinin taraflarının birlikte hareket etmesinin mümkün olduğu hâllerin dikkate alınarak bir düzenleme yapıldığı söylenebilir. Ancak bu maddede, *sadece* maddî hukuk bakımından birlikte hareket edebilme ölçütüne göre bir düzenleme yapılmamıştır. İhtiyarî takip arkadaşlığına ilişkin 57. maddede *sadece* (a) bendinde belirtilen hâl, maddî hukuk kurallarından kaynaklanmaktadır. Söz konusu maddenin (b) ve (c) bentlerinde belirtilen hâller, maddî hukuk kurallarından ziyade; bazı durumlarda tahkikâtın birlikte yürütülmesinin usûl ekonomisine ve taraf menfaatlerine faydaları dikkate alınarak düzenlenmiştir[105]. Bu sebeple sadece (a) bendinde belirtilen hâl, icra hukukunda ihtiyarî takip arkadaşlığına neden olmaktadır. Maddedeki (b) ve (c) bentlerine göre meydana gelen ihtiyarî dava arkadaşlığı hâlleri ise icra hukukunda ihtiyarî takip arkadaşlığına neden olmamaktadır. Zira söz konusu hâllerde, takibin alacaklı veya borçlu tarafında birden çok kimsenin yer alması, medenî usûl hukukunun aksine, takibin daha hızlı yürütülmesine veya taraf menfaatlerine herhangi bir fayda sağlamayacaktır[106].

Dava arkadaşlığı ile takip arkadaşlığının meydana geldikleri hâller bakımından benzerlik gösterdiği için, burada sadece Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 57. maddesinde belirtilen ilk hâl olan (a) bendindeki hükme değineceğiz. Kanun'daki 57. maddenin (a) bendinde "*davacılar ile davalılar arasında dava konusu olan hak veya borcun elbirliği mülkiyet dışındaki bir sebeple ortak olması*[107]" şeklinde bir kural yer almaktadır. Bu bentteki "*hak veya borcun...ortak olması*" ifadesinin birden fazla kişinin dava konusu üzerinde bir hakkının mevcudiyeti veya borçtan sorumlu olması şeklinde anlaşılması gerekmektedir[108]. Doktrinde, buna ilişkin müteselsil alacaklılık ve borçluluk hâlleri, miras şirketine veya adi ortaklığa karşı açılacak konusu para alacağı olan davalar[109],

---

105 İhtiyarî takip arkadaşlığının amaçlarına ilişkin daha ayrıntılı bilgi için bkz. ***Zöller,*** art. 62, kn. 1, 11; ***Prütting / Gehrlein,*** art. 59–60; kn. 1, 2; ***Knitz,*** art. 64, kn. 1; ***Ulukapı,*** s. 109 vd.

106 İhtiyarî takip arkadaşlığı hâllerine ilişkin açıklamalarımız için bkz. aşa. § 6.

107 Bu bentte, 1086 sayılı Kanun'dan farklı olarak "*iştirak hâlinde bulunması*" ifadesi, elbirliği mülkiyetini çağrıştırdığı ve kavramlar arasında karışıklığa sebebiyet vermemesi için kaldırılmıştır. Bunun yerine "elbirliği mülkiyeti dışındaki bir sebeple ortak olması" ifadesine yer verilmiştir (Hükümet Gerekçesi, m. 63).

108 ***Alangoya,*** s. 66 vd., ***Kuru / Arslan / Yılmaz,*** Usûl, s. 514; ***Ulukapı,*** s. 116; ***Pekcanıtez / Atalay / Özekes,*** s. 215.

109 Doktrinde, elbirliği ortaklıklarına karşı açılan davalarda, dava konusu para alacağı olduğunda ihtiyarî dava arkadaşlığı, paradan başka bir şey olduğunda ise mecburî dava arkadaşlığının

müşterek mülkiyette bölünebilen hak ve borçlara ilişkin davalar örnek olarak gösterilmektedir[110].

Bu bentte düzenlenen ihtiyarî dava arkadaşlığının sebebi, doktrinde verilen örneklerden de anlaşılacağı üzere, tamamen maddî hukukla alâkalıdır. Yani Kanun'da, böyle bir hüküm yer almasaydı da alacaklı ve borçlu tarafta ihtiyarî dava arkadaşlığının bu sebeplerle olabileceğinin kabul edilmesi gerekecektir. Zira maddî hukuk, hukukî ilişkinin alacaklı veya borçlu tarafında birden fazla kimsenin bulunması durumunda, bazı hâllerde alacaklı veya borçlulara birlikte hareket etme imkânı tanımıştır. Alacaklıların alacaklarını hep birlikte talep edebilme imkânları ya da alacaklının borçluların hepsine birden borcun tamamı için başvurabilmesi, yani müteselsil alacaklılık ve müteselsil borçluluk hâllerinde ihtiyarî dava arkadaşlığı olacaktır.

Maddî hukuktaki bir hukukî ilişkinin her iki tarafına da birlikte hareket etme imkânının tanındığı bu hâller, medenî usûl hukukunda ihtiyarî dava arkadaşlığı şeklinde yansıdığı gibi (m. 57/1-a), icra hukukunda da ihtiyarî takip arkadaşlığı şeklinde yansımaktadır. İşte bu noktada, ihtiyarî dava arkadaşlığı ile ihtiyarî takip arkadaşlığı meydana geldikleri hâller bakımından benzerlik göstermektedir.

İhtiyarî dava arkadaşlığı ile ihtiyarî takip arkadaşlığı arasındaki bu benzerlik, ihtiyarî dava arkadaşlarının davayı kazandıktan sonra, birlikte takip yapmalarını sağlayacaktır. Ancak davadaki ihtiyarî dava arkadaşlığının icra takibine ihtiyarî takip arkadaşlığı olarak yansıyabilmesi birtakım şartlara bağlıdır. İhtiyarî dava arkadaşlığında, davacı taraftaki alacaklılar bakımından yapılan müşterek tahkikat ve yargılama sonucu, kural olarak, dava arkadaşlarına yönelik tek bir karar verilir. Ancak, ihtiyarî dava arkadaşlarının her biri için ayrı dava söz konusu olduğundan,

---

olacağı kabul edilmektedir (***Kuru,*** Usûl, C.I, s. 1004–1007; ***Kuru / Arslan / Yılmaz,*** Usûl, s. 515; ***Ulukapı,*** s. 89 vd.). Hâlbuki maddî hukuka ilişkin açıklamalarımızda belirtmeye çalıştığımız gibi, kanun koyucu elbirliği ortaklığının borçlu olduğu durumlarda, kural olarak, borçluların müteselsil sorumlu olacağını düzenlemiştir. Bu kural getirilirken borçluların ediminin mahiyeti de dikkate alınmamıştır. Bir hukukî ilişkinin borçlu tarafı olan elbirliği ortaklığının davalı olduğu hâllerde dava konusunun para veya para dışında başka bir şey olmasına göre ayrım yapılması maddî hukukta alacaklıya tanınan borçlulardan herhangi birine başvurabilme hakkını, medenî usûl hukuku ya da icra hukukunda engellemek olacaktır. Bu sebeple borçlu tarafta yer alan elbirliği ortaklarının borçtan müteselsilen sorumlu oldukları göz önüne alınıp ortakların mecburî değil, ihtiyarî takip arkadaşı olacağı kabul edilmelidir. Bu konuya ilişkin açıklamalar için bkz. aşa. § 5, II, B, 2.

110 Örneklere ilişkin açıklamalar için bkz. ***Ulukapı,*** s. 116 vd.

hüküm fıkrasında her biri adına farklı kararların verilmesi de mümkündür[111]. Mahkeme, dava arkadaşları için ayrı ayrı karar vermişse, hükümde de her bir dava arkadaşı için verilen karar ayrı ayrı gösterilmelidir[112]. İhtiyarî dava arkadaşlığının icra takibine yansıyabilmesinin ilk şartı da öncelikle, dava arkadaşları hakkında aynı kararın verilmesidir.

Dava arkadaşlığının icra takibine yansıyabilmesi için kararda davacıların müteselsilen alacaklı olduklarının ya da davalıların dava konusu borçtan müteselsilen sorumlu olduklarının belirtilmesi gerekir. Davacının mahkemeden davalı ihtiyarî dava arkadaşlarının müteselsilen sorumlu tutulmalarını talep etmediği müddetçe, mahkemenin davalıların müteselsil sorumluluğuna hükmetmesi mümkün değildir; mahkeme, her biri hakkında sorumlu oldukları miktara göre karar verecektir. Böyle bir durumda, davacı, bu ilâma dayanarak tek bir takip talebiyle ihtiyarî dava arkadaşları hakkında uyuşmazlık konusu borcun tümünü talep ederse, icra memuru bu talebi reddetmelidir. Zira alacaklılar takip talebini ilâma uygun düzenlemeli; icra memuru da borçlulara ilâma uygun bir icra emri göndermelidir. Mahkeme, davalıların uyuşmazlık konusundan müteselsilen sorumlu olduklarına hükmetmişse bu durumda, davalılar hakkında aynı takip talebiyle ilâmlı icra yoluna başvurulabilmesi mümkündür.

IV. DAVA ARKADAŞLIĞI İLE TAKİP ARKADAŞLIĞININ FARKLILIKLARI

A. Mecburî Dava Arkadaşlığı İle Mecburî Takip Arkadaşlığının Farklılıkları

Mecburî dava arkadaşlığı, maddî hukukun yanı sıra, usûlî sebeplerle de ortaya çıkabilir[113]. İcra hukukunda da bu hukuk dalına özgü sebeplerle mecburî takip arkadaşlığının mevcut olduğu hâller söz konusudur. Hem mecburî dava arkadaşlığı bakımından hem de mecburî takip arkadaşlığı bakımından maddî hukuk dışındaki

---

111 ***Alangoya,*** s. 118; ***Zöller,*** art. 61, kn. 9; Ü**stündağ**, Usûl, s. s. 306; ***Kuru / Arslan / Yılmaz,*** Usûl, s. 520; ***Prütting / Gehrlein,*** art. 61, kn. 5; ***Ulukapı,*** s. 225; ***Pekcanıtez / Atalay / Özekes,*** s. 214; ***Alangoya / Yıldırım / Deren-Yıldırım,*** s. 138.

112 ***Bilge / Önen,*** s. 251; ***Berkin,*** Usûl, s. 407; ***Kuru,*** Usûl, C. II, s. s. 204–205; ***Kuru / Arslan / Yılmaz,*** Usûl, s. 370; ***Ulukapı,*** s. 225.

113 Bu hâller ve ayrıntısı için bkz. ***Ulukapı,*** s. 102 vd.

sebeplerle yargılamanın davalı ya da takibin borçlu tarafında birden fazla kimsenin bulunması zorunluluk arz edebilir.

Dava arkadaşlığı ile takip arkadaşlığı arasındaki bir farklılık, her iki müessesenin de maddî hukuk kuralları dışında, medenî usûl hukukundan ya da icra hukukundan kaynaklanan sebeplerle meydana geldikleri hâllerin aynı olmamasıdır. Bu durumda, medenî usûl hukukundaki usûlî sebeplerle meydana gelen dava arkadaşlığı, icra takibine yansımamaktadır. Medenî usûl hukukunda, usûlî dava arkadaşlığının olduğu hâllere şunlar örnek olarak gösterilebilir:

Aslî müdahâle davasının asıl davanın taraflarına karşı aslî müdahâle davası şeklinde açılması hâlinde, asıl davanın tarafları arasında usûlî mecburî dava arkadaşlığı olacaktır. Ancak burada, asıl davanın taraflarına aslî müdahâle davası açılması zorunlu değildir; asıl davanın taraflarına ayrı ayrı münferit davalar da açılabilir[114]. Şayet, ayrı dava açmak yerine aslî müdahâle davası açılmışsa ilk davanın tarafları aslî müdahâle davasında davalı olacağından aralarında usûlî mecburî dava arkadaşlığı söz konusudur. İcra hukukunda ise üçüncü bir kişinin takibin taraflarına ayrı bir takip yaparak aslî müdahâlede bulunması mümkün değildir. Zira aslî müdahâle, medenî usûl hukukuna özgü bir müessesedir ve aslî müdahâlenin olabilmesi için aslî müdahâlenin konusunu oluşturan hak veya şeyin bir yargılamaya konu edilmiş olması gerekir.

Bazı hâllerde, kanunda davanın birden fazla kişiye açılması zorunlu kılınmıştır, bunun sebebi de çelişik kararlar verilmesini önleme ve doğru karar verilebilmesini sağlamaktır. Örneğin, soybağının reddi davasında çocuk ve anneye birlikte dava açılır (TMK m. 286). Olağanüstü zamanaşımına dayanan tescil davası; zilyet, Hazine ve ilgili kamu tüzel kişisine karşı birlikte açılmalıdır (TMK m. 713/3). İcra hukukunda bir yargılama yapılmadığından, bu sebeplerle icra hukukunda bir takip arkadaşlığı meydana gelmeyecektir.

Sonuç olarak, usûlî bakımdan mecburî takip arkadaşlığının oluşumu daha çok, o müesseselerin niteliğinden kaynaklanır; bu müesseseler ya da benzerleri icra hukukunda olmadığından ve icra hukukunda takibin sonunda bir hüküm verilmediğinden usûlî mecburî dava arkadaşlığı hâllerine paralel olarak bir takip arkadaşlığı oluşmamaktadır. İcra hukukunda ise maddî hukuk dışında icra

---

[114] ***Özekes,*** Aslî Müdahale, s. 68; ***Pekcanıtez / Atalay / Özekes,*** s. 215.

hukukundan kaynaklanan sebeplerle üç hâlde mecburî takip arkadaşlığı oluşabilir: Borçlunun takip sırasında ölmesi durumunda, alacaklının takibe terekeye karşı devam etmesi hâlinde (İİK m. 53/2), ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla takiplerde rehin veren üçüncü kişinin de borçlu tarafta yer alması ve m.176/b'deki durumdur[115].

B. İhtiyarî Dava Arkadaşlığı İle İhtiyarî Takip Arkadaşlığının Farklılıkları

İhtiyarî dava arkadaşlığı ile ihtiyarî takip arkadaşlığı arasındaki farklılık, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 57. maddenin birinci fıkrasının (b) ve (c) bentlerinde yer alan ihtiyarî dava arkadaşlığı hâllerine ilişkin kurallardan kaynaklanmaktadır.

Yukarıda belirttiğimiz gibi, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'ndaki ihtiyarî dava arkadaşlığında, *sadece* maddî hukukun medenî usûl hukukuna yansımaları dikkate alınarak bir düzenleme yapılmamıştır, Kanun'da birden fazla kimsenin dava açabilmesi ya da birden fazla kimseye dava açılabilmesi, bundan daha geniş düzenlenmiştir[116].

Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda, maddî hukuktaki kurallardan daha geniş bir düzenleme yapılmasının ne anlama geldiği şu şekilde ifade edilebilir: Kanunda, *sadece* maddî hukuka göre, bir alacağın birden çok kişi tarafından talep edilmesinin mümkün olması ya da birden çok kişinin bir borçtan sorumlu olabilmesi kriterinden hareket edilmemiştir. Maddî hukukta öngörülmemiş olsa bile, birlikte hareket edilmesinin usûl ekonomisi ile taraf menfaatlerine hizmet ettiğinin düşünüldüğü hâllerde de ihtiyarî dava arkadaşlığının oluşabileceği düzenlenmiştir. Bahsettiğimiz bu hâller, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 57. maddesinin (b) ve (c) bendinde düzenlenmiştir. İcra hukukundaki ihtiyarî takip arkadaşlığının hangi hâllerde olabileceği belirlenmeye çalışılırken ise İcra İflâs Kanunu'nda buna ilişkin herhangi bir düzenleme olmadığından, *sadece* maddî hukuktan kaynaklanan sebepler göz önüne alınabilecektir.

Doktrinde takip arkadaşlığına ilişkin açıklamalarda, icra hukukunda takip arkadaşlığının varlığı kabul edilmekte; ancak özellikle ihtiyarî dava arkadaşlığının

---

115 Bu hâllere ilişkin açıklamalarımız için bkz. aşa. § 5, II, A.

116 Bkz. yuk. § 3, III, B.

olduğu her durumda ihtiyarî takip arkadaşlığının olmadığı, takip arkadaşlığının dava arkadaşlığına nazaran daha sınırlı hâllerde olduğu ifade edilmektedir[117]. İhtiyarî dava arkadaşlığının maddî hukuk dışındaki sebeplerle söz konusu olduğu hâllerde, kanun koyucu, usûl ekonomisi ilkesine uygun olarak birden çok kimse hakkında davanın birlikte yürütülmesi ve davanın çabuk ve basit ilerlemesini amaçlamıştır. Medenî usûl hukukundaki usûl ekonomisi ilkesine[118] paralel olarak icra hukukunda da takip ekonomisi ilkesinden bahsedilebilir. Söz konusu ilke uyarınca icra takibi, mümkün olduğunca kısa sürede, basit ve ucuz şekilde sonuçlandırılmalıdır[119]. Ancak ihtiyarî dava arkadaşlığının olduğu her hâlde, birden çok borçlu hakkında birlikte takip yapılması durumunda, takip ekonomisi bakımından bir fayda sağlamayacaktır. Örneğin, birden çok borçlu hakkında birlikte takip yapılması hâlinde, borçlulara ayrı ayrı ödeme emri gönderileceğinden takibe itiraz da farklı zamanda olacak, her borçlu farklı şekilde takibe karşı koyabilecek ve bu takipleri birlikte yürütmek mümkün olmayacaktır[120].

İhtiyarî dava arkadaşlığı için Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda öngörülen hâllerden hangilerinde takip arkadaşlığının olabileceği, hangi hâllerde takip arkadaşlığının olmasının fayda sağlamayacağı üzerinde durulması gerekmektedir. İhtiyarî dava arkadaşlığı ile ihtiyarî takip arkadaşlığı arasındaki bu farklılığı daha net tespit edebilmek için, ihtiyarî dava arkadaşlığının oluştuğu hâller tek tek incelenmeli ve bu hâllerde takip arkadaşlığının gündeme gelip gelmeyeceği tespit edilmeye çalışılmalıdır.

Dava arkadaşlığı ile takip arkadaşlığının meydana geldikleri hâller bakımından Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 57. maddesinin (b) ve (c) bendindeki hükümlere ilişkin açıklamalarda bulunulması gerekmektedir.

Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda 57. maddenin (b) bendinde "*Ortak bir işlemle hepsinin yararına bir hak doğmuş olması veya kendilerinin bu şekilde bir*

---

117 ***Üstündağ;*** s. 69–70; ***Kuru,*** El Kitabı, s. 146; ***Kuru / Arslan / Yılmaz,*** s. 106; ***Pekcanıtez,*** Şikâyet, s. 112; ***Sungurtekin,*** s. 30; ***Pekcanıtez / Atalay / Sungurtekin-Özkan / Özekes,*** s. 143; ***Yıldırım / Deren-Yıldırım,*** s. 16.

118 Usûl ekonomisi ilkesi için bkz. ***Pekcanıtez / Atalay / Özekes,*** s. 278; ***Yılmaz,*** Usûl Ekonomisi, s. s. 243 vd.

119 Takip ekonomisi ilkesi için bkz. ***Pekcanıtez / Atalay / Sungurtekin-Özkan / Özekes,*** s. 77 vd.; ***Özekes,*** Temel Haklar, s. 82 vd.; ***Çiftçi,*** s. 120 vd.

120 ***Üstündağ,*** s. 68; ***Kuru,*** El Kitabı, s. 146; ***Pekcanıtez / Atalay / Sungurtekin-Özkan / Özekes,*** s. 143; ***Yıldırım / Deren-Yıldırım,*** s. 16.

yükümlülük altına girmesi[121]" şeklinde bir kural yer almaktadır. Bu hükümde, ortak bir işlemle birden fazla kişinin lehine bir hak taahhüt edilmiş olması ya da bu şekilde borç altına girilmiş olması hâlinde ihtiyarî dava arkadaşlığının oluşabileceği belirtilmiştir[122]. Söz konusu bentte, ihtiyarî takip arkadaşlığına ilişkin olarak, aynı maddenin (a) bendini de kapsayacak nitelikte, ancak ondan daha geniş bir düzenleme yapılmıştır. Zira bu düzenleme sayesinde, birlikte borçluluk ve alacaklılığın bulunduğu tüm durumlarda, yani bir hukukî ilişkinin alacaklı veya borçlu tarafında birden fazla kişinin bulunduğu her hâlde, davacı veya davalı tarafta ihtiyarî dava arkadaşlığından söz edilebilecekti. Başka bir deyişle, alacaklıların alacağın tamamını tek başına talep edebilmesinin mümkün olmadığı ya da borçluların borcun tamamını alacaklılardan birine ifa etmekle borcun kurtulamadığı hâllerde dahi, davacı ya da davalı tarafta ihtiyarî dava arkadaşlığı mümkün olacaktır. Örneğin, Kanun'da bu hüküm yer almamış olsaydı, kısmî borçluluğun bulunması durumunda alacaklının borçluların hepsini davalı göstererek dava açabilmesi mümkün olmayacak idi. Zira yukarıda da ifade etmeye çalıştığımız gibi, kısmî borçlulukta alacaklının borcun tamamı için borçluların tümüne başvurması mümkün değildir[123].

Takip arkadaşlığına ilişkin İcra ve İflâs Kanunu'nda bu yönde bir düzenleme yoktur. Bu sebeple ortak bir işlemle alacaklıların hepsi lehine bir hak doğması ya da borçluların yükümlülük altına girdiği her hâlde, ihtiyarî takip arkadaşlığı oluşmayacaktır. Örneğin, maddî hukuk bakımından da ortak bir işlemle bir hukukî işlemin alacaklı tarafındaki kısmî borçluluğun bulunduğu durumlarda, borçluların borcun tamamından değil, sadece kendi paylarına düşen miktardan sorumlu oldukları için alacaklının kısmî borçluların tümünden borcun tamamını talep edebilmesi mümkün değildir. Bunun icra hukukuna yansıması ise alacaklının kısmî borçluların tümünden tek bir takip talebiyle borcun tamamını isteyebilmesinin mümkün olmamasıdır. Kanaatimizce burada, alacaklının her bir borçluya karşı sorumlu oldukları miktarlar için ayrı ayrı icra takibi yapması gerekmektedir. Örneğin, kira sözleşmesinin bir tarafında birden fazla kiracının bulunduğu durumlarda, kiracılar, kural olarak, *sadece* kendi paylarına düşen miktardan sorumludur. Mesela, iki

---

121 Aynı kural için bkz HUMK m. 43/1–1, c. 2.

122 ***Zöller,*** art. 60, kn. 4, 6; ***Kuru / Arslan / Yılmaz,*** Usûl, s. 515; ***Ulukapı***, s. 118; ***Pekcanıtez / Atalay / Özekes,*** s. 214.

123 Kısmî borçluluğa ilişkin açıklamalarımız için bkz. yuk. § 2, II, C, 5.

üniversite öğrencisi (A) ve (B) bir evi 500 TL'ye kiralamış olsalar, her biri kural olarak 250 TL kira borcundan sorumludur. Bu sebeple alacaklı da her bir kiracıya ayrı ayrı icra takibi yaparak kira borcunu talep etmelidir[124]. Bu örnekte, kiraya veren, takip yapmadan önce, kira alacağı için her iki kiracıyı davalı göstererek bir alacak davası da açabilir. Bu durumda, davanın davacı (kiraya veren) lehine sonuçlanması hâlinde, mahkeme vereceği hükümde davalıların (kiracıların) her birinin sorumlu olacağı miktarı ayrı ayrı göstermelidir. Davacı da bu ilâma dayanarak davalılara takip yaparken, ayrı ayrı takip talepleriyle davalıları borçlu olarak göstermeli ve takip talebinde her birinin sorumlu olduğu miktarı ayrı ayrı belirtmelidir. Takip taleplerini alan icra memuru da bu takip taleplerine uygun olarak, her bir kiracıya ayrı ayrı ödeme emri göndermeli, daha açık bir ifadeyle her bir borçlu için ayrı takip dosyası üzerinden takibi yürütmelidir.

Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 57. maddesinin (c) bendinde ise "*Davaların temelini oluşturan vakıaların ve hukukî sebeplerin aynı veya birbirine benzer olması*" şeklinde bir kural yer almaktadır. Örneğin, aynı haksız fiilden dolayı birden fazla kimsenin farklı hukukî sebeplerden dolayı sorumlu olması hâlinde, bu kişiler bakımından ihtiyarî dava arkadaşlığı söz konusudur. Kanun koyucu, bu yönde bir düzenleme getirerek usûl ekonomisi ve taraf menfaatlerini göz önüne almıştır. İhtiyarî dava arkadaşlığına ilişkin bu hâli kıyasen, ihtiyarî takip arkadaşlığına uygulamak, icra hukukunda, medenî usûl hukukunda olduğu gibi, bir fayda sağlamayacaktır. Zira ihtiyarî dava arkadaşlığına ilişkin hâllerin kıyasen icra hukukunda da benimsenmesi, icra hukukunda takip ekonomisine uygun değildir. Örneğin, ihtiyari dava arkadaşlığı bulunan borçlulara birlikte takip yapılması hâlinde, her borçlu takibe farklı şekilde karşı koyabilecek ve bu takipleri birlikte yürütmek mümkün olmayacaktır. Keza birden çok alacaklının da birlikte takip yapması hâlinde, borçlunun her alacaklıya karşı ayrı itirazı söz konusu olabilir. Bu itirazların her biri de ayrı sebeplere göre incelenip sonuca bağlanacaktır[125]. Sonuç olarak, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 57. maddesinin (c) bendine göre, takip arkadaşlığının oluşması, kural olarak, mümkün değildir. İcra takibinde, aynı veya benzer vakıa ve/veya hukukî sebeplerden dolayı, birden fazla kimsenin müteselsil

---

[124] Kısmî borçluluk hâlinde borçluların birlikte takip edilemeyeceğine ilişkin bkz. aşa. § 6, II, B.

[125] ***Üstündağ,*** s. 70; ***Pekcanıtez / Atalay / Sungurtekin-Özkan / Özekes,*** s. 143; ***Yıldırım / Deren-Yıldırım,*** s. 16.

sorumlu olmaları durumunda borçlu tarafta ihtiyarî takip arkadaşlığından bahsedilecektir[126]. Bu durum da maddî hukuktan kaynaklanmaktadır.

§ 4. TAKİP ARKADAŞLIĞININ BAZI KURUMLARLA İLİŞKİSİ

I. TARAF EHLİYETİ

İcra hukukunda taraf ehliyeti, icra takibinde taraf olabilme ehliyetidir. İcra takibinin taraflarının (alacaklı ve borçlunun), taraf ehliyetine sahip olmaları gerekir. Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun aksine (HMK m. 50), taraf ehliyetine ilişkin, İcra ve İflâs Kanunu'nda herhangi bir hüküm yer almamaktadır. Ancak medenî usûl hukukunda olduğu gibi, icra hukukunda da alacaklı ve borçlu tarafta yer alacak kimselerin taraf ehliyetine sahip olmaları gerektiği tereddütsüz kabul edilmektedir[127].

Taraf ehliyetine sahip olabilmek için, Türk Medenî Kanunu'nda düzenlenen hak ehliyetine sahip olmak gerekir (HMK m. 50). Türk Medenî Kanunu'nun 8. maddesinde, "Her insanın hak ehliyeti vardır" kuralı yer almaktadır. Gerçek kişiler, tam ve sağ doğumla hak ehliyetini kazanılır (TMK m. 28/1). Hatta cenin tam ve sağ doğmakla ana rahmine düştüğü andan itibaren hak ehliyetine sahip olur (TMK m. 28/2). Tüzel kişiler ise insana özgü niteliklere bağlı olanlar dışındaki hak ve borçlara ehildir (TMK m. 48/1). Hak ehliyetine sahip her gerçek ve tüzel kişi icra takibinin tarafı olabilir[128]. Ölümle gerçek kişilik sona erdiğinden ölmüş bir kişi adına ve onun

---

126 Birden fazla kimse müşterek bir kusurla haksız bir fiil işlemişlerse bu kişiler, zarardan müteselsilen sorumlu olurlar (*yeni* TBK m. 61; BK m. 50/1). Bazen de birden fazla kişi, farklı sebeplerle (haksız fiil, sözleşme ve kanundan doğan sebeplerle) aynı zarardan sorumlu olur. Böyle bir durumda da Borçlar Kanunun 50. maddesinin birinci fıkrasındaki hüküm kıyasen bu kişiler için de uygulanır ve bu kişiler de zarardan müteselsilen sorumlu olur (*yeni* TBK m. 61; BK m. 51).

127 ***Belgesay,*** s. 143; ***Berkin,*** s. 70; ***Berkin,*** İcra Hukuku Rehberi, s. 180 vd.; ***Ergün,*** s. 39; ***Postacıoğlu,*** s. 119; ***Üstündağ,*** s. 61; ***Kuru,*** C. I, s. 152 vd.; ***Kuru,*** El Kitabı, s. 136 vd.; ***Kuru / Arslan / Yılmaz,*** s. 99; ***Amonn / Gasser,*** § 8, kn. 3; ***Sungurtekin,*** s. 13 vd.; ***Pekcanıtez / Atalay / Sungurtekin-Özkan / Özekes,*** s. 139; ***Pekcanıtez / Atalay / Sungurtekin-Özkan / Özekes,*** Temel Bilgiler, s. 65; ***Postacıoğlu / Altay,*** s. 143 vd.; ***Yıldırım / Deren-Yıldırım,*** s. 13; ***Muşul,*** s. 163; ***Gören-Ülkü,*** s. 27 vd.; ***Karslı,*** Giriş ve Teşkilat, s. 38; ***Karslı,*** s. 58; ***Kale,*** s. 6. Ayrıca medenî usûl hukukundaki taraf ehliyetine ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. ***Erişir,*** s. 1 vd.

128 ***Belgesay,*** Usûl, s. 169; ***Bilge / Önen,*** s. 225; ***Berkin,*** İcra Hukuku Rehberi, s. 181; ***Üstündağ,*** s. 61; ***Kuru / Arslan / Yılmaz,*** s. 260; ***Amonn / Gasser,*** § 8, kn. 5; ***Pekcanıtez / Atalay / Sungurtekin-Özkan / Özekes,*** s. 139–140; ***Pekcanıtez / Atalay / Sungurtekin-Özkan / Özekes,*** Temel Bilgiler, s. 65; ***Alangoya / Yıldırım / Deren-Yıldırım,*** s. 125; ***Akcan,*** s. 21; ***Kale,*** s. 61; ***Muşul,*** s. 163; ***Yıldırım / Deren-Yıldırım,*** s. 13. *Umar* ise hak ehliyeti ile taraf ehliyetinin özdeş kavramlar olmadığını, bazı durumlarda hak ehliyetine sahip olmayanların taraf ehliyetine sahip olabileceğini, bu nedenle iki kavramın birtakım farklılıklarının mevcut olduğunu belirtmektedir.

aleyhine takip yapılması mümkün değildir. Yargıtay'ın da ölmüş kimseler hakkında takip yapılamayacağı ve borçlunun takipten önce öldüğünün sonradan fark edilmesi durumunda da takibe mirasçılara karşı devam edilemeyeceği yönünde pek çok kararı bulunmaktadır[129].

Alacaklı veya borçlunun takip sırasında ölmesi hâlinde ise durum farklıdır. Alacaklı icra takibi esnasında ölürse, icra takibine mirasçıların hepsi veya tereke temsilcisi tarafından devam edilir[130]. Borçlu kendisine karşı başlatılan takip sırasında ölürse, alacaklının birtakım koşullar altında, bir seçim hakkı vardır. Alacaklı takibe kaldığı yerden, terekeye (miras ortaklığına) karşı (İİK m. 53/2)[131] veya bazı durumlarda mirasçılara karşı devam edebilir (İİK m. 53/3)[132].

Tüzel kişiler de varlıklarını devam ettirdikleri müddetçe, taraf ehliyetine sahiptirler. Tüzel kişiliğe sahip olmayan topluluklar ise taraf ehliyetine sahip değildir[133]. Bunlar, kural olarak, bir icra takibinin alacaklı veya borçlu tarafında yer alamazlar. Örneğin, adi ortaklığın (*yeni* TBK m. 620 vd.; BK m. 520 vd.) veya miras ortaklığının (TMK m. 640 vd.) taraf ehliyeti yoktur. Bunların tüzel kişiliği olmadığından, kural olarak, adi ortaklıkta tüm ortaklar tarafından takip yapılması[134]

Yazar, taraf ehliyetini usûlî işlemlere taraf olabilmek şeklinde tanımlamakta ve taraf ehliyetini de "*usûlî istifade ehliyeti*" olarak ifade etmektedir (***Umar,*** Ehliyet, s. 592–593).

129 "*Davalının, davanın açılmasından önce ölmesi halinde, davanın reddi gerektiğine, mirasçıların bu davada yer alamayacağına, dava dilekçesinde kanuni noksan bulunduğundan söz edilerek, mirasçıların davaya katılmasıyla davanın yürütülemeyeceğine ve ıslah yolu ile de bunun gerçekleştirilmesine olanak bulunmadığına..*" İBK, 4.5.1978, 4/5 (Kazancı İçtihat-Bilişim Bilgi Bankası); "*Ölü kişi hakkında takip yapılamaz.*" 12 HD, 16.3.2004, 1474/6110 (Kazancı İçtihat-Bilişim Bilgi Bankası); "*...ölü şahıs hakkında dava açılamaz ve takip yapılamaz. Bu takibin aynı dosyada mirasçılara teşmili yolu ile de sürdürülmesi mümkün değildir.*" 12 HD, 28.9.1995, 11495/12417 (Kazancı İçtihat-Bilişim Bilgi Bankası). Aynı yöndeki kararlar için bkz. 30.1.1990, 510/411 (Kazancı İçtihat-Bilişim Bilgi Bankası); 12 HD, 30.1.1982, 4535/4719 (Kazancı İçtihat-Bilişim Bilgi Bankası).

130 Bu konuya ilişkin açıklamalar için bkz. aşa. § 4, VI.

131 Bu konuya ilişkin açıklamalar için bkz. aşa. § 5, II, A, 1.

132 Takip devam ederken borçlunun ölmesi hâlinde, takibe kaldığı yerden mirasçılara karşı hangi durumlarda devam edebileceğine ilişkin açıklamalarımız için bkz. aşa. § 4, VI, B, 1.

133 ***Berkin,*** İcra Hukuku Rehberi, s. 181–182; ***Postacıoğlu,*** s. 118; ***Pekcanıtez / Atalay / Sungurtekin-Özkan / Özekes,*** s. 139; ***Pekcanıtez / Atalay / Sungurtekin-Özkan / Özekes,*** Temel Bilgiler, s. 65; ***Akcan,*** Temsil, s. 58; ***Muşul,*** s. 164.

134 ***Ayiter,*** s. 133; ***Ansay T.,*** s. 124; ***Kuru,*** El Kitabı, 137 vd.; ***Üstündağ,*** s. 64, dn. 160; ***Pekcanıtez,*** Şikâyet, s. 92; ***Pekcanıtez / Atalay / Sungurtekin-Özkan / Özekes,*** s. 139; ***Uyar,*** C. III, s. 4006; ***Şener,*** s. 155. Yargıtay'ın adi ortaklığın tüzel kişiliği olmadığı, bu sebeple takibin tüm ortaklar tarafından ve tüm ortaklara karşı açılmasına ilişkin pek çok kararı vardır. Örneğin, "*Somut olayda, takip talepnamesinde ve ödeme emrinde gösterilen Ç ... - B ... iş ortaklığının gerçek ve tüzel kişiliği bulunmadığından bu ad altında takip yapılması usulsüzdür. Adi ortakların ayrı ayrı takip talepnamesinde gösterilip yine ayrı ayrı adlarına ödeme emri tebliği gerektiğinden birlikte*

ve aleyhine başlatılacak bir takibin de tüm ortaklar hakkında yapılması gerekmektedir[135]. Aynı şekilde, miras ortaklığında da takip, kural olarak, tüm mirasçılar yahut miras ortaklığı temsilcisi (TMK m. 640/3), vasiyeti yerine getirme görevlisi (TMK m. 532) veya mirasın resmen idaresiyle görevli kişi (TMK m. 592) tarafından başlatılmalıdır[136]. Miras ortaklığının borçlu olduğu hâllerde ise mirasçılar miras bırakanın borçlarından, kural olarak, müteselsilen sorumlu olacaklarından, alacaklı, dilediği mirasçı hakkında takip yapabilir.

İcra hukukunda da takibin taraflarının taraf ehliyetine sahip olup olmadıkları, icra memuru tarafından re'sen göz önüne alınmalıdır. İcra memuru tarafından bu husus dikkate alınmayarak taraf ehliyeti olmayan bir kimse adına veya aleyhine takip yapılmış ise ilgiler kamu düzenine aykırılık nedeniyle icra mahkemesinde süresiz şikâyet yoluna başvurarak takibin iptalini talep edebilirler[137]. Aynı şekilde, taraf ehliyeti olmayan bir kişi adına veya kişiye karşı takip yapıldığının icra mahkemesince tespit edilmesi hâlinde, icra mahkemesi tarafından re'sen takibin iptaline karar verilmelidir[138]. Zira taraf ehliyeti, medenî usûl hukuku açısından bir

---

borçlu olarak gösterilen ve bu adi ortaklığı oluşturan şirketlerden şikayetçi Ç ... Tekstli Tic. San. Ltd. Şti. yönünden takibin iptaline karar verilmesi gerekirken bu husus karar yerinde tartışılmaksızın takibin durdurulması yönünde hüküm kurulması isabetsizdir." 13.1.2009, 19620/392 (Kazancı İçtihat-Bilişim Bilgi Bankası); "*Adî ortaklığın tüzel kişiliği olmadığından, aktif ve pasif dava ehliyeti yoktur. Bu nedenledir ki takibin veya davanın bütün ortaklara açılması zorunludur.*" 12. HD, 17.6.2003, 11828/14422 (***Uyar,*** C. III, s. 4019–4020). Adi ortaklık hükümlerinin uygulanacağı ortaklıkların da taraf ehliyeti yoktur. "*Konsorsiyum ortaklıkları arasında da BK m. 520 ve devamı maddelerine göre adi şirket hükümleri caridir. Adi şirketin hükmi şahsiyeti bulunmadığından konsorsiyum tarafından açılacak davalarda bütün ortakların yer alması, aleyhine açılacak davalarda da ortakların tümünün davalı olarak gösterilmesi zorunludur.*" 15. HD, 18.2.2005, 5384/866 (ABD, 2005/2, Y: 63, s. 193–195).

135 "*Adi ortaklıkların tüzel kişiliği bulunmadığından, taraf ehliyetleri de yoktur…Adi ortaklar takip talebinde ayrı ayrı gösterilip ayrı ayrı ödeme emri tebliğ edilmelidir.*" 12. HD, 13.1.2009, 19620/392 (Yargı Dünyası, Ağustos 2009, S. 164, s. 116–117). Ayrıca Yargıtay 12. Hukuk Dairesi'nin bu konuya ilişkin benzer yöndeki kararları için bkz. 12 HD, 7.10.2008, 13412/16601 (Yargı Dünyası, Mayıs 2009, s. 94-95); 12. HD, 12. HD, 17.06.2003, 11828/14422 (***Uyar,*** Şerh C. I, s.724-725).

136 ***Ayiter,*** s. 139; ***Ansay T.,*** s. 126; ***Dural / Öz,*** s. 441; ***Öztan,*** Miras Hukuku, s. 77; ***Ayan,*** Miras Hukuku, s. 248; ***İnan / Ertaş / Albaş,*** s. 467 vd.; ***Antalya,*** s. 290 vd.

137 ***Berkin,*** İcra Hukuku Rehberi, s. 181; ***Kuru,*** El Kitabı, s. 143; ***Pekcanıtez / Atalay / Sungurtekin-Özkan / Özekes,*** s. 140; *Pekcanıtez*'e göre, bir işlemdeki sakatlık karşı tarafın rızasıyla dahi düzeltilemiyor ise bu işlem kamu düzenine aykırıdır ve bu işleme karşı süresiz şikâyet yoluna gidilebilir (***Pekcanıtez,*** Şikâyet, s. 85–86).

138 ***Postacıoğlu,*** s. 118, 119–120; ***Üstündağ,*** s. 65; ***Kuru,*** Usûl, C. I, s. 964; ***Kuru / Arslan / Yılmaz,*** s. 101; ***Pekcanıtez,*** Şikâyet, s. 42, 86; ***Sungurtekin,*** s. 15; ***Pekcanıtez / Atalay / Sungurtekin-Özkan / Özekes,*** s. 139; ***Yıldırım / Deren-Yıldırım,*** s. 13; ***Postacıoğlu / Altay,*** s. 143. Yargıtay'ın da bu yönde vermiş olduğu kararları mevcuttur. Söz konusu kararlara örnek olarak bkz. "*Adi ortaklığın tüzel kişiliği olmadığından aktif ve pasif dava ehliyeti yoktur. Bu nedenle takibin veya davanın bütün ortaklara karşı açılması zorunludur. Taraf ehliyeti kamu düzeninden olduğundan*

dava şartı[139]; icra hukuku açısından da icra memuru ve mahkeme tarafından re'sen dikkate alınması gereken bir takip şartı olarak değerlendirilmelidir[140].

Takip arkadaşlığı ile taraf ehliyeti kurumlarının birbirleriyle ilişkisi değerlendirilirken bu iki kurumla ilgili olan birtakım konuların açıklanması gerekir. Bunlardan ilk olarak ele alacağımız konu, miras ortaklığı ve adi ortaklık gibi *taraf ehliyeti bulunmayan* elbirliği ortaklıklarının icra takibindeki durumlarıdır.

Elbirliği ortaklığının taraf ehliyeti bulunmamasının icra hukukundaki sonucu, icra takibinde alacaklı veya borçlu tarafta elbirliği ortaklığının değil, ortakların tümünün yer almasıdır[141]. Bu durumda, icra takibinde alacaklı veya borçlu tarafta birden fazla kimse bulunmakta, başka bir deyişle takip arkadaşlığı meydana gelmektedir[142]. Örneğin, miras ortaklığının icra takibinde alacaklı olduğu hâllerde, şayet tereke adına bir temsilci de atanmamışsa, elbirliği hâlinde mülkiyet gereğince, takip konusu alacağı bütün mirasçıların birlikte takip etmeleri gerekir. Bu durumda, mirasçılar arasında *mecburî takip arkadaşlığı* vardır[143]. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu da vermiş olduğu bir kararında, joint venture sözleşmesiyle kurulan bir

---

resen dikkate alınması gerekir. Dosya kapsamından ödeme emrinin adi ortaklık adına tebliğe çıkarıldığı anlaşılmaktadır. Adi ortaklık adına çıkarılan ödeme emri geçerli değildir. Bu husus hakkında süresiz şikayet hakkı vardır." 12. HD, 22.2.2008, 2359/3191 (Kazancı İçtihat-Bilişim Bilgi Bankası); "*Takip tarihinde hükmi şahsiyeti olmayan ...şirket hakkında yapılan takipte, ortada taraf ehliyetini haiz borçlu bulunmadığına göre ona iltihak da mümkün bulunmadığından takibin birleşen şirket adına sürdürülmesi de bu durunda mümkün değildir*" 12. HD, 28.03.2005, 2492/6435 (İBD 2005/3, s. 1011–1012). "*Alacaklı vekili tarafından başlatılan takipte borçlu olarak gösterilen Ambarlı Gümrük Müdürlüğünün hakiki ve hükmi şahsiyeti olmadığından husumet ehliyeti yoktur. Bu nedenle, borçlunun taraf ehliyetinin bulunmadığı gerekçe gösterilerek, hazine vekilinin Merciiden takibin iptalini istemesi süresiz şikayete tabidir. O halde Merciice şikayetin kabulü ile takibin iptaline karar verilmesi gerekirken işin esası incelenerek yazılı şekilde hüküm tesisi isabetsizdir.*" 12. HD, 15.12.2003, 21415/24786 (Kazancı İçtihat-Bilişim Bilgi Bankası).

139 ***Üstündağ,*** Usûl, s. 288; ***Amonn / Gasser,*** § 8, kn. 3; **Kuru,** Usûl, C.I, s. 1206; ***Kuru / Arslan / Yılmaz***, Usûl, s. 274; ***Pekcanıtez / Atalay / Özekes,*** s. 199; ***Alangoya / Yıldırım / Deren-Yıldırım*** s. 127; ***Erişir,*** s. 245 vd.

140 *Türkel,* icra takibinin taraflarını oluşturan alacaklı ve borçlunun da taraf ehliyetine sahip olması gerektiğini ifade ettikten sonra, taraf ehliyetinin bir takip şartı olduğunu belirtmektedir (***Türkel,*** s. 95–96).

141 ***Üstündağ,*** s. 80, dn. 160; ***Kuru,*** Usûl, C. I, s. 646; ***Sungurtekin,*** s. 15; ***Pekcanıtez / Atalay / Sungurtekin-Özkan / Özekes,*** s. 139–140; ***Şener,*** s. 155.

142 *Elbirliği hâlinde alacaklılık hakkındaki değerlendirme için* bkz. aşa. § 5, I, B. *Elbirliği hâlinde borçluluk hakkındaki değerlendirme için* bkz. § 5, II, B, 2.

143 ***Üstündağ,*** s. 70; ***Kuru,*** *El Kitabı*, s. 146; ***Kuru / Arslan / Yılmaz,*** s. 105; ***Pekcanıtez / Atalay / Özekes***, s. 143; ***Yıldırım / Deren-Yıldırım,*** s. 16.

ortaklığın adi ortaklık niteliğinde olduğu ve tüzel kişiliği bulunmayan ortaklığın taraf ehliyetinin de bulunmadığını belirtmiştir[144].

Takip arkadaşlığı ile taraf ehliyetinin ilişkisi bakımından yapılacak ikinci değerlendirme, takibin taraflarında birden fazla kişinin bulunması durumunda, bir bütün olarak takip arkadaşlarının hepsinin mi yoksa her bir takip arkadaşının ayrı ayrı mı taraf ehliyetine sahip olduğuna ilişkindir. Burada, takip arkadaşlığının türlerine göre bir ayrım yaparak değerlendirme yapmak gerekecektir.

Alacaklı veya borçlu tarafta, ihtiyarî takip arkadaşlığının bulunduğu durumlarda, kişi sayısı kadar icra takibi vardır. Bu yüzden de ihtiyarî takip arkadaşlarından her biri söz konusu icra takibinin tarafıdır[145]. Bunun sonucunda da icra memuru, takip talebinde ihtiyarî takip arkadaşlarının taraf ehliyetine sahip olup olmadıklarını her bir takip arkadaşı için ayrı ayrı inceleyecektir.

Mecburî takip arkadaşlığında ise takip arkadaşlarının tek bir taraf mı yoksa ayrı ayrı taraflar mı olduğu sorusunu cevaplandırabilmek için, doktrinde medenî usûl hukukundaki dava arkadaşlığı ve taraf ehliyeti ilişkisi çerçevesinde yapılan tartışmaya değinmek gerekir[146]. Doktrinde bir görüşe göre, mecburî dava arkadaşlığının olduğu yan, tek bir taraftır ve tek bir tarafın da tek bir taraf ehliyeti bulunmaktadır[147]. Doktrinde bizim de katıldığımız diğer görüşe göre ise mecburî dava arkadaşları, hak ehliyeti olan bir tüzel kişilik oluşturmamaktadır, her bir dava arkadaşı kendi adına hukukî koruma talep etmektedir. Bu sebeplerle de her bir mecburî dava arkadaşı davada taraftır ve her bir dava arkadaşının da taraf ehliyetleri ayrı ayrı dikkate alınmalıdır[148]. Mecburî dava arkadaşlığına ilişkin bu tartışmaları, icra hukukuna taşıyabilmek mümkündür. Böylece, icra hukukunda da mecburî takip arkadaşlığının bulunduğu tarafta, mecburî takip arkadaşı kadar tarafın olduğu ve her

---

144 HGK, 8.10.2003, 12–574/564 (Kazancı İçtihat-Bilişim Bilgi Bankası).

145 Medenî usûl hukukunda ihtiyarî dava arkadaşlarının her birinin davanı tarafı olacağı ve her birinin taraf ehliyetine sahip olması gerektiğine ilişkin açıklamalar için bkz. ***Ansay,*** s. 128,133; ***Bilge / Önen,*** s. 248; ***Kuru,*** Usûl, C. III, s. 2337; ***Ulukapı***, s. 108; ***Erişir,*** s. 91.

146 Medenî usûl hukukundaki *taraf ehliyeti* ile *ihtiyarî dava arkadaşlığı* kavramlarının birbirleriyle ilişkisi hakkındaki açıklamalar için bkz. ***Erişir,*** s. 90 vd.

147 ***Ansay,*** s. 104.

148 ***Alangoya,*** s.96–97. Yazar, mecburî dava arkadaşlarının her birinin ayrı ayrı adli yardım talebinde bulunabileceğini belirtmektedir (s. 97 dn. 26). Ayrıca *Alangoya / Yıldırım / Deren-Yıldırım*, dava ortaklarından her biri, kendi adına hukukî himaye talep ettiği için şeklî taraf kavramına göre her birinin taraf olduğu, böyle olunca da bu çokluğa bağlı bir dava yığılmasının söz konusu olduğu belirtmektedirler (***Alangoya / Yıldırım / Deren-Yıldırım,*** s. 153).

bir takip arkadaşının ayrı ayrı taraf ehliyetinin bulunması gerektiği sonucuna varılmalıdır.

İhtiyarî takip arkadaşlığında, takip arkadaşlarından birinin taraf ehliyetini takip sırasında yitirmesi hâlinde, takibe diğer takip arkadaşlarının devam etmesi ya da onlara karşı devam edilmesi mümkündür. Ancak mecburî takip arkadaşlığının bulunduğu durumlarda, takip arkadaşlarından birinin takip sırasında taraf ehliyetini yitirmesi hâlinde, takibin diğer takip arkadaşları tarafından sürdürülmesi ya da onlara karşı takibe devam edilmesi mümkün olmayacaktır. Örneğin, alacaklı taraftaki miras ortaklığında mirasçılardan biri takip sırasında ölürse ölen takip arkadaşının mirasçılarının hepsi ya da miras ortaklığı temsilcisi tarafından takibe devam edilecektir.

II. TAKİP EHLİYETİ

Takip ehliyeti, alacaklının bizzat veya bir vekille alacaklı olarak takibi sürdürebilmesi; borçlunun ise aynı şekilde takibe karşı koyabilmesi yeteneğidir[149]. İcra ve İflâs Kanunu'nda, taraf ehliyetinde olduğu gibi, takip ehliyetine ilişkin de bir düzenleme yoktur. Ancak buna ilişkin bir düzenlemenin olmaması, icra hukukunda takip ehliyetinin de olmayacağı anlamına gelmeyecektir. Medenî usûl hukukundaki dava ehliyetine icra hukukunda takip ehliyeti denilmektedir. Medenî usûl hukukunda tarafların dava ehliyetine sahip olmaları gerektiği gibi (HMK m. 60)[150], icra hukukunda da tarafların takip ehliyetine sahip olmaları gerekir[151].

Medenî usûl hukukunda olduğu gibi, icra hukukunda da Türk Medenî Kanunu'na göre, fiil ehliyetine sahip olanların takip ehliyetine sahip olduğu kabul edilmelidir. Takip ehliyetinin yokluğu da aynen taraf ehliyetinde olduğu gibi, süresiz

---

149 ***Berkin,*** İcra Hukuku Rehberi, s. 182; ***Postacıoğlu,*** s. 119–120; ***Üstündağ,*** s. 65; ***Kuru,*** C. I, s. 161; ***Kuru,*** El Kitabı, s. 143; ***Kuru / Arslan / Yılmaz,*** s. 106–107; ***Kuru / Arslan / Yılmaz,*** Usûl, s. 275; ***Sungurtekin,*** s. 15–16; ***Akcan,*** Temsil, s. 21; ***Pekcanıtez / Atalay / Sungurtekin-Özkan / Özekes,*** s. 141; ***Pekcanıtez / Atalay / Sungurtekin-Özkan / Özekes,*** Temel Bilgiler, s. 65; ***Uyar,*** C. III, s. 3771; ***Gören-Ülkü,*** s. 36; ***Muşul,*** İcra, s. 166; ***Türkel,*** s. 100; ***Yıldırım / Deren-Yıldırım,*** s. 15; ***Karslı,*** s. 39.

150 1086 sayılı HMUK m. 39/1.

151 ***Kuru,*** Dava Şartları, s. 159; ***Berkin,*** İcra Hukuku Rehberi, s. 182; ***Ergün,*** s. 40; ***Postacıoğlu,*** s. 118, 120; ***Üstündağ,*** s. 80; ***Kuru,*** El Kitabı, s. 143; ***Kuru / Arslan / Yılmaz,*** s. 107; ***Pekcanıtez / Atalay / Sungurtekin-Özkan / Özekes,*** s. 97; ***Pekcanıtez / Atalay / Sungurtekin-Özkan / Özekes,*** Temel Bilgiler, s. 65; ***Gören-Ülkü,*** s. 35; ***Muşul,*** s. 148; ***Yıldırım / Deren-Yıldırım,*** s. 9; ***Türkel,*** s. 100.

şikâyet yoluyla taraflarca her zaman ileri sürülebilir; icra memuru tarafından ve icra mahkemesince de re'sen dikkate alınabilir[152].

Takip ehliyeti bakımından gerçek kişileri üç grupta toplamak mümkündür:

Tam ehliyetliler, ayırt etme gücüne sahip, ergin ve kısıtlı olamayan kişilerdir (TMK m. 10). Bu kişiler, kendilerini borca sokacak ya da hak sahibi olacakları her türlü işlemi tek başına yapabilir ve verdikleri zararlardan sorumlu olurlar (TMK m. 9). Bu sebeple tam olarak takip ehliyetine sahiptirler.

Tam ehliyetsizler, ayırt etme gücüne sahip olmayan kişilerdir (TMK m. 5/1). Bu kişilerin yapmış olduğu işlemler geçersizdir, bu yüzden takip ehliyetine de sahip değillerdir. Tam ehliyetsizlerin yasal temsilcilerinin takip talebinde bulunması gerekir. Yani takip talebinde alacaklı olarak tam ehliyetsiz, temsilci olarak da yasal temsilcinin adı, soyadı ve adresinin bildirilmesi gerekir (İİK m. 58/1–1).

Sınırlı ehliyetsizler, ayırt etme gücüne sahip küçükler veya kısıtlılardır. Bu kişiler, karşılıksız kazanmalar, kişiye sıkı sıkıya bağlı haklar, serbest mallarıyla ilgili işlemler (TMK m. 357 vd.) ve haksız eylem dışında, ehliyete sahip değildir. Kural olarak, bu kişiler adına, yasal temsilcileri takip talebinde bulunur ya da yasal temsilci tarafından sonradan başlamış takibe icazet verilir (TMK m. 343/1, m. 451/1)[153].

Taraf ehliyeti olmayan birinin takip ehliyeti de bulunmamaktadır. Buna göre de takip sırasında, taraflardan birinin taraf ehliyetini kaybetmesi hâlinde, icra takip işlemi yapabilme yahut takibe karşı koyabilme ehliyeti de sona ereceğinden takip ehliyeti de son bulacaktır.

---

[152] ***Berkin,*** İcra Hukuku Rehberi, s. 183; ***Üstündağ,*** s. 65; ***Kuru,*** C. I, s. 162, dn. 46; ***Amonn / Gasser,*** § 8, kn. 5; ***Pekcanıtez,*** Şikâyet, s. 86; ***Pekcanıtez / Atalay / Sungurtekin-Özkan / Özekes,*** s. 141; ***Pekcanıtez / Atalay / Sungurtekin-Özkan / Özekes,*** Temel Bilgiler, s. 65; ***Muşul,*** s. 168. *Postacıoğlu* ise tarafların takip ehliyetine sahip olmaları gerektiğini kabul etmekle birlikte, alacaklının takip ehliyetinden yoksun olması hâlinde, sadece borçlunun buna karşı koyabileceğini, icra memurunun ise bu hususu kendiliğinden dikkate alamayacağı sonucuna varmaktadır (***Postacıoğlu,*** s. 118).

[153] "*Her ne kadar vasi tayini kararında, Gülistan'ın kısıtlandığı yazılı değilse de karar içeriğinden ve ilgiliye şizofreni nedeniyle vasi atandığından kısıtlı olduğunun kabulü gerekir. Bu nedenle kısıtlı kişi aleyhine yapılan icra takibi hukuki sonuç doğurmaz.*" 6. HD, 13.4.2006, 1827/3884 (***Oskay / Koçak / Deynekli / Doğan,*** C. IV, s. 5560). Ancak bir sanat veya meslekle uğraşmasına izin verilen küçük ya da kısıtlılar, bu sanat veya meslek ilgili tasarruflarından dolayı takip ehliyetine sahiptir. Yargıtay'ın bu konuya ilişkin kararları mevcuttur. Örneğin, "*...bir sanat veya meslek ile uğraşmasına sarahaten veya zımnen izin verilen vesayet altındaki kişi, bu sanat ve mesleğin zarurî kıldığı her türlü tasarrufu yapma hakkına haizdir. Bu gibi tasarruflarından dolayı dava ve takipte bulunabileceği gibi kendisine husumet tevcihi de mümkündür.*" 12. HD, 31.3.1996, 9086/3555 (***Uyar,*** C. III, s. 3929). Buna benzer kararlar için bkz. 12. HD, 22.9.1980, 4848/6601 (***Uyar,*** C. III, s. 3930); İİD, 11.3.1975, 2618/2206 (***Uyar,*** C. III, s. 3931).

Bununla birlikte, takip sırasında taraflardan birinin takip ehliyetini yitirmesinin sonucunun ne olacağı üzerinde durulmalıdır. İhtiyarî takip arkadaşlığının bulunduğu durumlarda, ihtiyarî takip arkadaşı kadar icra takibi bulunduğundan takip arkadaşlarından birinin takip ehliyetini yitirmesi diğerlerini etkilemeyecektir. Buna göre, alacaklı taraftaki takip arkadaşları, icra takip işlemlerini yapabilecek, aynı şekilde borçlu taraftaki takip arkadaşları da takibe karşı koyabileceklerdir. Buna karşılık, mecburî takip arkadaşlığı bakımından durum farklıdır. Zira mecburî takip arkadaşlığında, takip konusu hak veya borç üzerinde birlikte tasarrufta bulunmaları gerektiğinden takip arkadaşları, birlikte hareket etmek zorundadır. Bu sebeple de içlerinden birinin takip ehliyetinin takip sırasında kaybolması durumunda, takibe devam edilmesi mümkün değildir. Böyle bir durumda, icra memuru tarafından süre verilip takip ehliyetini yitiren alacaklının yasal temsilcisi tarafından temsil edilmesi sağlanmalıdır.

Sonuç olarak takip ehliyeti de aynen taraf ehliyetindeki gerekçelerle, hem mecburî takip arkadaşlığının hem de ihtiyarî takip arkadaşlığının söz konusu olduğu hâllerde, her bir takip arkadaşının sahip olması gereken bir şartıdır.

III. SIFAT

Sıfat, takibin konusu olan sübjektif hak ile takibin tarafları arasındaki ilişkiyi ifade etmektedir[154]. İcra hukukunda da, medenî usûl hukukunda olduğu gibi, şeklî taraf sistemi kabul edilmiştir. Buna göre, özellikle genel haciz yoluyla ilâmsız icrada, takipte alacaklı ve borçlu olarak gösterilen kişiler, şeklî taraf kavramına göre takibin tarafı iseler de bu her zaman onların taraf sıfatına sahip oldukları anlamına gelmez. Zira icra takibinde, alacaklı olarak taraf sıfatına sahip olabilmek için takip konusu hakkın sahibi olmak gereklidir. Aynı şekilde, takipte borçlu tarafta yer alabilme sıfatı o alacağın gerçek borçlusuna aittir. Bu sebeple her ne kadar icra hukukunda takibin tarafları alacaklı ve borçlu olarak ifade edilse de buradaki alacaklı ve borçlu terimleri, maddî hukuktaki alacaklı ve borçlu terimlerinden farklıdır[155].

---

154 ***Postacıoğlu,*** s. 11; ***Üstündağ,*** s. 68–69; ***Kuru,*** El Kitabı, s. 144; ***Kuru / Arslan / Yılmaz,*** s. 102; ***Sungurtekin,*** s. 27; ***Pekcanıtez / Atalay / Sungurtekin-Özkan / Özekes,*** s. 142; ***Muşul,*** s. 169–170; ***Gören-Ülkü,*** s. 38; ***Türkel,*** s. 101.

155 ***Üstündağ,*** s. 86; ***Kuru,*** El Kitabı, s. 144; ***Kuru / Arslan / Yılmaz,*** s. 107; ***Pekcanıtez / Atalay / Sungurtekin-Özkan / Özekes,*** s. 47, ***Muşul,*** s. 150–151; ***Türkel,*** s. 101; 142.

Sıfat, işin esasına ilişkindir. Bir icra takibinde, gerçekte borçlu olmayan kimseye takip başlatılmışsa bu kişi takibe karşı koyabilir. Sıfat, bu anlamda taraf ve takip ehliyetinden farklıdır. Yukarıda da belirtildiği gibi, taraf ve takip ehliyeti takipte bulunması gereken zorunlu koşullardandır. Bunlar, icra memuru ve icra mahkemesi tarafından re'sen dikkate alınmalıdır, taraf ve takip ehliyetinin bulunmadığı şikâyet yoluyla ileri sürülebilir. Sıfat ise taraflarca ileri sürülebilir, icra memuru ve icra mahkemesi tarafından re'sen dikkate alınamaz. Sıfat şikâyet değil; bir itiraz sebebidir[156].

Sıfat, işin esasına ilişkin olduğu ve icra memuru tarafından sıfatın re'sen dikkate alınamayacağı dikkate alındığında gerçekte alacaklı ya da borçlu sıfatına sahip olmayan kimselerin icra takibi başlatması ya da bu kimseler hakkında icra takibi başlatılması olasıdır. Bu şekilde, icra takibinin alacaklı veya borçlu tarafında birden fazla kimsenin gerçekte alacaklı ya da borçlu olmasalar da takipte yer almaları mümkündür. Böyle bir durumda, takip talebinde ve ödeme emrinde gerçekten borçlu olmadığı hâlde borçlu gibi gösterilen her bir borçlunun ayrı ayrı itiraz etmeleri gerekmektedir. Aynı şekilde, birden fazla alacaklının yer aldığı takiplerde alacaklılardan biri ya da hepsi gerçekte alacaklı değillerse borçlunun buna ilişkin de itirazda bulunması gerekir.

IV. İCRA TAKİP YETKİSİ

Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda dava takip yetkisi, "*...talep sonucu hakkında hüküm alabilme yetkisidir.*" şeklinde ifade edilmektedir (HMK m. 53). Doktrinde de, *bir kimsenin davayı yürüterek dava konusunu hüküm altına aldırabilme yetkisine sahip olması* şeklinde tanımlanmaktadır[157]. Başka bir deyişle, dava takip yetkisi, yargılamanın kim tarafından yürütüleceği sorusunun cevabıdır.

---

156 ***Berkin,*** İcra Hukuku Rehberi, s. 184; ***Üstündağ,*** s. 69; ***Kuru,*** El Kitabı, s. 147; ***Kuru / Arslan / Yılmaz,*** s. 102; ***Pekcanıtez / Atalay / Sungurtekin-Özkan / Özekes,*** s. 142; ***Pekcanıtez / Atalay / Sungurtekin-Özkan / Özekes,*** Temel Bilgiler, s. 65; ***Muşul,*** s. 170; ***Gören-Ülkü,*** s. 39; ***Türkel,*** s. 101. Ancak Yargıtay bir kararında, "*Sıfat, kamu düzenine ilişkin olup takibin ve davanın her aşamasında resen nazara alınır.*" sonucuna varmıştır (12. HD, 10.4.1996, 4171/4997 (***Uyar,*** C. III, s. 3909). Sıfat bir itiraz sebebi olduğundan Yargıtay'ın bu kararına katılamıyoruz.

157 ***Alangoya,*** s. 98, dn. 29; ***Alangoya,*** Tarafta İradi Değişme, s. 138; ***Umar,*** Ehliyet, s. 617; ***Deren-Yıldırım,*** s. Kesin Hüküm, s. 26; ***Özekes,*** Asli Müdahâle, s. 29; ***Pekcanıtez / Atalay / Özekes,*** s. 204; ***Alangoya / Yıldırım / Deren-Yıldırım,*** s. 117; ***Özekes,*** Hukukî Dinlenilme, s. 294; ***Sunar,*** s. 335; ***Erişir,*** s. 71.

Dava konusu hak veya hukukî ilişkinin tarafı olduğunu iddia eden davacı, davayı takip yetkisine de sahiptir[158].

Medenî usûl hukukundaki davayı takip yetkisine paralel olarak icra hukukunda da icra takip yetkisi söz konusudur. Buna göre, icra takip yetkisini medenî usûl hukukundaki dava takip yetkisinin tanımından yola çıkarak şöyle tanımlayabiliriz: *İcra takip yetkisi, takibi yürüterek kendi adına takibe konu olan alacağı tahsil edebilme yetkisidir.*

Takip konusu alacak üzerinde hak iddia eden alacaklı, kural olarak, icra takibini yürütme yetkisine sahiptir. Örneğin, genel haciz yoluyla ilâmsız takipte, alacaklı, borçlu hakkında takip başlatırken takip talebinin alacaklı kısmına kendi adını yazdığında, icra takip yetkisi de doğacaktır. Bu örnekte, alacaklının gerçekte alacaklı olup olmadığı esasa ilişkin bir mesele olan taraf sıfatı ile ilgilidir, borçlu takibe karşı koyma yollarıyla hakkındaki takibe engel olmalıdır.

Takip konusu hakkın başkasına ait olduğunu iddia edip hak sahibi adına takip başlatabilmek ve bu takibi yürütebilmek, kural olarak, mümkün değildir. Ancak bazı durumlarda, takibin tarafı olmayan üçüncü kişiler de icra takip yetkisine sahip olurlar ve başkası adına bir takip başlatıp söz konusu takibi yürütebilirler[159].Örneğin, İcra İflâs Kanunu'ndaki 120. maddenin ikinci fıkrasında "*...hacze iştirak edenlerin hepsi veya içlerinden birisi borçlunun üçüncü bir şahıstaki alacağının tahsilini veya böyle bir şahsa karşı haiz olduğu dava hakkının kullanılmasını,..üzerine alabilirler*" hükmü yer almaktadır. Bu hükme göre, alacaklının alacağını tahsil için borçlu adına

---

158 Dava takip yetkisi, talep sonucunda belirtilen hakkın sahibi ya da hukukî ilişkinin tarafı olmakla kazanılmaktadır. Bu sebeple taraf sıfatından farklı olarak, tamamen şeklî taraf kavramının bir sonucu olarak usûlî bir meseledir. Hakkın konusu ile taraf arasındaki sübjektif hakkı belirleyen taraf sıfatı ile karıştırılmaması gerekir (***Pekcanıtez / Atalay / Özekes,*** s. 206; ***Alangoya / Yıldırım / Deren-Yıldırım,*** s. 121; ***Erişir,*** s. 71, 73–75).

159 Medenî usûl hukukunda da, kural olarak, dava konusu hakkın başkasına ait olduğunu iddia edip hak sahibi adına dava açabilmek ve bu davayı yürütebilmek mümkün değildir (***Alangoya,*** Tarafta İradî Değişme, s. 139; ***Kuru,*** El Kitabı, s. 1035; ***Kuru / Arslan / Yılmaz,*** s. 579; ***Yılmaz,*** Islah, s. 186; ***Pekcanıtez / Atalay / Özekes,*** s. 204; ***Pekcanıtez / Atalay / Sungurtekin-Özkan / Özekes,*** s. 204–205; ***Sunar,*** s. 335; ***Deren-Yıldırım,*** s. 24; ***Erişir,*** s. 71). Ancak kanun koyucu bazı düzenlemelerle, davayı takip yetkisinin üçüncü bir kişi tarafından da kullanılmasına imkân tanımıştır. Örneğin, *icra memuru tarafından, henüz tapuya tescil ettirmediği bir taşınmazın borçlu adına tescili için dava takip yetkisinin alacaklıya verilmesi* (İİK m. 94/2), *borçlunun üçüncü kişideki alacağını haczettiren alacaklının, bu alacağı tahsil için dava açması* (İİK m. 120), *vasiyeti yerine getirme görevlisi ve miras ortaklığı temsilcisi tarafından davaların yürütülmesi* (TMK m. 550, 551), *elinde aciz belgesi bulunun alacaklının borçlusu adına tenkis davası açması* (TMK m. 562). Belirttiğimiz örnekler ve bu konuya ilişkin diğer örnekler ile bu konuya ilişkin daha detaylı açıklama için bkz. ***Pekcanıtez / Atalay / Özekes,*** s. 204–205.

üçüncü bir kişiye dava açabilmesi ve bu davayı yürütmesi mümkündür. Bu durum, alacaklıların dava takip yetkisi olduğunu göstermektedir. Burada akla, davanın kabul edilmesine rağmen, alacağın ödenmemesi durumunda alacaklıların borçlu adına ilâmlı icra yoluna başvurarak icra takibi yapabilmesinin mümkün olup olmadığı sorusu gelmektedir. Söz konusu hükümde, alacaklılara sadece alacağı dava yoluyla takip yetkisi verilmemiştir; "*...hacze iştirak edenlerin hepsi veya içlerinden birisi borçlunun üçüncü şahıstaki alacağının tahsilini…üzerine alabilirler*" denilerek alacaklılara borçlunun alacağını genel olarak tahsil edebilmesine imkan sağlamıştır. Bu sebeple de, davanın kabulü hâlinde, dava konusu borcun davalı tarafından ifa edilmemesi üzerine, alacaklı/alacaklıların ilâmlı icra yoluyla borçlu adına dava konusu alacağı tahsil edebilmelidir. Bu durumda, alacaklılar icra takibini yürütebilme yetkisine, yani takip yetkisine sahiptir.

Takibi yürütme yetkisinin üçüncü kişide olduğuna dair bir başka örnek, iflâs idaresinin müflisin alacaklı veya bazı hâllerde borçlu olduğu takipleri yürütmesidir. İflâsın açılmasından önce müflis aleyhine açılmış takipler, iflâsın açılması ile birlikte, kural olarak durur (İİK m. 193/1). İflâsın açılmasıyla duran takipler, iflâs kararının kesinleşmesiyle düşer (İİK m. 193/1). Ancak rehnin paraya çevrilmesi yoluyla yapılan takipler, kiralanan taşınmazın tahliyesine ilişkin takipler ve borçlunun şahsına ilişkin takiplere devam edilir. İflâsın açılmasından önce, müflisin alacaklı olarak başlattığı takiplerin durması söz konusu değildir. Bunlara, kural olarak, takip yetkisine sahip olan iflâs idaresi tarafından devam edilir[160]. Aynı şekilde, müflis iflâs açılmadan önce örneğin bir alacak davası açmış ise bu ilâmı iflâs idaresi icraya koyabilir[161]. Bu durumda, iflâs idaresi icra takip yetkisine sahip olacaktır[162].

Bazen, bir takibi birden çok kimsenin yürütmesi zorunludur, bu hâllerde, icra takip yetkisi birden çok kimsede bulunmaktadır. Örneğin, miras ortaklığının alacaklı olduğu durumlarda, icra takip yetkisi mirasçıların tümündedir. Bu durumda,

---

160 ***Pekcanıtez / Atalay / Sungurtekin-Özkan / Özekes,*** s. 532; ***Sunar,*** s. 349; ***Deren-Yıldırım,*** s. 114. Doktrinde, iflâs idaresinin davadaki durumunun kanunî temsil olduğuna ilişkin de görüşler mevcuttur. *Umar* ve *Üstündağ,* iflâs idaresinin alacaklıların kanunî temsilcisi olduğu görüşündedir (***Umar,*** Ehliyet, s. 617; ***Üstündağ,*** İflâs, s. 117, dn. 129c). *Yılmaz* ise iflâs idaresinin davalardaki ve icra takiplerindeki durumunu, masayı oluşturan malvarlığının *kanunî mümessil* olarak belirtmektedir (***Yılmaz,*** s. 45 vd., 125).

161 ***Yılmaz,*** s. 136–137.

162 Karş. ***Umar,*** Ehliyet, s. 617; ***Yılmaz,*** s. 45vd., 125; ***Üstündağ,*** s. 117 dn. 129c.

mirasçıların tümünün takibin alacaklı tarafında yer alması gerekir. Ancak Kanun'da, mirasçıların tümüne ait icra takip yetkisinin mirasçılardan birine ya da üçüncü bir kişiye ait olduğu hâller düzenlenmiştir.

Miras ortaklığında, mirasçılardan biri veya üçüncü bir kişinin sulh hukuk mahkemesi tarafından temsilci olarak atanması mümkündür (TMK m. 640/3). Sulh hukuk mahkemesince atanan temsilci, tüm mirasçılar adına dava ve takipleri yürütür. Bu hâlde, temsilci icra hukuku bakımından icra takip yetkisine sahiptir. Görüldüğü gibi, burada miras ortaklığının temsilinden değil; icra takip yetkisinden bahsedilmektedir. Burada teknik olarak, temsil değil de icra takip yetkisinin olduğunun kabul edilmesi şu şekilde açıklanabilir: Miras ortaklığına temsilci atanması iki şekilde gerçekleşmektedir. Bunlardan ilki, mirasçıların tümünün rıza göstermeleri suretiyle mirasçılardan birinin veya üçüncü bir kişinin hukukî bir işlemle temsilci olarak atanmasıdır[163]. Böyle bir durumda, miras ortaklığı tarafından atanan mirasçının temsil yetkisi tüm mirasçıların iradesiyle oluşturulduğundan burada iradî temsil söz konusudur[164].

Miras ortaklığına bir temsilci atanmasının ikinci yolu ise az önce belirttiğimiz, mirasçılardan birinin sulh hukuk mahkemesinden miras ortaklığına temsilci atanmasını talep etmesi hâlidir (TMK m. 640/3). Burada miras ortaklığının temsilcisi, iradî temsilci değildir; çünkü bu hâlde miras ortaklığının iradî temsilinden farklı olarak, mirasçıların tümü, anlaşarak temsilciyi azledemezler[165]. Miras ortaklığına bir temsilci atanması hâlinde, mirasçıların davayı takip yetkisi[166] ve icra takip yetkisi ortadan kalkar. Ayrıca, bu durumda temsilci, çoğu zaman terekedeki hakların korunmasına yönelik davaları, diğer mirasçıların onayı olmaksızın açar ve yürütür. Bu sebeple de miras ortaklığının temsilcisinin sulh hukuk mahkemesinin atadığı durumlarda, medenî usûl hukukunda davanın temsilci bakımından yürütülmesi durumunda doktrinde, teknik anlamda tarafların temsili değil; dava takip yetkisinin söz konusu olduğu belirtilmektedir[167]. İcra hukukunda da buna paralel

---

163 ***Ayan,*** s. 245; ***Dural / Öz,*** s. 144; ***İmre / Erman,*** s. 427; ***İnan / Ertaş / Albaş,*** s. 541; ***Öztan,*** s. 74.

164 Bu konuya ilişkin daha ayrıntılı bilgi için bkz. aşa. § 4, V.

165 Burada, miras ortaklığı temsilcisi aynen, vasiyeti yerine getirme görevlisi (TMK m. 550, 551), tasfiye memuru veya tereke resmi yöneticisine benzemektedir (***Kocayusufpaşağlu,*** s. 697; ***Öztan,*** s. 74; ***Dural / Öz,*** s. 145; ***İmre / Erman,*** s. 90; ***İnan / Ertaş / Albaş,*** s. 542; ***Antalya,*** s. 295).

166 ***Erişir,*** s. 89.

167 ***Pekcanıtez / Atalay / Özekes,*** s. 203; ***Deren-Yıldırım,*** s. 89–90; ***Erişir,*** s. 89–90.

olarak, böyle bir durumda, icra takip yetkisi söz konusu olacağı kabul edilmelidir[168]. Tereke ile ilgili icra takiplerinde tereke temsilcisi olarak atanan kişiye tebligat yapılarak takibe devam edilebilir[169]. Bu durumda tereke temsilcisi, avukat olmadığı hâlde, tereke ile ilgili icra takiplerini mirasçılar adına takip yetkisine sahiptir[170].

Mirasçılardan biri, terekedeki hakların korunmasına yönelik olarak tek başına dava açabilir (TMK m. 640/IV)[171]. Bu durumda, tek başına dava açan mirasçı, diğer mirasçıların temsilcisi konumunda değildir. Burada, davayı tek başına açan davanın tarafı olan mirasçının kanundan kaynaklanan dava takip yetkisine dayanarak ve kendi adına davayı açıp yürütmesinden bahsedilmelidir[172]. Mirasçının tek başına dava açabileceği kabul edilen hâllerde, mahkemenin vermiş olduğu karar icra edilebilir bir karar ise icra yoluyla mahkemenin vermiş olduğu kararın yerine getirilmesini de talep edebilecektir. Bu durumda, mirasçı tek başına icra takip yetkisine sahip olacaktır.

---

168 ***Kuru,*** Usûl, C. I, s. 668; ***Akcan,*** Temsil, s. 59.

169 Yargıtay da bu konuya ilişkin vermiş olduğu bir kararında da aynı sonuca varmıştır. "*Takip borçlusu hakkındaki takip kesinleştikten sonra 20.11. 1992 tarihinde ölmüştür…Borçlunun ölümünden sonra mirasçılardan H…Ü… mümessil tayin edilmiştir. Bu durumda mümessil tayin edilen H…'in yalnız başına terekeyi temsil yetkisi bulunmaktadır. H…'e yalnız başına tebligat yapılması gerekir…*" 12. HD, 9.3.1995, 2387/3232 (***Uyar,*** C. III, s. 3725).

170 ***Kuru,*** Usûl, C. I, s. 668; ***Akcan,*** Temsil, s. 59.

171 Doktrinde, mirasçılardan birinin hangi durumlarda tek başına dava açacağı konusunda farklı görüşler bulunmaktadır (Doktrindeki konuya ilişkin tartışmaların ayrıntısı için bkz. ***Topuz / Topuz,*** s. 62 vd.). Burada bu tartışmaların ayrıntısına girilmeyecek, bir mirasçının sadece terekenin korunmasına yönelik davalar açabileceği şeklinde bir düzenleme getirildiğini, hükmün daha geniş yorumlanmasının mümkün olmadığını, Yargıtay'ın da bu hususu bu şekilde değerlendirerek kararlar verdiğini söylemekle yetineceğiz. Yargıtay'ın bu yöndeki kararları için bkz. "*…somut olayda, inşaî dava niteliğini taşıyan zilyetliğe dayalı tescil davasında, elbirliği (iştirak) halinde mülkiyet söz konusu olduğundan; dava dışı ortaklar bulunduğundan, davaya katılmayan ortakların olurlarının alınması ya da miras şirketine Medeni Kanunun 640.maddesi uyarınca atanacak temsili aracılığıyla davanın sürdürülmesi, davanın görülebilirlik koşulu yerine getirildikten sonra esası hakkında hüküm kurulması gerekir.*" HGK, 16.02.2005, 8–22/64 (Kazancı İçtihat-Bilişim Bilgi Bankası); "*Uyuşmazlık konusu olayda, davacı, murisinden intikal eden taşınmaza (paydaş bulunmayan) davalının elatmasının önlenmesi ile birlikte ecrimisil istemiştir. Terekeye dahil bir taşınmaza elatmanın önlenmesi davası "terekedeki hakların korunması" kavramına dahil olduğundan mirasçılardan herhangi birisi veya birkaçı tarafından açılabilir. Buna karşın ecrimisil davası, "terekedeki hakların korunması" ile ilgili olmayıp terekedeki taşınmazdan yararlanmaya yönelik bulunmaktadır. Böyle bir durumda ana kural gereğince birlikte hareket etme gereği vardır. Bu nedenle, iştirak halinde mülkiyet konusu olan bir mal veya hakka ilişkin (örneğin uyuşmazlık konusu olan olayda olduğu üzere - ecrimisil -) davalarının, -bağımsız olarak açıldığı takdirde elbirliği (iştirak) halindeki maliklerin (paydaşların) hepsi tarafından veya hepsine karşı birlikte açılması zorunludur.*" 3. HD, 06.11.2003, 13090/13274 (Kazancı İçtihat-Bilişim Bilgi Bankası).

172 ***Topuz / Topuz,*** s. 63.

Bölünemez alacaklılığın bulunduğu durumlarda, alacaklılardan her biri, alacaklıların tümü adına alacağın tamamını talep etme hakkına sahiptir (*yeni* TBK m. 85/1; BK m. 69/1). Böylece, bölünemez bir edimin alacaklılardan her biri, hem kendisi hem de diğer alacaklılar adına tek başına dava açabilir ve borçlu aleyhine tek başına takibe başvurabilir. Bu hâlde, alacaklılardan her biri dava takip yetkisine[173] ve icra takip yetkisine sahiptir. Bu sebeple bölünemez bir alacağın bulunduğu hâllerde, kural olarak, alacaklıların tümünün birlikte hareket ederek dava açması ve takip başlatması zorunlu değildir[174]. Örneğin, birden çok kiraya verenin bulunması hâlinde, kiraya verenlerden biri kiralanan taşınmazların tahliyesi yoluyla icra takip yetkisine dayanarak, diğer kiraya verenleri de takip talebinde gösterip hem kendi hem de diğer kiraya verenler adına kiracı hakkında bir takip başlatıp borçluyu kiralayandan tahliye ettirebilir. Başka bir örnekte, borçlunun birden çok kimseye bir taşınırın teslimini üstlenmesi hâlinde, alacaklılardan biri, dava takip yetkisi uyarınca hem kendi hem de diğer alacaklılar adına dava açıp lehine hüküm aldıktan sonra, ilâmlı icra yoluyla takibe başvurarak alacaklıların hepsine taşınırın teslimini sağlayabilir.

İcra takip yetkisi eksikliği, bir takip şartıdır[175]. Bu sebeple icra memuru tarafından re'sen gözetilmelidir. İcra takip yetkisi eksikliği her zaman şikâyet yoluyla ileri sürülebilir, icra mahkemesi de bu eksikliği re'sen dikkate alarak takibi iptal edebilir. Alacaklı tarafta mecburî takip arkadaşlığının olduğu hâllerde, alacaklılardan birinin takibi başlatması hâlinde, icra takip yetkisi eksikliğinden söz edilir. Bu durumda icra mahkemesi takibi derhal iptal etmeyerek alacaklılara bu eksikliği tamamlamaları için öncelikle süre vermelidir[176].

---

173 *Alangoya,* bölünemez alacaklılıkta alacaklılardan her birinin davayı takip yetkisi olduğunu, bu sebeple de her zaman tasarruf yetkisine sahip olanın davayı takip yetkisine de sahip olacağını söylemenin doğru olmayacağını belirtmektedir (***Alangoya,*** Tarafta İradî Değişme, s. 139, dn. 40). Zira bölünemez alacaklılıkta her alacaklının davayı takip yetkisi ve buna paralel olarak icra takip yetkisi vardır; ancak söz konusu alacak üzerinde tasarruf yetkisi yoktur.

174 Bu konuya ilişkin açıklamalarımız için bkz. aşa. § 5, I, C.

175 Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda, ilk defa davayı takip yetkisi dava şartı olarak öngörülmüştür (HMK m. 114/1-e).

176 Bu konuya ilişkin açıklamalar için bkz. aşa. § 7, I, A.

V. TARAFLARIN TEMSİLİ

Temsilci, takibi taraf adına yürüten kimsedir. İcra hukukunda da temsil[177]; kanunî temsil olabileceği gibi iradî temsil şeklinde de olabilir[178]. İcra ve İflâs Kanunu'nda temsile ilişkin pek çok hüküm mevcuttur (m. 24/2, 26/4, 54/1, 54a/1, 55/1, 58/1- 2, 61/3, 67/3, 68/6, 101/1, 103, 138/3, 260/1–2, 272/3, 355/2).

Kanunî temsilde, takip ehliyeti olmayan gerçek kişiler, icra takibinde kanunî temsilcileri tarafından temsil edilir[179]. Takibin tarafı olan tüzel kişiler ise temsile yetkili organları vasıtasıyla temsil edilirler[180]. Kanunî temsilci, temsil ettiği kişi adına hareket eder, takibin tarafı değildir. İradî temsilde ise takip ehliyetine sahip kişinin takip işlemlerini bizzat yapması mümkün olduğu hâlde, bir vekil vasıtasıyla kendisini temsil ettirmesi söz konusudur[181]. Alacaklı adına takip talebinde bulunan kimsenin kanunî veya iradî temsilcisi olmaması ise bir şikâyet sebebidir. İcra memuru temsilcinin temsil yetkisine sahip olup olmadığını kendiliğinden araştırır, temsil yetkisinin olmadığı durumlarda hiçbir işlem yapamaz[182].

Tarafların temsili ile takip arkadaşlığı kurumları arasındaki ilişkide öncelikle, üzerinde durulması gereken konu, takip arkadaşlarının kendilerini bir avukatla temsil ettirmeleridir. Bu konuyu da takip arkadaşlığının türlerine göre ayrı ayrı değerlendirmek gerekir.

İhtiyarî takip arkadaşlarının birlikte hareket etmeleri gerekmez, her biri birbirinden ayrı olarak icra taraf işlemlerini yapabilirler. Bu sebeple de ihtiyarî takip arkadaşlarının her biri, kendisine ayrı vekil atayabilir. Bu vekillerle de kendilerini temsil ettirebilmeleri mümkündür. Ancak tek bir avukat da alacaklı veya borçlu tarafta bulunan birden fazla kimseyi temsil edebilir[183].

---

177 İcra hukukunda temsile ilişkin daha ayrıntılı bilgi için bkz. ***Akcan,*** s. 21 vd.

178 ***Berkin,*** İcra Hukuku Rehberi, s. 184–185; ***Ergün,*** s. 40; ***Amonn / Gasser,*** § 8, kn 9-11, 12-14; ***Akcan,*** Temsil, s. 22; ***Pekcanıtez / Atalay / Sungurtekin-Özkan / Özekes,*** s. 142.

179 ***Postacıoğlu,*** s. 120; ***Kuru,*** El Kitabı, s. 144; ***Sungurtekin,*** s. 38; ***Akcan,*** Temsil, s. 36; ***Pekcanıtez / Atalay / Sungurtekin-Özkan / Özekes***, s. 142.

180 ***Akcan,*** Temsil, s. 44; ***Pekcanıtez / Atalay / Sungurtekin-Özkan / Özekes,*** s. 142.

181 ***Kuru,*** El Kitabı, s. 145; ***Pekcanıtez / Atalay / Sungurtekin-Özkan / Özekes***, s. 142.

182 ***Üstündağ,*** s. 60; ***Kuru,*** C. I, s. 164; ***Kuru,*** El Kitabı, s. 145; ***Kuru / Arslan / Yılmaz,*** s. 103; ***Akcan,*** Temsil, s. 25; ***Pekcanıtez / Atalay / Sungurtekin-Özkan / Özekes,*** s. 142. *Postacıoğlu* ise temsil yetkisinin yokluğu hâlinde, borçlunun itiraz etmesi gerektiğini, icra memurunun bu hususu kendiliğinden araştırma yetkisinin olmadığını belirtmektedir (***Postacıoğlu,*** s. 119).

183 ***Arar,*** s. 125; ***Berkin,*** İcra Hukuku Rehberi, s. 200; ***Kuru,*** C. I, s. 231; ***Kuru,*** Ödeme Emri, s. 527, 528; ***Postacıoğlu,*** s. 97, 143; ***Üstündağ,*** s. 97.

Mecburî takip arkadaşlığının söz konusu olduğu hâllerde ise takip arkadaşlarının birlikte hareket etme zorunluluğu, takip arkadaşlarının tümünün tek bir vekil tayin edip hepsinin tek bir vekille temsil edilmesi şeklinde anlaşılmamalıdır. Mecburî takip arkadaşları bir araya gelip tek bir avukata vekâletname verebilirler. Ancak mecburî takip arkadaşlarından birkaçının birleşip kendilerini tek bir vekille temsil ettirebilmesi ya da her birinin kendilerini ayrı ayrı vekillerle temsil ettirebilmeleri mümkündür. Mecburî takip arkadaşları, birden çok vekille temsil edilmeleri hâlinde, vekillerin birlikte hareket etmesi gerekecektir.

Hukukumuzda iradî temsilin avukatla olması kuralının istisnaları da bulunmaktadır. Örneğin, elbirliği ortaklığına ilişkin hükümlerde, ortaklardan birinin veya birkaçının temsilci olarak atanabileceği düzenlenmiştir (*miras oraklığı bakımından* TMK m. 640, III; *karı koca mal ortaklığı rejimi* bakımından TMK m. 378; *aile malları ortaklığı* bakımından TMK m. 262; *adi ortaklık* bakımından TBK m. 637). Mirasçıların tümünün rızasıyla mirasçılardan birinin ve üçüncü bir kişinin miras ortaklığına temsilci olarak seçilmesi hâlinde, temsilci, kendi adına asaleten diğerleri adına temsilci olarak dava açıp takip başlatabilecektir[184]. Bu durumda, takip başlatan mirasçı, takip talebinde diğer mirasçıları da alacaklı olarak gösterecektir. Temsilci mirasçının tek başına takip başlatması, temsil yetkisinin kendisine verilmesinden önce de söz konusu olabilir, bu durumda mirasçının başlattığı takibe icazet vermeleri hâlinde de diğer mirasçılar takibe taraf olacaklardır.

Adi ortaklık bakımından, yönetici ortak diğer ortakların yetki vermesi hâlinde, avukat olmasa dahi, kendi adına ve diğer ortakların temsilcisi olarak, tek başına bir icra takibini başlatabilir ve aleyhine takip yapılabilir[185].

Elbirliği ortaklıklarının yanı sıra, kat malikleri kurulunun da tüzel kişiliği ve bu sebeple de taraf ehliyeti bulunmamaktadır. Ortak giderlerden kendisine düşen

---

184 ***Kuru,*** Usûl, C. I, s. 989; ***Kuru,*** Usûl, C. II, s. 1240–1241; ***Ulukapı,*** 87; ***Erişir,*** s. 88–89.

185 ***Kuru,*** Usûl, C. I, s. 647–648; ***Akcan,*** Temsil, s. 59; ***Barlas,*** s. 64; ***Şener,*** s. 161. "*...adi ortaklık sözleşmesinde bir hüküm mevcut olmadıkça adi ortaklığı idare eden şerik ile diğer şerikler arasındaki ilişkiler vekâlet hükümlerine tabidir. Özel bir yetkiye haiz olmadıkça, vekilin önemli işlemlerden olan dava açamayacağı ise Borçlar Kanununun 388. madde hükmü gereğidir...*" HGK, 17.1.1990, 13–457/2 (YKD, 1990, C. XVI, 1138–1140); "*...Diğer yandan yukarıda belirtildiği veçhile, adi ortaklığın tüzel kişiliği mevcut değildir. Bu itibarla adi ortaklık adına davayı da bütün ortakların (gerçek kişilerin) veya diğer ortaklardan bu konuda açık yetki almış idareci ortağın açması gerekirdi. Aksi halde adi ortaklığın tüzel kişiliği olmadığından taraf ehliyetine de sahip olamayacağından, davanın bu sebeple reddi gerekir...*" 11. HD, 14.11.1979, 4583/5217 (Batider, 1980, C. X, S. 3, s. 823–825).

payı ödemeyen kat maliki aleyhine, kat maliklerinden her biri veya yönetici icra takibinde bulunmaya yetkilidir (KMK m. 20/2). 634 sayılı Kat Mülkiyeti Kanunu'nda yöneticinin icra takibinde bulunabileceği, yöneticinin yapacağı işler arasında "*...Kat mülkiyetine ilişkin borç ve yükümlerini yerine getirmeyen kat maliklerine…icra takibi yapılması….*" şeklinde belirtilmiştir (KMK m. 35/1-i)[186]. Yönetici, ana gayrimenkulün yönetimi ile ilgili işlerde, kat maliklerini temsil edebilir. Bunun dışında kat maliklerini temsil edebilmesi için kat malikleri tarafından özel yetki verilmelidir. Bu şekilde bir özel yetkinin verilmediği hâllerde, yönetici tarafından veya yönetici aleyhine takip yapılması mümkün değildir[187].

Bu başlık altında, ikinci olarak üzerinde durulması gereken konu, takip arkadaşlarının kanunî temsilcileri tarafından temsil edilmeleridir. Yukarıda da belirtildiği gibi, hem ihtiyarî hem de mecburî takip arkadaşlığında her bir takip arkadaşının takip ehliyetinin ayrı ayrı bulunması gerektiğinden bunların takip ehliyetini kaybetmeleri hâlinde, kanunî temsilcileri tarafından temsil edilmeleri

---

186 Yargıtay'ın bu konuya ilişkin kararlarına örnek olarak bkz. "*Dava, B... Kent 189 Ada Yönetimi tarafından açılmıştır. Kat Mülkiyeti Yasasının yöneticinin görevlerini düzenleyen 35.maddesinin (i) bendi hükmü, kat mülkiyetine ilişkin borç ve yükümlerini yerine getirmeyenlere karşı yöneticinin dava ve icra takibi yapabileceğini öngörmektedir. Yasanın 20. maddesinin ikinci fıkrasında ise gider veya avans payını ödemeyen kat maliki hakkında diğer kat maliklerinden her biri ya da yönetici tarafından dava açılabileceği, icra takibi yapılabileceği hükme bağlanmıştır. Dava açmak için yöneticinin ya da yönetim kurulunu oluşturan üyelerden her birinin kat malikleri kurulundan ayrıca yetki almasına gerek olmadığı gibi, yöneticinin kat maliki olmasında da zorunluluk yoktur.*" 18. HD, 2.11.2010, 5726/14390 (Kazancı İçtihat-Bilişim Bilgi Bankası); "*...sitedeki bağımsız bölüm malikleri yararına fakat kendi adına alım satım sözleşmesi yapan ve taahhüt altına giren, site yönetiminin genel gider ve yönetimle ilgili olarak açılan alacak davalarında (veya yapılan icra takiplerinde) sitedeki bağımsız bölüm maliklerinin yasadan doğan temsil etme yetkisinin bulunduğunu, toplumun değişin ve gelişen ihtiyaçları karşısında kabul etmek gerekir.*" 12. HD, 14.10.2008, 13057/14465 (Kazancı İçtihat-Bilişim Bilgi Bankası).

187 Yargıtay'ın bu konuya ilişkin kararlarına örnek olarak bkz. "*Bu araştırma sonucunda usulünce kambiyo taahhüdünde bulunma yetkisi verilmişse apartman yönetiminin sorumluluğunun söz konusu olacağı, aksi halde yani böyle bir yetki verilmemesi durumunda ise 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 590. maddesi gereğince senetteki bu imzasından dolayı imza sahibi İlhan T. 08.11.2006nin şahsen sorumlu olacağı ve icra mahkemesinin dar yetkili oluşu hususları da gözetilerek uygun sonuç çerçevesinde bir hükme varılmalıdır.*" HGK, 8.11.2006, 2-682/682 (Kazancı İçtihat-Bilişim Bilgi Bankası); "*Yasanın 35. maddesinde yöneticinin kat malikleri tarafından yetki verilmiş olsa da ana yapının aynını ilgilendiren mülkiyet hakkına dayalı elatmanın önlenmesi ve kal isteği ile dava açabileceğine dair bir hüküm yoktur. Gerçekten; öne sürülen istek mülkiyet hakkı ile sıkı sıkıya bağlı bulunan haklar arasındadır. Kat mülkiyete geçilen taşınmazda malik, kat maliklerinin her biri olduğundan dava ancak kat malikleri tarafından doğrudan açılabilir. Mahkemece apartman yönetiminin kat maliklerinin mülkiyet hakkı ile sıkı sıkıya bağlı bir davayı açma yetkisi ve görevi olmadığı gözetilerek davanın aktif dava ehliyeti yokluğu nedeniyle reddi gerekirken, çekişmenin esasının incelenerek yazılı olduğu şekilde hüküm tesisi doğru olmamış, kararın bozulması gerekmiştir.*" 14. HD, 17.3.2008, 1971/3329 (Kazancı İçtihat-Bilişim Bilgi Bankası).

gerekecektir[188]. Ayrıca hem mecburî hem de ihtiyarî takip arkadaşlarında, takip arkadaşlarından biri, diğerinin kanunî temsilcisi ise takip ehliyeti olmayan kimsenin adına kanunî temsilcisi sıfatıyla da hareket edebilir.

Birden çok kimse tek bir temsilci ile de temsil edilebilir. Birden çok borçlunun ortak bir kanunî temsilcisinin olması hâlinde, kanunî temsilciye tek bir ödeme emri gönderilebilir (İİK m. 61/2). Ancak birlikte takip edilen borçlulardan biri diğerinin kanunî temsilcisi ise ödeme emrinin ayrı ayrı tebliğ edilmesi lazımdır. Borçluların bir kısmı ya da tümü ortak bir vekille (avukatla) temsil edilseler dahi, her bir borçlu için vekiline ayrı ayrı ödeme emri gönderilmelidir[189].

VI. TARAF DEĞİŞİKLİĞİ

A. Genel Olarak

Takip sırasında takibin taraflarında değişiklikler olabilir. Bu iki şekilde meydana gelir. Bunlar, *takip konusu alacağın devri veya borcun nakli*[190] ya da *taraflardan birinin ölümü*dür. İcra takibi devam ederken, takibin taraflarındaki değişiklik, bazı durumlarda, alacaklı veya borçlu tarafta birden çok kimsenin bulunmasına, yani *takip arkadaşlığına* sebep olabilir. Takibin taraflarında meydana gelen değişiklik sonucunda, alacaklı veya borçlu tarafta birden çok kimsenin bulunması zorunlu olabileceği gibi, ihtiyarî de olabilir.

Burada sayılanların haricinde, icra takibinde taraf değişikliği yapılması mümkün değildir. Alacaklı, kural olarak, takip talebinde borçlu olarak göstermiş olduğu kişiyi değiştirip yerine yeni bir borçlu koyarak takibe devam edemez[191].

Aynı şekilde, alacaklı ile borçlu tarafta takibin başlangıcında bir kişi var iken, alacağın temliği ve borcun nakli veya taraflardan birinin ölmesi hâli dışında, başka bir sebeple takibin taraflarından birine başka kimselerin dâhil edilmesi, dolayısıyla takip arkadaşlığı oluşturulması mümkün değildir[192]. Örneğin, müşterek borçlulardan

---

188 ***Pekcanıtez / Atalay / Sungurtekin-Özkan / Özekes,*** s. 142.

189 Bu konuya ilişkin daha detaylı açıklamalarımız için bkz. aşa. § 8, II, A.

190 Bu konuya ilişkin detaylı açıklama için bkz. ***Kuru,*** Alacağın Temliki, s. 213 vd.

191 ***Kuru,*** Usûl, C. I, s. 1213; ***Kuru,*** C. I, s. 168; ***Kuru,*** El Kitabı, s. 175–176; **Gören-Ülkü,** s. 52. Yargıtay da pek çok kararında, takibe sonradan başka kimselerin dâhil edilmesinin, yukarıda belirttiğimiz hâller dışında, mümkün olmayacağı sonucuna varmıştır. Söz konusu Yargıtay kararları ve bu konuya ilişkin detaylı açıklamalar için bkz. aşa. § 8, II, A.

192 ***Gören-Ülkü,*** s. 41.

birine karşı takip başlatan alacaklının daha sonradan diğer borçluyu da aynı takibe dâhil etmesi olanaklı değildir.

B. Takip Konusu Alacağın Devri veya Borcun Nakli

Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda dava konusu alacağın başkasına temlik edilmesi hâli düzenlenmiştir; ancak icra takibine konu olan alacağın temlikine ilişkin İcra ve İflâs Kanunu'nda bir hüküm yoktur. Ancak İcra ve İflâs Kanunu'nda bu yönde bir düzenlemenin olmaması, icra takibine konu olan alacağın alacaklı tarafından temlik edilemeyeceği anlamına gelmez. Alacaklı, takip devam ederken takip konusu alacağın tamamını veya bir kısmını devredebilir[193]. Takip sırasındaki alacağın temlikine de maddî hukuktaki alacağın temlikine ilişkin hükümler uygulanmalıdır (*yeni* TBK m. 183 vd.; BK m. 162 vd.).

Takip devam ederken alacağın temlikinin birtakım sonuçları vardır. Takip alacaklısı, icra takibi devam ederken takip konusu alacağın tamamını bir başkasına temlik ederse devreden alacaklının alacaklı sıfatı ortadan kalkar ve takibe devam edemez. Alacağı devralan yeni alacaklı ise takibe kaldığı yerden devam edebilir[194]. Örneğin, devirden önce borçlu takibe itiraz etmiş ise alacağı devralan alacaklı, borçlu aleyhine itirazın kaldırılması yoluna başvurabilir (İİK m. 68-68a) veya itirazın iptali davası açabilir (İİK m. 67 vd.). Aynı şekilde, devirden önce takip kesinleşmiş ise devralan alacaklı haciz isteyebilir[195].

İcra takibinde alacağın temlik edilmesinin takip arkadaşlığıyla ilişkisi, takip konusu alacağın bir kısmının devredilmesinde ortaya çıkmaktadır. Yukarıda belirttiğimiz üzere, icra takibinin alacaklısı takip konusu alacağın tamamını devredebileceği gibi, bir kısmını da devredebilir. Alacağın bu şekilde bir kısmı devredildiğinde, alacağın bir kısmını devreden alacaklı ile devralan alacaklı, -*ihtiyarî takip arkadaşı olarak*- takibe devam edebilirler[196].

---

[193] ***Berkin,*** İcra Hukuku Rehberi, s. 185; ***Üstündağ,*** s. 67; ***Kuru,*** Alacağın Temliki, s. 216–217; ***Kuru / Arslan / Yılmaz,*** s. 105; ***Pekcanıtez / Atalay / Sungurtekin-Özkan / Özekes,*** s. 144; ***Gören-Ülkü,*** s. 39; ***Karslı,*** s. 65.

[194] ***Berkin,*** İcra Hukuku Rehberi, s. 185; ***Üstündağ,*** s. 66 vd.; ***Kuru,*** Alacağın Temliki, s. 214, 217; ***Kuru / Arslan / Yılmaz,*** s. 105; ***Pekcanıtez / Atalay / Sungurtekin-Özkan / Özekes,*** s.104; ***Yıldırım / Deren- Yıldırım,*** s. 10; ***Gören-Ülkü,*** s. 40; ***Karslı,*** s. 65.

[195] Bu konuya ilişkin örnekler için bkz. ***Kuru,*** Alacağın Temliki, s. 217 vd.

[196] ***Kuru,*** Alacağın Temliki, s. 220.

Takip konusu alacağın tamamen veya kısmen devredilmesi hâlinde, takip borçlusunun hukukî durumunda ise kural olarak, herhangi bir değişiklik meydana gelmez. İcra takibine kaldığı yerden borçlu aleyhine -*yeni alacaklı veya alacaklılar tarafından*- devam edilir[197].

Aynı şekilde, takibe konu olan borç, alacaklı ve borcu üstlenen kimse arasında yapılan bir sözleşme ile üçüncü bir kişiye geçebilir (*yeni* TBK m. 195 vd.; BK m. 174 vd.). Bu durumda, takibe eski borçluya karşı devam edilemez. Yeni borçlu eski borçlunun yerini alacağından takibe kaldığı yerden yeni borçluya karşı devam edilecektir[198]. Borcun bir kısmının devredilmesi hâlinde, takibe borcun bir kısmını üstlenen borçlu ile diğer borçlu (eski borçlu) aleyhine devam edilir. Bu durumda birden çok kimse, borçlu tarafta *ihtiyarî takip arkadaşı* olacaklardır.

C. Taraflardan Birinin Takip Sırasında Ölümü

1. Alacaklının Ölümü

Alacaklının takip sırasında ölmesi hâlinde, alacaklının hak ehliyeti dolayısıyla da taraf ehliyeti sona erecektir. Taraf ehliyeti bir takip şartı olduğundan takibe bu şekilde devam edilmesi mümkün değildir.

Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda dava sırasında taraflardan birinin ölümü hâlinde, "…*mirasçılar mirası kabul veya reddetmemişse, bu hususta kanunla belirlenen süreler geçinceye kadar dava ertelenir. Bununla beraber hâkim, gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde, talep üzerine davayı takip için kayyım atanmasına karar verebilir*" kuralı yer almaktadır (HMK m. 55). Kanun koyucu bu hükümde*"...dava sırasında taraflardan birinin ölümü hâlinde, Türk Medeni Kanununun 606 ncı maddesindeki mirasçılar tarafından mirası ret süresi göz önüne alınarak, bu süre zarfında mirasçıların mirası kabul veya reddetmemelerine bağlı olarak davanın ertelenmesi*" ni öngörmektedir[199].

İcra ve İflâs Kanunu'nda ise borçlunun takip sırasında ölmesi ihtimali düzenlenmiş olmasına rağmen (İİK m. 53); alacaklının takip sırasında ölmesi hâlinde, söz konusu takibin akıbetinin ne olacağına ve takibe mirasçılar tarafından

---

197 ***Kuru,*** Alacağın Temliki, s. 218.

198 ***Kuru,*** C. I, s. 168; ***Kuru / Arslan / Yılmaz,*** s. 106; ***Pekcanıtez / Atalay / Sungurtekin-Özkan / Özekes,*** s. 144.

199 Hükümet Gerekçesi, m. 60 (***Pekcanıtez / Taş-Korkmaz / Meriç,*** s. 96).

devam edilip edilemeyeceğine ilişkin herhangi bir hüküm yoktur. Bu sebeple maddî hukuk kuralları göz önüne alınmalıdır.

Miras bırakanın birden çok mirasçısı varsa, mirasçılar arasında kanundan dolayı bir miras ortaklığı meydana gelir (TMK m. 640/1). Mirasçılar mirasın paylaştırılmasına kadar, terekedeki her bir mal veya hak üzerinde elbirliği ile hak sahibi olur ve terekeye ait bütün haklar üzerinde birlikte tasarruf ederler (TMK m. 640/2).

Alacaklı icra takibi yaptıktan sonra ölürse, icra takibine konu olan alacak hakkı miras bırakanın miras ortaklığına geçer. Mirasçılar, söz konusu alacağa elbirliği hâlinde hak sahibi olurlar. Bu sebeple de takibe alacaklının mirasçılarının hepsi veya miras ortaklığı temsilcisi (TMK m. 640/3) tarafından devam edilir. Başka bir deyişle, alacaklının mirasçıları takibin alacaklı tarafında *mecburî takip arkadaşı* olurlar[200].

2. Borçlunun Ölümü

Takip sırasında borçlunun ölümü hâlinde, borçlunun hak ehliyeti, dolayısıyla taraf ehliyeti sona erer ve bundan sonra takibe borçlu hakkında devam edilmesi mümkün değildir[201]. Alacaklı borçlunun ölümünden sonra icra takibine,

- ya terekeye (*yani* miras ortaklığına) karşı (İİK m. 53/2).
- ya da mirasçılardan birine veya bir kısmına karşı takibe devam edebilir (İİK m. 53/3)[202].

---

200 ***Kuru,*** C. I, s. 165; ***Kuru,*** El Kitabı, s. 147; ***Kuru / Arslan / Yılmaz,*** s. 104; ***Akcan,*** Temsil, s. 59–60; ***Pekcanıtez / Atalay / Sungurtekin-Özkan / Özekes,*** s. 144; ***Muşul,*** s. 164–165; ***Gören-Ülkü,*** s. 44; ***Karslı,*** s. 58.

201 Yargıtay da verdiği bir kararında, takip sırasında borçlunun ölmesi hâlinde, takibin ölen borçluya karşı devam edemeyeceğini, takibe mirasçılara karşı devam edileceği ve borçlu öldükten sonra satış ilanının örneğinin takibe devam edilen mirasçılara tebliğ edilmesi gerektiği, bunlara uymadığından ihalenin usûlsüz olduğuna dair karar vermiştir. Yargıtay'ın söz konusu kararı için bkz. "*Somut olayda ihalenin feshini isteyen Nail'in hissedar muris Emine'nin oğlu olduğu dosyaya konulu Söğüt Sulh Hukuk Mahkemesi'nin 13.06.1995 tarih, 1995/84–73 sayılı veraset ilâmından anlaşılmaktadır. Hissedar muris Emine adına çıkarılan satış ilanı tebliği, 12.05.2008 tarihinde gösterilen adreste tanınmadığından bahisle bila tebliğ iade olunmuştur. Ancak bu tarihte Emine ölüdür (ölüm tarihi 21.05.1995) ve ihaleye ilişkin satış ilanının ilgililerine hiç tebliğ edilmediği tespit edilmiştir. Bu durumda mirasçılar takibe dahil edilerek, belirtilen yasal lazimeler yerine getirilerek satışın gerçekleştirilmesi gerekirken yasal prosedürler tamamlanmadan yapılan ihale usulsüz olup, feshi gerekirken yazılı gerekçe ile davanın reddine dair hüküm tesisi isabetsizdir.*" 12. HD, 2.3.2010, 2525/4693 (Kazancı İçtihat-Bilişim Bilgi Bankası).

Alacaklının İcra ve İflâs Kanunu'ndaki "*İcra takibi sırasında borçlu öldüğünde tereke henüz taksim edilmemiş veya resmi tasfiyeye tâbi tutulmamış yahut mirasçılar arasında da aile şirketi tesis olunmamışsa borçlu hayatta olsaydı hangi usul tatbik olunacak idi ise terekeye karşı ona göre takip devam eder*" şeklindeki hüküm uyarınca (İİK m. 53/2) takibe kaldığı yerden tereke mallarıyla sınırlı olarak miras ortaklığına karşı devam etmesi hâlinde, miras ortaklığının bir temsilcisi yok ise takibe mirası kabul eden tüm mirasçılara karşı devam edilmesi gerekir. Zira miras ortaklığını oluşturan mirasçılar, tereke mallarına elbirliği hâlinde maliktirler. Bu durumda, borçlu tarafta kanundan kaynaklanan bir *mecburî takip arkadaşlığı* meydana gelecektir. Bu konuya ileride, İcra ve İflâs Kanunu'ndan kaynaklanan takip arkadaşlığı hâllerine ilişkin açıklamalarımızda değineceğiz[203].

Bu başlık altında asıl olarak, İcra ve İflâs Kanunu'nun 53. maddesinin üçüncü fıkrasındaki hüküm uyarınca alacaklının takibe mirasçı veya mirasçılara karşı devam etmesi ihtimâli değerlendirilecektir. Hüküm şöyledir:

"*Bu takibin mirasçıya karşı devam edebilmesi ancak rehinin paraya çevrilmesi veya haciz yollariyle kabildir.*"

İcra ve İflâs Kanunu'nun mehaz kanunu olan İsviçre İcra ve İflâs Kanunu'nda, mevcut takibin mirasçı veya mirasçılara karşı devam etmesine ilişkin kural ise 59. maddenin üçüncü fıkrasında düzenlenmiştir. Söz konusu hüküm şöyledir:

"*Takibin mirasçıya karşı sürdürülebilmesi ancak bu takip rehnin paraya çevrilmesi yoluyla yapılan bir takip ise veya takip haciz yoluyla yapıldığı takdirde de m. 110 ve 111'de hacze iştirak için öngörülen süreler geçmiş bulunuyor ise caizdir.*" (SchKG, art. 59).

Görüldüğü üzere, İsviçre İcra ve İflâs Kanunu'nda, mevcut takibin mirasçılara karşı devam etmesine ilişkin hüküm, bizdeki kuraldan farklıdır. İsviçre'de, rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takipler bakımından, aynen bizde olduğu gibi, takibin mirasçılara karşı devam etmesi kayıtsız şartsız kabul edilmekte; ancak haciz yoluyla takibin mirasçılara karşı yine haciz yoluyla takip olarak sürdürülmesi

---

[202] Alacaklı, üçüncü bir imkân olarak mevcut takibe devam etmeyerek miras bırakanın (borçlu) borçlarından müteselsilen sorumlu olan mirasçılar hakkında ayrı bir takip de başlatabilir. Bu durumda, mirasçılar kural olarak, ihtiyarî takip arkadaşı olacaktır.

[203] Bkz. aşa. § 5, II, A,1.

bakımından "*hacze iştirak sürelerinin geçmiş olması*" şartı öngörülmektedir. Başka bir deyişle, mehaz Kanun, miras bırakan aleyhine başlamış takibe, mirasçılara karşı devam edilmesine rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takiplerde izin verir iken; haciz yoluyla takiplerde, şartlı bir izin vermektedir.

İcra ve İflâs Kanunu'nun 53. maddesinin üçüncü fıkrasında ise İsviçre'den söz konusu kural alınır iken, haciz yoluyla takiplerin mirasçılara karşı devam etmesi bakımından, İsviçre İcra ve İflâs Kanunu'nda yer alan hacze iştirake ilişkin şart kabul edilmemiştir. Bu şartın alınmamasının sebebi, Mehaz Kanun'daki hacze iştirake ilişkin hükümler (SchKG art. 110–111) ile İcra ve İflâs Kanunu'ndaki hacze iştirak hükümleri (İİK m. 100–101) arasında birtakım farklılıkların bulunmasıdır[204]. Bu sebeple İsviçre'den bu kural alınırken "…*hacze iştirak için öngörülen süreler geçmiş bulunuyor ise…"* ifadesi alınmayarak haciz yoluyla takibe herhangi bir şart öngörülmeden mirasçılar aleyhine devam edileceği şeklinde bir kural öngörülmüştür.

İsviçre hukukunda, miras bırakanın ölümünden sonra, mirasçı veya mirasçılar aleyhine rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takipte veya haciz yoluyla yapılan takipte de ancak hacze iştirak için öngörülen sürelerin geçmesi hâlinde takibe devam edilmesinin öngörülmesinin sebebi, alacaklının mirasçılara karşı takibe devam etmiş olsa da rehinli maldan ya da hacze iştirak edilemeyecek belirli mal grubundan alacağını tahsil edebilmesini sağlamaktır. Böylece haciz yoluyla yapılan takipte, hacze iştirak sürelerinin geçmesi şartıyla haczedilen malların ve bu hacizlere katılma hakkı olan alacaklıların önceden belirlenmiş olacak ve mirasçı mallarını kaybetme ve diğer alacaklıların takibe dâhil olması tehlikesiyle karşı karşıya kalmayacaktır[205]. *Staehelin /Bauer / Staehelin* de söz konusu hükmün gerekçesinin "*kanun koyucunun, mirasçıları kişisel ve müteselsil sorumluluk ilkelerinin sonuçlarına karşı korumak istemesi*" olduğunu belirtmiştir[206].

---

[204] İsviçre'de, hacze iştirak edebilmek için, haczin talep edilmiş ve uygulanmış olması ile ilk haczin gerçekleşmesinden itibaren 30 gün içinde alacaklıların talepte bulunmuş olması unsurları aranmaktadır. Bizde hacze iştirake ilişkin hükümlerde (İİK m. 100 ve 101), İsviçre'deki kuralın aksine herhangi bir süre öngörülmemiştir. Bu sebeple de 53. maddenin üçüncü fıkrasında yer alan hükümde haciz yoluyla takibin mirasçılar aleyhine devam etmesi bakımından, İsviçre'deki hacze iştirake ilişkin süreler şart olarak öngörülmemiştir. İsviçre'deki hacze iştirake ilişkin hükümlere ve bizdeki hacze iştirakten farklılıklarına ilişkin daha ayrıntılı bilgi için bkz. ***Akcan,*** s. 35 vd.

[205] ***Staehelin / Bauer / Staehelin,*** Art. 59, kn. 8.

[206] ***Staehelin / Bauer / Staehelin,*** Art. 59, kn. 3.

Haciz yoluyla takiplerde, mehaz Kanun'da bu şekilde mirasçıları koruma düşüncesiyle haciz yoluyla takiplere, kural olarak, mirasçılar aleyhine devam edilemeyeceği düzenlenmiş iken; bizdeki icra hukuku uygulamasında, herhangi bir sınırlama olmadan, miras bırakanın sağlığında devam eden takipler mirasçılar aleyhine devam etmektedir.

Türk doktrininde de mevcut takibin, mirasçıya karşı devam edebilmesinin hem rehnin paraya çevrilmesi hem de haciz yollarıyla takiplerde mümkün olacağı kabul edilmektedir[207]. Yargıtay kararları da, haciz yoluyla takiplerin mirasçı veya mirasçılar aleyhine devam edebileceği yönündedir[208]. Ayrıca takibe kaldığı yerden devam edileceğinden, mevcut takipte miras bırakanın sağlığında ona ödeme emri veya icra emri gönderilmiş ise hem Yargıtay uygulamasında hem de doktrinde bu hâlde mirasçı veya mirasçılara yeniden ödeme emri gönderilmeyeceği kabul edilmektedir[209]. Görüldüğü gibi, şu anki uygulamada hem haciz yoluyla takiplerde mirasçılara karşı takibe devam edilerek herhangi bir takip yapmadan mirasçıların şahsi malvarlığından alacak tahsil edilmekte hem de mirasçılara ödeme emri gönderilmeyerek söz konusu takibe itiraz etmelerine imkân verilmemektedir.

---

[207] ***Ansay,*** s. 115; ***Berkin,*** s. Tatbikatçılara İcra Hukuku Rehberi, s. 126; ***Postacıoğlu,*** 241; ***Üstündağ,*** s. 63; ***Kuru,*** C. I, s. 155–156; ***Sungurtekin,*** s. 22; ***Akcan,*** Temsil, s. 61; ***Uyar,*** C. III, s. 3713; ***Muşul,*** s. 172; ***Umar,*** İİK m. 53, s. 9 vd. *Pekcanıtez / Atalay / Sungurtekin-Özkan / Özekes,* borçlunun ölümünden sonra mirası kabul etmiş mirasçılara karşı da takip yapılabileceğini, takibin para alacakları için tüm mirasçılara yapılmasına gerek olmadığını ifade etmiştir. Yazarlar tarafından açıkça belirtilmese de takip konusunun "para alacağı" olması ihtimali üzerinde durmaları, mirasçılara karşı haciz yoluyla takipte devam olunabileceğini kabul ettiklerini göstermektedir (***Pekcanıtez / Atalay / Sungurtekin-Özkan / Özekes,*** s. 141).

[208] Örneğin, "*İ.İ.Kanununun 53. maddesinin 2. fıkrasına göre (icra takibi sırasında borçlu öldüğü takdirde tereke henüz taksim edilmemiş veya resmi tasfiyeye tabi tutulmamış yahut mirasçılar arasında aile şirketi tesis olunmamışsa borçlu hayatta olsaydı hangi usul tatbik olunacak idi ise terekeye karşı ona göre takip devam eder.) Aynı maddenin 3. fıkrası gereğince (bu takibin mirasçıya karşı devam edebilmesi ancak rehnin paraya çevrilmesi veya haciz yoluyla kabildir)…*" HGK, 14.11.1984, 12–834/947 (Kazancı İçtihat-Bilişim Bilgi Bankası); "*İcra takibi muris hakkında 1.12.2000 tarihinde başlatılmış olup, ödeme emri tebliğ edilmeden ve muris hakkında takip kesinleşmeden 22.11.2001 tarihinde öldüğü anlaşılmaktadır. İİK. 53. maddesinde de belirlendiği üzere mirasçılar hakkındaki takip muris hakkındaki takibin devamı niteliğinde olduğundan muteriz mirasçı borçlu adına ödeme emri gönderilmesinde usulsüzlük bulunmamaktadır. Ancak, mirasçılar murisin ölümünden önceki işlemlere karşı itiraz edemezler. Bunun dışında mirasçı olunmadığı, mirasın reddedildiği imhal, itfa, zamanaşımına benzer itirazlarda bulunabilirler. Somut olayda murise ödeme emri tebliğ edilmediğinden ve hakkındaki takip kesinleşmediğinden murisin itiraz hakkı bulunan hususlarda da mirasçının itiraz hakkı vardır. Mercice itirazın esasının incelenmesi gerekirken yazılı gerekçe ile takibin iptaline karar verilmesi isabetsizdir.*" 12. HD, 26.3.2002, 5144/6132 (Kazancı İçtihat-Bilişim Bilgi Bankası).

[209] Söz konusu Yargıtay uygulaması ve doktrindeki görüşleri için bk. aşa. § 7, II, A, 2.

Kanaatimizce, miras bırakanın takip sırasında ölmesi hâlinde, alacaklı mirasçı veya mirasçılara karşı sadece rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takipler bakımından takibe devam edebilir; çünkü bu durumda takip belirli bir malvarlığı üzerinden devam etmektedir. Haciz yoluyla takiplerde ise İcra ve İflâs Kanunu'nun 53. maddesinin üçüncü fıkrasındaki açık hükme rağmen, takibin mirasçılar hakkında devam edilmemesinin kabulü gerekir. Zira haciz yoluyla takiplerin kayıtsız şartsız mirasçılar aleyhine ve mirasçıların tereke dışındaki malvarlığına da el uzatmaya imkân tanıyan bu düzenleme, mirasçıların menfaatlerine ciddi bir aykırılık oluşturmaktadır. Ayrıca takibe kaldığı yerden devam edilmek suretiyle, mirasçılara çoğu kez ödeme emri gönderilmeden, kendilerini savunma imkânı dahi tanınmadan, derdest takibe devam edilmekte ve tüm malvarlığına haciz konulması tehlikesi altında bırakılmaktadır[210]. Mehaz Kanun'da, az önce belirttiğimiz gibi, mirasçıları korumaya yönelik getirilmiş bu kural, bize aktarılırken yapılan değişiklikle tamamen mirasçılar aleyhine bir kural hâline gelmiştir. Kaldı ki, Türk kanun koyucusunun iradesi de bilinçli olarak mirasçıların durumunu kötüleştirmek ve alacaklının mirasçılara yeni bir takip yapmadan mirasçıların şahsî malvarlıklarından alacağını tahsil etmesine imkân tanımak değildir. İcra ve İflâs Kanunu'ndaki bu hükmü, sırf lafza sıkı bir şekilde bağlı kalarak yorumlamak mümkün değildir. Söz konusu hükmün, mehaz Kanun'daki getiriliş amacına ve İcra ve İflâs Kanunu'nun genel ruhuna ve amacına uygun olarak yorumlanması gerekir[211]; bu sebeple de haciz

---

[210] Ödeme emrinin gönderilmesinin borçluya savunma imkânı sağlaması bakımından büyük öneme sahip olduğu, aksi hâlde borçlunun hukukî dinlenilme hakkının ihlâl edileceği hakkında bkz. ***Özekes,*** Temel Haklar, s. 139 vd.; ***Özekes,*** Hukukî Dinlenilme Hakkı, s. 234 vd. Ayrıca bkz. ***Berkin,*** s. 71–72; ***Berkin,*** İcra Hukuku Rehberi, s. 195; ***Postacıoğlu,*** s. 70; ***Pekcanıtez / Atalay / Sungurtekin-Özkan / Özekes,*** s. 62; ***Çiftçi,*** 94–95.

[211] 20.9.1950 tarihli ve 4/10 sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı'nda da tereddüt hâlinde, Mehaz Kanun'un uygulanacağı belirtilmektedir. Söz konusu karar şöyledir: "*Yukarıda yazılı sebep ve düşüncelere binaen Medeni Kanunumuzun altmışbeşinci maddesindeki (Her iki takdirde ihraç aleyhine ikamei dava olunamaz) hükmünün; altmışsekizinci maddenin mutlak sarahati ve kanunumuzun mehazı olan İsviçre Medeni Kanununun yetmişikinci maddesinin ikinci fıkrası muvacehesinde (Bu hallerde çıkarma kararını mucip olan sebepler bir dava ikamesine mahal vermez) şeklinde anlaşılmasına ve Nizamnamede ihraç sebebi gösterilmiş olan hallerde verilen ihraç kararı aleyhine ihraç sebebinin mahiyet ve keyfiyetine dokunulmaksızın yalnız sübuta ve şekle dayanılarak ve Nizamnamede ihraç sebebi gösterilmeyen hallerde de cemiyetin bu hakkını suistimal ettiğinden bahsile ihraç kararı aleyhine dava açılabileceğine ilk oturumda oybirliğile 20.9.1950 tarihinde karar verildi."* İBK, 20.9.1950, 4/10 (Kazancı İçtihat-Bilişim Bilgi Bankası). *Berkin*'e göre de, "*İcra ve İflâs Kanunu'nun teknik hükümlerden oluşmasından ötürü, metnine sıkı surette bağlı kalınarak yorumlanması, onu amacından uzaklaştırabilir. Bu nedenle, hükümlerin sertliğini özel hukuka yön veren kurallara göre yumuşatmak, kanunî ruhuna göre*

yoluyla takiplere ilişkin bu kuralın olması gereken hukuk bakımından tekrardan gözden geçirilmesi gerekir. Söz konusu hükümde mehaz Kanun'daki düzenleme de dikkate alınarak mirasçıların menfaatleri de göz önüne alınıp bir yenilik yapılmalıdır. Haciz yoluyla takiplerde, kayıtsız şartsız ve mirasçılara itiraz imkânı dahi tanınmadan mirasçıların şahsi malvarlığına karşı takibe devam edilmesine ilişkin bu hükümde değişiklik yapılarak en azından mirasçılara itiraz imkânı verilmesi düşünülebilir.

Sonuç olarak, alacaklının mirasçılara karşı rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takibe mirasçılar aleyhine devam etmesi hâlinde, takip konusu mal miras ortaklığına ait ise mirasçıların tümü terekeye dâhil olan mala elbirliğiyle sahip olduklarından *mecburî takip arkadaşı* olacaklardır. Rehinli mal üçüncü kişiye ait ise bu durumda mirasçılar, kural olarak, miras bırakanın borçlarından müteselsilen sorumlu olduklarından *ihtiyarî takip arkadaşı* olacaklardır.

---

yorumlayarak…yanlış… hükümlerini tamamlamak adalete uygun olur." (***Berkin,*** İcra Hukuku Rehberi, s. 10–11).

İKİNCİ BÖLÜM
TAKİP ARKADAŞLIĞI HÂLLERİ

§ 5. MECBURÎ TAKİP ARKADAŞLIĞI

I. ALACAKLI TARAFTA

A. Genel Olarak

Birden fazla kişinin alacaklı tarafta yer alarak icra takibini başlatmasının zorunlu olduğu durumlarda, alacaklı tarafta *mecburî takip arkadaşlığı*ndan söz edilir[212]. İcra ve İflâs Kanunu'nda, takip arkadaşlığıyla ilgili hükümlere bakıldığında alacaklı tarafta, birden çok alacaklının olmasını zorunlu kılan herhangi bir kuralın yer almadığı görülmektedir[213]. Başka bir deyişle, alacaklı taraftaki mecburî takip arkadaşlığının kanunî bir temeli bulunmamaktadır.

İcra ve İflâs Kanunu'nda herhangi bir düzenlemenin yer almaması, takibin alacaklı tarafında mecburî takip arkadaşlığının meydana gelmeyeceği şeklinde yorumlanmamalıdır. Maddî hukuk kuralları bazı durumlarda, bir borç ilişkisinin birden çok alacaklısı olması hâlinde, bu alacaklıların hep birlikte hareket etmesini öngörmektedir. Alacaklıların birlikte hareket etmesinin zorunlu olması, birden çok alacaklının alacaklarını da birlikte talep etmelerini zorunlu kılmaktadır. Birden çok alacaklının alacağını birlikte talep etme zorunluluğu, hem usûl hukukunda hem de icra hukukunda birtakım sonuçlar meydana getirmektedir. Bu durumun icra hukukunda ortaya çıkardığı sonuç: *Alacaklı taraftaki mecburî takip arkadaşlığıdır.*

Alacaklı taraftaki mecburî takip arkadaşlığının hukukî temellerini, maddî hukuktaki birden çok alacaklının birlikte hareket etmesini zorunlu kılan kurallar oluşturmaktadır. İcra ve İflâs Kanunu'nda da bir hüküm bulunmadığından, alacaklı tarafta mecburî takip arkadaşlığının, *sadece* maddî hukuktan kaynaklandığı belirtilmelidir. Bu sebeple de maddî hukuk kurallarının doğru yorumlanması gerekmektedir. Alacaklı tarafta mecburî takip arkadaşlığının hangi hâllerde olduğunun tespit edilmesi için şu soruya cevap aranmalıdır:

---

212 ***Üstündağ,*** s. 69; ***Kuru,*** C.I, s. 165–166; ***Kuru,*** *El Kitabı* s. 146; ***Kuru / Arslan / Yılmaz,*** s. 105; ***Sungurtekin,*** s. 32; ***Pekcanıtez / Atalay Sungurtekin-Özkan / Özekes,*** s.143; ***Yıldırım / Deren-Yıldırım,*** s. 16; ***Muşul,*** s. 171; ***Budak,*** s. 98; ***Karslı,*** s. 39.

213 İcra ve İflâs Kanunu'nda sadece borçlu taraf bakımından mecburî takip arkadaşlığına ilişkin kurallar öngörülmüştür (İİK m. 53/2; m. 145 vd.; m. 176b).

Birden fazla alacaklının bulunduğu bir borç ilişkisinde, alacaklılar hangi durumlarda alacaklarını borçludan birlikte talep etmek zorundadır?

Belirttiğimiz soruya cevap aranırken bir borç ilişkisinde birden çok alacaklının bulunduğu birlikte alacaklılığın sadece iki hâli değerlendirilecektir. Söz konusu hâllerden ilki, bir borç ilişkisinin alacaklı tarafında elbirliği ortaklığının bulunması -*elbirliği hâlinde alacaklılık*-; ikincisi de bölünemeyen bir alacağın birden çok alacaklısının olması –*bölünemez alacaklılık*- dır.

Alacaklı tarafta mecburî takip arkadaşlığının hangi hâllerde meydana geleceğine ilişkin açıklamalarda bulunurken bu başlık altında, birlikte alacaklılık hâllerinden elbirliği hâlinde alacaklılık ve bölünemez alacaklılığı değerlendirmemizin sebebi, her iki hâlde de mecburî takip arkadaşlığının meydana geleceği sonucuna varmamız değildir. Doktrinde ve Yargıtay kararlarında, söz konusu iki hâlde de takibin alacaklı tarafında, mecburî takip arkadaşlığının oluşacağı belirtilmektedir. Bu sebeple biz de alacaklı tarafta mecburî takip arkadaşlığının birlikte alacaklılık hâllerinden hangisinde meydana geleceğini tespit ederken, bu iki hâle ilişkin değerlendirmelerde bulunacağız.

B. Elbirliği Hâlinde Alacaklılığa İlişkin Değerlendirme

1. Elbirliği Alacaklılığında Mecburî Takip Arkadaşlığı

Elbirliği alacaklılığı bir hukukî ilişkinin alacaklı tarafında elbirliği ortaklıklarından birinin yer alması hâlinde söz konusu olur. Elbirliği ortaklığının hukukumuzda, iki temel özelliği vardır: Bunlardan ilki, elbirliği ortaklıklarının tüzel kişiliğinin bulunmaması[214]; ikincisi ortaklığın malvarlığının ortakların tümünün elbirliğiyle mülkiyetinde olmasıdır[215]. Elbirliği ortaklığının belirttiğimiz ilk özelliği gereğince, elbirliği ortaklıklarından hiçbiri, bir davanın ya da icra takibinin tarafı olamaz. Elbirliği ortaklığının alacaklı olduğu durumlarda, alacağın ortakların tümü tarafından dava veya cebri icra yoluyla talep edilmesi gerekir[216]. İkinci özelliğin

---

214 ***Tekinay / Akman / Burcuoğlu / Altop,*** s. 635–636; ***Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir,*** s. 276–277.

215 ***Ayiter,*** s. 69 vd.; ***Tekinay / Akman / Burcuoğlu / Altop,*** s. 631; ***Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir,*** s. 276.

216 ***Alangoya,*** s. 95; ***Üstündağ,*** s. 70; ***Üstündağ,*** Usûl, s. 367; ***Alangoya,*** Usûl, s. 154; ***Kuru,*** *El Kitabı*, s. 146; ***Kuru / Arslan / Yılmaz,*** s. 105; ***Weth,*** art. 62, kn. 10; ***Pekcanıtez / Atalay / Özekes***, s. 143; ***Yıldırım / Deren-Yıldırım,*** s. 16; ***Muşul,*** s. 171.

hukukî sonucu ise elbirliği ortaklığında, ortakların tek başına ortaklık malvarlığı üzerinde serbestçe tasarruf edememeleridir[217].

Elbirliği ortaklıklarına ilişkin bu iki temel özelliğin icra hukukundaki yansıması ise elbirliği ortaklığının alacaklı olması durumunda, elbirliği ortaklarının tümünün icra takibinin alacaklı tarafında yer almasının, kural olarak, zorunlu olmasıdır. Başka bir deyişle, alacaklı tarafta, kural olarak, *mecburî takip arkadaşlığı* meydana gelmektedir[218]. Örneğin, bir borç ilişkisinde, miras ortaklığının alacaklı olması hâlinde, tüm mirasçıların alacaklarını borçludan hep birlikte talep etmesi gerekmektedir. İcra hukukuna ilişkin olarak da borçlu, edimi yerine getirmediğinde mirasçılar, borcun konusuna göre, ilâmsız veya ilâmlı icra yoluna hep birlikte başvurmalıdır. Yargıtay da vermiş olduğu pek çok kararında, miras ortaklığının alacaklı olduğu hâllerde, mirasçıların takibin alacaklı tarafında hep birlikte yer almaları gerektiği sonucuna varmıştır[219]. Aynı şekilde, bir adî ortaklığın alacağının icra yoluyla takip edilmesi durumunda da, kural olarak, tüm ortakların takip talebinde alacaklı olarak yer alması gerekmektedir[220].

Doktrinde bazı yazarlar, elbirliği ortaklığının alacaklı olduğu her durumda, ortakların mecburî dava arkadaşı veya takip arkadaşı olması gerektiği kanaatinde değildir. Doktrindeki bu görüşe göre, davacı taraftaki mecburî dava arkadaşlığı

---

217 ***Ayiter,*** s. 20; ***Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir,*** s. 277.

218 ***Ayiter,*** s. 133; ***Üstündağ,*** s. 70; ***Kuru,*** *El Kitabı*, s. 146; ***Kuru / Arslan / Yılmaz,*** s. 105; ***Kiraz,*** s. 187; ***Pekcanıtez / Atalay / Özekes***, s. 219; ***Yıldırım / Deren-Yıldırım,*** s. 16; ***Muşul,*** s. 171.

219 Yargıtay'ın bu konuya ilişkin vermiş olduğu kararların bazıları şöyledir: "*Kiralayanın ölümü hâlinde bir mirasçının tek başına takip yapma ve dava hakkı bulunmamaktadır. Elbirliği hâli söz konusu olduğundan ve mirasçılar arasında zorunlu dava arkadaşlığı bulunduğundan öncelikle takibin birlikte yapılması ve davanın da birlikte açılması zorunludur.*" 6. HD, 02.05.2006, 2765/4788 (***Oskay / Koçak / Deynekli / Doğan,*** C. IV, s. 5557–5558); "*İştirak hâlinde mülkiyete konu olan taşınmazın tahliyesi için tüm iştirakçilerin takibe ve davaya katılmaları gerekir. Bu koşullar birlikte dava açma ve takip yapma şeklinde gerçekleşebileceği gibi bir ortak tarafından açılan takip ve davaya sonradan muvafakat beyanının alınması veya buna ilişkin imzaların noterce tasdikli belgelerin ibrazı suretiyle de sağlanır. İştirakli durumda bu temin edilemez ise miras şirketine mümessil tayini gereklidir. Dava ve takip hakkına ilişkin bu hususun resen gözetilmesi zorunludur.*" 12. HD, 18.5.2000, 7040/8141 (***Oskay / Koçak / Deynekli / Doğan,*** C. IV, s. 5577–5578); Yargıtay, "*Aralarında mecburi takip arkadaşlığı bulunan mirasçılar tek başlarına takip yapamazlar. Ancak diğer mirasçıların da muvafakatlerinin sağlanmasından sonra takibe devam olunabilir.*" diyerek mirasçıların alacaklı olduğu durumlarda, mecburî takip arkadaşı olacaklarını kabul etmiştir. 12 HD, 6.12.1995, 17373/17307 (Kazancı İçtihat-Bilişim Bilgi Bankası).

220 Doktrinde, adi ortaklığın alacaklı olduğu hâllerde ortakların mecburî dava arkadaşı olduğu belirtilmektedir (***Şener,*** s. 155). Yargıtay'ın adi ortaklık adına davanın bütün ortaklar adına açılmasına yönelik kararları mevcuttur. Bu kararlara örnek olarak bkz. 4. HD, 19.11.1979, 7184/12707 (YKD 1980, C. VI, S. 11, s. 1476–1479); 4. HD, 3.3.1975, 10099/2651 (***Karahasan,*** s. 1457–1458).

bakımından dava konusu para veya paradan başka bir şey olması şeklinde bir ayrım yapılmaktadır. Bu görüş uyarınca, konusu para alacağı olan davalarda, elbirliği mülkiyetine ilişkin kurallar esas alınmaksızın ortaklardan birinin tek başına dava açabileceğini kabul edilmekte; konusu para alacağından başka bir şey olan davalarda ise davanın ortakların tümü tarafından açılması gerektiği belirtilmektedir[221]. Yargıtay kararlarında bu şekilde bir ayrım yaptığını açıkça dile getirmese de takip konusunun para alacağı olduğu hâllerde, mirasçılardan birinin takip yapabileceği yönünde kararlar vermekte ve para alacağının söz konusu olduğu durumlarda, takibin alacaklılardan biri tarafından açılacağını kabul etmektedir[222]. Doktrindeki bizim de katıldığımız diğer görüş ise elbirliği alacaklarının, dava konusunun para veya paradan başka bir şey olmasına göre bir ayrım yapılmaksızın, borçlu aleyhine birlikte dava açmalarının gerektiği yönündedir[223].

Elbirliği alacaklılığının dava arkadaşlığı ve takip arkadaşlığına etkisi değerlendirilirken maddî hukuktaki kuralların yorumlanması gerekmektedir. Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda da mecburî dava arkadaşlığı bakımından maddî hukuk kurallarına atıf yapılmıştır (HMK m. 49)[224]. Elbirliği ortaklığında, ortakların alacak üzerinde tek başlarına tasarruf etmeleri mümkün değildir. Ortakların birlikte hareket etmesine ve tasarruf yetkilerine ilişkin bu kurallar, alacağın para ya da paradan başka bir şey olması durumunda da değişmemektedir. Zira buna ilişkin maddî hukuk kurallarında, ortaklığın alacağının para alacağı olup olmaması şeklinde bir ayrım mevcut değildir (*karı koca mal rejimlerinden mal ortaklığı* bakımından TMK m. 257/3; *aile malları ortaklığı* bakımından TMK m. 379; *miras ortaklığı* bakımından TMK m. 640/2; *adi ortaklık* bakımından TBK m. 638/1).

Belirttiğimiz sebeplerle, takip konusunun para alacağı veya para dışında başka bir şey olmasına göre bir ayrım yapılması, maddî hukukun elbirliği ortaklığına ilişkin öngördüğü kurallara aykırıdır. Bu sebeple alacağın niteliğine göre bir ayrım

---

221 ***Bilge / Önen,*** Usûl, s. 256; ***Kuru,*** Usûl C. III, s. 2398; ***Kuru / Arslan / Yılmaz,*** Usûl, s. 351; ***Ulukapı,*** s. 68.

222 Örneğin, "*Takip dayanağı çekin hamilinin, A… M… T… olduğu ihtilafsızdır. Bu kişinin 5.10.1984 tarihinde vefat ettiği, takip yapanı ve diğer kişiyi mirasçı bıraktığı, şu suretle iştirak halinde mülkiyetin bahis konusu olduğu, 24.10.1984 tarihli veraset ilâmından anlaşılmaktadır. Alacaklı mirasçının tek başına takip ve çeki ciro hakkı bulunmasına…*" 12. HD, 23.9.1993, 9902/14009 (***Uyar,*** C. III, s. 3926).

223 ***Ansay,*** Usûl, s. 135; ***Feyzioğlu,*** s. 298; ***Gören-Ülkü,*** s. 44; ***Erişir,*** s. 232.

224 Bkz. HUMK m. 47.

yapılmadan, elbirliği ortaklığının her türlü alacağı için, kural olarak, ortakların tümünün birlikte takip yapması esası kabul edilmelidir. Bu durumda, ortaklar alacaklı tarafta mecburî takip arkadaşı konumundadır[225].

2. Elbirliği Alacaklılığında Mecburî Takip Arkadaşlığının İstisnaları

Birden çok kimsenin birlikte hareket etmesi ve tüm tasarruf işlemlerini birlikte yapması çok güçtür. Bunu dikkate alan kanun koyucu, elbirliği ortaklıklarına ilişkin hükümlerle bu kimselerin birlikte hareket etmeleri gerektiğine ilişkin kurala birtakım istisnalar getirmiştir.

Kanun koyucunun, elbirliği ortaklığının birlikte hareket etme zorunluluğuna ilişkin getirdiği ilk istisna, elbirliği ortaklıklarının temsiline yönelik hükümlerdir (*miras oraklığı bakımından* TMK m. 640/3; *karı koca mal ortaklığı rejimi* bakımından TMK m. 378; *aile malları ortaklığı* bakımından TMK m. 262; *adi ortaklık* bakımından *yeni* TBK m. 637; BK m. 533).

Maddî hukuktaki bu kuralın icra hukukundaki yansıması ise ortaklığın ortaklardan biri veya üçüncü bir kişi tarafından temsil edilmesi durumunda, icra takibinin mirasçılar adına, temsilci ortak tarafından yürütülmesinin mümkün olmasıdır[226].

Ortaklığın temsili haricinde, elbirliği ortaklığında ortakların tümünün dava açmasına istisna oluşturan başka hükümler de mevcuttur. Bunların icra hukukunda da ortakların tek başlarına takip başlatabilmelerine imkân tanıyıp tanımadığının değerlendirilmesi gerekmektedir.

Bu konuya ilişkin olarak, elbirliği ortaklıklarından miras ortaklığına ilişkin Türk Medenî Kanunu'nun 640. maddesinin dördüncü fıkrasındaki ve elbirliği ortaklığına ilişkin 702. maddesinin üçüncü fıkrasındaki düzenlemeler

---

225 *Gören-Ülkü* de alacaklı tarafta bir miras ortaklığının varlığı hâlinde, tüm mirasçıların birlikte takip yapma zorunluluğundan bahsetmekte ve takip konusunun para veya para dışında bir şey olmasına göre herhangi bir ayrım yapmamaktadır (***Gören-Ülkü,*** s. 44).

226 Elbirliği ortaklığının temsilcisi tarafından temsil edilmesi durumunda, ortaklık adına davanın temsilci tarafından açılması mümkündür (***Dural / Öz,*** s. 450; ***Şener,*** s. 161). "…iştirak halinde bulunan bir tereke hakkındaki icra takibinin tereke temsilcisi veya bütün mirasçıların iştirak veya muvafakatleriyle yapılması gerektiğinden…" HGK, 12.4.1967, 966-1307/201 (ABD, 1967, S. 3, s. 510); "*Henüz bölüşülmemiş olup iştirak halinde mülkiyetle tasarruf edilen tereke mallarını ve haklarını mirasçıların cümlesinin veya tereke temsilcisinin dava ve takip edebileceği düşünülmeden…*" 12. HD, 5.10.1982, 6294/6893 (***Uyar,*** C. III, s. 3934).

değerlendirilmeye çalışılacaktır. Türk Medenî Kanunu'ndaki 640. maddesinin dördüncü fıkrasındaki düzenlemeye göre, "*Mirasçılardan her biri, terekedeki hakların korunmasını isteyebilir*". Benzer şekilde, Türk Medenî Kanunu'nun 702. maddesinin üçüncü fıkrasında da elbirliği ortaklıklarında, ortaklardan her birinin topluluğa giren hakların korunmasını sağlayabileceği ve korumadan da bütün ortakların yararlanabileceği hükme bağlanmıştır. Söz konusu hükümlere göre, mirasçılardan veya ortaklardan birinin ortaklık haklarını korumak adına tek başına dava açabilecekleri ve ortağın tek başına diğer ortaklardan bağımsız olarak dava açmakla dava takip yetkisine sahip olacağı, yani esas hakkında hüküm alabileceği söylenebilir[227].

Türk Medenî Kanunu'ndaki mirasçıların tek başına dava açmalarının hangi hâllerde olacağına ilişkin doktrinde farklı görüşler mevcuttur. Kanun'daki bu hükmün icra hukukunda da bir etkisinin olup olmayacağını değerlendirebilmek için medenî usûl hukukundaki görüşlere yer verilmesi gerekmektedir. Doktrindeki bu konuya ilişkin birinci görüşe göre, dördüncü fıkradaki hükmün mirasçılara tek başına dava açma hakkı verdiği şeklinde yorumlanmasının doğru olmadığı, bu hüküm mirasçılara sadece koruma önemlerini talep etme (mühürleme, defter tutma gibi önlemler) hakkı sağladığı yönündedir[228]. Doktrindeki ikinci görüşe göre, mirasçılardan her biri bu hüküm uyarınca her türlü davayı açma hakkına sahiptir ve bu hükümle dava arkadaşlığına oldukça ciddi bir istisna getirilmiştir[229]. Bu konuya ilişkin doktrindeki üçüncü görüş ise, 640. maddenin esas olarak mecburî dava arkadaşlığına bir istisna getirdiğini; ancak mirasçıların sadece "*terekedeki hakların korunması*" hâlinde birlikte dava açmasının zorunlu olmadığını belirtmektedir[230].

Türk Medenî Kanunu'nun 640. maddesinin dördüncü fıkrasındaki hükmün mirasçılara tek başına dava açma hakkı vermediği yönündeki görüşe katılamıyoruz. Söz konusu hükümde mirasçıların terekedeki hakların korunmasını isteyebileceği belirtilmiştir. Buradaki istem veya talep kavramının anlamı üzerinde durulmalıdır. Talep, başkasından bir şeyin yapılmasını veya yapılmasını isteme hakkı olarak

---

227 ***Alangoya,*** Tarafta İradî Değişiklikler, s. 131; ***Erişir,*** s. 93.

228 ***Tanrıver***, s. 122; **Üstündağ**, Toplantı-I, Tartışmalar, s. 138.

229 ***Dural / Öz,*** s. 440;***Kuru,*** *Toplantı-I, Tartışmalar*, s. 137–138.

230 ***Kılıçoğlu,*** Miras, s. 279; ***İnan / Ertaş / Albaş,*** s. 540; ***Erişir,*** s. 96. *İnan / Ertaş / Albaş*'a göre, bu istisnai bir hükümdür ve bu sebeple de istihkak davaları ve önalım davalarında, mirasçılar arasında mecburî dava arkadaşlığı söz konusu olacaktır (***İnan / Ertaş / Albaş,*** s. 540).

tanımlanabilir[231]. Borçlu, hak sahibinin talebini yerine getirmez ise ihkâkı hak (kendiliğinden hak alma) hukukumuzda yasak olduğundan, bunun hukukî yoldan elde edilmesi ve dava açılması kaçınılmazdır. Mirasçılardan birinin talebinin borçlu tarafından yerine getirilmemesi hâlinde de mirasçı, dava açmak ve takip başlatmak zorunda kalacaktır. Bu sebeple, maddedeki her bir mirasçıya verilen tereke haklarının korunmasını isteme yetkisi, dava açma ve icra takip başlatma haklarını da kapsamaktadır. Ancak 640. maddenin dördüncü fıkrasındaki hüküm, mirasçılara her türlü davayı açma hakkını tanıdığı şeklinde de anlaşılmamalıdır. Zira hükümde açıkça, mirasçılardan her birinin "*terekedeki hakların korunması"* nı isteyebileceği düzenlenmiştir. Bu sebeple, sadece tereke haklarının korunmasına yönelik davaların mirasçılar tarafından açılmasının mümkün olacağı kabul edilmelidir[232]. Yargıtay kararlarında da müdahalenin men'i, istihkâk davası gibi taksimi kabil olmayan ve mirasçılardan biri tarafından açıldığında diğerlerini zarara sokmayan davaların tek bir mirasçı tarafından açılabileceği sonucuna varılmaktadır[233]. Bu gerekçelerle, doktrindeki mirasçılara her türlü davayı açma yetkisini verdiğini söyleyen görüşe de

---

231 Talep kavramı hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. ***Tekinay / Akman / Burcuoğlu / Altop,*** s. 13 vd.; ***Edis,*** s. 359 vd.; ***Eren,*** s. 72 vd.; ***Kılıçoğlu,*** s. 427 vd.

232 Doktrinde, ortakların tek başına açabileceği davalara örnek olarak, haksız işgalin sona erdirilmesi (***Akkanat***, s. 189, 169; ***Ulukapı,*** Değerlendirme, s. 151), haksız zilyede karşı miras sebebiyle istihkak davası (***Dural / Öz,*** s. 440), haksız sürenin kaçırılmaması için açılabilecek önalım davası (TMK m. 733, IV) belirtilmektedir.

233 Bu konuya ilişkin Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun kararı şöyledir: "…Olağan koruma eylemleri ve buna bağlı olarak onarımlar, mahsullerin toplanması bozulacak olanların satılması, acele olarak yapılması zorunlu bulunan işlemin yerine getirilmesi ile istihkak, el atmanın önlenmesi, tapu sicilindeki hak sahipliğinin saptanması gibi taksimi mümkün olmayan talepler, ortaklardan her biri tarafından dava yoluyla ileri sürülebilir." HGK, 16.2.2005, 8-22/64 (Kazancı İçtihat-Bilişim Bilgi Bankası). Ayrıca, Yargıtay'ın haksız işgalin sona erdirilmesi davasını ortaklardan birinin açabileceği yönündeki kararı için bkz. "*Dava konusu taşınmazın davacıya miras bırakanı ve babası Osman'dan kaldığı hususunda uyuşmazlık bulunmamaktadır. Mirasçılık belgesine göre Osman 20.05.1961 tarihinde vefat etmiştir. Taşınmazın maliki Osman'ın ölümü tarihine göre terekesi elbirliğiyle mülkiyet hükümlerine tabidir. Taksim olgusu da ileri sürülmemiştir. Davanın açıldığı tarihte yürürlükte bulunan MK.nun 630. ve 1.1.2002 tarihinde yürürlüğe giren TMK.nun 702. Maddesinin 2.fıkrası hükmüne göre elbirliği mülkiyetle birlikte tasarruf esası caridir. Başka bir anlatımla elbirliğiyle mülkiyette gerek yönetim ve gerekse tasarruf işlemleri için ortakların oybirliğiyle karar vermeleri gerekir. Dava açma işlemi de bir tasarruf işlemi olduğuna göre, tüm ortakların birlikte davayı açmaları gerekir. Mahkemenin benimsediği gerekçe kanuna uygun ise de, uyuşmazlığın hüküm tarihinde yürürlükte bulunan TMK.nun 640. maddesinin 4. fıkrası hükmüne göre çözüme kavuşturulması gerekir. Anılan hükümde "mirasçılardan her biri, terekedeki hakların korunmasını isteyebilir, sağlanan korumadan mirasçılardan her biri yararlanır" denilmiştir. Somut olayda; ortak miras bırakandan kalan taşınmazın korunması istenilmiştir. Bu durumda davacı Behiye'nin tek başına terekedeki dava konusu taşınmazın korunmasını isteyebileceği hususunda duraksamamak gerekir, iddia ve savunma çerçevesinde tarafların gösterdikleri delillerin eksiksiz olarak toplanıp sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken, yazılı gerekçe ile davanın reddine karar verilmiş olması doğru değildir.*" 8. HD, 14.10.2002, 7194/7317 (Kazancı İçtihat- Bilişim Bilgi Bankası).

katılamıyoruz. Kanaatimizce, 640. maddenin dördüncü fıkrasındaki hüküm, mirasçılar sadece terekenin korunmasına yönelik davaların açmasına imkân sağlamaktadır. Diğer davaların -örneğin tapu iptali veya tescili gibi- mirasçılardan biri tarafından açılması hâlinde ise doktrindeki hâkim görüşe ve yerleşmiş Yargıtay uygulamasına göre, mirasçıların tamamının davaya katılmaları ya da onaylarının alınması veya tereke temsilcisi atanarak davaya temsilci tarafından yürütülebileceği kabul edilmelidir[234].

Maddî hukukta elbirliği ortaklığına ilişkin elbirliği ortaklarından her birine getirilen bu istisnalar, icra hukukunda da birtakım etkiler doğurabilir. Medenî usûl hukukunda mirasçıların tek başına dava açmalarına ilişkin doktrindeki bu tartışmayı, icra hukukuna özgü olarak da düşünmek mümkündür. Bu durumda, mirasçılar tek başlarına terekeye dâhil bir malın korunması için zorunlu hâllerde, kendilerine temsil yetkisi verilmemiş olsa dahi, gerekli önlemleri alabilecek takip başlatabilecektir[235]. Doktrin ve Yargıtay tarafından kabul edilen acele işler göz önüne alındığında, bu işlerin daha çok ilâmlı icraya konu olabileceği söylenebilir. Buna göre de elbirliği ortaklığının ortaklarından birinin tek başına dava açmasının ve bu davayı yürütüp hüküm altına aldırmasının mümkün olduğu hâllerde, mahkemenin kararının icra edilebilir olması şartıyla, ortağın tek başına ilâmlı icra yoluna da başvurabileceğinin kabul edilmesi gerekmektedir.

C. Bölünemez Alacaklılığa İlişkin Değerlendirme

Bu başlık altında tartışılması gereken husus, bölünemez alacaklılığın söz konusu olduğu durumlarda, alacaklıların bölünemez edim niteliğindeki alacağı icra yoluyla hep birlikte talep etmesinin zorunlu olup olmadığıdır. Bölünemeyen alacaklara ilişkin, hem medenî usûl hukukundaki dava arkadaşlığı hem de icra hukukundaki takip arkadaşlığı birlikte değerlendirilmeye çalışılacaktır. Her iki hukuk

---

234 ***Alangoya,*** s. 102; ***Üstündağ,*** Usûl, s. 368; ***Kuru / Arslan / Yılmaz,*** Usûl, s. 242; ***Ulukapı,*** s. 81 vd.; ***Pekcanıtez / Atalay / Özekes,*** s. 225; ***Tanrıver,*** s. 121; ***Topuz / Topuz,*** s. 60-61. "*Mahkemece yapılması gereken, davacı ile murisleri arasındaki ırsi ilişkiyi saptayan veraset ilamlarının celbedilmesi, davada yer almayan diğer mirasçıların davaya dahil edilmeleri veya olurlarının alınması ya da terekeye temsilci tayin edilmesi suretiyle taraf teşkilinin sağlanmasından sonra işin esasına girilmesidir.*" HGK, 17.2.2010, 8-80/80 (Kazancı İçtihat-Bilişim Bilgi Bankası). Yargıtay'ın bu yöndeki kararlarına örnek olarak bkz. 8. HD, 15.12.2008, 5926/6175 (Kazancı İçtihat-Bilişim Bilgi Bankası); 8. HD, 6.3.2008, 920/1202; 15. HD, 17.3.2005, 2709/1560 (Kazancı İçtihat-Bilişim Bilgi Bankası).

235 ***Gören-Ülkü,*** s. 33, dn. 102.

dalını kapsayacak şekilde bir değerlendirme yapmamızın iki sebebi vardır: Söz konusu sebeplerden ilki, bu konuya ilişkin doktrindeki görüşler ve Yargıtay uygulamasının her iki hukuk dalı bakımından benzer olmasıdır. İkinci sebebimiz ise bir borç ilişkisinin konusunu bölünemez bir edimin oluşturduğu hâllerde, alacaklının, kural olarak, önce dava açarak alacağını hüküm altına aldırması zorunluluğudur. Böylece, davada mecburî dava arkadaşlığının meydana gelip gelmeyeceğini tespit ettikten sonra, bu aynen ilâmlı icrada da geçerli olacaktır.

Doktrinde, bölünemeyen bir edimin birden çok alacaklısının olması durumunda, alacaklıların söz konusu alacağı dava yoluyla birlikte talep etmeleri gerektiği, başka bir ifadeyle alacaklıların davacı tarafta mecburî dava arkadaşı olduğu belirtilmektedir[236]. *Ulukapı,* bu konuya ilişkin olarak şu örneği vermektedir: *Taraflar arasında yapılan satış sözleşmesi gereğince, satıcı bölünmesi mümkün olmayan bir menkul malı birden fazla kişiye (alıcıya) birlikte satmış olmasına karşın malı alıcılara teslim etmemişse, bu sözleşmenin ifası amacıyla davacıların açacakları menkul malın teslimi davasını ancak birlikte açabilirler*[237].

Aynı şekilde, doktrinde, tahliye davasında da birden fazla kiraya veren bulunması durumunda, kiraya verenler arasında mecburî dava arkadaşlığı bulunduğunu belirtilmektedir[238]. Bu konuda *Ulukapı,* kiraya verenlerin mecburî dava arkadaşı olup olmayacaklarını tespit ederken kiraya verenler arasındaki hukukî ilişkinin de önemli olmadığını, kiraya verenlerin kiralanan taşınmaza elbirliği ya da paylı mülkiyete göre malik olmasının varılan sonucu etkilemeyeceğini, zira tahliye davasının mülkiyet hakkına değil; kira sözleşmesine dayandığını belirtmektedir[239]. Yargıtay da doktrindeki görüşlere paralel olarak, tahliye davalarında birden fazla kiralayanın birlikte dava açması gerektiğine karar vermektedir[240].

---

236 ***Ulukapı,*** s. 92 vd. Ayrıca bu konuya ilişkin doktrindeki diğer görüşler için bkz. ***Kuru,*** Usûl C. I, s. 258; ***Reisoğlu,*** s. 287; ***Pekcanıtez / Atalay / Özekes,*** s. 216.

237 ***Ulukapı,*** s. 93–94.

238 ***Bilge / Önen,*** s. 255; ***Kuru,*** Usûl, C. III, s. 2394; ***Kuru / Arslan / Yılmaz,*** s. Usûl, s. 351; ***Ulukapı,*** s. 94; ***Pekcanıtez / Atalay / Özekes,*** s. 219; ***Gören-Ülkü,*** s. 84.

239 ***Ulukapı,*** s. 94.

240 "*Kiralayanların birden fazla olması halinde kiralayanlar arasında mecburî dava arkadaşlığının bulunduğunun kabulü gerekir. Birden fazla kiralayan bulunması hâlinde icra takibinin tüm kiralayanlar tarafından yapılması ve davanın da birlikte açılması zorunludur.*" 6. HD, 11.4.2006, 1579/3751 (***Oskay / Koçak / Deynekli / Doğan,*** C. IV, s. 5561–5562); "*…Birden fazla kiralayan olması hâlinde mecburi dava arkadaşlığı gereği temerrüt ihtarnamesinin tüm kiralayanlar tarafından keşide edilmesi, davanın da yine tüm kiralayanlar tarafından birlikte açılması*

Medenî usûl hukukuna ilişkin doktrindeki görüşler ile Yargıtay kararları, icra hukukunda da paralellik göstermekte ve bölünmez bir edimin birden çok alacaklısı bulunması hâlinde, bunlar arasında mecburî takip arkadaşlığı olacağı belirtilmektedir. Örneğin, doktrine[241] ve Yargıtay kararlarına göre[242], kiralanan bir taşınmazın ilâmsız icra yoluyla tahliyesinde, alacaklı tarafta birden fazla kiraya verenin bulunması durumunda alacaklılar, mecburî takip arkadaşıdır ve kiraya verenlerin tümü, takip talebinde alacaklı olarak yer almalıdır. Yargıtay yeni tarihli kararlarında, kiraya verenlerin tahliyeye konu olan taşınmaz üzerindeki haklarının elbirliği mülkiyeti ya da paylı mülkiyet olmasının sonucu değiştirmeyeceğini, tahliye isteminin bölünebilir bir hak olmadığını, paylı mülkiyete tâbi bir taşınmaza ilişkin tahliye talebinin de paydaşlardan biri tarafından talep edilemeyeceğine karar vermektedir[243].

---

gerekir…" 6. HD, 18.1.2005, 9771/9551 (Kazancı İçtihat-Bilişim Bilgi Bankası). Yargıtay, vermiş olduğu daha eski tarihli kararlarında da birden çok kiraya veren olması hâlinde, tahliye davasının tüm kiraya verenler açılması gerektiği sonucuna ulaşmıştır. Bu kararlara örnek olarak bkz. "*Kira sözleşmesinde, kiralayan olarak gösterilen kimseler arasında, müşterek işlem ile bir hak yüklenilmesi ve kendilerinin bu suretle bir yüklenim altına girmeleri nedeniyle mecburî dava arkadaşlığı vardır…Bu nedenle, taşınmazın boşaltılması davasının bütün kiralayanlar tarafından açılması gerekir*" 6.HD, 22.2.1980, 10002/1528 (YKD, 1981, S. 8, s. 1093). Ancak Yargıtay verdiği diğer bir kararında, "*Kiralayan birden fazla ise bunlardan birisinin ihtiyaç iddiası ile ihtar keşide etmesi, dava açma süresini kesme bakımından yeterlidir…Olayımıza gelince, kiralayanlardan Rafet 17.7.2006 tarihinde açtığı davada oğlu Ergün'ün ihtiyacı nedeniyle kiralananın tahliyesini istemiş, Yargılama aşamasında da diğer kiralayan Hacer 10.4.2007 tarihinde davaya muvafakat vermiş olmakla dava koşulu sağlanmıştır.*" diyerek davanın kiralayanlardan biri tarafından açılmasını ve diğer kiralayanın buna muvafakat vermesini olanaklı görmüştür (6. HD, 9.10.2007, 8520/10604, Kazancı İçtihat-Bilişim Bilgi Bankası).

241 ***Üstündağ,*** s. 149; ***Kuru,*** C. I, s. 165, dn. 64; ***Kuru,*** C. II, s. 1808; ***Kuru****, El Kitabı*, s. 693; ***Kuru,*** Usûl, C. III, s. 2394 vd.; ***Kuru / Arslan / Yılmaz,*** s. 368; ***Sungurtekin,*** s. 30; ***Uyar,*** Tahliye, s. 1756; ***Pekcanıtez / Atalay / Sungurtekin-Özkan / Özekes,*** s. 382; ***Halman-Çetin,*** s. 89.

242 Yargıtay'ın kiraya verenin birden çok olması hâlinde, kiraya verenlerin birlikte takip yapması gerektiğine ilişkin pek çok kararı vardır. Örneğin, "*…Birden fazla kiralayan olması halinde icra takibinin tüm kiralayanlar tarafından yapılması ve davanın da birlikte açılması zorunludur...*" 6. HD, 20.4.2009, 2277/3461 (Kazancı İçtihat-Bilişim Bilgi Bankası); "*Tahliye taahhüdü 28.10.2003 tarihinde düzenlenmiş ve 28.11.2003 tarihinde kayıtsız şartsız boş olarak mal sahipleri Ahmet C. ve Ayhan C.'a teslim edileceği taahhüt edilmiştir. Bunlardan Ayhan C.'ın kiralayan olmadığı anlaşılmaktadır. Tahliye taahhüdüne dayanan takiplerde ve davalarda, takip ve dava hakkı kiralayan ya da kiralayanlara aittir. Kiralayanlar arasında mecburi dava arkadaşlığı vardır. İcra takibi sadece bir kiralayan tarafından yapılmıştır. Böyle bir takibe ve taahhüde dayanılarak tahliye kararı verilemez. Bu nedenle tahliye isteğinin reddine karar vermek gerekirken, yazılı şekilde karar verilmesi isabetsiz olup bozmayı gerektirmiştir.*" 6. HD, 1.3.2004, 1031/1285 (Kazancı İçtihat-Bilişim Bilgi Bankası); "*Kiralayanların birden fazla olduğu anlaşıldığına ve aralarında zorunlu dava arkadaşlığı bulunduğuna göre, bir kişinin takip yapmaya ve tahliye istemeye hakkı bulunmadığı…*" 12. HD, 23.11.1995, 16777/16559 (***Uyar,*** C.V, 6801).

243 "*Tahliye isteme hakkı bölünebilir haklardan olmayıp paydaş tek başına takip yapamaz ve dava açamaz. Diğer paydaşın muvafakatinin dava sırasında temini de ihtarname hükmündeki takip ve*

Öncelikle belirtmek gerekir ki, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda[244] bölünemez bir edimin birden çok alacaklısı olması hâlinde, alacaklarını birlikte dava etmelerine yönelik ya da kiraya verenlerin birden çok olması durumunda, kiraya verenlerin tahliyeyi birlikte talep etmelerinin zorunlu olduğuna dair herhangi bir hüküm yer almamaktadır. İcra ve İflâs Kanunu'nda da kiralanan taşınmazların tahliyesine ilişkin (İİK m. 269 vd.) düzenlemelere veya Kanun'daki diğer hükümler incelendiğinde, kiraya verenlerin birden çok olması durumunda, mecburî takip arkadaşı oldukları yönünde ya da genel olarak bölünemeyen bir borcun takip konusu olması hâlinde, alacaklıların birlikte hareket etmesinin zorunlu olduğuna dair bir kuralın bulunmadığı görülecektir.

Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile İcra ve İflâs Kanunu'nda alacaklıların birlikte hareket etmesine ilişkin bir zorunluluk öngörülmediğine göre, böyle bir zorunluluğun olup olmadığını tayin edebilmek için maddî hukuka ilişkin kurallara bakmak gerekecektir. Zira Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 59. maddesinde mecburî dava arkadaşlığının hangi hâllerde olacağına dair, maddî hukuk kurallarına atıf yapılmıştır. İcra hukukunda da hangi hâllerde takip arkadaşlığının olacağına dair maddî hukuk kurallarının esas alınması gerekir.

Maddî hukukta, genel olarak, bölünemeyen bir borcun birden çok alacaklısının olması hâlinde, alacaklıların durumuna ilişkin Türk Borçlar Kanunu'nun 85. maddesinin birinci fıkrasında bir kural yer almaktadır. Buna göre, "*Bölünemeyen bir borcun birden çok alacaklısı varsa, alacaklılardan her biri,*

ödeme emrine hukuksal geçerlilik kazandırmayacağından ve ödeme emrindeki bu eksikliğin sonradan giderilmesi de mümkün değildir." 6. HD, 22.5.2006, 2479/5661 (***Oskay / Koçak / Deynekli / Doğan,*** C. IV, s. 5548–5549. Yargıtay'ın bu konuya ilişkin diğer kararlarına örnek olarak bkz. 6. HD, 11.04.2006, 1579/3751 (***Uyar,*** C. XI, s. 17520, dn. 23). Yargıtay, eski tarihli bir kararında bugünkü içtihatlarından farklı bir karar vermiştir: "*müşterek gayrimenkulü kiraya veren hissedar, kiracının akde riayetsizliğinden dolayı akit sıfatiyle akdin feshini ve mecnun tahliyesini talep edebilir; yarıdan fazla hisse sahibi olması aranmaz*" 3. HD, 12. 3. 1943, 378/435 (AD, 1944/5, s. 506). Ancak Yargıtay vermiş olduğu diğer bir kararında ise "*Müşterek mülkiyete tabi kiralanan için her paydaşın kendi alacağı için ayrı ihtarname çekmesi mümkün ise de kiracının tahliyesi için pay ve paydaş çoğunluğunun birlikte hareket etmesi şarttır*." diyerek paylı mülkiyete tabi bir taşınmazın tahliyesinin pay ve paydaşların çoğunluğu sağlanarak talep edilebileceğini, tüm paydaşların tahliye talep etmesinin gerekli olmadığını belirtmektedir. Söz konusu karar için bkz. 6. HD, 03.04.2001, 2587/2756 (ABD, 2002/2, S. 60, s. 379–380).

[244] Bu konuda, 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nda da herhangi bir hüküm yer almamaktadır.

borcun alacaklıların tamamına ifasını isteyebilir" [245]. Görüldüğü gibi, hukukumuzda maddî hukukta bölünemez bir edimin alacaklılarının birden çok olması durumunda, alacaklılardan birine ifayı talep edebilme imkânı verilmiştir.

Maddî hukuktaki bu hüküm, bölünemez bir alacağın birden çok olması hâlinde, alacaklılardan her birine, dava yoluyla tüm alacaklılar adına talep etme yetkisi vermiştir. Bunun medenî usûl hukukundaki görünümü, alacaklılardan her birinin diğer alacaklılar adına davayı açıp yürütebilme yetkisi, yani dava takip yetkisinin bulunmasıdır[246]. Aynı durum, icra hukuku bakımından da geçerlidir. Buna göre, bölünemez bir edimin alacaklılarından her biri, diğer alacaklılar adına icraya başvurabilir; her bir alacaklı icra takip yetkisine sahiptir[247]. Bölünemez alacaklılıkta, alacaklılardan biri dava açtığında ya da icra takibi başlattığında, burada kendi de dâhil olmak üzere, tüm alacaklılar adına davayı veya takibi yürütme yetkisine, yani tüm alacaklılar adına usûl işlemleri ve icra işlemleri yapmaya yetkilidir.

Görüldüğü gibi, bölünemez alacağın birden çok alacaklısının bulunduğu her durumda, maddî hukuk alacaklıların birlikte hareket etmesini ve alacaklarını birlikte talep etmesini bir zorunluluk olarak öngörmemiştir. Maddî hukuk, bölünemez borcun alacaklılarından birine bu şekilde, alacağı talep etme imkânı vermişken alacağın dava veya icra yoluyla talep edilmesi hâlinde, bölünemez edimin alacaklılarının hep birlikte alacaklarını talep etmelerinin zorunlu olduğunu söylemek güçtür. En azından, bu durumda, davacı tarafta mecburî dava arkadaşlığının bulunacağı yönünde, *sadece* alacağın bölünemez olmasına dayanılarak bir genelleme yapılmaması gerekir. Her somut olayda, alacaklılar arasındaki hukukî ilişkinin de değerlendirilerek bir sonuca varılması gerekir. Örneğin, bölünemeyen bir borcun birden fazla alacaklısı arasında elbirliği ortaklılığı ilişkisi mevcut ise bunların alacaklarını, kural olarak, birlikte talep etmesi gerekebilir[248]. Ancak alacaklılar arasında bu nitelikte bir hukukî ilişki yok ise

---

245 Benzer bir düzenleme, 818 sayılı Borçlar Kanununun 69. maddesinin birinci fıkrasında da yer almaktadır.

246 ***Alangoya,*** Tarafta İradi Değişme, s. 139, dn 40.

247 İcra takip yetkisine ilişkin açıklamalarımız için bkz. § 4, IV.

248 Örneğin, "*Takibe dayanak yapılan kira sözleşmesi 1.1.1999 başlangıç tarihli ve 1 yıl sürelidir. Kiralayan Ali, kiracı ise aleyhe takip yapılan Ziya'dır. Kiralayanın 26.6.2002 tarihinde öldüğü mirasçı olarak Fahriye, Hakan, Gökhan ile Sibel'i bıraktığı mirasçılık belgesinden anlaşılmaktadır. Mirasçılar arasında zorunlu dava ve takip arkadaşlığı vardır. Tek mirasçı Fahriye tarafından yapılan takibe dayanılarak tahliye kararı verilemez. Bu sebeple tahliye isteğinin reddine karar verilmesi gerekirken bundan zühul ile yazılı şekilde karar verilmesi hatalı*

kural, alacaklıların her birinin ayrı ayrı borcun ifasını tüm alacaklılar adına talep etme yetkisine sahip olmasıdır.

Bölünemez bir alacağın birden çok alacaklısı, kural olarak, alacaklarını birlikte talep etmek zorunda değildir. Ancak birden çok alacaklı alacağını birlikte talep edebilirler. Zira bu şekilde, borcun taksim edilemediği ve alacaklılar birden fazla oldukları takdirde, bunlar arasında bir teselsül ilişkisine benzer bir ilişki meydana gelir[249]; çünkü alacaklılardan her biri borcun tamamen ifasını talep edebilir (TBK m. 85/1). Maddî hukuktaki bu durumun icra hukukuna yansıması ise bölünemez edimin alacaklılarının icra takibinde *ihtiyarî takip arkadaşı* olarak yer almalarının mümkün olmasıdır.

Kiralanan taşınmazların tahliyesine ilişkin olarak medenî usûl hukukundaki ve icra hukukundaki duruma ilişkin olarak bir değerlendirme yapıldığında da şu hususlar belirtilebilir: Tahliye davasının ya da kiralanan taşınmazların tahliyesine ilişkin takiplerin konusu, kira sözleşmesinden kaynaklanan kiracının kiralanan bir taşınmazı geri verme borcudur[250]. Buna karşılık alacaklılar da kiralananı geri alma hakkına sahiptir. Kiracı, bu borcunu yerine getirmediğinde alacaklıların alacaklarını talep etme hakları doğacaktır. Kiralanan taşınmazın tahliyesine ilişkin olarak, alacaklıların bu talep haklarını kullanırken, birlikte hareket etmelerini zorunlu kılan Türk Borçlar Kanunu'ndaki kira sözleşmesine ilişkin hükümlerinde (TBK m. 299 vd.)[251], kiracının tahliyesini birlikte talep etmelerine ilişkin herhangi bir hüküm yer almamaktadır.

Doktrinde ve Yargıtay kararlarında, kiraya verenlerin tahliyeyi birlikte talep etmelerinin zorunlu olması, tahliye borcunun bölünemez bir borç olduğu[252] ya da

---

olmuştur. Hüküm bu nedenle bozulmalıdır." 6. HD, 1.12.2003, 8516/8595 (Kazancı İçtihat-Bilişim Bilgi Bankası).

249 ***Ayiter,*** s. 144; ***Tekinay / Akman / Burcuoğlu / Altop,*** s. 327; ***Acar,*** s. 80, dn. 180. Ayrıca bu konuya ilişkin açıklamalar için bkz. ***Acar,*** s. 80–81, dn. 180.

250 ***Tandoğan,*** s. 183.

251 Aynı şekilde, 818 sayılı Borçlar Kanunu'nda da ve 6570 sayılı Kanun'da buna ilişkin bir düzenleme yoktur.

252 ***Üstündağ,*** s. 149; ***Kuru,*** C.I, s. 165, dn. 64; ***Kuru,*** C. II, s. 1808; ***Kuru,*** El Kitabı, s. 693; ***Kuru,*** Usûl, C. III, s. 2394; ***Kuru / Arslan / Yılmaz,*** s. 368; ***Sungurtekin,*** s. 30, 32; ***Pekcanıtez / Atalay / Sungurtekin-Özkan / Özekes,*** s. 382; ***Uyar,*** Tahliye, 1756; ***Halman-Çetin,*** s. 89;. Bu konuya ilişkin Yargıtay'ın da pek çok kararı vardır. Örneğin, "*Tahliye istemi bölünemeyecek isteklerden olduğundan, ihtarnamenin kiracıların hepsine gönderilmesi gerektiği gibi davanın da bütün kiracılara karşı açılması gerekir.*" 6. HD, 3.11.2009, 5651/9354 (Kazancı İçtihat-Bilişim Bilgi Bankası); "*Takip dayanağı 1.4.1999 başlangıç tarihli kira sözleşmesinde kiralayanlar*

kiraya verenlerin aralarındaki hukukî ilişkinin onları birlikte takip yapmaya zorladığı şeklindeki gerekçelerle açıklanmaktadır[253]. Bölünemez bir borcun birden fazla alacaklısı bulunduğunda bunlardan her birinin edimin ifasını talep edeceğine ilişkin Türk Borçlar Kanunu'ndaki 85. maddedeki hüküm göz önüne alındığında, tahliye davalarında ya da tahliyeye ilişkin icra takiplerinde, alacaklılardan her birinin, dava takip yetkisi ve icra takip yetkisi gereğince, tahliyeyi talep edebilmesinin mümkün olduğunu kabul etmek gerekir. Bu yönde bir kabul, alacağına bir an evvel kavuşma yönündeki alacaklının menfaatlerine de daha uygun olacaktır[254]. Ancak bu şekilde, bölünemez borçlarda alacaklıların hepsinin alacaklı tarafında bulunması mecburiyetini düşünmek, icra hukukunda alacaklılar aleyhine, alacaklıların alacağına kavuşmasını önleyecek bir durum yaratacaktır. Bu sebeple birden çok kiraya verenin bulunduğu durumlarda, kiraya verenlerin tümünün tahliye talebinde bulunmasına ve takibi birlikte yürütmelerine gerek yoktur. Kiraya verenlerden biri de tüm kiraya verenler adına (hem kendi adına hem de diğer kiraya verenler adına) tahliye talebinde bulunabilir.

D. Ara Sonuç: *Alacaklı Tarafta Mecburî Takip Arkadaşlığı, Kural Olarak, Sadece Elbirliği Hâlinde Alacaklılıktan Kaynaklanır*

Yukarıda yaptığımız açıklamalar neticesinde, mecburî takip arkadaşlığının alacaklı tarafta meydana geldiği hâllere ilişkin temelde iki sonuca ulaşmış bulunuyoruz: Bu sonuçlardan ilki, icra hukukunda alacaklı taraftaki takip arkadaşlığının hukukî temeline ilişkin vardığımız sonuçtur. Ulaştığımız ikinci sonuç ise alacaklı taraftaki mecburî takip arkadaşlığının hangi durumlarda meydana geleceğine ilişkindir. Buna göre,

(1) İcra ve İflâs Kanunu'nda alacaklı tarafta, icra hukukuna özgü sebeplerle özel bir mecburî takip arkadaşlığı öngörülmemiştir. Bu sebeple icra hukukunda, alacaklı taraftaki mecburî takip arkadaşlığı

K…hissedarı İsmail K. ve İbrahim K. dır. Takip ise İbrahim Ulvi K. tarafından yapılmştır. Tahliye talebi bölünebilir haklardan olmadığından kiralayanların birlikte talepte bulunması veya diğer kiralayanın onayını alması gereklidir." 12. HD, 11.6.2002, 11521/12431 (Kazancı İçtihat-Bilişim Bilgi Bankası).

253 ***Ulukapı,*** s. 98.

254 Alacaklıların menfaatlerinin korunmasına ilişkin açıklamalar için ayrıca bkz. ***Pekcanıtez / Atalay / Sungurtekin-Özkan / Özekes,*** s. 55; ***Özekes,*** Temel Haklar, s. 35.

sadece maddî hukuktan kaynaklanmaktadır. Başka bir deyişle, alacaklı taraftaki mecburî takip arkadaşlığının hukukî temelini maddî hukuk kuralları oluşturmaktadır.

(2) Kural olarak, mecburî takip arkadaşlığı, sadece bir hukukî ilişkinin alacaklı tarafında elbirliği ortaklığı türlerinden birinin bulunması hâlinde, yani elbirliği alacaklılığının bulunduğu durumlarda söz konusu olacaktır. Bölünemez bir edimin birden çok alacaklısının olması hâlinde (bölünemez alacaklılıkta), alacaklılar, kural olarak, alacaklarını tek başlarına takip edebilirler; takibi tek bir alacaklı yürütebilir. Bu durumda, alacaklıların tümü alacaklı olarak takip talebinde gösterilecek; ancak takibi sadece içlerinden biri icra takip yetkisine dayanarak yürütecektir. Bunun sonucunda da alacaklılar arasında teknik anlamda bir mecburî takip arkadaşlığı bulunmayacaktır.

Alacaklı taraftaki mecburî takip arkadaşlığına ilişkin varmış olduğumuz sonuçlar, uygun düştüğü ölçüde, tüm takip yolları bakımından geçerlidir. Bu sebeple bu başlık altında tespitlerimizi yaparken, icra takip türleri bakımından bir özellik bulunmadığından, her bir takip türüne ilişkin ayrı ayrı açıklama yapmıyoruz.

II. BORÇLU TARAFTA

A. İcra ve İflâs Kanunundan Kaynaklanan Hâller

İcra ve İflâs Kanunu'nda, borçlu tarafta birden fazla kimsenin bulunması üç hâlde zorunludur. Bunlar, *takip sırasında borçlunun ölmesi ve alacaklının mevcut takibi terekeye karşı devam ettirmesi* (İİK m. 53/2), *rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takiplerde rehin verenin asıl borçlu dışında bir üçüncü kişi olması* (İİK m. 145 vd.) ve *kambiyo senetlerine özgü takipte birden çok iflâsa tabi borçlunun bulunmasından* (m. 176b/2) ibarettir. Belirttiğimiz hâller dışında, icra hukukunda Kanun'da öngörülmüş bir mecburî takip arkadaşlığı mevcut değildir.

1. Takip Sırasında Borçlunun Ölmesi Hâlinde Takibe Miras Ortaklığına Karşı Devam Edilmesi

Takip sırasında borçlunun ölmesi durumunda, icra takibinin akıbetinin ne olacağı İcra ve İflâs Kanunu'nun 53. maddesinde düzenlenmiştir. Bu durumda, alacaklı miras bırakan borcundan müteselsilen sorumlu olan mirası kabul etmiş mirasçıları aleyhine yeni bir takip yapmak istemez ise daha önce de belirttiğimiz üzere, 53. maddedeki takibi tereke mallarıyla sınırlı olarak terekeye (miras ortaklığına) veya mirasçıların da malvarlığına yönelik olarak mirasçılara karşı devam edebilir. Alacaklının takibe mirasçılar aleyhine devam etmesine yukarıda değindiğimizden burada bu konuya ilişkin yaptığımız açıklamalara atıf yapmakla yetiniyoruz[255].

Kanun'daki 53. maddenin ikinci fıkrasında düzenlenen takibin terekeye karşı devam etmesine ilişkin hüküm şöyledir:

"İcra takibi sırasında borçlu öldüğünde tereke henüz taksim edilmemiş veya resmi tasfiyeye tabi tutulmamış yahut mirasçılar arasında da aile şirketi tesis olunmamışsa borçlu hayatta olsaydı hangi usul tatbik olunacak idi ise terekeye karşı ona göre takip devam eder".

Hükümdeki "*tereke*" ifadesinin doktrinde de kabul edildiği üzere, "*miras ortaklığı*" şeklinde anlaşılması gerekmektedir[256]. İsviçre İcra ve İflâs Kanunu'nda da miras bırakanın takip sırasında ölmesi hâlinde takibin "*miras ortaklığı*" na karşı devam edeceği hükmü yer almaktadır (SchKG art. 59/2). Bu sebeple bizce de 53. maddede belirtilen "*tereke*" ifadesi "*miras ortaklığı*" olarak, daha doğru bir ifadeyle miras ortaklığı taraf ehliyeti olmadığından, mirasçıların tamamı şeklinde anlaşılması gerekmektedir. Kanun koyucunun bu yöndeki iradesini "*Bir terekeye karşı yapılan taleplerde kendilerine tebligat yapılacak mirasçıların adı, soyadı, şöhret ve yerleşim yerleri*"nin belirtilmesine ilişkin hükümden de anlamak mümkündür (m. 58/1–2, c. 2).

Alacaklı takibe miras ortaklığına karşı devam etmeyi ister ise *terekedeki mallarla sınırlı olarak* ve bu mallara elbirliği hâlinde malik olan *mirasçıların tümüne*

---

255 Bkz. yuk. § 4, VI, C, 2.

256 ***Kuru,*** C. I., s. 153-154; ***Kuru,*** El Kitabı, s. 176; ***Erişir,*** s. 230. Ayrıca bkz. ***Postacıoğlu,*** s. 122; ***Kuru / Arslan / Yılmaz,*** s. 100; ***Pekcanıtez / Atalay / Sungurtekin-Özkan / Özekes,*** s. 143-144.

karşı takibe devam edecektir [257]. Bu durumda, miras ortaklığındaki tüm mirasçılar (mirası kabul etmiş), miras ortaklığı bir temsilciyle de temsil edilmiyor ise *mecburî takip arkadaşı* olacaktır. Görüldüğü gibi hükümde, borçlunun takip sırasında ölmesi durumunda, alacaklıya terekeye (yani miras ortaklığına) karşı takibe miras bırakan (borçlu) öldüğü andaki *kaldığı yerden* devam edebilme imkânı verilmiştir. Başka bir deyişle, alacaklı, alacağını tereke mallarından karşılamak isterse takibin borçlu tarafında miras ortaklığının tüzel kişiliği olmadığından tüm mirasçılar olacaktır. Bu sebeple de mirasçılar, mecburî takip arkadaşı olacaklardır[258].

Alacaklının alacağını sadece terekedeki mallarla sınırlı olarak takip edebilmesi için, miras ortaklığının devam etmesi gerekir. Kanun'da bu durum, *miras ortaklığının henüz paylaşılmamış olması* (TMK m. 624, 676); *terekenin resmi tasfiyeye tabi tutulmamış olması* (TMK m. 617, 632–636) veya *mirasçılar arasında aile ortaklığı kurulmamış olması* (TMK m. 373 vd.) şeklinde belirtilmiştir. Bu üç hâlden biri mevcut ise takipler miras ortaklığına karşı devam edilemez.

Görüldüğü gibi mirasçıların mecburî takip arkadaşı olacağı bu hâl, Kanun'da belirtilen şartlarla sınırlı anlaşılmalıdır. Buna göre, mirasçıların tümünün borçlu miras bırakanın yerine geçerek mecburî takip arkadaşı olacakları tek durum, alacaklının miras bırakana karşı başlattığı takibe kaldığı yerden, terekedeki mallarla sınırlı olarak devam etmeyi tercih etmesi hâlinde ortaya çıkacaktır. Ayrıca burada, takip konusunun para alacağı ya da para dışında bir alacak olmasının da bir önemi yoktur. Zira alacaklı 53. maddenin ikinci fıkrası uyarınca, takibe kaldığı yerden devam etmeyi seçer ise alacak sadece tereke mallarından karşılanacağından ve tereke mallarına da mirasçılar elbirliğiyle malik olacaklarından söz konusu takibin borçlu tarafında tüm mirasçıların bulunması gerekecektir.

Bunun haricinde, alacaklı ayrı bir takiple miras bırakanın mirası kabul eden mirasçılarına da başvurabilir. Ancak mirasçılar aleyhine ayrı bir takip başlatılması hâlinde, miras bırakanın borçlarından kural olarak, müteselsilen sorumlu

---

257 ***Üstündağ,*** s. 62;***Kuru,*** C. I, s. 154–155; ***Kuru,*** *El Kitabı,* s. 139; ***Kuru / Arslan / Yılmaz,*** s. 100–101.

258 *Muşul,* terekeye karşı yapılan takiplerde, mirasçıların mecburî takip arkadaşı olacaklarını, ancak mirasçıların takibin tarafı olmayıp terekeyi temsilen takibe devam edeceklerini belirtmiştir (***Muşul,*** s. 166). Ancak bu görüşe katılamıyoruz. Zira tüzel kişiliği bulunmayan miras ortaklığının takibin tarafı olmayacağından, mirasçılar mecburî takip arkadaşıdır ve her bir mirasçı takibin tarafı olacaktır. Aynı görüş için bkz. ***Erişir,*** s. 229 vd.

olduklarından (TMK m. 641), alacaklı tüm mirasçılar aleyhine icra takibi başlatmak zorunda değildir. Böyle bir durumda, mirasçılar, kural olarak, *ihtiyarî takip arkadaşı* olacaklardır[259].

2. Rehnin Paraya Çevrilmesi Yoluyla Takipte Rehnin Üçüncü Kişi Tarafından Verilmesi

İcra ve İflâs Kanunu'nda borçlu tarafta mecburî takip arkadaşlığının öngörüldüğü ikinci hâl, rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takiplerde takibin borçlu tarafında hem asıl borçlunun hem de rehin veren üçüncü kişinin bulunması gerektiğine ilişkin hükümlerdir (*taşınır rehninin paraya çevrilmesi yoluyla ilâmsız takip için bkz.* İİK m. 145–146; *taşınmaz rehninin paraya çevrilmesi yoluyla ilâmlı takip için bkz. m. 148, 149; taşınmaz rehninin paraya çevrilmesi yoluyla ilâmsız takip için bkz. m. 149b; m. 150h).*

Kanun koyucu rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takiplerin tümünde, asıl borçlu yanında rehin veren üçüncü kişinin de aynı takip talebiyle takip edilmesi yönünde kurallar öngörmüştür. Doktrinde rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takiplerin tümünde takibin hem borçluya hem de taşınır veya taşınmaz rehninin maliki üçüncü kişiye yönetilmesi zorunluluğunu, borçlu tarafta "*mecburî takip arkadaşlığı*" bulunduğu şeklinde ifade edilmiştir[260]. Yargıtay kararlarında da açıkça asıl borçlu ve rehin verenin ayrı kişiler olmaları hâlinde, bunların mecburî takip arkadaşı olacaklarını kabul edilmiştir[261]. Bu konuda, rehnin verildiği tarihte üçüncü kişiye ait olması ile daha sonra devredilmiş olması arasında herhangi bir farklılık yoktur;

---

259 ***Muşul,*** s. 172; ***Erişir,*** s. 228. Elbirliği hâlinde borçluluğa ilişkin açıklamalarımız için bkz. aşa. II, B, 2, c, bb.

260 ***Üstündağ,*** s. 72, 315; ***Kuru,*** C. III, s. 2400, 2411; ***Kuru,*** El Kitabı, s. 845–846, 851; ***Kuru / Arslan / Yılmaz,*** s. 420; ***Aydoğdu,*** s. 332–333; ***Budak,*** s. 98–99; ***Gören-Ülkü,*** s. 79, 81; ***Gürdoğan,*** s. 79; ***Pekcanıtez,*** Sorunlar, s. 44; ***Tunç-Yücel,*** s. 176; ***Karslı,*** s. 39. *Amonn / Gasser* de rehin sahibinin üçüncü bir kişi olması hâlinde, asıl borçlu ile üçünücü kişinin birlikte takip edilmesi gerektiğini belirtmektedir (***Amonn / Gasser,*** § 9, kn. 25).

261 "*İİK'nun 149. maddesine göre aralarında zorunlu takip arkadaşlığı olan borçlu ile rehin veren hakkında birlikte takip yapılmalıdır*" 9. HD, 27.04.2006, 9363/4579 (YKD, C. 32, S. 9, Eylül 2006); "*İcra takibinin asıl borçlu aleyhine asıldır. Ancak, takip sonunda üçüncü kişinin taşınmazının paraya çevrilmesi söz konusu olduğundan, o kişi hakkında da takip yapılması gerekir. Bu nedenle de sadece asıl borçlu ya da sadece taşınmazını ipotek etmiş olan üçüncü kişiye takip yapilâmaz. ...Şu hâlde ipotek veren üçünü kişi ise asıl borçlu ile bu kşi arasında birlikte takip zorunluluğu vardır. Mecburî takip arkadaşlığı nedeniyle takibin borçlulardan biri hakkında takip edilmeyerek diğeri hakkında yürütülmesi olanaksızdır. Bu hususun yasaya aykırılık nedeniyle tetkik merciince doğrudan göz önünde tutulması gerekir...*" 12. HD, 14.10.1997, 10286/10717 (Yargı Dünyası, S. 24, Aralık 1997, s. 73).

rehnin herhangi bir sebeple üçüncü kişiye devri suretiyle malikinin değişmesi hâlinde de takip talebinde bu yeni malikin gösterilmesi gerekmektedir (İİK m. 145, m. 149b/1).

Asıl borçlu ile üçüncü kişi arasında "*mecburî takip arkadaşlığı*" mevcut ise de bu takip arkadaşlığı, asıl borçlu ile rehin sahibi, takip sırasında birlikte hareket etmek zorunda değildir. Örneğin, rehin sahibi, itirazını, icranın geri bırakılması talebini veya şikâyetini asıl borçlu ile birlikte yapmak zorunda değildir. Aynı şekilde asıl borçlu da tek başına itiraz, icranın geri bırakılması veya şikâyet yollarına başvurabilir. Görüldüğü gibi, rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takiplerde, asıl borçlu ile rehin sahibi arasındaki mecburî takip arkadaşlığı, maddî hukuktan kaynaklanan -örneğin mirasçılar arasındaki- mecburî takip arkadaşlığının aksine, bu kişilerin birlikte hareket etmelerini zorunlu kılan bir takip arkadaşlığı şeklinde anlaşılmamalıdır[262]. Bu hâlde, asıl borçlu ile rehin veren üçüncü kişi arasında icra hukukuna özgü bir takip arkadaşlığı mevcuttur.

Birden fazla borçlunun birlikte takip edilmesi hakkındaki bu hükümlerin, bütün borçluların aynı takip yoluyla takip edilmeleri hâlinde uygulanabileceği unutulmamalıdır. Örneğin, aynı borcu güvence altına almak için hem ipotek kurulmuş hem de bir üçüncü kişi müteselsil kefalet yoluyla kefil olmuş ise haciz yoluyla takip edilebilecek olan müteselsil kefilin asıl borçlu ve varsa taşınmaz maliki üçüncü kişiyle birlikte ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla takip edilmesi mümkün değildir[263].

3. Kambiyo Senetlerine Özgü Takip Yolunda İflâsa Tâbi Birden Çok Borçlunun Bulunması

Kambiyo senedi düzenlenirken birden fazla kimsenin borçlu olarak senedi imzalamaları hâlinde, bu kişiler müşterek borçlu sayılır. Zira kambiyo senetlerinde kural olarak, müteselsil borçluluk esası geçerli olduğundan, senet üzerinde imzası bulunan herkes hamile karşı müteselsilen sorumludur (*yeni* TTK m. 724; TTK m. 636). Kambiyo senedinin hamili, senet borçluları içinde ödeme gücü iyi olan

---

262 **Kuru,** El Kitabı, s. 855; ***Budak,*** s. 104, dn. 12, 106; ***Gürdoğan,*** s. 81–82.

263 ***Üstündağ,*** s. 72; ***Kuru,*** El Kitabı, s. 845–846, 861; ***Kuru / Arslan / Yılmaz,*** s. 420,425; ***Pekcanıtez / Atalay / Sungurtekin-Özkan / Özekes***, s. 431; ***Budak,*** s. 98; ***Yıldırım / Deren-Yıldırım,*** s. 281.

borçlulardan birine, birkaçına veya tümüne başvurarak alacağını tahsil etmek isteyebilir. Ancak kanun koyucu bir kambiyo senedinde birden fazla borçlu bulunması ve bu kişilerin iflâsa tabi olması veya olmaması ya da bir kısmının iflâsa tabi olması hâllerine ilişkin İcra ve İflâs Kanunu'nun 176b maddesinde birtakım kurallar öngörmüştür. Buna göre, kambiyo senedinin borçluların iflâsa tâbi olup olmamasına göre ortaya çıkan farklı durumlar şöyledir:

Kambiyo senedinin borçlularının hiçbirinin iflâsa tabi olmaması hâlinde, alacaklının bu kişiler aleyhine birlikte takip yapma zorunluluğu bulunmamaktadır. Kambiyo senedinde imzası bulunan borçluların tamamı veya birkaçı hakkında birlikte takip yapılabileceği gibi, her borçlu aleyhine kambiyo senedine dayanarak ayrı ayrı takip yapılabilir. Burada, borçlu tarafta *ihtiyarî takip arkadaşlığı* söz konusudur.

Kambiyo senedi borçlularının bir kısmının iflâsa tabi olması hâlinde, alacaklı iflâsa tabi kişiler aleyhine iflâs, iflâsa tabi olmayanlar aleyhine haciz yoluna gidebilir. Bu durumda, alacaklı bu yollara özgü iki ayrı takip talebinde bulunmalıdır. Bu kural, Kanun'da "*Bir senetle takip edilen borçlular içinde iflâsa tabi olmıyan bir şahıs bulunup da alacaklı iflâsa tabi olanlar aleyhine iflâs, iflâsa tabi olmıyanlar aleyhine haciz yoluna gitmek isterse, bu yollara mahsus ayrı iki takip talebinde bulunmaya mecburdur.*" şeklinde belirtilmektedir (İİK m. 176b/2, c. 1). Söz konusu takip taleplerinden birine senedin icra müdürü tarafından onaylanmış bir sureti eklenecek ve icra müdürü senedin arkasına senet aslının kendisinde bulunduğunu yazacaktır[264].

Kambiyo senedi borçlularının tümünün iflâsa tabi olması hâlinde, alacaklının bu kişiler hakkında ya haciz ya da iflâs yoluyla takipte bulunması zorunludur. Bu kural, İcra ve İflâs Kanunu'nda şu şekilde düzenlenmiştir: "*Bir çek, poliçe veya emre muharrer senedin takip edilen borçlusu birden ziyade olup da hepsi iflâsa tabi şahıslardan ise alacaklının bunlar hakkında aynı talepte (haciz veya iflâs) bulunması lazımdır.*" (m. 176b/1, c. 1).

Hükmün lafzından hareket edildiğinde, kambiyo senedi alacaklısının borçlulardan istediğine başvurma hakkının bulunmadığı, kambiyo senedinin borçlularının tümüne karşı takip yapmasının zorunlu olduğu şeklinde bir anlam

---

[264] ***Deynekli,*** s. 60.

çıkmaktadır. Ancak bu yorum, kambiyo senedi borçlularının maddî hukuk gereğince borçtan müteselsilen sorumlu olmalarına aykırı olacaktır; ayrıca kanun koyucunun iradesi de bu yönde değildir[265]. Bu sebeple, alacaklının iflâsa tâbi borçluların tümü hakkında takip yapmasının zorunlu olduğu düşünülmemelidir. Alacaklı, kambiyo senedi borçlularının tümünün iflâsa tabi kişiler olması hâlinde de dilediği borçluya karşı kambiyo senedinden ötürü takip yapabilir. Ancak alacaklı, birden çok iflâsa tâbi borçluya karşı takip yapmaya karar verdiğinde bu borçlulardan tümü aleyhine ya haciz ya da iflâs yolunu seçmesi gerekir. Bu şartlarla sınırlı olmak üzere, iflâsa tâbi borçlular arasında İcra ve İflâs Kanunu'ndan kaynaklanan bir *mecburî takip arkadaşlığı* meydana gelecektir. Doktrinde de, bir kambiyo senedinin takip edilen borçlusunun birden fazla olup da bunların hepsinin iflâsa tabi kişilerden olması hâlinde, alacaklının bunlar hakkında *aynı talepte* (haciz veya iflâs takibinde) bulunması gerektiğini belirtilmektedir[266]. Örneğin, bir bonoda hamilden önce gelen üç senet borçlusunun olması ve bunların anonim ortaklık (yani iflâsa tabi) olmaları durumunda, alacaklı (hamil), borçluların tümüne karşı takip yapmak isterse, tek bir takip talebinde borçluların tümünü göstermeli ve hepsi hakkında aynı takip yolunu (kambiyo senetlerine özgü haciz ya da iflâs yoluyla takip) seçmelidir. Alacaklı bu durumda, borçlulardan biri aleyhine kambiyo sentlerine özgü iflâs yoluyla takibi seçip, diğer ikisi aleyhine haciz yoluyla takip yapamaz. Ancak alacaklı, az önce de belirttiğimiz gibi, borçluların tümüne karşı takip yapmak zorunda değildir; örneğin ortaklardan sadece ikisi aleyhine de kambiyo senetlerine özgü takip yapmak isteyebilir. Bu durumda da 176b maddesindeki kural gereğince, alacaklı, aynı takip talebinde her iki borçluyu da gösterecek ve her ikisi için de kambiyo senetlerine özgü haciz ya da iflâs yollarından birini seçecektir. İşte bu durumda, sadece iflâsa tabi borçlular arasında icra hukukuna özgü bir *mecburî takip arkadaşlığı* söz konusu olacaktır.

İcra ve İflâs Kanunu'nun 43. maddesi uyarınca takip yollarından birini tercih eden alacaklının takip yolunu değiştirmek isterse iflâsa tâbi kambiyo senedi

---

[265] *Muşul* da alacaklıyı bütün senet borçlularını takip etmeye mecbur tutmak müteselsil borçluluk kavramının anlam ve mahiyetine aykırı düşeceğini ve söz konusu hükmün müteselsil borçluların maruz kalacağı takipler bakımından yeknesaklığı sağlamak gayesine yönelik olduğunu belirtmektedir (***Muşul,*** s. 847).

[266] ***Arar,*** 33; ***Bilge,*** s. 84; ***Kuru,*** C. II, s. 1788; ***Ergün,*** s. 187; ***Uyar,*** Kambiyo Senetleri, s. 2034.

borçlularının tümü hakkında aynı takip yolunu seçmesi gerekir[267]. Yargıtay da vermiş olduğu bir kararında, iflâsa tabi senet borçluları hakkında haciz yoluyla takibe başlandıktan sonra, borçlulardan biri hakkında takibin iflâsa çevrilmesini 176b maddesine aykırı bulmuştur[268].

B. Maddî Hukuktan Kaynaklanan Hâller

1. Genel Olarak

Bir edimin yerine getirilmesi birden çok borçlu tarafından üstlenilmiş ise kural olarak, borçlular alacaklıya karşı söz konusu edimi birlikte ifa etmek zorunda değillerdir. Ancak bazı hâllerde, borçluların ifayı gerçekleştirirken birlikte hareket etmeleri gerekir. Birden çok borçlu, bir edimi hep birlikte yerine getirmeyi üstlenmiş ve söz konusu edimin borçlulardan biri tarafından yerine getirilmesi ondan beklenemiyor ise alacaklının edimin ifasını tüm borçlulardan talep etmesi gerekir. Bu durumda, alacaklının borçluların tümüne karşı takip yapması zorunludur.

---

267 ***Domaniç,*** s. 794; ***Ergün,*** s. 187; ***Deynekli,*** s. 59. Yargıtay'ın bu konuya ilişkin vermiş olduğu bir karar şöyledir: "*Dava ve takip konusu 20.5.1991 vadeli 164.095, 71 dolarlık bonoda davacı E…Factoring A.Ş. lehdar, davalı E…Ltd. Şti. borçlu, dava dışı H…A.Ş. kefil ve H…S… anlaşmıştır. Davacı da bu bonoya dayanarak davalı E…Ltd. Şti. hakkında kambiyo senetlerine özgü iflâs yoluyla H…A.Ş. ve ve H…S… hakkında kambiyo sentlerine özgü haciz yoluyla takip yapmıştır. E…Ltd. Şti.nin kambiyo senetlerine özgü takibe itirazı üzerine İİK.nun 174. maddesi uyarınca itirazın kaldırılmasına ve iflâsına karar verilmesini istemiştir. Görüldüğü gibi, takip dayanağı kambiyo senedinin takip edilen borçlusu birden fazla olduğundan bu durumda İİK.nun 176. maddesi gereğince işlem yapılması gerekir. Hükme göre bir kambiyo senedinin takip borçluları birden fazla olursa bunların hepsi iflâsa tabi kişilerden ise alacaklının bunların tamamı hakkında ya haciz yoluyla ya da iflâs yoluyla takipte bulunması gerekir. Buna karşılık bir kambiyo senedinin takip borçluları birden fazla olup da bir kısmı iflâsa tabi, bir kısmı değilse ve alacaklı iflâsa tabi şahısları iflâs yoluyla takip etmek isterse iki ayrı takip talebinde bulunarak iflâsa tabi olanları iflâs yoluyla, diğerlerini haciz yoluyla takip etmesi gerekir. Somut olayda, kambiyo senedinin takip borçluları davalı E…Ltd. Şti. ile H… A.Ş. iflâsa tabi olduğundan (diğer borçlu H…S…'un iflâsa tabi olup olmadığının anlaşılmadığından) bu borçlular hakkında da ya iflâs yoluyla davaya haciz yoluyla takip yapılması anılan yasa hükmü gereğidir. Davacı banka iflâs davasının dayanağı takip dosyasında İİK.nun 176/b. maddesine uygun olarak takip yoluna başvurma zorunluluğuna uymadığından geçerli bir takipten söz edilemez. Mahkemece geçerli bir takibe dayanmayan iflâs davasının reddi gerekirken yazılı gerekçe ile kabulü usul ve yasaya aykırıdır.*" 19. HD, 25.12.1996, 706/11714 (***Deynekli,*** s. 61, dn 119).

268 "*…Bir kambiyo senedinde birden fazla borçlu bulunması hâlinde yapılacak işlem İİK.nun 176/b maddesinde düzenlenmiştir. Hükme göre senet borçlularından hepsi ifl3asa tabi şahıslardan ise alacaklının bunların hepsi hakkında ya haczi yoluyla veya iflâs yoluyla takipte bulunması gerekir. Borçlulardan bir kısmı hakkında iflâs yoluyla bir kısmı hakkında haciz yoluyla takipte bulunulamaz. Somut olayda davacı alacaklı senet borçlusu Y…E… A.Ş. ve ciranta T…S… A.Ş. hakkında haciz yoluyla takibe başladıktan sonra Y..E.. hakkındaki takibini İİK.nun 43. maddesi uyarınca iflâs yoluna çevirmiş ve iflâs davası açmıştır. Davacının bu işlemi ve talebi İİK.nun 176/b maddesi hükmüne aykırı olduğundan mahkemece bu yönler gözetilerek davanın reddine karar verilmesinde bir isabetsizlik bulunmamaktadır.*" 19. HD, 24.3.2005, 1586/3099 (***Deynekli,*** s. 59–60, dn. 117).

Bir icra takibinde, alacaklının birden çok borçlunun tümüne karşı icra takibi yapmasının zorunlu olup olmadığını tespit ederken, "*Birden fazla borçlunun bulunduğu bir borç ilişkisinde maddî hukuktan kaynaklanan hangi hâllerde alacaklı, borçluların tümünden ifayı talep etmek zorundadır?*" sorusunun cevaplanması gerekmektedir. Zira ancak birden fazla borçlunun bir borcu birlikte ifa etmelerinin zorunlu olduğu hâllerde, icra takibinde de borçlu tarafta birlikte yer almaları gerekir.

2. Elbirliği Borçluluğuna İlişkin Değerlendirme

Elbirliği borçluluğu, bir borç ilişkisinin borçlu tarafında, elbirliği ortaklık türlerinden birinin yer alması durumunda ortaya çıkar. İcra hukukundaki takip arkadaşlığının maddî hukukla ilişkisine yönelik açıklamalarımızda, genel olarak elbirliği borçluluğu ve elbirliği ortaklıklarının ortaklarının borçtan sorumlulukları hakkında açıklamalarda bulunmuştuk. Burada elbirliği borçluluğuna ilişkin açıklamalara tekrardan yer vermeyeceğiz[269]. Sadece elbirliği borçluluğuna ilişkin maddî hukuktaki kuralların icra hukukunda mecburî takip arkadaşlığına yol açıp açamayacağını tartışacağız.

Elbirliği borçluluğunun mecburî takip arkadaşlığına yol açıp açmadığına ilişkin açıklamalarda bulunurken elbirliği borçluluğu, medenî usûl hukukundaki dava arkadaşlığı bakımından da değerlendirilmelidir. Zira icra hukukuna ilişkin bu sorun, medenî usûl hukukundaki dava arkadaşlığıyla benzerlik göstermektedir ve bu konuya ilişkin doktrindeki görüşler ve Yargıtay kararları hem medenî usûl hukukunda hem de icra hukukunda paraleldir.

Medenî usûl hukukunda, davalı tarafta elbirliği ortaklığının bulunduğu durumlarda doktrinde çoğunlukla, mecburî dava arkadaşlığının oluşup oluşmayacağı hususunda, dava konusunun türüne göre bir ayrıma gidilmektedir. Buna göre, dava konusunun bir para borcu olduğu durumlarda, bu borçtan ortakların müteselsilen sorumlu oldukları gerekçesiyle davalıların ihtiyarî dava arkadaşı olacakları kabul edilmektedir. Doktrinde *çoğunlukla*, dava konusunun paradan başka bir şey olması

[269] Elbirliği ortaklıklarına ve elbirliği hâlinde borçluluğa ilişkin açıklamalarımız için bkz. yuk. § 2, II, C, 2.

durumunda da ortakların söz konusu borçtan elbirliği hâlinde sorumlu oldukları, bu sebeple de mecburî dava arkadaşı olacakları belirtilmektedir[270].

Buna karşılık doktrinde, elbirliği ortaklıklarında, talebin para olup olmamasına göre ayrım yapılmaması gerektiği yönünde görüşler de mevcuttur. Adi ortaklığa ilişkin olarak, alacaklının talebinin konusunun ortakların elbirliğiyle tasarruf edebilecekleri edimler dışında ise başka bir ifadeyle söz konusu edim ortaklardan biri tarafından da yerine getirilebilecek ise alacaklı tarafından ortakların birine veya tümüne karşı dava açılabileceği[271], bu durumda ortaklar arasında, *ihtiyarî dava arkadaşlığı*nın bulunduğu belirtilmektedir[272]. Ayrıca doktrinde, miras ortaklığı bakımından da mirasçıların müteselsil sorumluluğunda, talebin para alacağı olup olmamasına göre bir ayrım yapılmadığını, terekenin tüm borçlarından mirasçıların müteselsil olarak sorumlu olacağının düzenlendiği belirtilmektedir[273].

Yargıtay ise doktrindeki çoğunluk görüşüne uygun kararlar vermektedir. Yargıtay söz konusu kararlarında, dava konusunun para veya paradan başka bir şey olması şeklinde bir ayrıma gitmektedir. Dava konusunun para borcu olması hâlinde, davalı tarafta ihtiyarî dava arkadaşlığının, para dışında bir borç olması hâlinde ise mecburî dava arkadaşlığının oluşacağı yönünde kararlar vermektedir[274].

---

270 Doktrindeki bu konuya ilişkin yapılmış olan açıklamalar için bkz. ***Alangoya,*** s. 95; ***Ulukapı,*** s. 62 vd. Ayrıca doktrindeki bu konuda yazarlar için bkz. ***Kuru,*** Usûl C. I, s. 1004–1005, 1007; ***Kuru/ Arslan/ Yılmaz,*** s. Usûl, s. 511–512; ***Ulukapı,*** s. 62 vd.; ***Pekcanıtez / Atalay / Özekes,*** s. 219; ***Alangoya/ Yıldırım/ Deren-Yıldırım,*** s. 156; ***İnan/ Ertaş/ Albaş,*** s. 541; ***Karslı,*** s. 38. *Alangoya,* birlikte dava edilmenin zorunlu olduğu hâllerin ise elbirliği ortaklığının tüzel kişiliğinin bulunmadığı, bu sebeple ortaklara karşı davanın birlikte açılması gerektiğini belirtmiş ve mecburî dava ortaklığının dava takip yetkisi ile alakalı olduğunu ileri sürmüştür (***Alangoya,*** s. 95 vd.; ***Alangoya,*** , s. 153). *Belgesay,* dava konusunun para olup olmadığına göre açıkça bir bir ayrım yapmamakla birlikte, dava olunan şeyin davalılar arasında iştirak hâlinde bulunması hâlinde, davalıların birlikte dava edilmeleri gerektğini belirtmektedir (***Belgesay,*** Usûl, s. 178). Doktrinde dava konusunun para veya başka bir şey olmasına göre bir ayrım yapmadan dava konusunun davalıların elbirliği hâlinde mülkiyet olması durumunda, mecburî dava arkadaşı olacakları yönündeki görüşler için bkz. ***Belgesay,*** Usûl, s. 142; ***Onar / Belgesay,*** s. 88; ***Karafakih,*** s. 126; ***Ansay,*** Usûl, s. 135; ***Bilge / Önen,*** s. 254–255; ***Üstündağ,*** s. 367–368.

271 ***Barlas,*** s. 59; ***Erişir,*** s. 226.

272 *Erişir* ise ortaklar arasında ihtiyarî dava arkadaşlığını kabul etmekle birlikte, ortakların tamamına karşı dava açılmadığı sürece hükmün adî ortaklık malvarlığına dâhil olan bir şey ya da hak üzerinde icrasının mümkün olmadığını belirtmektedir (***Erişir,*** s. 226).

273 ***Erişir,*** s. 232.

274 Yargıtay'ın bu yöndeki kararlarına örnek olarak bkz. "*Adi ortaklığa karşı açılacak davaların konusunu taşınır ve taşınmaz malların oluşturması halinde, aynı Kanun'un 534 ncü madde hükmü nedeniyle davanın aralarında zorunlu dava arkadaşlığı bulunan tüm ortaklara karşı açılması gerekir ise de, davanın konusu para alacağı ise ortaklardan her biri borçtan müteselsil sorumlu olduğundan, alacaklı müteselsil borçlulardan birini dahi tercih edebilir.*" 11. HD, 7.7.2005, 10494/7310 (Kazancı İçtihat-Bilişim Bilgi Bankası).

İcra hukukunda da medenî usûl hukukunun çoğunluk görüşlerine paralel olarak, takip konusu borcun para veya paradan başka bir şey olmasına göre bir ayrıma gidilmektedir. Takip konusunun para borcu olduğu durumlarda, ortakların ihtiyarî takip arkadaşı; para dışındaki borçlarda ise mecburî takip arkadaşı olacakları belirtilmektedir[275]. Doktrinin bu konudaki hâkim görüşü, maddî hukuktaki elbirliği ortaklıklarında, ortakların borçtan sorumluluğuna ilişkin öngörülen kurallar esas alındığında, tartışmaya açık hâle gelmektedir.

Elbirliği ortaklıklarında, ortakların borçlu tarafta mecburî mi yoksa ihtiyarî mi takip arkadaşlığı oluşturacağı konusunda, elbirliği ortaklıklarında ortakların sorumluluğuna ilişkin esaslara bakılmalıdır. Hukukumuzda elbirliği ortaklıklarında, ortaklar, ortaklığın malvarlığına elbirliğiyle maliktir; ancak ortakların ortaklık borçlarından sorumlulukları, kural olarak, müteselsil sorumluluk esaslarına göre düzenlenmiştir (*Miras ortaklığı bakımından* TMK m. 641, *adi ortaklık bakımından* TBK m. 638/3; *aile malları ortaklığı bakımından* TMK m. 379/2)[276]. Elbirliği ortaklıklarından yalnızca karı koca mal ortaklığında, eşlerin açıkça müteselsilen sorumlu olacakları düzenlenmemiştir; ancak orada kabul edilen sistem, ortaklık borçlarından elbirliği hâlinde sorumluluk değildir[277]. Kanun koyucunun elbirliği ortaklılıklarına ilişkin bu yönde bir tercih yapmasının hukukî sonucu ise alacaklının edimin tamamının ifasını dilediği borçludan talep etme hakkına sahip olmasıdır. Maddî hukuktaki bu kuralın medenî usûl hukuku ve icra hukukuna yansıması ise alacaklının alacağını dava veya icra yoluyla talep etmesi durumunda, borçlulardan (ortaklardan) istediğini davalı ya da borçlu olarak gösterebilmesidir. Başka bir deyişle, elbirliği borçluluğunda kural olarak, borçluların tümünün davalı ya da borçlu tarafta yer almasına gerek yoktur.

İkinci olarak belirtmemiz gereken husus ise maddî hukuk kurallarında, borçlunun üstlenmiş olduğu edimin bölünebilir olup olmamasına ya da borcun para

---

275 ***Kuru,*** El Kitabı, s. 142; ***Kuru / Arslan / Yılmaz,*** s. 104, dn. 10; ***Karahasan,*** s. 243; ***Pekcanıtez / Atalay / Sungurtekin-Özkan / Özekes,*** s. 143–144; ***Kiraz,*** s. 189; ***Gören-Ülkü,*** s. 33–34; ***Karslı,*** s. 58.

276 Ayrıca elbirliği ortaklıklarında ortakların sorumluluğuna ilişkin açıklamalarımız için bkz. yuk. § 2, II, C, 2.

277 *Karı koca mal ortaklığı* bakımından Türk Medenî Kanunu'nda ortaklık borçları ile şahsî borç ayrımı yapılmıştır. Buna göre, ortakların her biri, ortaklık borçlarından kişisel malları ve ortaklık mallarıyla sorumludur (TMK m. 268). Kişisel borçlardan ise her eş kişisel malları ve ortaklık malları değerinin yarısı kadarıyla sorumludur (TMK m. 269). Yani bu durumda da alacaklı, eşlerden birinden alacağını talep etme imkânına sahiptir.

borcu olup olmamasına göre herhangi bir ayrımın öngörülmemiş olduğudur. Yani ortaklar sadece para borçlarından ya da bölünebilir borçlardan değil; kural olarak, ortaklığın bölünemez borçları da dâhil tüm borçlarından müteselsilen sorumludur. Örneğin, adi ortaklık bir işin yapılmasını üstlendiğinde veya ortaklık bölünemez nitelikte başka bir edimi yerine getirmeyi taahhüt ettiğinde söz konusu iş, adi ortaklığın ortaklarından biri tarafından yerine getirilmeye olanaklı ise alacaklının ortaklardan birinden, müteselsil sorumluluk esasları gereğince, işin yapılmasını talep etmesi mümkün olmalıdır.

Hukukumuzda, elbirliği ortaklıklarında ortakların sorumluluğunun, kural olarak, müteselsil sorumluluk esaslarına göre olması, ortakların tüm borçlardan müteselsilen sorumlu olmaları anlamına gelmez. *Şener,* bu hususu adi ortaklıklar bakımından, şu şekilde ifade etmektedir[278]: "*Adi ortaklıkta ortaklar, ortaklık borçlarından dolayı müteselsil olarak sorumludurlar. Ancak müteselsil sorumluluk, ortaya çıkan borcun tek başına bir ortak tarafından yerine getirilmesi mümkün bir edim hâlinde söz konusu olur. Aksi takdirde ortakların elbirliğiyle tasarruf edecekleri bir edime ilişkin borçlarda (örneğin ortaklığa ait bir taşınmaz veya taşınır) müteselsil sorumluluktan söz edilemez. Ortakların tamamına bu talep nedeniyle başvurmak gerekir*". Yazarın belirtmiş olduğu bu ayrım diğer, elbirliği ortaklıklarının tümü için kabul edilebilir. Buna göre, elbirliği ortaklıklarında ortaklık borçlarından ortaklar, ancak söz konusu borcu tek başına yerine getirmelerinin mümkün olduğu durumlarda, müteselsil olarak sorumlu olacaklardır. Dolayısıyla, elbirliği ortaklılığının borçlu olduğu durumlarda, borçlu taraftaki dava ve takip arkadaşlığının türünü (mecburî veya ihtiyarî olması bakımından) belirlerken, esas alınması gereken kriter, borcun para borcu veya para borcu dışında bir borç olması değil; borcun ortaklardan biri tarafından yerine getirilmesinin mümkün olup olmaması kriteri olmalıdır. Alman doktrinde *Weth* de elbirliği ortaklığının ediminin sadece ortaklar tarafından birlikte yerine getirilmesinin mümkün olduğu hâllerde, ortaklar arasında maddî hukuktan kaynaklanan bir mecburî dava arkadaşlığının olacağını kabul etmekte ve örneğin tapu kaydının düzeltilmesi davasının tüm mirasçılara karşı açılmasını gerektiğini belirtmektedir[279]. Kanaatimizce de ortakların

---

[278] ***Şener,*** s. 418. Ayrıca dava arkadaşlığı hakkında bkz. ***Barlas,*** s. 59; ***Erişir,*** s. 226.

[279] ***Weth,*** art. 62, kn. 11.

elbirliği mülkiyetinde bulunan bir taşınmazın aynından kaynaklanan dava tüm ortaklar aleyhine açılmalı, davacının lehine hüküm elde etmesi hâlinde ilâmın icrası tüm ortaklar hakkında istenmelidir. Zira ortakların elbirliği hâlinde malik oldukları mal üzerinde tek başına tasarruf edebilmeleri olanaklı değildir.

Maddî hukukta, alacaklıya, kural olarak, alacağını ortaklardan birine ya da birkaçına başvurarak talep etme hakkı verilmiştir. Dava konusu uyuşmazlığın türüne göre bir ayrım yapılması ve dava konusunun para dışında bir şey olması hâlinde, davanın ortakların tümüne yöneltilmesi zorunluluğu davacı taraftaki alacaklıların menfaatlerine uygun değildir. Kaldı ki Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda da mecburî dava arkadaşlığının maddî hukuka göre belirleneceği hükme bağlanmıştır (HMK m. 59) ve Kanun'da bu ayrımın yapılmasını gerektirecek herhangi bir kural da yer almamaktadır. Buna göre alacaklı, ortaklardan biri tarafından yerine getirilmesi olanaklı bir borç olması kaydıyla, dava konusuna göre herhangi bir ayrıma tâbi olmadan, davayı ister ortaklardan birine isterse tümüne karşı açabilme hakkına sahiptir. Zira burada maddî hukuk kuralları gereğince, davalılar arasında, kural olarak, ihtiyarî dava arkadaşlığının olduğunun kabulü gerekir. Örneğin, adi ortaklığın bir taşıma işini üstlenmesi hâlinde, bu borç ortaklardan biri tarafından yerine getirilebilir, bu sebeple alacaklının ortaklardan birine dava açarak ifayı talep edebilmesi mümkündür.

Uygulamada, para borcu dışındaki tüm borçlar bakımından, mecburî dava veya takip arkadaşlığının kabul edilmesi, alacaklının alacağına kavuşmasını bir hayli güçleştirmekte; hatta imkânsız hâle getirmektedir. Örneğin, miras ortaklığının borçlu olduğu bir durumda, tüm mirasçılar aleyhine bir hüküm elde edilmesi, ardından da ilâmlı icra takibinde, bu mirasçıların tümüne ödeme emri gönderilmesi, mirasçı sayısının çok olması hâlinde, uygulamada bir hayli güçlük yaratmaktadır. Oysa maddî hukuk kuralları esas alındığında, bu şekilde alacaklıya, bütün ortaklar aleyhine dava açması ya da icra takibi yapması yönünde bir zorunluluk getirilmesinin doğru olmadığı ortadadır. Alacaklı bu örnekte, kural olarak, para dışındaki bir alacağını da dilediği mirasçıya başvurup önce dava yoluyla talep etme, ardından da ilâmlı icra yoluna başvurarak alacağına kavuşma imkânına sahiptir.

Elbirliği borçluluğunda, ortakların takibin borçlu tarafında ihtiyarî takip arkadaşı olarak yer alacağını belirttikten sonra, burada bir hususu belirtmekte fayda

vardır. Bu da elbirliği mülkiyeti esasına göre malik olan ortaklara karşı *malın aynından kaynaklanan bir dava açılması hâlinde*, ortaklar davalı tarafta mecburî dava arkadaşı olacaklardır. Bu dava neticesinde de davacı lehine bir hüküm elde ederse, tüm ortaklar aleyhine ilâmlı icra takibiyle uyuşmazlık konusu malın teslimini talep edecektir (*taşınırların teslimine ilişkin ilâmlı icra takibi* İİK m. 24; *taşınmazların teslimine ilişkin ilâmlı icra takibi* İİK m. 26–29). Bu durumda, ortaklar mecburî takip arkadaşı olurlar. Örneğin, davacı, yolsuz tescilin düzeltilmesi davasını (TMK m. 1024) tapuda malik olarak gözüken tüm ortaklara karşı açmalıdır. Zira bu durumda, ortaklar mecburî dava arkadaşıdır. Davacı, söz konusu dava neticesinde lehine bir hüküm elde edince de dava konusu taşınmazın teslimi için ortaklar adına ilâmlı icra yoluna başvuracaktır. İşte bu hâlde, icra takibinin borçlu tarafında mecburî takip arkadaşlığı meydana gelecektir, alacaklı tarafından takibe tüm ortaklar aleyhine başvurulmalıdır.

Özetle, bir borç ilişkisinde borçlu tarafta elbirliği ortaklığının bulunduğu durumda, ortaklar borçtan, kural olarak, müteselsilen sorumludur. Alacaklı, ortakların tek başlarına yerine getirebilecekleri borcun ifasını borçlanılan edimin para veya para dışında bir edim olmasına bakmaksızın, her bir ortaktan talep etme imkânına sahiptir. Maddî hukuktaki bu durumun icra hukukuna yansıması ise elbirliği ortaklığının borçlu olduğu durumlarda icra takibinin borçlu tarafında, mecburî takip arkadaşlığının değil; ihtiyarî takip arkadaşlığının oluşacağıdır.

3. Bölünemez Borçluluğa İlişkin Değerlendirme

a. Genel Olarak

Bölünemez borçluluk, birden çok kimsenin bölünemeyen bir edimi yerine getirmeyi üstlenmesi durumunda meydana gelmektedir[280]. Bu başlık altında da maddî hukuktaki bölünemez borçluluğun, yani birden çok kimsenin bölünemez bir edimi üstlenmesinin, icra hukukunda borçlu tarafta mecburî takip arkadaşlığına neden olup olmadığı değerlendirilecektir. Başka bir deyişle, alacaklının alacağını icra yoluyla talep etmesi hâlinde, birden çok borçlunun tümü aleyhine takip yapmasının zorunlu olup olmadığı belirlenecektir.

---

[280] Bu konuya ilişkin açıklamalarımız için bkz. yuk**.** § 2, II, C, 3.

Kural olarak, para alacakları dışındaki alacaklar için ilâmsız icra yollarından birine başvurulamaz, bu alacaklar için ilâmlı icra yoluyla takip yapmak gerekir (İİK m. 42). Dolayısıyla, bölünemez bir edim için de, kural olarak, ilâmlı icra yoluyla takip yapılmalıdır. Bölünemez bir edim hukukumuzda ancak iki hâlde, ilâmsız icraya da konu olabilir. Bunlar, teminat alacakları için *genel haciz yoluyla ilâmsız icra* (İİK m. 42) ve *kiralanan taşınmazların ilâmsız icra yoluyla tahliyesi* (İİK m. 269–269d; m. 272–275) dir. Bu sebeple bölünemez borçluluğun icra hukukunda, takip arkadaşlığına yol açıp açmadığını incelerken ilâmlı icra ve kiralanan taşınmazların ilâmsız icra yoluyla tahliyesine ilişkin değerlendirmelerde bulunulacaktır.

b. İlâmlı İcra Bakımından

Bölünemez bir edim, kural olarak, ilâmsız icra yoluyla talep edilemez. Alacaklının öncelikle, dava açması ve lehine bir ilâm elde ettikten sonra, icra dairesine başvurarak bu ilâmın icrasını talep etmesi gerekir (İİK m. 24 vd.).

İlâmlı icrada, alacaklı ve borçlu tarafta, ilâmda davacı ve davalı olarak belirtilen kimseler yer alacaktır. Eğer bir davada, davalı tarafta birden fazla kimsenin bulunmasının zorunlu olduğu kabul edilirse, kural olarak bu durum, ilâmlı icrada da borçlu tarafta mecburî takip arkadaşlığını kabul etmeyi zorunlu kılacaktır. Bu sebeple maddî hukuktaki bölünemez borçluluğunun sadece icra hukukunda mecburî takip arkadaşlığına neden olup olmadığını tespit etmek yeterli değildir. Bölünemez borçluluğun aynı zamanda, medenî usûl hukukundaki mecburî dava arkadaşlığını da meydana getirip getirmediği üzerinde durulmalıdır.

Doktrinde, bölünemez borçluluğun bulunduğu durumlarda, maddî hukuk sebebiyle, birden fazla kişiye birlikte dava açılması veya bu kişiler aleyhine birlikte takip yapılmasının zorunlu olduğu kabul edilmektedir[281]. *Ulukapı*, birden fazla kimsenin bölünmesi mümkün olmayan bir kamyoneti teslim borcu altına girmeleri ve kamyonetin teslim edilmemesi hâlinde, teslim davasının bütün borçlulara karşı

[281] Bölünemez borçlulukta, davalılar mecburî dava arkadaşlığının meydana geleceğine ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz. ***Ulukapı,*** s. s. 98 vd., 101–102. Ayrıca doktrindeki bu görüşteki yazarlar için bkz. ***Bilge / Önen,*** s. 255; ***Kuru,*** Usûl C. III, s. 2400; ***Kuru / Arslan / Yılmaz,*** s. 351; ***Pekcanıtez / Atalay / Özekes,*** s. 219. Ayrıca, *Pekcanıtez / Atalay / Sungurtekin-Özkan / Özekes, tahliyenin bölünemez olduğu için, kiracıların tümüne karşı tahliyenin talep edilmesinin zorunlu olduğunu belirtmektedir (**Pekcanıtez / Atalay / Sungurtekin-Özkan / Özekes,*** s. 382).

açılması gerektiği örneğini vermektedir[282]. Yargıtay da vermiş olduğu kararlarında, bölünemez borçluluğun bulunduğu durumlarda, alacaklı tarafından borçluların tümüne birden dava açılması ve tüm borçlular aleyhine takip yapılmasının zorunlu olduğunu kabul etmektedir[283].

Görüldüğü gibi, doktrinde, bölünemez borçluluğun mecburî dava veya takip arkadaşlığına yol açmasının maddî hukuktan kaynaklandığı belirtilmektedir. O hâlde, bölünemez borçluluğun mecburî dava veya takip arkadaşlığına neden olup olmadığını tespit edebilmek için, bölünemez borçluluğa ilişkin maddî hukuk kurallarına bakmak gerekir.

Bölünemeyen bir borcun birden çok borçlusunun olması durumunda, borçluların borçtan sorumluluğu Türk Borçlar Kanunu'nun 85. maddesinin ikinci fıkrasında düzenlenmiştir. Söz konusu hükümde, borçluların sorumluluğu "*Bölünemeyen borcun birden çok borçlusu varsa, borçlulardan her biri borcun tamamını ifa etmekle yükümlüdür.*" şeklinde ifade edilmiştir[284]. Hükümden de anlaşılacağı üzere, maddî hukukta, bölünemez borçlulukta borçlulardan her birinin borcun tamamından sorumlu olması esası kabul edilmiştir. Bölünemez borçlulukta, borçluların sorumluluğuna ilişkin bu kuralın alacaklı bakımından da birtakım hukukî sonuçları bulunmaktadır. Buna göre, alacaklı da borçluların birinden edimin ifasını talep edebilir, alacaklının ifa için borçluların hepsine birden müracaat etmesine gerek yoktur. Kanun koyucu, bu şekilde bir tercihte bulunarak alacaklının alacağına kavuşma menfaatine uygun davranmıştır.

Kanun koyucunun bu tercihinin medenî usûl ve icra hukuku bakımından da birtakım sonuçları bulunmaktadır. Maddî hukuk kuralları esas alındığında, yukarıdaki örnekte, alacaklı, kural olarak, kamyonetin teslimi için borçluların tümüne dava açmak zorunda değildir, alacaklı maddî hukuktan kaynaklanan seçimlik hakkını kullanarak içlerinden biri aleyhine dava açarak da kamyonetin teslimini ondan talep edebilir. Bu durumda, kamyonetin davalı tarafından teslimine karar

---

282 ***Ulukapı,*** s.102.

283 Yargıtay'ın bu konuya ilişkin vermiş olduğu kararlara örnek olarak bkz. HGK, 25.9.1985, 6-38/730 (Kazancı İçtihat-Bilişim Bilgi Bankası); 12 HD, 24.2.1998, 1491/2108 (Kazancı İçtihat-Bilişim Bilgi Bankası).

284 818 sayılı Borçlar Kanunu'nda 69. maddesinin üçüncü cümlesinde de bölünemez bir edimin birden çok borçlusu olması hâlinde, borçlulardan her birinin borcun tamamının ifasından sorumlu olacağı düzenlenmiştir. Ayrıca bölünemez borçluluğa ilişkin açıklamalarımız için bkz. § 2, II, C, 3.

verildiğinde de bu kararın icrası için, *sadece* aleyhinde karar verilen davalı hakkında ilâmlı icra yoluna başvurulacaktır. Zira az önce de belirttiğimiz gibi, ilâmlı icrada alacaklı ve borçlu, ilâmda alacaklı ve borçlu olarak belirtilen kimselerdir. Alacaklı hükmün icrasına başvurduğunda, icra dairesi takibe konu olan kamyoneti borçlunun malvarlığında bulamazsa İcra ve İflâs Kanunu'nun 24. maddesi gereğince, kamyonetin haciz tarihindeki değerini tespit ederek bu miktar üzerinden borçlunun mallarını haczetmelidir. Görüldüğü gibi, alacaklı borçlulardan birine başvurduğunda, edimin aynen ifası gerçekleşmeyebilir; ancak aynen ifanın gerçekleşmeme ihtimalinin bulunması, alacaklının borçluların tamamına başvurmasını zorunlu kılmaz. Alacaklı sadece borçlulardan birine başvurup alacağını elde etme yolunu da tercih edebilir, bu durumda da borçlu edimi aynen yerine getiremiyor ise borçlunun kişisel malvarlığından söz konusu borcun değeri alacaklıya verilerek de alacaklı tatmin edilebilir (İİK m. 24).

Medenî usûl ve icra hukukunda, doktrin ve Yargıtay tarafından, birden çok kimsenin bölünemez bir edimin borçlusu olduğu durumlarda, borçlular arasındaki hukukî ilişki dikkate alınmaksızın, alacaklının tüm borçlular aleyhine karşı dava açıp takip yapmasının zorunlu olduğu yönünde bir genelleme yapılması, maddî hukuk kurallarına uygun değildir. Maddî hukuk, alacaklıya dilediği borçludan alacağını talep etme hakkı tanımış iken alacaklının bu hakkını dava veya icra yoluyla ileri sürmesi durumunda, medenî usûl ve icra hukukunda, tüm borçlulara karşı talepte bulunması zorunluluğu getirilmekte, alacaklının alacağına kavuşması zorlaştırılmaktadır.

Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda, mecburî dava arkadaşlığının maddî hukuktan kaynaklandığı açıkça hükme bağlanmıştır (HMK m. 59)[285]. Hukuk Muhakemeleri Kanunu ve İcra ve İflâs Kanunu'nda, takip konusunun bölünemez bir edim ve bu edimin birden çok borçlusu olması hâlinde, bunlara karşı birlikte dava açılacağı veya takip yapılacağına dair bir kural da öngörülmemiştir. Bu sebeple borçluların mecburî dava veya takip arkadaşı olup olmadıklarını tayin etmek bakımından maddî hukuk kuralları dikkate alınacaktır. Maddî hukukta da bölünemez bir edimin birden çok kimse tarafından borçlanılması hâlinde, borçlulardan her birinin borcun tamamını ifa edebileceği düzenlenmiştir (yeni TBK m. 85/2; BK m.

[285] Benzer düzenleme için bkz. HUMK m. 47.

69). Dolayısıyla, bu durumda, kural olarak, bölünemez bir edimin birden çok borçlusunun olması hâlinde, alacaklının tüm borçlulara karşı dava açıp takip başlatması zorunlu değildir; borçlulardan biri aleyhine de karşı da dava açabilir ve takip talebinde bulunabilir.

Medenî usûl hukuku ve icra hukuku gibi şeklî hukuk alanları, maddî hukukun sağladığı hakların yerine getirilmesine hizmet etmektedir ve kendine has özellikleri dışında, yeni bir hak yaratamaz ya da maddî hukukça tanınan hakkı ortadan kaldıramaz. Medenî usûl ve icra hukuku uygulamasında, doktrindeki görüşler ve Yargıtay kararları nedeniyle bölünemez borçluluğun bulunduğu durumlarda, alacaklın borçluların tümüne karşı dava açması ve takip başlatması kabul edilerek, maddî hukuk tarafından alacaklıya tanınan borçlulardan birinden alacağını talep edebilme hakkı, ortadan kaldırılmaktadır.

Bölünemez borçluluğa ilişkin yapmış olduğumuz açıklamalar, bölünemez bir edimin birden çok kimse tarafından borçlanıldığı tüm durumlara özgü değildir. Bazı istisnaî durumlarda, alacaklının ifayı tüm borçlulardan talep etmesi gerekir. Bölünemez borçlulukta, edimin ifasının borçluların tümünden talep edilmesi borçlanılan edimin mahiyetinden kaynaklanmaktadır. Şayet borcun mahiyeti gereğince, borçlular edimi ancak birlikte ifa edebiliyorlar ise alacaklının da borcun ifası için tüm borçlulara başvurması gerekir; borçlulardan birinden ifayı talep etmesi mümkün değildir. Örneğin, iki ressamın bir tablo yapmayı birlikte üstlenmeleri hâlinde, borçlular borcu ancak birlikte ifa edebilirler. Bu durumda, alacaklı da söz konusu tablo yapılmadığı takdirde, tablonun ifasını iki ressamdan birlikte talep etmelidir. Maddî hukuktaki bu durumun usûl hukuku ve icra hukukundaki görünümü ise alacaklının işin mahiyeti gereğince birlikte hareket edilmesi gereken borç hakkında, tüm borçlulara dava açması ve bu dava neticesinde de tüm borçlular hakkında takip yapmasının zorunlu olmasıdır. Başka bir deyişle bu durumda borçlular arasında mecburî dava ve takip arkadaşlığı meydana gelmektedir.

Sonuç itibariyle birden çok kimsenin bölünemez bir edimin borçlusu olduğu durumlarda, kural olarak, alacaklının alacağını dava veya icra yoluyla talep ederken tüm borçlular aleyhine dava açması veya takip başlatması zorunlu değildir. Bu durumda, kural olarak, borçlular arasında mecburî dava veya takip arkadaşlığı bulunmamaktadır. Mecburî dava veya takip arkadaşlığının meydana gelip

gelmeyeceği tespit edilirken esas alınması gereken kriter, birden çok kimsenin bölünemez bir edimi borçlanması değil; birden çok kimsenin borçlandıkları edimi, birlikte ifa etmelerinin zorunlu olup olmadığıdır. Bir borç ilişkisindeki edimin mahiyeti gereğince, borçluların edimi birlikte ifa etmeleri zorunlu ise alacaklı ifayı tüm borçlulardan talep etmelidir. Başka bir ifadeyle, sadece bölünemez bir borcun mahiyeti gereğince, borçluların borçlarını birlikte ifa etmelerinin zorunlu olduğu hâllerde, alacaklı, tüm borçlular aleyhine dava açıp ilâmlı icraya başvurmalıdır.

Yukarıda belirtilen sebeplerle, bölünemez borçluluğa ilişkin her durumda, borçluların mecburî dava ve takip arkadaşı olacakları yönündeki uygulamaya ve doktrinin bu konuya ilişkin görüşleri ile Yargıtay kararlarına katılamıyoruz.

c. Kiralanan Taşınmazların Tahliyesi Bakımından

Bir kira sözleşmesinde, kiracıların kiralanan taşınmazı tahliye borcu, bölünemez bir edimdir. Bu edim bakımından, birden çok kiracı hakkında, maddî hukuktaki bölünemez borçluluk meydana getirecektir. Tahliye borcu aynı zamanda, birden çok kiracının bulunduğu durumlarda, kiracıların tümü için bu borcun doğması hâlinde, mahiyeti itibariyle kiracıların birlikte ifa etmesinin zorunlu olduğu bir edimdir. Zira tahliye borcunun, yani kiralanan taşınmazın boşaltılması ve kiraya verene tesliminin, kiracılardan biri tarafından gerçekleştirilmesi mümkün değildir.

Kiraya verenin bir taşınmazın tahliyesini sağlayabilmesi için, öncelikle kiracıya karşı bir dava açması gerekir; bu tahliye davası kiraya veren lehine sonuçlanır ve kiracı buna rağmen tahliyeyi gerçekleştirmezse, ilâmlı icra yoluna başvurulmalıdır. Ancak kanun koyucu, belirli özel şartların varlığı hâlinde kiralanan taşınmazların ilâmsız icra yoluyla tahliyesine de imkân sağlamıştır[286]. Yukarıda ilâmlı icraya ilişkin yapmış olduğumuz açıklamalar, burada da geçerli olduğundan tekrar bu konuda bir açıklamada bulunmayacağız. Bu başlık altında, sadece kiralanan taşınmazların ilâmsız icra yoluyla tahliyesine ilişkin açıklamalarda bulunulacaktır.

Bölünemez bir borcun, kural olarak, ilâmsız icraya konu olamayacağını yukarıda belirtmiştik. Bunun istisnalarından biri de kiralanan bir taşınmazın tahliyesi için ilâmsız icra yoluna başvurulmasıdır (İİK m. 269–276). Kiraya verenin bu yola

[286] Kiralanan taşınmazların ilâmsız icra yoluyla tahliyesine ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. ***Sungurtekin,*** s. 1 vd.

başvurabilmesi sadece iki durumda söz konusudur: Bunlar, kira bedelinin ödenmemesi nedeniyle tahliye (İİK m. 269-269d) ve kira süresinin sona ermesi nedeniyle tahliye (İİK m. 272–275)dir. Kiraya veren de bu yola başvurmak için aranan şartlar gerçekleştiğinde, kiracıların ilâmsız icra yoluyla kiralanan taşınmazdan tahliyesini talep edebilir. Burada, üzerinde durulması gereken konu, taşınmazların tahliyesine ilişkin ilâmsız icra takibinde, birden çok kiracının mecburî takip arkadaşı olup olmayacağıdır.

Birden çok kiracının tahliyesine ilişkin icra takibinde, her durumda, kiracıların hepsine birden takip yapılıp yapılmayacağının tespit edilmesinden önce, bu durumun medenî usûl hukukunda da mecburî dava arkadaşlığına yol açıp açmayacağına değinmek gerekmektedir. Doktrinde, bir kira sözleşmesinde birden fazla kiracı bulunması durumunda, tahliye davasının tüm kiracılara birlikte açılması gerektiği belirtilmiştir[287]. Başka bir ifadeyle, bu durumda davalı tarafta mecburî dava arkadaşlığının olduğu belirtilmiştir. Doktrinde bunun gerekçesi de tahliyenin bölünemeyen bir borç olduğu şeklinde açıklanmış ve tahliye davasının tüm kiracılara karşı yöneltilmesinin hükmün icrası bakımından da önem taşıyacağı, zira bir kısım kiracı hakkında yapılan tahliye talebinin diğer kiracılar hakkında uygulanamayacağını dile getirilmiştir[288]. Yargıtay da vermiş olduğu kararlarında, bir kira sözleşmesinde birden çok kiracı bulunuyorsa, tahliye davasının bütün kiracılara yöneltilmesi gerektiğini belirtmektedir[289].

---

287 ***Ansay,*** Usûl, s. 135; ***Bilge / Önen,*** s. 255; ***Kuru / Arslan / Yılmaz,*** Usûl, s. 104, dn. 10, 511-512; ***Ulukapı,*** 98; ***Pekcanıtez / Atalay / Özekes,*** s. 219; ***Halman-Çetin,*** s. 70.

288 ***Zöller,*** art. 62, kn. 17; ***Ulukapı,*** s. 98–99.

289 "*Taşınmaz iki kişi tarafından birlikte kiralandığına ve birlikte kiralayanlardan Yakup, davadan önce ölüp ortaklığın oğlu tarafından yürütüldüğüne göre mecburi husumet arkadaşlığı sebebiyle öncelikle davanın 6570 sayılı Yasanın 13. maddesi ve adi ortaklık hükümlerine göre davalı Süleyman ile Mehmet Günay hakkında açılması ve hatta ihtarlarında bu iki kimsenin adı yazılarak keşide edilmesi gerekirdi. Bu şart ihtarların ve davanın geçerliliği için bulunması lazım gelen bir şarttır. Bu dava ve ihtar şartı yerine getirilmeden açılan davanın, reddine karar verilmesi gerekirken…*"HGK, 1.7.1992, 6–339/421(Kazancı İçtihat ve Bilişim Bankası); "*Davaya dayanak yapılan ve hükme esas alınan 01.03.2004 başlangıç tarihli ve bir yıl süreli kira sözleşmesi konusunda taraflar arasında bir uyuşmazlık bulunmamaktadır. Kira sözleşmesini D. E. ve Ç. E. kiracı sıfatıyla imzalamışlardır. Ancak kiracı Ç. E.'in 23.02.2005 tarihinde öldüğü davalı D. E. tarafından temyiz dilekçesine ekli olarak ibraz edilen mirasçılık belgesinden anlaşılmaktadır.17.09.2008 keşide tarihli temerrüt ihtarının kiracılardan D. E.'e gönderildiği ve davanın da D. E. aleyhinde açıldığı görülmüştür. Davalı kiracı D. E. ile kiracı Ç. E.'in mirasçıları arasında mecburi dava arkadaşlığı vardır. Tahliye istemi bölünemeyecek isteklerden olduğundan, ihtarnamenin kiracıların hepsine gönderilmesi gerektiği gibi davanın da bütün kiracılara karşı açılması gerekir. Dava aşamasındaki eksiklik muvafakat ile giderilse bile ihtarnamedeki eksikliğin bu aşamada giderilmesi mümkün olmayacağından temerrüt olgusunun*

Tahliye davasında, kiracıların mecburî dava arkadaşı olduğu yönündeki görüş, doktrinde icra hukukunda da kabul edilmekte ve kiralanan taşınmazların ilâmsız icra yoluyla tahliyesinde de kiracıların tümünün takip talebinde borçlu olarak gösterilmesi gerektiği belirtilmektedir[290]. Yargıtay da vermiş olduğu kararlarında, tahliye borcu bölünemeyen borçlardan olduğundan icra takibinin kiracıların tümü tarafından yapılmasının zorunlu olduğu sonucuna varmaktadır[291].

Birden fazla kiracının bulunduğu durumlarda, tahliye davasının kiracıların tümüne karşı açılmasına ilişkin, çeşitli ayrımlara ilişkin farklı sonuçlara varmak mümkündür. Bu sebeple her durumda, tüm kiracıların davalı olarak gösterilmesi şeklinde bir yorum yapılmamalıdır. Tahliyeye neden olan her durum, ayrı ayrı değerlendirilmelidir. Ancak burada, tahliyeye ilişkin kiralanan taşınmazların tahliyesi ile paralellik göstermesi bakımından sadece iki tahliye sebebi üzerinde durulacaktır. Bunlardan ilki, kira borcunun ödenmemesidir. İkinci ise kira süresinin sona ermesidir.

Kira borcunun ödenmemesi durumunda, kiralanan taşınmazın tahliyesine ilişkin açıklamalarda bulunacak olursak şu hususlar belirtilebilir: Öncelikle, kira borcunun ödenmemesi durumunda, kiracıları bu borçtan sorumluluklarının tespit

---

gerçekleştiğinin kabulü olanaksızdır. Bu nedenle tahliye davasının reddine karar vermek gerekirken davanın kabulüne karar verilmesi doğru değildir. Hüküm bu nedenle bozulmalıdır." 6. HD, 3.11.2009, 5651/9354 (Kazancı İçtihat ve Bilişim-Bilgi Bankası).

290 ***Kuru,*** C. I, s. 166; ***Kuru,*** C. II, 1810; ***Kuru,*** El Kitabı, s. 146, 694; ***Kuru,*** Usûl, C. III, s. 2400 vd.; ***Kuru / Arslan / Yılmaz,*** s. 105; ***Sungurtekin,*** s. 37; ***Uyar,*** Tahliye, s. 1756; ***Pekcanıtez/ Atalay/ Sungurtekin-Özkan/ Özekes,*** s. 382, 389; ***Gören-Ülkü,*** s. 84; ***Halman-Çetin,*** s. 91; ***Karslı,*** s. 39;. *Atalay,* aile konutunun eşlerden biri tarafından kira ile sağlanmış olması hâlinde, diğer eşin kiraya verene yapacağı bir bildirimle sözleşmenin tarafı hâline gelebileceğini, bu durumda da kiraya verenin yapacağı tahliye takibinde eşlerden ikisi de mecburî takip arkadaşı olacaklarını belirtmektedir (***Atalay,*** s. 56).

291 Yargıtay'ın söz konusu kararlarına şunlar örnek olarak gösterilebilir: "*Kiralananda adı geçenler kiracı olduğuna göre aralarında mecburî dava arkadaşlığı bulunmaktadır. Tahliye bölünemeyen borçlardan olduğundan icra takibinin her iki kiracı hakkında yapılması zorunludur. Oysa kiracı Y. hakkında yapılmış icra takibi bulunmamaktadır…Kiracılardan yalnız biri hakkında yapılan icra takibine dayanılarak sözleşmenin feshine ve kiralananın tahliyesine karar verilemez. Bu nedenle tahliye isteğinin reddine karar verilmesi gerekirken…*" 6. HD, 16.5.2006, 3631/5405 (***Oskay / Koçak / Deynekli / Doğan,*** C. IV, s. 5550–5551, 5602–5603); "*Kira aktinin İstanbul Vakıflar Bölge Müdürlüğü ile kiracılar A.Ö. ve S.S. arasında yapıldığı ihtilaflı değildir. Borçlu kiracılardan S.S.'ye ödeme emri tebliğ edilememiş olmasına ve hakkındaki takibin kesinleşmemesine rağmen, borçlu kiracı A.Ö. yanında S.S.'nin de tahliyesi istemiyle mercie başvurulduğu ve mercice S.S. hakkındaki tahliye isteminin kendisine ödeme emri tebliğ edilemediğinden bahisle red edildiği ve diğer borçlunun tahliyesine karar verildiği anlaşılmıştır. Tahliye bölünebilir haklardan bulunmadığı cihetle iki takip borçlusundan biri yönünden tahliye işlemi yapılması mümkün değildir.*" 12. HD, 24.2.19981491/2108 (Kazancı İçtihat ve Bilişim-Bilgi Bankası).

edilmesi gerekir. Bir kira sözleşmesinde, birden fazla kiracı bulunuyorsa, kiracılardan her biri, kural olarak, kira borcundan kendi payı oranında sorumludur; zira kira sözleşmesine ilişkin hükümlerde bunun aksine bir düzenleme mevcut değildir (*yeni* TBK m. 313 vd.). Örneğin, bir kira sözleşmesinde iki kiracı yer alıyor ve kiracılardan biri, kira borcunun kendi payına düşen miktarı ödemiyor ise kiraya veren diğer kiracıdan bu miktarı talep edemez. Buna paralel olarak da kira borcunun ödenmemesi dolayısıyla tahliye davasının kiracılardan her ikisine de yöneltilmesi söz konusu olmayacaktır. Aynı şekilde, icra hukukunda da kiralanan taşınmazların ilâmsız tahliyesinde, tahliyenin bölünemez bir edim olduğu, bu sebeple de kiracıların mecburî takip arkadaşı olduğu şeklinde bir genelleme yapılmaması gerekir.

Ulukapı'ya göre, kira sözleşmesinde, kiracıların kira borcundan müteselsilen sorumlu olacağını kararlaştırmaları ya da ticari bir iş için bir kira sözleşmesinin yapılması -bu hâlde, kiracılar kira bedelinden müteselsilen sorumlu olur- durumunda, kiracıların her biri, kira borcunun tamamından sorumludur ve kira borcunun tamamının ödenmemesi hâlinde, kiracılardan birine tahliye davası açılması mümkün olacaktır[292]. Ancak bu kabul, tahliye davasına ilişkin hükmün icra edilmesinde birtakım sorunların ortaya çıkmasına neden olabilir. Zira bu durumda, mahkeme sadece davalı olarak gösterilen kiracının tahliyesine karar verecektir. Bu hüküm icra edilirken de davacı kiraya veren, sadece davalı kiracı aleyhine ilâmlı icra yoluna başvurabilecektir. Bu sebeple diğer kiracıların taşınmazdan tahliyesini sağlamak mümkün olmayacaktır. Aynı şekilde, kiraya verenin müteselsil kiracılar aleyhine kiralanan taşınmazların tahliyesi yoluna başvurması durumunda da kiracıların tümünün takibin borçlu tarafta yer alması gerekmektedir. Aksi halde, tek bir kiracı aleyhine takip başlatıp sadece ona tahliye emri gönderilerek tüm kiracıların taşınmazdan tahliye edilmesi mümkün değildir. Zira tahliye borcu niteliği itibariyle, kiracıların (borçluların) birlikte ifa etmeleri gereken bir borçtur. Bu konuda, *Atalay*'ın müteselsil kiracıların tahliye takibinde mecburî takip arkadaşı olacaklarına dair verdiği şu örnek aktarılabilir[293]: Eşlerden birinin aile konutu için bir kira sözleşmesi yapması hâlinde diğer eş, kiraya verene yapacağı bir bildirimle kira sözleşmesinin tarafı olabilir ve kira sözleşmesinden doğan borçlardan müteselsilen

---

[292] ***Ulukapı,*** s. 99.

[293] ***Atalay,*** s. 56.

sorumlu olur (TMK m. 194/4). Bu düzenleme kapsamında, eşlerden biri, kira sözleşmesinin tarafı hâlinde gelir ise kiraya verenin yapacağı tahliye takibinde eşlerden her ikisi de takipte mecburî takip arkadaşı olurlar.

Kiralanan taşınmazların tahliyesi yoluna başvurabilmenin diğer bir yolu da kira süresinin sona ermesidir. Kira süresinin sona ermesi sebebiyle ilâmsız tahliyede (İİK m. 272–275), kira bedelinin ödenmemesinden farklı olarak, bu yola başvurabilmek için alacaklı-kiraya verenin elinde, yazılı bir kira sözleşmesi ya da tahliye taahhüdü olması gerekir. Bu durumda da şayet kiraya verenlerin elinde usûlüne uygun olarak alınmış bir tahliye taahhütnamesi varsa ve bu taahhütname tüm kiracılar tarafından imzalanmışsa bu durumda, kiraya veren taşınmazın tahliyesi için tüm kiracılar aleyhine icra yoluna başvurabilir. Aksi hâlde, alacaklı-kiraya veren, kiracıların tümü aleyhine kiralanan taşınmazların ilâmsız icra yoluyla tahliyeye başvuramaz[294]. Kiralananda birden çok kiracı oturuyor ise ve kiracılardan yalnız birisi tahliye taahhüdü vermiş ise durum ne olacaktır? Öncelikle belirtmek gerekir ki, kiracılardan biri tarafından verilen tahliye taahhüdüne dayanılarak tüm kiracıların ilâmsız icra yoluyla kiralanandan tahliyesini sağlamak mümkün değildir. Ancak burada asıl üzerinde durulması gereken husus, kiralananda bulunan kiracılardan biri tarafından tahliye taahhüdünün verilmesi hâlinde, sadece bu kiracı aleyhine takip başlatılıp kiralanandan tahliyesinin mümkün olup olmadığıdır. Doktrinde, kiracılardan sadece biri tarafından verilen tahliye taahhüdünün hukukî açıdan bağlayıcı olmayacağı, zira kiralananda birden fazla kiracı bulunduğu takdirde kiracıların mecburî dava arkadaşı olacakları, tahliye taahhüdünün tüm kiracılar tarafından verilmesi gerektiği belirtilmektedir[295]. Yargıtay da vermiş olduğu kararlarında, birden çok kiracının bulunduğu hâllerde tahliye taahhüdünün tüm kiracılar tarafından verilmesi gerektiğini, aksi takdirde taahhütnamenin geçersiz

---

294 Yargıtay'ın bu konuya ilişkin vermiş olduğu kararlara örnek olarak bkz. "*Tahliye taahhütnamesi ise 18.6.1997 tarihinde kiracılardan sadece Selahattin Sağdıç tarafından verilmiştir. Kiracılar arasında da mecburi dava arkadaşlığı bulunduğundan taahhüdün de kiracılar tarafından birlikte verilmesi gerekir. Kira sözleşmesi son bulmadığına göre halen taraflar arasında devam etmekte olduğunun ve taraflar yönünden bağlayıcı olduğunun kabulü gerekir. Kiracılardan birisinin kiralananı terk etmiş olması sözleşme hükümlerini etkilemeyeceğine göre yapılan sözleşme ile bağlı kalınarak taahhüdün her iki kiracı tarafından verilmiş olması ancak bu durumda taahhüdün bağlayıcı olduğunun kabulü gerekir.*" HGK, 17.11.1999, 6–965/975 (Kazancı İçtihat-Bilişim Bilgi Bankası); Ayrıca bkz. İİD, 7.2.1977, 723/1085 (***Olgaç,*** s. 1847, dn. 2707; ***Sungurtekin,*** s. 37)

295 ***Yalman,*** s. 18.

olacağı sonucuna varmaktadır[296]. Kanaatimizce, böyle bir durumda tahliye taahhütnamesinin geçersizliği sonucuna varmak yerine tahliye taahhütnamesi veren kiracının tahliyesi yoluna imkân sağlamak daha doğru gözükmektedir. Örneğin, kiralayan kiracılardan biriyle kira sözleşmesine devam etmek istediği hâlde, diğer kiracıyla bir sonraki kira döneminde kira sözleşmesini sürdürmemeyi tercih edebilir. Bu durumda da sadece, bir kiracıdan tahliye taahhüdünü alarak onun tahliyesi yoluna gidebilir. Aksi yorum, taraf iradelerine göz ardı etme sonucunu doğuracaktır.

C. Ara Sonuç: *İcra ve İflâs Kanunu'ndan Kaynaklanan Hâller İle Birlikte, Mecburî Takip Arkadaşlığı, Kural Olarak, Sadece Borcun Niteliği Gereğince Birden Çok Borçlunun Birlikte İfasının Zorunlu Olduğu Durumlarda Söz Konusudur*

Yukarıda yaptığımız açıklamalar neticesinde, takibin borçlu tarafındaki mecburî takip arkadaşlığı bakımından ulaştığımız sonuçları şu şekilde özetlemek mümkündür:

(1) Takibin borçlu tarafında, hem İcra ve İflâs Kanunu'ndan hem de maddî hukuktan kaynaklanan sebeplerle mecburî takip arkadaşlığının meydana gelmesi mümkündür.

(2) İcra ve İflâs Kanunu'ndan kaynaklanan borçlu taraftaki mecburî takip arkadaşlığı hâlleri sınırlı sayıdadır. Bunlar; *İcra takibinde borçlunun ölmesi üzerine takibe mirasçılara karşı devam edilmesi* (İİK m. 53), *rehnin paraya çevrilmesi yoluyla icra takibinde rehnin üçüncü kişi tarafından verilmesi* (İİK m. 145 vd.) ve *kambiyo senetlerine özgü ilâmsız icra yolunda iflâsa tabi birden çok kimsenin bulunması* (İİK m. 176b, 2) hâlleridir.

(3) Doktrinde ve Yargıtay kararlarında, maddî hukuktan kaynaklanan borçlu taraftaki mecburî takip arkadaşlığı hâlleri; *elbirliği borçluluğu* ve

---

[296] Örneğin, "*Kira sözleşmesinde kiracılar iki kişi ise aralarında mecburi dava arkadaşlığı bulunmaktadır. Tahliye taahhüdünün de birlikte verilmesi gerekir. Kiracılardan birisinin kiralananı fark etmiş olması sözleşme hükümlerini etkilemez*." HGK, 17.11.1999, 6–965/975 (Kazancı İçtihat-Bilişim Bilgi Bankası). Yargıtay'ın bu konudaki benzer bir kararında da "*birden fazla kiracı arasında zorunlu dava arkadaşlığı bulunduğundan tahliye taahhüdünün geçerliliği için bu taahhüdü tüm kiracıların vermesi..*" gerektiği sonucuna varmıştır. Söz konusu karar için bkz. 6. HD, 19.10.1982, 9004/9099 (YKD 1983, S. 3, s. 359–360).

bölünemez borçluluk olarak belirtilmiştir. Bu sebeple yukarıda, *sadece* söz konusu iki hâlin mecburî takip arkadaşlığına neden olup olmadığı üzerinde durulmuştur.

(4) Elbirliği borçluluğuna ilişkin, yukarıda yapmış olduğumuz açıklamalar doğrultusunda, doktrin ve Yargıtay, takibin konusunun para olması hâlinde borçluların ihtiyarî takip arkadaşı, para dışında bir şey olması hâlinde ise mecburî takip arkadaşı olacağını kabul etmektedir. Bu şekilde bir ayrım yapılması, maddî hukuk kuralarıyla çelişmektedir. Elbirliği ortaklığına ilişkin hükümlerde, kural olarak, ortakların ortaklık borçlarından müteselsilen sorumlu olacağı düzenlenmiştir. Bu sebeple takibin borçlu tarafında, elbirliği ortaklıklarından birinin bulunması durumunda, kural olarak, *ihtiyarî takip arkadaşlığı* meydana gelecektir. Ancak borcun niteliği gereğince, ortakların tamamı tarafından yerine getirilmesi gerekiyor ise alacaklı, ortakların tamamından talepte bulunmalıdır. Bu durumda, borçlu tarafta mecburî takip arkadaşlığı söz konusudur.

(5) Elbirliği ortaklığının malvarlığına ilişkin bir malın aynından doğan bir uyuşmazlık söz konusu ise davanın ortakların tümü aleyhine açılması gerekir. Burada ortaklar mecburî dava arkadaşıdır. Söz konusu dava neticesinde davacının lehine bir hüküm verilince de davacı, söz konusu malın teslimi için tüm ortaklar hakkında ilâmlı icra yoluna başvurmalıdır. Zira bu durumda, ortaklar mecburî takip arkadaşıdır.

(6) Bölünemez borçlulukta da doktrin ve Yargıtay, borçlu tarafta mecburî takip arkadaşlığı olduğunu kabul etmektedir. Birden çok borçlunun bölünemez bir edimi borçlanması hâlinde, alacaklının borçlulardan birine başvurup edimin ifasını talep edebileceğine ilişkin hükme aykırılık teşkil etmektedir. Bu durumda da kural olarak, borçlular arasında mecburî takip arkadaşlığı değil, ihtiyarî takip arkadaşlığı olduğu kabul edilmelidir.

(7) Birden çok borçlunun borcun mahiyeti gereğince borcu birlikte ifa etmesinin zorunlu olması durumunda, borçlu tarafta mecburî takip arkadaşlığı meydana gelecektir. Bu sebeple bölünemez borçlulukta, borçlu tarafta mecburî takip arkadaşlığının meydana gelip gelmeyeceğini

tespit ederken esas alınması gereken, bölünemez bir borcun olması değil; edimin mahiyeti gereğince, borcun borçlular tarafından birlikte ifa edilmesinin zorunlu olup olmadığıdır.

§ 6. İHTİYARÎ TAKİP ARKADAŞLIĞI

I. ALACAKLI TARAFTA

A. Müteselsil Alacaklılığa İlişkin Değerlendirme

Müteselsil alacaklılığın bulunduğu durumlarda, alacaklılar arasında *ihtiyarî takip arkadaşlığı* mevcuttur[297]. Zira bu durumda, aralarında müteselsil alacaklılık bulunan alacaklılar, aynı borçluya karşı birlikte takip yapabilecekleri gibi, ayrı ayrı da takibe girişebilirler[298]. Örneğin, müteselsil alacaklı sıfatına sahip olan müşterek hesap sahipleri hesaplarında bulunan parayı, bankadan çeşitli sebeplerle tahsil edememeleri hâlinde, bu parayı icra takibi yoluyla tahsil edebilirler. Bu durumda, her bir alacaklı alacağını bankadan tek başına talep edebileceği gibi, birlikte de talep edebilirler. Hesap sahiplerinin alacaklı tarafta birlikte yer almaları hâlinde, takibin alacaklı tarafında ihtiyarî takip arkadaşlığı meydana gelecektir.

Uygulamada, ayrı ayrı takip yapma imkânı olan müteselsil alacaklılar, birlikte takip yapmayı çok tercih etmemektedir. Alacaklıların birlikte takip yapmayı tercih etmemelerinin sebebi, alacaklılardan birinin alacağını icra takibiyle talep ettiğinde borçlunun artık sadece o borçluya karşı ifada bulunmasına ilişkin kuraldır (*yeni* TBK m. 169/3; BK. m. 148/3). Ama teorik olarak, maddî hukuk kuralları gereğince, müteselsil alacaklılığın bulunduğu durumlarda, alacaklıların birlikte takip yapmaları ve alacaklı tarafta ihtiyarî takip arkadaşlığını oluşturmaları mümkündür.

Dava sonunda, mahkeme verdiği hükümde davacıların müteselsilen alacaklı olduğuna karar vermiş ise müteselsil alacaklılardan her biri ilâmlı icra yoluna başvurabilecekleri, söz konusu ilâma dayanarak birlikte de takip başlatabilirler[299].

---

[297] ***Üstündağ,*** s. 70; ***Kuru / Arslan / Yılmaz,*** Usûl, s. 588; ***Pekcanıtez / Atalay / Sungurtekin-Özkan / Özekes,*** s. 143; ***Muşul,*** s. 172; ***Gören-Ülkü,*** s. 44; ***Türkel,*** s. 109–110;. *Amonn / Gasser,* müteselsil alacaklılık hâlinde birden çok alacaklının takip yapacağını belirtmiştir (***Amonn / Gasser,*** § 16, kn. 8).

[298] ***Üstündağ,*** s. 70; ***Kuru,*** El Kitabı, s. 147; ***Kuru / Arslan / Yılmaz,*** Usûl, s. 588; ***Pekcanıtez / Atalay / Sungurtekin-Özkan / Özekes,*** s. 143; ***Muşul,*** s. 172; ***Gören-Ülkü,*** s. 44; ***Karslı,*** s. 38–39.

[299] ***Postacıoğlu,*** s. 546; ***Üstündağ,*** s. 360.

İcra hukukunda, müteselsil alacaklıların ihtiyarî takip arkadaşı olacakları yönündeki kabul, maddî hukuktaki müteselsil alacaklılık bakımından, alacaklılardan birinin borçludan ifayı isteyebileceği (*yeni* TBK m. 169/1; BK m. 148/1) ve borçlunun da alacaklılardan birine borcu ifa ettiğinde borçtan kurtulacağına (*yeni* TBK m. 169/2; BK m.148/2) ilişkin kurallara da uygundur.

Sonuç olarak, İcra ve İflâs Kanunu'nda herhangi bir hüküm yer almasa da maddî hukuk kuralları gereğince, müteselsil alacaklılığın bulunduğu hâllerde, takibin alacaklı tarafında ihtiyarî takip arkadaşlığı meydana gelebilecek, birden fazla müteselsil alacaklı alacağı birlikte talep edebilecektir.

B. Kısmî Alacaklılığa İlişkin Değerlendirme

Kısmî alacaklılığa ilişkin üzerinde durulması gereken husus, her biri sadece kendi payını talep etme hakkına sahip olan alacaklıların, borçlu aleyhine birlikte dava açıp takip yapmalarının mümkün olup olmamasıdır[300].

Kısmî alacaklılığın bulunduğu durumlarda, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 59. maddesinin (b) bendinde yer alan "*Ortak bir işlemle hepsinin yararına bir hak doğmuş olması…*" şeklindeki kural gereğince, maddî hukuk kuralları alacaklılara birlikte hareket edebilme imkânı tanımasa da, alacaklılar birlikte dava açabilmektedir.

Görüldüğü gibi, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda 59. maddenin birinci fıkrasının (b) bendi gereğince, kısmî alacaklılık hâlinde, davacı tarafta ihtiyarî takip arkadaşlığı oluşmaktadır. Ancak İcra ve İflâs Kanunu'nda Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun aksine, ihtiyarî takip arkadaşlığına ilişkin bir kural yer almamaktadır. Bu sebeple kısmî alacaklılığın icra hukukunda, ihtiyarî takip arkadaşlığını meydana getirip getirmediğini tespit edebilmek için, maddî hukuktaki kısmî alacaklılıkta alacaklıların durumuna bakılmalıdır.

Kısmî alacaklılıkta, alacaklılardan her biri, kendi payına düşen payı bağımsız olarak talep edebilir. Kısmî alacaklılık aynı hukukî sebebe dayanır; ancak kısmî alacaklılıkta her bir alacak birbirinden varlık ve ifa noktasında bağımsızdır. Maddî hukuktaki bu durumun icra hukukuna yansıması ise alacaklıların kendi paylarına ilişkin ayrı ayrı takip yapmalarının gerektiğidir. Alacaklıların birlikte takip

[300] Kısmî alacaklılığa ilişkin açıklamalar için bkz. yuk. § 2, II, B, 5.

yapabileceği kabul edildiğinde, kısmî alacaklılıkta, alacaklar birbirinden bağımsız olduğundan, borçlu her bir alacaklıya karşı farklı sebeplerden dolayı aleyhine başlatılan takibe karşı koyabilecektir. Bunun sonucunda da alacaklıların her biri, birinden bağımsız olarak, takibe devam etmek için söz konusu itirazları hükümden düşürmeye çalışacaktır. Görüldüğü gibi, icra hukukunda kısmî alacaklılıkta, alacaklıların birlikte takip yapmasının hukukî bir temeli olmadığı gibi, takibin alacaklılar tarafından birlikte yürütülmesi de mümkün olmadığından herhangi bir faydası da bulunmamaktadır.

Doktrinde, medenî usûl hukukundaki ihtiyarî dava arkadaşlığının bulunduğu her durumda, icra hukukunda da takip arkadaşlığının söz konusu olmadığı, zira bunun takip ekonomisine de uygun düşmediği dile getirilmektedir[301]. Doktrinde bu şekilde belirtilmekle birlikte, kısmî alacaklılığın bulunduğu bazı durumlarda, alacaklıların birlikte takip yapması kabul edilmektedir:

Sungurtekin, bir gayrimenkulün birden çok kimse tarafından kiraya verildiği durumlarda, kira alacağı için kiraya verenlerden her birinin kendi payı oranında takipte bulunabileceği gibi, hepsinin birlikte tek bir takip yapmasının da mümkün olduğunu belirtmiştir. Böylece yazar, kısmî alacaklılığın bulunduğu bu durumda, kiraya verenlerin takibin alacaklı tarafında, ihtiyarî takip arkadaşlığını meydana getireceğini kabul etmektedir[302].

Uyar da bir kira sözleşmesinde birden çok kiralayanın bulunması hâlinde, kiralayanlar arasında, kira alacağı bakımından "*ihtiyari takip arkadaşlığı*" bulunduğunu ve Yargıtay'ın da bu konuda aynı görüşte olduğunu belirtmektedir[303]. Yazar, Yargıtay'ın bazı kararlarını örnek olarak göstermektedir. Bu kararlardan bir tanesi de Yargıtay 6. Hukuk Dairesi' nin 27.11.2006 tarihli bir kararıdır[304]. Söz konusu karar şöyledir:

---

301 ***Pekcanıtez / Atalay / Sungurtekin-Özkan / Özekes,*** s. 143. İhtiyarî dava arkadaşlığının olduğu her hâlde, ihtiyarî takip arkadaşlığının meydana gelmeyeceğine ilişkin bkz. ***Üstündağ,*** s. 70; ***Kuru,*** C. I, s. 165; ***Kuru,*** El Kitabı, s. 146. Ayrıca *Gören-Ülkü* de İcra ve İflâs Kanunu'nda birden fazla alacaklının aynı sebepten doğmuş olsa dahi, bağımsız alacaklarından ötürü aynı borçluya karşı tek bir takip talebiyle takip yapabilme imkânını düzenlenmediğini, maddî hukukta da buna dair bir nedenin bulunmadığını belirtmektedir (***Gören-Ülkü,*** s. 44).

302 ***Sungurtekin,*** s. 30–31.

303 ***Uyar,*** s. 17547.

304 6. HD, 27.11.2006, 9234/ 11898 (***Oskay / Koçak / Deynekli / Doğan,*** C. IV, s. 5592–5593; ***Uyar,*** C. XI, s. 17547). Yargıtay'ın bu konuya ilişkin benzer kararları için bkz. 6. HD, 19.9.2006,

"*Kiralayanların birden fazla olması hâlinde aralarında zorunlu dava arkadaşlığı olduğundan, takibi birlikte yapmaları ve davayı da birlikte açmaları gerekir. Ancak davacının kendi payına düşen oranda kira alacağını istemesinde yasal bir engel bulunmamaktadır. Bu durumda davacının, kendi payına düşen kira alacağı yönünden tek başına takip hakkı bulunmakta…Kiralayanlardan bir tanesi tek başına…hissesine düşen miktar için kira parası yönünden takipte bulunabilir*"

Hukuk Dairesi, kararında kiraya verenlerden birinin kendi alacağı bakımından tek başına takip yapacağını belirtmektedir. Yargıtay söz konusu kararında ve buna benzer diğer kararlarında, bir kira sözleşmesinde birden çok kiraya verenin bulunması hâlinde, kiraya verenlerin kira alacakları için borçlu aleyhine alacaklı tarafta, birlikte yer alabileceklerini, yani kiraya verenlerin "*ihtiyarî takip arkadaşı*" olacaklarını açıkça dile getirmemiştir. Ancak Yargıtay'ın söz konusu kararlarda kullanmış olduğu ifadeler, kiraya verenlerin dilerler ise birlikte takip yapmalarını da kabul ettiği anlaşılmaktadır.

Doktrindeki, birden çok kiraya veren bulunması hâlinde, kiraya verenler arasında ihtiyarî takip arkadaşlığının mevcut olduğu, kiraya verenlerin dilerlerse birlikte icra takibi yapacaklarına ilişkin açıklamalar da maddî hukuktaki kısmî alacaklılığa ilişkin kurallarla çelişmektedir. Zira kira alacağı bölünebilen nitelikte bir edimdir ve alacaklılar arasında kanundan ya da sözleşmeden doğan bir teselsül ilişkisi yok ise kira sözleşmesinde alacaklı gözüken kişiler, kısmî alacaklılardır. Bu durumda, alacaklı-kiraya verenler, sadece kendi paylarına düşecek kira bedelini kiracıdan talep edebilirler. Kiraya verenlerin bir araya gelerek, kiracı aleyhine takip başlatması mümkün değildir.

Kısmî alacağın konusu para ise alacaklılar ilâmsız icra yoluna başvurabilir ve bu durumda da her biri ayrı ayrı icra takibinde bulunmalıdır. Bunun haricinde, alacak paradan başka bir şey ise alacaklılar önce dava açmalı ardından da ilâmlı icra yoluna başvurmalıdır. Alacaklılar, medenî usûl hukuku bakımından ihtiyarî dava arkadaşı olacaklardır. Mahkeme, yargılama neticesinde alacaklı oldukları kanaatine varırsa hükümde hepsinin alacaklı oldukları miktarı gösterecektir. Borçlu, mahkeme

---

6584/8792 (***Uyar,*** C. XI, s. 17547–17548); 12. HD, 10.10.2003 15752/ 19712 (***Uyar,*** C. XI, s. 17548–17549); 12. HD, 11.6.2002, 1152/ 12431 (Kazancı İçtihat-Bilişim Bilgi Bankası).

hükmüne rağmen borcunu ödemezse, alacaklılar da ayrı ayrı olmak üzere, ilâmlı icra yoluna başvurarak alacaklarını tahsil yoluna gideceklerdir.

Sonuç olarak, kısmî alacaklılıkta, birden çok alacaklı borçluya karşı tek bir borcun parçalarını oluşturan birden çok bağımsız alacağa sahiptir. Her biri alacaklarına ilişkin taleplerini ayrı ayrı ileri sürmeli, icra takibinde de her bir alacaklı ayrı ayrı takip talebi doldurmalı ve sadece kendi payına ilişkin alacağını takip konusu yapmalıdır.

Alacaklıların aynı takip dosyasında, hep birlikte takip yapmaları, durumunda icra dairesi alacaklıların talebine uygun olarak ödeme emrini düzenleyecektir. Zira bu durum, icra memurunun kendiliğinden dikkate alabileceği bir husus değildir, esasa ilişkindir. Ancak borçlu, genel haciz yoluyla takipte, bu şekilde birden çok alacaklının yapmış olduğu bir takibe itiraz edebilir[305].

C. Ara Sonuç: *Alacaklı Tarafta İhtiyarî Takip Arkadaşlığı, Kural Olarak, Sadece Bölünemez Alacaklılık ve Müteselsil Alacaklılık Hâllerinden Kaynaklanır*

Takibin alacaklı tarafında meydana gelen ihtiyarî takip arkadaşlığı hâlleri bakımından, vardığımız sonuçlar şöyledir:

(1) İhtiyarî takip arkadaşlığının hangi hâllerde meydana geleceğine ilişkin İcra ve İflâs Kanunu'nda herhangi bir hüküm yer almadığından, maddî hukuk kuralları esas alınmalıdır.

(2) Maddî hukuk kuralları uyarınca da birlikte alacaklılık türlerinden *bölünemez alacaklılık* ve *müteselsil alacaklılık* hâllerinde, kural olarak, alacaklılar ihtiyarî takip arkadaşıdır.

(3) Bir diğer birlikte alacaklılık hâli olan kısmî alacaklılıkta ise maddî hukuk uyarınca alacaklıların her biri sadece kendi payına düşen alacağını talep edebileceğinden, birden çok kısmî alacaklının birlikte borçlu aleyhine takip yapması mümkün değildir. Bu durumda, her bir alacaklı borçlu aleyhine kendi payına düşen kısım için ayrı ayrı takip yapmalıdır.

---

[305] *Berkin* de aynı borcun birden fazla alacaklısının borçlularını kendi istekleriyle birlikte takip etmelerine bir manî olmadığını, borçlunun müşterek takibe itiraz etmez ise icra dairesinin alacaklıların talebine dayanarak takibe devam edebileceğini belirtmiştir (***Berkin,*** İcra Hukuku Rehberi, s. 186).

II. BORÇLU TARAFTA

A. Müteselsil Borçluluğa İlişkin Değerlendirme

Müteselsil borçluluğun olduğu hâllerde, alacaklının birden fazla borçluların birine ya da tümüne, borcun tamamı veya bir kısmı için talepte bulunması mümkündür (*yeni* TBK m. 163; BK m. 142/1). Zira müteselsil borçluların her birinin, borç sona erinceye kadar sorumlulukları devam etmektedir (*yeni* TBK m. 163/2; TBK m. 142/2). Bu hâlde, alacaklı, borçlulardan istediğine başvurabilir; bu konuda bir seçim hakkı vardır. Başka bir deyişle alacaklının alacağını talep ederken müteselsil borçluların tümüne başvurma zorunluluğu bulunmamaktadır.

Maddî hukuktaki bu durumun icra hukukuna yansıması ise alacaklının alacağını icra dairesi aracılığıyla talep ederken müteselsil borçlulardan birini yahut tümünü takip talebinde borçlu olarak göstermesinin mümkün olmasıdır. Bu durumda, alacaklı birden çok müteselsil borçlu aleyhine icra takibine başlarsa, takibinin borçluları bakımından ihtiyarî takip arkadaşlığı söz konusu olacaktır[306]. Yargıtay kararlarında, müteselsil borçlular için ihtiyarî takip arkadaşlığı terimini kullanmasa da takibin borçlu tarafında birden fazla kimsenin bulunduğuna dair pek çok kararı vardır[307].

Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na göre, dava konusunun devredilmesi hâlinde, davacı devreden tarafla olan davasından vazgeçerek davayı devralana karşı devam edebilir. Bu takdirde davacı davayı kazanırsa devreden ile devralan yargılama giderlerinden müteselsilen sorumlu olur (HMK m. 125/1-a). Yargılama giderlerinin ödenmemesi hâlinde ise davacı, devreden ile devralan aleyhine ayrı ayrı takip yapabileceği gibi, ikisi hakkında tek bir takip de yapabilir.

---

306 ***Atalay,*** s. 52; ***Karslı,*** s. 59; ***Kuru,*** C. I, s. 166; ***Kuru,*** El Kitabı, s. 147; ***Kuru / Arslan / Yılmaz,*** s. 105; ***Pekcanıtez / Atalay / Sungurtekin-Özkan / Özekes,*** s. 143; ***Üstündağ,*** s. 70.

307 Örneğin, "*Alacaklı tarafından borçlular hakkında kambiyo senetlerine özgü haciz yolu ile icra takibi başlatılmıştır.*" 12. HD, 31.5.2010, 1827/13264 (Kazancı İçtihat-Bilişim Bankası); "*İcra müdürlüğünden başka bir icra müdürlüğüne yazılan talimat ile borçluların adresinde haciz yapılması istenmiştir. Haczin uygulanması sırasında adreste bulunan yetkili tarafından borçlu şirketler hakkında iflasın ertelenmesine karar verildiğini iddia etmesi ve erteleme kararını sunması üzerine, icra müdürlüğünce işlem yapılmadan geri dönüldüğü görülmektedir.*" 12. HD, 18.3.2010, 5244/6279 (Kazancı İçtihat-Bilişim Bilgi Bankası); "*Alacaklı vekili tarafından borçlular aleyhine çeklere dayalı olarak icra takibine geçilmiş ve örnek 10 numaralı ödeme emri şikâyetçi borçluya 30.05.2007 tarihinde tebliğ edilmiştir.*" 12. HD, 16.2.2010, 1362/3277 (Kazancı İçtihat-Bilişim Bilgi Bankası).

Eşler, evlilik birliğini temsili nedeniyle doğan borçlardan dolayı müteselsilen sorumludur (TMK m. 188, 189). Bu durumda alacaklı, evlilik birliğini temsil eden eşin yanında diğer eşe de takip yapabilir. Burada eşlerin icra hukukundaki durumu, ihtiyarî takip arkadaşlığıdır[308].

İlâmlı icra yoluyla takiplerde, ilâmda birden çok borçlunun bulunması bu borçluların müteselsil olarak sorumlu oldukları anlamına gelmez. Borcun tamamı için tüm davalılar hakkında takip yapılması için, takibin dayanağı olan ilâmda davalıların müteselsilen sorumlu olduklarının belirtilmesi gerekir. Yargıtay da verdiği kararlarında, takip dayanağı ilâmda birden fazla davalı borçlu mevcut olup, hüküm fıkrasında bu borçluların müteselsilen sorumlu olduklarına dair bir kayıt yok ise bu durumda her borçlu hissesine düşen borç oranında sorumlu bulunur ve alacaklının borcun tamamı üzerinden takip açması ve ödeme emri göndermesi Kanun'a uygun olmadığı sonucuna varmaktadır[309].

B. Kısmî Borçluluğa İlişkin Değerlendirme

Kısmî borçluluk, birden fazla borçlunun bölünebilen bir edimi taahhüt etmesi ve borçlular arasında taraf iradeleriyle ya da kanundan kaynaklanan bir müteselsilliğin bulunmaması, yani birden çok borçlunun borcun tamamından değil, sadece kendi kısmından sorumlu olduğu bir birlikte borçluluk hâlidir. İhtiyarî takip arkadaşlığının maddî hukuk temellerini belirtirken kısmî borçluluğa ilişkin açıklamalarda bulunduğumuzdan burada, tekrardan bu konuya ilişkin açıklamada bulunmuyoruz. Daha önce yapmış olduğumuz açıklamalara atıf yapmakla yetiniyoruz[310].

---

308 *Atalay,* Türk Medenî Kanun'daki söz konusu düzenlemeyle alacaklıların hukukî durumunun eskiye oranla oldukça güçlendiğini ifade etmektedir (***Atalay,*** s. 52).

309 Örneğin, "*İcra takibi dayanağı ilâmda tazminatın davalılardan tahsiline karar verilmiş, müteselsil sorumluluk hususunda bir açıklamaya yer verilmemiştir. ...hükümde teselsüle ilişkin bir açıklama bulunmadığı takdirde davalıların eşit oranda sorumlu olduğunun kabulü gerekir.*" 12. HD, 3.7.2001, 11515/12072 (Yargı Dünyası, Ekim 2001, S. 70, s. 54–55); "*Takip dayanağı ilâmda birden fazla davalı borçlu mevcut olup, hüküm fıkrasında müteselsilen sorumlu olduklarına dair açıklık mevcut değildir. Buna rağmen ve her borçlu hissesine düşen borç oranında sorumlu bulunduğu halde, alacaklının borcun tamamı üzerinden takip açması ve ödeme emri göndermesi yasaya uygun değildir.*" 12. HD, 14.5.1990, 13082/5571 (Kazancı İçtihat-Bilişim Bilgi Bankası).

310 Bu konuya ilişkin açıklamalarımız için bkz. yuk. § 2, II, C, 5.

Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 57. maddesinin (b) bendinde, birden çok kimsenin "*ortak bir işlemle…yükümlülük altına girmeleri*" hâlinde, ihtiyarî dava arkadaşı olacakları yönünde bir kural yer almaktadır. Söz konusu hüküm gereğince, medenî usûl hukukunda, kısmî borçluluk hâlinde de birden çok borçlu aleyhine dava açması mümkündür.

İcra ve İflâs Kanunu'nda ise buna ilişkin herhangi bir kural yer almamaktadır. Birden çok borçlunun sadece borcun bir kısmından sorumlu olması hâlinde, icra hukukunda bu borçlular aleyhine birlikte takip yapılıp yapılamayacağının tespit edilmesi gerekir. Başka bir deyişle, maddî hukuktaki kısmî borçluluk hâlinin, icra hukukunda takibin borçlu tarafında, ihtiyari takip arkadaşlığını meydana getirip getirmediği değerlendirilmelidir.

Sungurtekin, kiraya verenin bir kira sözleşmesinde birden çok kiracının bulunması hâlinde, kiracılardan her biri hakkında sorumlu olduğu kira borcu için genel haciz yoluyla takipte bulunabileceği gibi, kiracıların tümünü birlikte de takipte edebileceğini belirtmektedir. Yazara göre, kiracılar kira borcundan müteselsilen sorumlu olmadıkları hâllerde dahi, takibin borçlu tarafında ihtiyarî takip arkadaşı olabileceklerdir[311].

Kira sözleşmesinde kiracıların kira borcundan dolayı, müteselsil olarak sorumlu olacakları kararlaştırılmamışsa, kiracılar arasında kısmî borçluluk söz konusu olacaktır. Maddî hukuk kurallarına göre, kısmî borçlulukta, alacaklı ile borçlular arasında birden çok borç ilişkisi vardır ve borçluların her biri borcun sadece kendisini ilgilendiren kısmından sorumludur. Alacaklı da borcun ifasını talep ederken her bir borçluya karşı sadece kendi ediminin ifasını talep edebilir. Borçluların borçtan bu şekilde sorumlu olmalarının, icra hukukundaki görünümü ise birden çok borçlunun tek bir takip dosyasında borçlu olarak yer almayacak olmasıdır. Kanaatimizce, kısmî borçlulukta borçlular, teknik anlamda takip arkadaşı olmazlar. Dolayısıyla, kira borcundan müteselsilen sorumlu olmayan kiracılar, aynı takipte ihtiyarî takip arkadaşı olarak yer alamamalıdır.

Kısmî borçluluğun bulunduğu durumlarda, alacaklı, borçluların hepsinin borçlu oldukları miktarı ayrı ayrı göstermek suretiyle, ayrı ayrı takip talepleriyle icra dairesine başvurmalıdır. Bu takip taleplerini alan icra memuru, söz konusu taleplere

---

311 ***Sungurtekin,*** s. 31–32.

uygun olarak, borçlular takip konusu borcun sadece sorumlu oldukları miktarları gösteren ödeme emirlerini ayrı ayrı göndermelidir ve borçlular hakkında ayrı takip dosyaları açılmalıdır. Böylelikle, birbirlerinin borçlarından sorumlu olmayan borçlular aynı takip dosyasında sanki tüm borçtan sorumlularmış gibi yer almayacaklardır. Bu şekildeki bir kabul, maddî hukuk kurallarıyla uyumludur. Zira maddî hukuk kuralları da alacaklıya birden çok borçluya borcun tamamı için başvurmasına ilişkin bir hak tanımamaktadır.

Yargıtay, kısmî borçluluğun bulunduğu durumlarda, özellikle kira alacağı bakımından, kiradan müteselsilen sorumlu olmayan kiracılardan biri hakkında takip yapılabileceği yönünde kararlar vermektedir; ancak Yargıtay'ın kiraya verenin bu durumda her bir kiracı hakkında ayrı takip yapması gerektiği yönünde bir kararına rastlanılmamıştır[312].

Uygulamada, birden çok borçlu aleyhine aynı icra takibi yapıldığında, İcra ve İflâs Kanunu'na göre düzenlenmesi gereken takip talebinde (İİK m. 58, diğer maddeler), borçlu hanesine tüm borçluların adı yazılmakta ve alacak tutarına da tüm borçluların sorumlu oldukları kısımların toplamı yazılmaktadır. Bu durumda, gerçekte borcun bir kısmından sorumlu olan borçlular, takip talebinde borcun tamamından sorumlu gibi gözükmektedirler.

Borçlulara gönderilen ödeme emirlerinde, sorumlu oldukları miktarlar ayrı ayrı gösterildiği hâlde, birden çok borçlu tek bir takip dosyasında takip ediliyor ise bu durumda da pek çok sorun ortaya çıkacaktır. Örneğin, borçlulardan biri sorumlu olduğu miktarı ödediği hâlde, diğeri takip konusu borcu yerine getirene kadar takip dosyası derdest kalacaktır. *Üstündağ*'ın da birden çok borçlu hakkında takip yapılmasının sakıncalarından söz ederken belirttiği üzere, birden çok şahıs borçlu olarak takip edilir ise haczin uygulanmasında da birtakım sorunlar ortaya çıkacaktır. Zira icra müdürü, her bir borçlunun sorumlu olduğu miktarı hesaplayıp ona göre cebri icraya girişmek zorunda kalacaktır. Toplam borç miktarından her bir borçlunun hangi oranda sorumlu olduğuna dair ödeme emrinde bir kayıt bulunmadığı durumlarda, icra memurunun maddî hukuk kurallarına göre borçluların sorumlu

---

[312] Yargıtay'ın bu yöndeki kararlarına örnek olarak bkz. 12. HD, 1.10.1985. 1788/7616 (***Uyar,*** C. XI, s. 17613–17614); 12. HD, 23.5.1985 15277/5067 (***Uyar,*** C. XI, s. 17614).

oldukları miktarları hesaplaması mümkün değildir, kaldı ki icra memurunun bunu yapabilme yetkisi de yoktur[313].

Az önce de belirttiğimiz gibi, para borçları bakımından tek bir takip talebiyle de ancak borçluların sorumlu oldukları miktarlar ayrı gösterilerek icra dairesine başvurulabilir. Bu durumda, icra memuru her bir borçlu hakkında, ayrı bir takip dosyası açmalı ve borçlulara ayrı ayrı ödeme emirleri göndermelidir. Örneğin, bir kira sözleşmesinde iki kiracı varsa ve kira sözleşmesinde kiracıların aylık 500 Türk lirası olan kira borcundan müteselsilen sorumlu olacaklarını kararlaştırılmamışsa, kural olarak, kiracılar kira borcundan dolayı sadece kendi paylarına düşen miktardan dolayı sorumludur. Sözleşmede kiracıların sorumlu oldukları miktar açıkça belirtilmemiş ise kiracılar kira borcundan dolayı eşit miktarda sorumludur. Bu durumda, kiracıların iki aylık kira borcunu yerine getirmemeleri hâlinde, alacaklı (kiraya veren) kiracıları borçlu hanesinde kiracıların sorumlu oldukları miktarları -*somut olayda her bir kiracının asıl borcu 250 Türk Lirası*- göstererek ayrı takip talepleriyle takip edebilir. İcra memuru ise bu takip talepleri aldığında kiracılara taleplere uygun olarak ayrı ayrı ödeme emri göndermelidir[314].

İlâmlı icrada bakımından da şayet ilâmda birden çok davalının dava konusu hakkında müteselsilen sorumlu olduklarına dair bir açıklama bulunmuyor ise dava konusundan borçluların eşit oranda sorumlu oldukları kabul edilir[315]; ancak borçlular hakkında sorumlu oldukları miktarlar bakımından ayrı ayrı takipler yapılmalıdır. Aynı şekilde, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na göre bir davada aleyhine hüküm verilenler birden fazla ise mahkeme bu kimselerin yargılama giderlerinden müteselsilen sorumlu olacaklarına hükmedebileceği gibi, sorumlu oldukları

---

313 ***Üstündağ,*** s. 71.

314 *Uyar,* kira sözleşmesinde kira borcundan kiracıların müteselsil olarak sorumlu olacakları hakkında bir kayıt bulunmuyorsa, kiracıların her biri eşit şekilde paylarına düşen kira parasından sorumlu olacaklarından, her kiracı hakkında, sorumlu olacağı kira parası için takipte bulunabileceğini belirtmektedir (***Uyar,*** Tahliye, s. 59; ***Uyar,*** C. XI, s. 17526).

315 Yargıtay'ın yerleşik içtihatlarına göre de hükümde teselsüle ilişkin bir açıklama bulunmuyor ise borçluların eşit oranda sorumlu oldukları kabul edilir. Örneğin, "*İcra takibi dayanağı ilâmda tazminatın davalılardan tahsiline karar verilmiş, müteselsil sorumluluk hususunda bir açıklamaya yer verilmemiştir. ...hükümde teselsüle ilişkin bir açıklama bulunmadığı takdirde davalıların eşit oranda sorumlu olduğunun kabulü gerekir.*" 12. HD, 3.7.2001, 11515/12072 (Yargı Dünyası, Ekim 2001, S. 70, s. 54-55); "*Takip dayanağı ilâmda birden fazla davalı borçlu mevcut olup, hüküm fıkrasında müteselsilen sorumlu olduklarına dair açıklık mevcut değildir. Buna rağmen ve her borçlu hissesine düşen borç oranında sorumlu bulunduğu halde, alacaklının borcun tamamı üzerinden takip açması ve ödeme emri göndermesi yasaya uygun değildir.*" 12. HD, 14.5.1990, 13082/5571 (Kazancı İçtihat-Bilişim Bilgi Bankası).

miktarları hükümde göstererek yargılama giderlerini bu kimseler arasında paylaştırabilir (HMK m. 326). Şayet mahkeme, yargılama giderlerini aleyhine hüküm verilenler arasında paylaştırırsa bu kimseler yargılama giderlerinden sadece hükümde kendileri aleyhine belirtilen miktar kadar sorumlu olacaklarıdır. Bu durumda da alacaklının yargılama giderlerinden dolayı takip yapması hâlinde, bu kimseler aynı takip dosyasının borçlusu olamaz. Tek bir takip talebiyle, hükümde belirtilen sorumlu oldukları miktarlar gösterilerek borçlu hanesinde yer alabilirler. Ancak, icra memuru hepsine ayrı ödeme emri göndermeli ve borçlular ayrı takip dosyalarıyla takip edilmelidir.

Borçlular kısmî borçlu olmalarına rağmen, takip konusu borçtan müteselsilen sorumlularmış gibi, tek bir takip dosyası genel haciz yoluyla ilâmsız icra takibinde, bu şekilde bir ödeme emri gönderilen borçluların borca ilişkin kısmî itirazda (İİK m. 62/4) bulunmaları gerekecektir. Aksi hâlde, takip kesinleşecek ve borcun tamamını ödemek zorunda kalacaklardır. İtiraz edilememesi sonucunda takibin kesinleşmesi durumunda ise borçlunun borcun kendisine düşen kısmını ödemesi de aleyhine başlatılan icra takibini sonlandırmaya yetmeyecektir.

C. Ara Sonuç: *Borçlu Tarafta İhtiyarî Takip Arkadaşlığı, Kural Olarak, Elbirliği Hâlinde Borçluluk, Bölünemez Borçluluk ve Müteselsil Borçluluk Hâllerinden Kaynaklanır*

Takibin borçlu tarafında meydana gelen ihtiyarî takip arkadaşlığı bakımından vardığımız sonuçlar şöyledir:

(1) İcra ve İflâs Kanunu'nda takibin borçlu tarafında hangi hâllerde ihtiyarî takip arkadaşlığının meydana geleceğine ilişkin olarak herhangi bir düzenleme olmadığından ihtiyarî takip arkadaşlığı hâlleri tespit edilirken maddî hukuk kuralları –*birlikte borçluluk hâlleri*- esas alınmalıdır.

(2) Maddî hukuk uyarınca da, kural olarak, borç ilişkisinde birden çok borçlunun bulunduğu birlikte borçluluk türlerinden, elbirliği hâlinde borçluluk, bölünemez borçluluk ve müteselsil borçluluk, icra hukukunda takibin borçlu tarafında ihtiyarî takip arkadaşlığının meydana gelmesine sebep olmaktadır.

(3) Kısmî borçlulukta ise her bir borçlu sadece kendi payından sorumlu olduğundan, alacaklının borçlulara ayrı ayrı icra takibi yapması gerekmektedir. Alacaklının birden çok kısmî borçlu hakkında, aynı icra takibiyle borcunu talep etmesi mümkün değildir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
TAKİP ARKADAŞLIĞININ HÜKÜM VE SONUÇLARI

§ 7. MECBURÎ TAKİP ARKADAŞLIĞININ HÜKÜM VE SONUÇLARI

I. ALACAKLI TARAFTA

A. Takibin Başlangıcında

İcra hukukunda tüm icra takipleri, alacaklının bir takip talebiyle başlar[316]. İcra ve İflâs Kanunu'nda, genel haciz yoluyla ilâmsız icra takibindeki takip talebi, 58. maddede düzenlenmiştir. Kural olarak, ilâmlı icra yolu ve diğer ilâmsız takip türleri bakımından da -Kanun'daki atıf maddeleri (İİK m. 145, 148, 167/2) uyarınca- takip talebine ilişkin 58. madde, kıyasen diğer takip türlerine de uygulanır. Ancak takibin türüne göre, takip talebine her takibin özelliğinin gerektirdiği hususlar yazılır.

Genel haciz yoluyla takipte, takip talebinde nelerin yer alması gerektiği, İcra ve İflâs Kanunu'nda, 58. maddenin ikinci fıkrasında beş bent hâlinde tek tek gösterilmiştir. Bu maddenin birinci bendinde, alacaklılara ilişkin birtakım bilgilerin takip talebinde yer alması gerektiği belirtilmektedir (İİK m. 58/2–1).

Alacaklılar arasında mecburî takip arkadaşlığının olduğu durumlarda, takip arkadaşlarının maddî hukuktan kaynaklanan sebeplerle (*elbirliği mülkiyetinin hükümlerine ilişkin* TMK m. 702/2), kural olarak, birlikte hareket etmeleri gerekmektedir. Birlikte hareket etme zorunluluğunun icra hukukundaki sonucu ise takibin başlangıcında, alacaklıların tek bir takip talebiyle yetkili icra dairesine başvurup borçlu aleyhine takibi başlatmak zorunda olmasıdır. Örneğin, miras ortaklığının alacaklı olduğu durumlarda, mirasçıların hep birlikte takip yapması

---

316 Takip talebine ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. ***Arar,*** s. 94; ***Ansay,*** s. 40–41; ***Belgesay,*** Şerh, s. 123; ***Belgesay,*** s. 133; ***Berkin,*** s. 70–71; ***Berkin,*** İcra Hukuku Rehberi, s. 178–179; ***Postacıoğlu,*** s. 123; ***Üstündağ,*** s. 79; ***Kuru,*** C. I, s. 208; ***Kuru,*** El Kitabı, s. 173; ***Kuru/ Arslan/ Yılmaz,*** s. 127; ***Staehelin / Bauer / Staehelin,*** art. 67, kn. 4; ***Pekcanıtez / Atalay / Sungurtekin-Özkan / Özekes,*** s. 151; ***Yıldırım / Deren-Yıldırım,*** s. 65; ***Muşul,*** s. 236; ***Gürdoğan,*** s. 31–32.

gerekmektedir[317]. Yargıtay da elbirliği ortaklığının alacaklı olduğu durumlarda, takibin tüm ortaklar tarafından yapılması gerektiğini belirtmektedir[318].

İcra ve İflâs Kanunu'nun 58. maddenin birinci bendine göre, "*Alacaklının ve varsa kanunî temsilcisinin ve vekilinin adı, soyadı, vergi kimlik numarası, şöhret ve yerleşim yeri; alacaklı yabancı memlekette oturuyorsa Türkiye'de göstereceği yerleşim yeri (yerleşim yeri göstermezse icra dairesinin bulunduğu yer yerleşim yeri sayılır)*"nin takip talebinde göstermesi gerektiği belirtmektedir (İİK m. 58/2–1). Buna göre, alacaklı tarafta mecburî takip arkadaşlığının olduğu durumlarda, takip talebinde, alacaklıların tümünün ve varsa kanunî temsilcilerinin ve vekillerinin adı soyadı, vergi kimlik numarası ile adresinin bulunması zorunludur. Örneğin, takip talebinde alacaklılar kısmında "*A ve mirasçıları*" şeklinde bir ifade, alacaklıların ferdileştirilmesi tarafından yeterli değildir, bu durumda takip talebi geçersiz olacaktır[319].

Takip talebinin ortak bir vekil (avukat) tarafından hazırlanmış ve imzalanmış olması hâlinde dahi, alacaklıların tümünün takip talebinde belirtilmesine dair zorunluluk ortadan kalkmamaktadır. Bir vekille takip talebinde bulunulması hâlinde, hazırlanan takip talebinde birkaç alacaklının isimleri belirtilip de temsil edilen diğer alacaklılar için "*vesaire*" gibi bir tabir kullanılması, bu kişilerin kimliklerini tayin bakımından yeterli olmayacaktır. Bu şekilde hazırlanan bir takip talebi kanuna aykırıdır[320]. Alacaklılar vekille temsil edilmiyorsa alacaklıların tamamı, takip talebini imzalamalıdır. Alacaklılar tarafından imzalanmayan takip talebi, icra memuru tarafından ancak imza eksikliği tamamlatıldıktan sonra kabul edilir; aksi hâlde takip talebi kabul edilmemelidir.

Alacaklıların tümünün takip talebinde yer almaması hâlinde, uygulamada, takip talebi icra memuru derhâl reddedilmemekte, alacaklılara eksikliği gidermek

---

317 ***Ansay,*** s. 45; ***Ayiter,*** s. 133; ***Kuru,*** El Kitabı, s. 146; ***Üstündağ,*** s. 70; ***Kuru / Arslan / Yılmaz,*** s. 105; ***Pekcanıtes / Atalay / Sungurtekin-Özkan / Özekes***, s. 143; ***Kiraz,*** s. 187; ***Yıldırım / Deren-Yıldırım,*** s. 16.

318 Örneğin, "*Kiralayanın 26.06.2002 tarihinde öldüğü mirasçı olarak F, H, G ve S'yi bıraktığı mirasçılık belgesinden anlaşılmaktadır. Mirasçılar arasında zorunlu dava ve takip arkadaşlığı vardır. Tek mirasçı F tarafından yapılan takibe dayanılarak tahliye kararı verilemez*" 6. HD, 1.12.2003, 8516/8595 (YKD 2004/3, s. 373–374). Yargıtay'ın bu yönde vermiş olduğu kararlara örnek olarak bkz. 6.12.1995, 17337/17307 (Kazancı İçtihat-Bilişim Bankası).

319 ***Staehelin / Bauer / Staehelin,*** art. 67, kn. 15; ***Gören-Ülkü,*** s. 45.

320 ***Üstündağ,*** s. 85–86; ***Gören-Ülkü,*** s. 45.

için uygun bir süre verilmektedir. Yargıtay'ın buna ilişkin pek çok kararı bulunmaktadır. Örneğin Yargıtay bir kararında, "*Aralarında mecburî takip arkadaşlığı bulunan mirasçılar tek başına takip yapamaz. Ancak diğer mirasçıların da muvafakatlerinin sağlanmasından sonra takibe devam olunabilir…Bu noksanlığın İcra Müdürlüğünce tamamlattırılmasına karar verilmesi gerekir*" diyerek takibin başlangıcında, mecburî takip arkadaşlarının tamamının takip talebinde yer almaması hâlinde, bu eksikliğin icra memuru tarafından uygun bir süre verilerek giderilebileceği belirtmiştir[321].

Doktrinde takibin alacaklı tarafında miras ortaklığının bulunduğu durumlarda, mirasçılardan biri veya bir kısmı takip talebinde yer alıyorsa icra memurunun diğer alacaklıların da takibe katılması için süre verebileceği belirtilmektedir. Buna göre, bu süre içerisinde diğer mirasçılar takibe katılabilir ya da terekeye temsilci atanırsa takibe temsilci tarafından devam edilebilir. Aksi hâlde talep reddedilmelidir[322].

İcra memuru, çoğu zaman, alacaklı tarafta mecburî takip arkadaşlığı olup olmadığını tayin edemez. Özellikle, genel haciz yoluyla ilâmsız takipte, alacaklının takibe girişebilmesi için elinde herhangi bir belgenin olmasına da gerek olmadığından, icra memurunun alacaklı tarafta birden çok alacaklının yer alması gerektiğini anlayabilmesi oldukça güçtür. Dolayısıyla icra memuru, çoğunlukla, alacaklılardan birinin takip talebinde yer alması hâlinde, söz konusu takip talebini kabul edip borçluya buna uygun ödeme emrini gönderecektir. Bu durumda, borçlu takibin iptali için icra mahkemesinde süresiz şikâyet yoluna başvuracaktır. Bu noktada, uygulama ve doktrinde takibin hemen reddedilmemesi gerektiği alacaklıya uygun bir süre verilerek (diğer alacaklıların katılımı veya muvafakati ya da miras ortaklığına bir temsilci tayini için) takip talebindeki eksikliğin giderileceği belirtilmektedir. İcra ve İflâs Kanunu'nda bu uygulamanın herhangi bir kanunî düzenlemesi yoktur. Ancak kanaatimizce de takibin derhal iptali yerine, eksikliğin tamamlatılması yönünde alacaklılara bir fırsat vermek yerinde bir uygulamadır. Bu şekilde, birden çok alacaklının hep birlikte hareket ederek bir takip başlatmasının zorlukları bir nebze de olsa yumuşatılmış ve alacaklıların alacağına kavuşma yönündeki menfaatlerine uygun bir çözüm benimsenmiş olmaktadır. Ancak bu

---

321 12. HD, 6.12.1995, 17373/17337 (Kazancı İçtihat-Bilişim Bilgi Bankası).

322 ***Üstündağ,*** s. 61; ***Kuru,*** C. I, s. 152; ***Kuru,*** El Kitabı, s. 142; ***Kuru / Arslan / Yılmaz,*** s. 103; ***Pekcanıtez / Atalay / Sungurtekin-Özkan / Özekes,*** s. 140; ***Gören-Ülkü,*** s. 33.

uygulamanın kanunî bir temele kavuşturulması gerekmektedir. Böylelikle, keyfi uygulamaların önüne geçilerek herkes için aynı kural öngörülmüş olacaktır.

Burada alacaklı tarafta elbirliği ortaklıklarının bulunduğu hâllerde, ortakların hepsinin takibin alacaklı tarafında yer almamasının ne tür bir eksiklik olduğu tespit edilmelidir. Başka bir deyişle, şayet alacaklıların tamamı takibi başlatmaz ve bu eksiklik sonradan tamamlatılmaz ise icra mahkemesi ne tür bir karar vererek takibi iptal edecektir?

Bu soruya cevap aranır iken; medenî usûl hukukundaki tartışmalara değinmek gerekmektedir[323]. Doktrinde, davacı tarafta mecburî dava arkadaşlığının olduğu hâllerde, davacıların tümünün davaya katılmalarının sağlanamaması hâlinde, davanın hangi kararla reddedileceği konusunda farklı görüşler mevcuttur.

Doktrinde bir görüşe göre, elbirliği ortaklığında ortakların bütün ortakların alacaklı tarafta yer almaması, bir taraf ehliyeti eksikliğidir, hâkim tarafından verilen sürede diğer ortakların davaya katılımları sağlanamaz ise taraf ehliyeti eksikliğinden davanın reddedilmesi gerekir[324].

Doktrindeki diğer bir görüşe ise mecburî dava arkadaşlığında, taraflardan sadece biri dava açmış ise dava taraf sıfatı yokluğundan reddedilmelidir[325]. Bu görüşe göre, tasarruf yetkisi sıfat ile ilişkilendirilmiş ve hakkın tüm ortaklar tarafından birlikte ileri sürülmesi gerektiği belirtilmiştir. Zira, dava açmak da bir tasarruf olarak ele alınmaktadır.

Doktrindeki üçüncü görüş ise davanın mecburî dava arkadaşlarından sadece birisi tarafından açılması hâlinde, mahkemenin davayı takip yetkisi yokluğundan reddetmesi gerektiği görüşündedir[326]. Bu görüşe göre, maddî hukukun birlikte hareket etmelerini zorunlu kıldığı kişiler davayı birlikte takip edebilirler. Davayı takip yetkisinin tüm dava arkadaşlarına ait olduğunu ve davanın tüm dava arkadaşlarını katılımı ile yürütülebilecektir[327].

---

323 Doktrinde görüşler ve bu konuda daha detaylı bilgi için bkz. ***Erişir,*** s. 100 vd.

324 ***Berki,*** s. 10–11; ***Akcan,*** Temyiz Nedenleri, s. 122, dn. 629; ***Şengün,*** s. 463.

325 ***Kuru,*** C. III, s. 3315; ***Kuru / Arslan / Yılmaz,*** s. 352; ***Yılmaz,*** Tarafta Islâhla Değişiklik, s. 227; ***Ulukapı,*** s. 30; ***Pekcanıtez / Atalay / Özekes,*** s. 219.

326 ***Alangoya,*** s. 98, dn. 29, 32; ***Alangoya / Yıldırım / Deren-Yıldırım,*** s. 153; ***Erişir,*** s. 101 vd.

327 ***Erişir,*** s. 101.

Medenî usûl hukukundaki bu tartışmaları icra hukuku bakımından değerlendirildiğinde, elbirliği ortaklıklarından birinin alacaklı olması hâlinde, ortaklardan sadece birinin takip talebinde yer alması hâlinde, icra mahkemesinin takibi taraf ehliyeti yokluğundan reddetmesi yönündeki görüşe katılamıyoruz. Zira takip talebinde, alacaklı olarak gözüken ortağın hak ehliyeti, dolayısıyla da taraf ehliyeti vardır. Örneğin, miras ortaklığının bir alacağını mirasçılardan birinin talep etmesi hâlinde, mirasçının taraf ehliyeti vardır. Taraf ehliyetinin eksikliği ancak elbirliği ortaklığının alacaklı olarak gösterilmesi hâlinde söz konusu olur. Örneğin, adi ortaklığın alacaklı olarak takip talebinde yer alması hâlinde, icra mahkemesi taraf ehliyeti yokluğundan takibi iptal edecektir.

Mecburî takip arkadaşlığının bulunduğu hâllerde, alacaklılardan birinin takibi başlatması hâlinde, takibin borçlunun şikâyeti üzerine veya re'sen icra mahkemesi tarafından sıfat yokluğu nedeniyle de iptal edilmesi mümkün değildir. Bilindiği üzere, taraf sıfatı maddî hukukla, işin esasıyla ilgili bir meseledir. Sıfatın yokluğu, şikâyet sebebi değil; borca ilişkin bir itiraz sebebidir. Bu sebeple icra mahkemesi bu durumda takibi sıfat yokluğuyla reddedemez.

Kanımızca da haklı olarak belirtildiği üzere, icra mahkemesi, mecburî takip arkadaşlığının bulunduğu bir durumda, alacaklılardan birinin takibi başlatması hâlinde, takibi icra takip yetkisinin eksikliği sebebiyle reddetmelidir. Alacaklı tarafta mecburî takip arkadaşlığı, kural olarak, birden çok kimsenin elbirliği hâlinde mülkiyet hakkının olduğu hâllerde söz konusu olur. Elbirliği alacaklılığında, alacaklıların tümü, maddî hukuk kuralları gereğince, hep birlikte hareket etmeli ve takip konusu alacak üzerinde hep birlikte tasarrufta bulunmalıdır[328]. Bir takip talebi düzenlemek ve diğer taraf takip işlemlerini yapmak, takip konusu alacak üzerinde birer tasarrufta bulunmak anlamına gelmektedir; alacaklılar da bu anlamda takibi birlikte yürütmelidir. İcra takip yetkisi de takibi kimin yürüteceğiyle ilgili olduğundan, burada icra takip yetkisinin alacaklıların tümünde olduğunun kabulü gerekir[329]. Alacaklılardan birinin icra takibi yapması hâlinde, bir takip şartı olan icra takip yetkisinin eksikliği meydana gelecektir[330]. Buradaki eksikliğin bir takip şartı

---

328 Elbirliği alacaklılığına ilişkin açıklamalar için bkz. yuk. § 2, II, B, 2.

329 Dava takip yetkisine ilişkin açıklamalar için bkz. ***Erişir,*** s. 101.

eksikliği kabul edilmesi hâlinde, bu eksikliğin sonradan taraflara süre verilerek giderilmesi yönündeki uygulama da hukukî bir temel kazanmış olacaktır[331].

Alacaklıların tümünün adresinin takip talebinde bulunması gereklidir; ancak bu eksiklik de her durumda, bir şikâyet sebebi oluşturmaz. Yargıtay'ın yerleşik içtihatlarına göre de, takip talebinde alacaklılardan bir veya birkaçının adresinin bulunmaması hâlinde, icra dosyasından alacaklıların adreslerine ulaşılması mümkün ise sadece bu husus şikâyet sebebi oluşturmayacaktır[332].

Kanun koyucu çeşitli hükümlerle, elbirliği ortaklıklarında, ortaklığın ortaklardan biri ya da üçüncü bir kişi tarafından temsil edileceğine ilişkin hükümler öngörmüştür (*miras oraklığı bakımından* TMK m. 640/3; *karı koca mal ortaklığı rejimi* bakımından TMK m. 378; *aile malları ortaklığı* bakımından TMK m. 262; *adi ortaklık* bakımından *yeni* TBK m. 637). Bu durumun icra hukukuna yansıması ise temsilcinin, ortaklık adına hareket edip taraf takip işlemlerini yapabilecek olmasıdır. Böylelikle, tüm ortakların birlikte hareket etmesi kuralına bir istisna getirilmiş olacaktır[333]. Bu durumda da İcra ve İflâs Kanunu'nda 58. maddenin birinci bendine göre, takip talebinde alacaklı olarak tüm ortaklar ve onlara ilişkin bilgilere yer

---

330 Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda 53. maddede düzenlenen dava takip yetkisinin bir dava şartı olduğu belirtilmektedir (HMK m. 114/1-e). Medenî usûl hukukundaki dava takip yetkisinin bir dava şartı olduğuna ilişkin açıklamalar için bkz. **Kuru,** Usûl, C. I, 1156; ***Pekcanıtez / Atalay / Özekes,*** s. 206; ***Alangoya / Yıldırım / Deren-Yıldırım,*** s. 117; ***Erişir,*** s. 104.

331 Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda dava şartlarına ilişkin eksiklin giderilmesinin mümkün olduğu hâllerde, mahkemenin kesin bir süre vererek bunu tamamlatmasının mümkün olduğu kuralı yer almaktadır (HMK m. 115/2). Dava takip yetkisi de bir dava şartı olduğundan buna ilişkin bir eksikliğin sonradan tamamlatılması mümkündür.

332 Örneğin, "*İlke olarak takip talebi ve ödeme emrinde anılan hususların yazılı olması gerekmekle beraber; takip talebine ekli vekâletnamede alacaklının açık adresi yazılı olduğundan ve bu suretle icra dosyası içeriğine göre alacaklı asilin açık adresini öğrenme imkânı olan borçlunun açıklanan eksiklik nedeniyle zarara uğramayacağı anlaşıldığı gibi, maddede öngörülen bilgilerin her zaman tamamlanması mümkün olup, takibin iptali nedeni olarak kabul edilemez.*" HGK, 23.6.2004, 12–356/379 (Kazancı İçtihat-Bilişim Bilgi Bankası); "*Takip talepnamesinde alacaklının adresinin yazılmamış olması eksikliğinin her zaman giderilmesi mümkündür*" 12. HD, 14.11.2002, 22243/ 23450 (İKİD, 2003, S. 6, s. 1846). Söz konusu eksikliğin takibin iptali yerine eksik ödeme emrinin iptali ile icra dairesince süre verilerek giderilebileceği yönündeki başka bir karar için bkz. HGK 20.12.1995, 12–962/ 1146 (İzBD, 1996, S. 1, s. 116–117).

333 *"Takip talepnamesinde alacaklı olarak M… A… mirasçıları eşi E… A.. ve çocukları gösterilmiş ve M… A…'dan veraset belgesi ve bütün mirasçılardan alınmış vekaletname eklenmiştir. Takip talepnamesinde alacaklıların hepsinin isminin ayrı ayrı gösterilmemiş olması, takibin iptali nedeni olarak kabul edilemez. Mercice bu yön gözetilerek, 30.8.1990 vadeli bonoya itirazın reddine karar verilmek gerekirken, yazılı gerekçeyle takibin bütün alacağı içerir şeklinde iptali isabetsizdir"* 12. HD, 9.11.1993, 13414/17373 (Uyar, C. III, s. 3921–3922); "*Lehtarın ölmüş bulunmasına göre, mirasçıların hepsi birlikte veya miras şirketine mümessil tayini suretiyle takip yapılması gerektiği düşünülmeden…*" 12. HD, 20.5.1980, 12122/5958 (Uyar, C. III, s. 3926).

verilecek; ancak ortaklığın temsilcisine ilişkin bilgiler de takip talebinde yer alacaktır (İİK m. 58/1-1). *Staehelin / Bauer / Staehelin* de alacaklıların bir temsilci ile temsil edilmeleri hâlinde de sadece temsilcinin adresinin belirtilmesinin yeterli olmadığını, alacaklıların da adreslerinin takip talebinde yer alması gerektiği; bu şekilde borçlunun alacaklılarıyla doğrudan temasının sağlanacağı belirtmektedir[334].

Birden fazla kimsenin alacaklı olarak yer aldığı takip talebini alan icra müdürü, bu talebe uygun bir ödeme emri hazırlamalıdır (İİK m. 60/1; m. 61/1). Başka bir deyişle, icra müdürü bütün alacaklıları ve alacaklılara ilişkin yer alması gereken tüm bilgileri ödeme (icra veya tahliye) emrinde göstermek zorundadır. Alacaklıların hepsinin ödeme emrinde belirtilmesi, ödeme emrinin esaslı unsurlarındandır. Takip talebinde yer almasına rağmen, borçluya gönderilen ödeme emrinde, bütün alacaklıların isimlerine yer verilmemişse, süresiz şikâyet yoluyla ödeme emrinin iptali yoluna gidilmelidir[335]. Yargıtay da pek çok kararında, takip talebinde yer alan kayıtlar ile ödeme emrindekilerin farklı olması hâlinde, ödeme emrinin süresiz şikâyet yoluyla iptal edilmesi sonucuna varmıştır[336].

B. Takip Sırasında

Alacaklıların takibin başlangıcındaki birlikte hareket etme zorunluluğu, kural olarak, takip sırasında da devam etmektedir. Birlikte hareket etme kuralının icra hukukundaki görünümü ise alacaklılar tüm taraf takip işlemlerini birlikte yapmaları şeklindedir.

Elbirliği hâlinde alacaklılık hâlinde, kural olarak, elbirliği ortaklıklarında malikler alacak üzerinde birlikte hareket edip taraf takip işlemlerini birlikte yapmak zorundadırlar. Örneğin, alacaklıların hepsinin borçlu hakkında haciz talebini birlikte talep etmesi gerekir. Aynı şekilde, alacaklı tarafta elbirliği ortaklığının bulunduğu

---

334 ***Staehelin / Bauer / Staehelin,*** art. 67, kn. 19.

335 ***Pekcanıtez,*** Şikâyet, s. 64; ***Pekcanıtez / Atalay / Sungurtekin-Özkan / Özekes,*** s. 160.

336 Örneğin, "*İİK.nun 58.maddesine göre alacaklının takip talepnamesini düzenlemesinden sonra, aynı kanunun 60.maddesi gereğince icra dairesi buna uygun ödeme emri düzenlemek zorundadır. Yasanın emredici kuralına aykırı şekilde ödeme emri düzenlenmesi halinde bu husus bir hakkın yerine getirilmesi ile ilgili bulunduğundan İİK.nun 16/2. maddesi uyarınca süresiz şikayete tabidir.*" 12. HD, 1.7.2003, 11886/15732 (Kazancı İçtihat-Bilişim Bilgi Bankası).

hâllerde, ortaklardan birinin satış talep etmesi durumunda, kural olarak, bu satış talebi geçerli olmayacaktır[337].

Bir icra işleminin yapılması için alacaklılardan sadece birinin talepte bulunması hâlinde, icra memurunun kural olarak, bu talebe dayanarak herhangi bir icra işlemi yapmaması gerekir. Örneğin, alacaklı tarafta mirasçıların bulunması hâlinde, mirasçılardan sadece birinin haciz talebinde bulunması durumunda, icra müdürü tarafından bu talebe dayanarak haciz yapılmamalıdır. Bu durumda, icra memurunun yapması gereken, aynen takibin başında olduğu gibi, diğer mirasçıların söz konusu talebe katılmaları için uygun bir süre vermek ve ondan sonra talep doğrultusunda işlem yapmaktır.

İcra memurunun tek bir mirasçının haciz talebine dayanarak haczi gerçekleştirmesi hâlinde, kamu düzenine aykırılık sebebiyle, süresiz şikâyet yoluyla söz konusu haciz işlemi iptal edilebilir. Ancak icra mahkemesi de işlemi iptal etmeden önce, aynen takibin başlangıcında olduğu gibi, eksikliğin tamamlatılması için süre vermelidir. Mahkeme tarafından verilen süre içerisinde söz konusu taraf işlemine mirasçıların katılımı sağlanmaz ise haciz iptal edilmelidir. Bu şekilde, söz konusu işlemlerin hemen reddedilmeyerek diğer alacaklıların katılımını sağlamak birden çok kimsenin hep birlikte hareket etme güçlüğüne biraz daha kolaylık sağlayacaktır. Bu şekilde bir çözüm, alacaklıların alacaklarına kavuşma yönündeki menfaatlerine de uygun olacaktır.

Burada değinilmesi gereken bir başka husus da genel haciz yoluyla ilâmsız takipte, alacaklı tarafta mecburî takip arkadaşlığının bulunduğu hâllerde, borçlunun takibe itiraz ederek takibin durması sonucunda, takibe devam etmek isteyen mecburî takip arkadaşlarının itirazın kaldırılması yolunda veya itirazın iptali davasında birlikte hareket etmelerinin zorunlu olup olmadığıdır. Doktrinde, alacaklı tarafta mecburî takip arkadaşlığının bulunduğu hâllerde, itirazın iptali davasının alacaklıların tümü tarafından açılması gerektiği, davanın bir veya birkaç alacaklı tarafından açılması durumunda da diğer alacaklıların muvafakatleri alınmasının zorunlu olacağı belirtilmektedir[338]. Aynı şekilde alacaklıların itirazın kaldırılması yoluna da birlikte başvurmaları gerekir. Yargıtay da vermiş olduğu kararlarında aynı

---

337 ***Erturgut,*** s. 53.

338 ***Karslı,*** Ders Kitabı, s. 400.

sonuca varmakta ve alacaklı tarafta mecburî takip arkadaşlığının bulunduğu durumlarda, alacaklıların itirazın iptali davasını birlikte açmaları, şayet alacaklılardan biri veya birkaçı tarafından açılacaksa da alacaklının temsil yetkisinin olması veya diğer alacaklıların muvafakatlerinin alınması gerektiğine karar vermektedir[339]. Kanaatimizce itirazın bertaraf edilmesine ilişkin olarak alacaklıların tümünün talepte bulunması gerekir; bu yönde bir eksikliğin bulunması hâlinde, bu eksikliğin giderilmesi için mahkeme tarafından süre verilmesi uygun olacaktır.

C. Takip Sonunda

Alacaklılar, takip konusu alacak üzerinde hep birlikte tasarruf edebileceklerinden, mecburî takip arkadaşları tek bir alacaklı olarak kabul edilmeli ve başka alacaklıların hacze iştiraki de yok ise ilâmsız icra takipleri bakımından paraların paylaştırılmasından değil; paraların ödenmesinden bahsedilmelidir.

Takibin diğer aşamalarında, alacaklıların talebi gerekirken, paraların ödenmesi veya icranın yerine getirilmesinde icra müdürünün gerekli işlemleri yapabilmesi için alacaklıların talebine gerek yoktur. Buna göre, paraların ödenmesi aşamasında, icra müdürü satıştan sonra vezneye giren paraları kendiliğinden alacaklı taraftaki mecburî takip arkadaşlarına öder. Aynı şekilde, ilâmın icra edilmesinde de alacaklıların herhangi bir talebinin olmasına gerek yoktur[340].

Burada, takibin alacaklı tarafında mecburî takip arkadaşlığının olduğu durumda, özellik gösteren husus ise icra müdürünün vezneye giren takip konusu parayı, şayet alacaklıların bir temsilcisi yok ise alacaklı taraftaki mecburî takip arkadaşlarının tümüne vermesinin zorunlu olmasıdır. İcra müdürü, aynı şekilde, ilâmın icra edilmesinde de örneğin taşınır bir malın teslimini tüm alacaklılara birden yapmak zorundadır. İcra müdürü, alacaklıların tümüne ödeme yapması gerekirken

---

339 Yargıtay bu konuya ilişkin kararı şöyledir: "*İcra takibi adi ortaklığı temsilen yapıldığı gibi dava da adi ortaklığı temsilen açılmıştır. Adi ortaklığın tüzel kişiliği olmadığından (BK m. 520 vd.) taraf ehliyeti olmayıp adi ortaklığa ilişkin davaların BK m. 534, MK'nın 630. maddesi uyarınca adi ortaklığı oluşturan kişilerce birlikte veya dava açma hususunda diğer ortaklardan açık yetki almış ortak tarafından açılması belirlenmesiyle, davayı açan ortağa, varsa böyle bir yetkiyi içeren belgesini ibraz etmesi, böyle bir belge yoksa diğer ortakların davaya katılmalarını ya da muvafakatlerini sağlaması için mehil vermesiyle aktif husumet şartının oluşturulmasından sonra yargılamaya devam olunması gerektiğinin düşünülmemesi isabetsizdir...*" 19. HD, 05.05.1994, 5069/4555 (***Karslı,*** s. 400, dn. 279).

340 ***Kuru,*** El Kitabı, s.626; ***Pekcanıtez / Atalay / Sungurtekin-Özkan / Özekes,*** s. 343.

sadece alacaklılardan birine yapmış ise hükme hacet kalmaksızın ödediği parayı alacaklıdan zorla geri almalıdır (İİK m. 361).

İcra müdürünün bu şekilde parayı tüm alacaklılara ödemesi veya ilâmın icrasını tüm alacaklılara birden yerine getirmesi yönündeki zorunluluk, maddî hukuk kurallarından kaynaklanmaktadır. Zira alacaklı tarafta mecburî takip arkadaşlığı elbirliği hâlinde alacaklılıktan kaynaklanır ve elbirliği hâlinde alacaklılıkta borçlunun borcunu tüm alacaklılara ifa etmesi gerekmektedir[341]. Bu kuralın icra hukukuna yansıması ise icra dairesine ödenen paranın veya satış sonucunda icra veznesine giren paranın tüm mecburî takip arkadaşlarına birden ödenmesi veya ilâmın icrasının tüm alacaklılara karşı yerine getirilmesidir.

Burada değinilmesi gereken bir başka husus da bölünemez bir edimin birden çok alacaklısının olması durumudur. Bölünemez bir edimin birden çok alacaklısının olması durumunda, yukarıda da belirttiğimiz üzere, maddî hukuk uyarınca alacaklılardan birinin edimi talep edebilmesi mümkün olduğundan (*yeni* TBK m. 85/1, c.1; BK m. 69) alacaklıların tümünün icra takibinde alacaklı olarak yer almasına gerek yoktur[342]. Ancak Türk Borçlar Kanunu'ndaki 85. maddenin birinci fıkrasının ikinci cümlesinde, "*Borçlu, edimini alacaklıların hepsine birden ifa etmek zorundadır.*" kuralı yer almaktadır. Bu maddî hukuk kuralının icra hukukundaki uygulaması, takip konusu borç bölünemez bir edim olduğundan, kural olarak, ilâmlı icrada veya kiralanan taşınmazların ilâmsız icra yoluyla tahliyesinde ortaya çıkabilir. Böyle bir durumda, bölünemez bir edimin alacaklılarından biri, icra takip yetkisi gereğince tüm alacaklılar adına icra takibini devam ettirmesi mümkündür. Ancak takibin son aşaması, yani ilâmın icrası aşamasında, örneğin takip konusu bir taşınırın teslimi ise icra memuru, takibi yürüten alacaklıya malı teslim edemez. Burada tüm alacaklıların hep birlikte malı teslim almaları gerekmektedir. Görüldüğü gibi, bu aşamaya kadar alacaklılardan bir veya birkaçı tüm alacaklılar lehine takibi yürütebiliyor iken; bu aşamada tüm alacaklıların katılımı gerekmektedir. Bu da uygulamada, icra memurunun tüm alacaklılar bakımından ortak bir tevdi yeri belirleyip malı burada teslim etmesi şeklinde olabilir.

---

341 ***Ayiter,*** s. 112; ***Eren,*** s. 1168; ***Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir,*** s. 278; ***Acar,*** s. 91.

342 Bölünemez alacaklılıkta, kural olarak, takibin alacaklı tarafında ihtiyarî takip arkadaşlığının meydana geleceğine dair açıklamalar için bkz. yuk. § 5, I, C.

II. BORÇLU TARAFTA

A. Takibin Başlangıcında

1. Genel Olarak

Borçlu taraftaki mecburî takip arkadaşlığı icra hukukundan veya maddî hukuktan kaynaklanmaktadır. Borçlu tarafta her iki sebepten kaynaklanan mecburî takip arkadaşlığında da takibin tüm borçlulara aynı anda yöneltilmesi gerekmektedir. Ancak icra hukukuna özgü mecburî takip arkadaşlığı hâllerinde, takip arkadaşlarının takip sırasında, miras ortaklığına karşı devam eden takipler haricinde, kural olarak, borçluların birlikte hareket etmesine gerek yoktur. Zira bunların takipte, borçlu tarafta yer almaları birtakım şeklî sebeplerden ileri gelmektedir. Bu sebeple İcra ve İflâs Kanunu'ndan kaynaklanan mecburî takip arkadaşlığında, takibin başlangıcında, alacaklının tüm borçluları aynı takip talebinde borçlu olarak göstererek takibi başlatması gerekmektedir.

Asıl olarak, mecburî takip arkadaşlığının maddî hukuktan kaynaklanması durumunda, takip arkadaşlığının hüküm ve sonuçları üzerinde durulması gerekir. Burada, takibin tüm borçlulara birlikte yöneltilmesi zorunludur; ancak icra hukukuna özgü mecburî takip arkadaşlığından farklı olarak, maddî hukuktan kaynaklanan mecburî takip arkadaşlığında, kural olarak, borçluların birlikte hareket etmesi gerekir.

2. İcra ve İflâs Kanunu'ndan Kaynaklanan Mecburî Takip Arkadaşlığında

Takip sırasında borçlunun ölmesi hâlinde, alacaklı tarafından takibe terekeye (miras ortaklığına karşı) devam edilmiş ise tüm mirasçıların borçlu tarafta yer alması gerekir. Borçlunun ölümü hâlinde, borçlu hakkındaki icra takibi, üç gün ertelenir (İİK m. 53/1, c. 1)[343]. Kanun'da belirtilen üç günlük süre geçmeden takibin ne terekeye (miras ortaklığına) karşı devam etmesi mümkün değildir. Ayrıca icra takibi sırasında borçlunun ölmesi hâlinde, alacaklının takibe kaldığı yerden "*terekeye*" karşı mı yoksa "*mirasçılara*" karşı mı devam ettirmek istediğini icra memuruna açıkça

[343] Buradaki üç günlük süre, bizim de katıldığımız doktrindeki hâkim fikre göre de ölüm günü birinci gün sayılarak hesaplanmalıdır (***Uyar,*** C. III, s. 3711) *Belgesay* ise takibin ölüm günü ve onu takip eden üç gün ertelenmesi gerektiğini belirtmektedir (***Belgesay,*** İcra ve İflâs Kanunu Şerhi, s. 56)

bildirmesi gerekir. Alacaklının buna ilişkin seçimini yapmadan takibe devam edilmesi mümkün değildir[344].

Alacaklı, takibe kaldığı yerden ister terekeye (miras ortaklığına) isterse mirasçılara karşı devam etsin, her iki hâlde de mirasçıların hukuken kim olduklarının belli olması ve bu husus belli oluncaya kadar da takibin ertelenmesi gerekir. Başka bir deyişle mirasçıların mirası kabul etmiş olması ya da red için kanunda öngörülen üç aylık sürenin (TMK m. 606) geçmesi zorunludur[345]. Mirasçıların hepsi açıkça mirası kabul veya reddetmemişse, üç aylık süre geçinceye kadar, miras bırakanın borçlarından dolayı mirasçılara karşı takibe devam edilemez[346]. Söz konusu süre beklenilmeden icra takibine devam edilmiş olması hâlinde ise süresiz şikâyet yoluna başvurulup takibin iptal edilmesi gerekmektedir[347].

---

344 "*İcra takip dosyasının incelenmesinde, şikayet tarihi itibari ile, alacaklı vekilinin tereke veya mirasçılar adına takibin devamına yönelik bir talebinin bulunmadığı görülmektedir.*" 12. HD, 16.5.2007, 7459/10085 (Kazancı İçtihat-Bilişim Bilgi Bankası); "*Alacaklı bonoya dayanarak keşideciler A… K..., H… D…. ve lehdar M… S... haklarında takip yapmıştır…. M… S…'in takipten sonra 23.8.1991'de öldüğü, ibraz edilen veraset belgesinden anlaşılmaktadır. İİK'nun 53/2 ve 3. fıkrası uyarınca alacaklının takibe terekeye mi yoksa mirasçılara mı devam ettirmek istediğini icra müdürlüğüne bildirmeleri, muris hakkındaki takip kesinleşmediğinden mirasçılara…ödeme emri göndermeleri icap eder.*" 12. HD, 2.1.1992, 6148/12964 (Uyar, C. III, 3923).

345 Doktrinde, üç aylık bekleme süresine takibin, hem mirasçılara karşı hem de terekeye karşı devam edilmesi hâlinde, uyulması gerektiği belirtilmektedir. ***Berkin,*** s. 127; ***Postacıoğlu,*** s. 240; ***Üstündağ,*** s. 77; ***Kuru,*** C. I, s. 139, dn. 12; ***Kiraz,*** s. 188.

346 Yargıtay'ın bu konuya ilişkin vermiş olduğu pek çok kararı vardır. Bu konuya ilişkin kararlara örnek olarak bkz. "*Borçlu takipten sonra öldüğünden İİK'nun 53. maddesi gereğince alacaklının tereke aleyhine veya mirasçıların aleyhine takibin devamını istemesi gerekir. Eğer mirasçılar hakkında takibin devamını isterse reddi miras için Medeni Kanun gereğince tayin edilen 3 aylık süre içerisinde takibin geri bırakılması icabeder.*" 12. HD, 16.5.2007, 7459/10085 (Kazancı İçtihat-Bilişim Bilgi Bankası). "*Borçlunun ölüm tarihi tespit edilerek, bu borçlunun mirasçı oğluna ödeme emrinin çıkarıldığı tarihe göre İİK'nun 53. maddesinde yazılı olduğu üzere, M.K.'da mirası kabul ve red yönünden belli süreler geçmesine kadar takibin geri bırakılacağı hususu nazara alınmalıdır*" 12. HD, 27.3.1986, 9734/3404 (Uyar, C. III, s. 3730); "*Mirası reddetmek hakkı haiz olan ve bu hakkı ölüm tarihinden itibaren üç ay içinde kullanabilecek mirasçı, defter tutma talebinde bulunabilir. …defter tutma işleminin devamı süresince veya bu üç aylık süre dolmadan terekenin borçları hakkında icraca takibat yapılamaz.*" 12. HD, 10.2.1983, 10653/891 (***Uyar,*** C. III, s. 3730).

347 Buradaki şikâyet sebebi, kamu düzenine aykırılıktan dolayı süresiz şikâyet olmalıdır. Kamu düzenine aykırılıktan dolayı süresiz şikayet hakkında bkz. ***Pekcanıtez,*** Şikâyet, s. 85 vd. Yargıtay ise vermiş olduğu bir kararında, "*MK belirtilen süre içinde … takip yapılmış olmasının takibin iptalini değil, takibin geri bırakılmasını gerektireceğini*" belirtmektedir (12. HD, 20.11.1997, 16095/142, ***Uyar,*** C. III, s 3731). Öncelikle belirtmek gerekir ki kararda"İcranın geri bırakılması", "*takibin taliki*" olarak anlaşılmalıdır. Bu halde dahi Yargıtay'ın kararına katılma olanağı yoktur. Zira Kanun'da 71. madde bakımından takibin taliki için, borçluya alacaklı tarafından borcunu yerine getirmesi için bir süre vermesi hâlinde söz konusu olur. Karara konu olan 53. maddede verilen süre ise bundan farklıdır. Bu sebeple anılan karara katılamıyoruz. Ayrıca, kanunî erteleme hâlleriyle takibin taliki arasındaki farklar için bkz. ***Boran,*** s. 145.

Borçlunun ölmesi hâlinde, takibe İcra ve İflâs Kanunu'nun 53. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca miras ortaklığına karşı kaldığı yerden devam edilir. Bu sebeple şayet miras bırakan ölmeden önce, ona ödeme emri veya icra emri gönderilmiş ise mirasçılara yeniden ödeme emrine veya icra emri gönderilmesine gerek yoktur. Yargıtay da yeni tarihli kararlarında, mirasçılara ödeme emri veya icra emri tebliğine gerek olmadığını, sadece takibin kendilerine karşı devam ettirilmek istendiğinin bildirilmesinin yeterli olduğu sonucu varmaktadır[348]. Aynı şekilde, doktrin de miras bırakan hakkında kesinleşen takibin, mirasçıları hakkında da kesinleşmiş sayılacağı ve mirasçıların artık bu takibe itiraz etme hakları olamayacağı bu nedenle de yeniden ödeme emri gönderilmesine gerek olmadığı kabul edilmektedir[349]. Mirasçıya yeniden ödeme (icra) emri gönderilmesi hâlinde ise Yargıtay kararlarında, mirasçıların miras bırakanın ölümünden önceki kesinleşmiş işlemlere itiraz edemeyecekleri, "mirasçı olmadıkları", "mirası reddetmiş oldukları" veya İcra ve İflâs Kanunu'nun 71. maddesindeki "itfa, imhâl, zamanaşımı" itirazlarında bulunabilecekleri belirtilmektedir[350].

---

348 Örneğin, "*Kural olarak bir takipte tek ödeme emri çıkarılır. Mirasçılar hakkındaki takip ilk takibin devamı olduğundan mirasçılar adına ödeme emri çıkarılmasına gerek bulunmamaktadır. Adı geçenlere muhtıra gönderilerek takibin kendilerine karşı da sürdürüleceği dileğinin bildirilmesi ile yetinilmelidir.*" 12. HD, 19.3.2007, 2701/5159 (Kazancı İçtihat-Bilişim Bilgi Bankası). Ancak Yargıtay vermiş olduğu bazı kararlarında ise mirasçılara ödeme emri gönderileceği, mirasçıların da miras bırakanın ölümünden önce kesinleşen hususlar dışında itirazlarını ileri sürebilecekleri sonucuna varmaktadır. Örneğin, "*Borçlu murisin ölümünden sonra mirasçılara usulüne uygun yeniden ödeme emri çıkarılması gerekir. Mirasçılar bu ödeme emrine karşı, murisin ölümüne kadar kesinleşen hususlar dışında itirazlarını ve ayrıca kamu düzenine ilişkin süreye bağlı olmayan şikâyetlerini ileri sürebilirler.*" 12. HD, 25.12.1997, 14389/14549 (***Uyar,*** C. III, s. 3915); "*Alacaklının İİK`nun 53. maddesi uyarınca, icra dosyası üzerinden takibi tereke hakkında devam ettirmesi ya da muris hakkındaki icra takibini, mirasçılara tevcih edip ödeme emri göndermesi zorunlu hale gelmiştir. Bu nedenle, konusu kalmayan itirazın kaldırılması isteğinin reddine karar verilmesi gerekirken, mirasçılar hakkında muris aleyhine açılmış takibin kesinleşmesi sonucunu doğuracak biçimde, itirazın kesin olarak kaldırılması isabetsizdir.*" 12. HD, 20.6.1986, 13503/7170 (Kazancı İçtihat-Bilişim Bilgi Bankası). Yargıtay'ın nispeten daha eski tarihli kararlarında ise mirasçılara yeniden ödeme emri gönderilmesi gerektiği ve mirasçıların takibe yönelik her türlü itirazda bulunabileceği belirtilmektedir. "*...mirasçılar hakkında takip istemi üzerine, tüm yasal itirazlarını kullanabilmeleri için, takibin şekline göre İİK'nun 32., 58. ve 60. maddeleri gereğince icra ya da ödeme emri tebliği gerektiğinin kabulü zorunludur.*" 12. HD, 27.2.1992, 6424/1030 (***Uyar,*** C. III, s. 3916–3917). Benzer kararlar için bkz. 12. HD, 9.10.1980, 4428/7481 (***Uyar,*** C. III, s. 3916–3918); 12. HD, 9.5.1978, 4029/4145 (***Uyar,*** C. III, s. 3918–3919).

349 ***Postacıoğlu,*** s. 241, dn. 9; ***Üstündağ,*** s. 63–64; ***Kuru,*** C. I, s. 158; ***Kuru,*** El Kitabı, s. 138–139; ***Kuru / Yılmaz / Arslan,*** s. 100–101; ***Muşul,*** s. 172–173; ***Kiraz,*** s. 191–192.

350 "*İİK.nun 53. maddesi gereğince; mirasçılar hakkındaki takip, ilk takibin devamından ibaret bulunduğu için mirasçılara ödeme emri çıkarılmamak, takibin kendilerine karşı devam ettirilmesi isteği tebliği ile yetinilmek gerekir. Buna rağmen ödeme emri çıkarılması hâlinde, mirasçılar murisin ölümünden önceki ve kesinleşmiş işlemlere karşı murisin itiraz hakkı bulunmadığı sürece*

Kanaatimizce mirasçıların mirasçı olmadıklarına ilişkin itirazları, İcra ve İflâs Kanunu'nun 71. maddesinde sayılan hâllere girmemektedir. Bu durumda mirasçıların takibin iptali veya talikini istemeleri doğru değildir. Şöyle ki, İcra ve İflâs Kanunu'nun 53. maddesinin birinci fıkrasında, "*Mirasçı mirası kabul veya reddetmemişse bu hususta Kanunu Medenide muayyen müddetler geçinceye kadar takip geri kalır.*" hükmü yer almaktadır. İcra memuru bu hükme aykırı olarak mirasçıların mirası kabul veya reddetmeleri için öngörülen süreyi beklemeden mirasçılar hakkında takibe devam etmiş ise mirasçıların yapması gereken İcra ve İflâs Kanunu'nun 71. maddesi uyarınca takibin taliki yoluna başvurmak değildir; çünkü borçluların bu yola başvurabilmesi için belirli şartlar altında, alacaklı tarafından kendilerine borcun ödenmesi için bir süre verilmesi gerekir. Mirasçılar bu durumda, kanuna aykırı hareket eden icra memurunun işlemine karşı şikâyet yoluyla takibin iptalini talep edebilirler. Ayrıca bu husus, kamu düzenine ilişkin olduğundan mirasçılar süresiz şikâyet yoluna başvurmalıdır. Mirasçılar takibin iptali veya taliki yoluna değil; mirasçı olmadıkları hâlde icra memuru tarafından haklarında takibe devam edildiği için şikâyet yoluna başvurmaları ve haklarında devam eden takibin iptalini talep etmeleri gerekir. İcra memuru, mirasçılardan biri mirası reddetmiş olduğu hâlde, mirasçıymış gibi, takibe ona karşı devam etmişse mirası reddeden mirasçı, yine şikâyet yoluna başvurarak hakkındaki takibin iptalini istemelidir. Zira 53. maddenin hem ikinci fıkrasında hem de üçüncü fıkrasında, takibin mirasçılara karşı devam edileceği belirtilmiştir, dolayısıyla takibe devam edilen kişilerin mirasçı olup olmadıklarını icra memuru re'sen dikkate almalıdır. Bu hususu dikkate almayan icra memuru, mirasçı olmayan bir kimse veya mirası reddetmiş bir mirasçı hakkında takip başlatmış ise takibin iptali süresiz şikâyet yoluyla icra mahkemesinden istemelidir.

Tamamlanmamış icra işlemleri ise tüm mirasçılara karşı yeniden yapılacaktır. Örneğin, miras bırakan ödeme emri kendisine tebliğ edilmeden öldüyse, icra dairesi mirasçıların tümüne ödeme emrini tebliğ etmelidir.

---

itiraz edemezler. Mirasçıların itirazı "mirasçı olunmadığı, mirasın reddedildiği, ihmal, itfa, zamanaşımına (İİK'nun 71. maddesine) benzer itirazlar olabilir." 12. HD, 11.3.2002, 3597/4903 (***Uyar,*** C. III, s. 3914–3915). Benzer bir karar için bkz. 12. HD, 12.2.1981, 885/1325 (***Uyar,*** C. III, 3915–3916).

Rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takipte rehin üçüncü kişi tarafından verilmişse, alacaklı tarafından takip talebi bu durumda da İcra ve İflâs Kanunu'nun 58. maddesine uygun olarak düzenlenir; ancak takip talebinde, üçüncü kişinin isim ve adresinin de belirtilmesi zorunludur (*taşınır rehninin paraya çevrilmesi yoluyla ilâmsız takip bakımından* İİK m. 146, Yön. m. 21/b; *taşınır rehninin paraya çevrilmesi yoluyla ilâmlı takip bakımından* İİK m. 150h; *ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla ilâmsız takip bakımından* İİK m. 148, Yön. m. 21/e*; ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla ilâmlı takip bakımından* İİK m. 150h). Zira, yukarıda da belirttiğimiz gibi, asıl borçlu ile üçüncü kişi mecburî takip arkadaşıdır. İcra memuru da bu takip talebine uygun olarak ödeme emri düzenleyip asıl borçlu ile birlikte üçüncü kişiye de göndermelidir (*taşınır rehninin paraya çevrilmesi yoluyla ilâmsız takip bakımından* İİK m. 146, *ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla ilâmsız takip bakımından* İİK m. 149b) veya icra emri (*ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla ilâmlı takip bakımından* İİK m. 149, *taşınır rehninin paraya çevrilmesi yoluyla ilâmlı takip bakımından* İİK m. 150h). Rehinli malın sahibinin üçüncü bir kişi olduğu, takip sırasında anlaşılır ise ek ödeme (icra) emri düzenlenir ve satış, ancak bu ödeme (icra) emrinin kesinleşmesinden sonra yapılır[351].

Yargıtay, takibin sadece rehin sahibi üçüncü kişiye karşı yapılmış olması hâli ile sadece asıl borçluya karşı yapılmış olması hâli arasında bir ayrım yapmaktadır. Buna göre, Yargıtay vermiş olduğu kararlarında, takibin yalnızca asıl borçluya karşı başlatılması ve rehnin sahibi üçüncü kişiye yöneltilmemiş olduğu hâllerde, bu kişinin daha sonra takibe devam edilebileceğini veya bazı kararlarında üçüncü kişiye karşı bir takip yapıp sonradan iki takibin birleştirilmesini kabul ederken[352]; takibin sadece

---

351 ***Gören-Ülkü,*** s. 128; ***Yıldırım / Deren-Yıldırım,*** s. 194.

352 "*Takipte çıkartılan ödeme emri davalı kredi borçlusuna tebliğ edildiği halde, ipotek borçlusu üçüncü kişiye çıkarılan ödeme emri tebliğ edilememiştir… Ne var ki, mecburi takip ve dava arkadaşlığı nedeniyle takipte gösterilen ve ödeme emri tebliğ edilemeyen ipotek borçlusu üçüncü kişiye ödeme emrinin tebliğ edilmesi işleminin açılan bu davada bekletici mesele yapılması gerekir*" 13.10.2005, 13086/10023 (Kazancı İçtihat-Bilişim Bilgi Bankası); "*Asıl borçlu hakkında takip yapıldığı için ipotek verenin sonradan takip edilerek bu iki takibin birleştirilmesi mümkündür.*" 12. HD, 26.3.2002, 5063/6226 (Kazancı İçtihat-Bilişim Bilgi Bankası); "*Asıl borçlunun adı takip talepnamesinde yazılıp teminat ipoteği veren şahsın yazılmamış oluşu, takibin iptalini gerektirmez ise de, ona da ödeme emri tebliği gerektiğinden bahisle şikayetin kabulüne karar verilmek gerekirken, takibin iptal olunması isabetsizdir.*" 12. HD, 27.3.1985, 3735/2835 (Kazancı İçtihat-Bilişim Bilgi Bankası).

rehin sahibine yöneltildiği hâllerde, bunun süresiz şikâyet yoluyla takibin iptalini gerektirdiğini belirtmektedir[353].

Doktrinde, Yargıtay'ın yapmış olduğu bu ayrım eleştirilmiştir. Buna göre,

Kuru[354]*,* alacaklının sadece rehin sahibi üçüncü kişiye takip başlatması hâlinde, aynen dava arkadaşlığında olduğu gibi, icra dairesinin takibi diğer mecburî takip arkadaşı asıl borçluyu da takibe dâhil etmesi için alacaklıya süre vermesi ve alacaklının bu süre içinde takibi asıl borçluyu da takibe dâhil etmesi hâlinde, takibe borçlu ve taşınmaz maliki üçüncü kişiye karşı devam etmesi, yani her ikisine birden ödeme emri göndermesi gerektiğini savunmakta ve bu şeklide bir kabulün usûl ekonomisi ve taraf menfaatlerine de daha uygun olduğunu belirtmektedir.

Pekcanıtez[355], Yargıtay'ın bu konuda yapmış olduğu ayrımın gerekçesini tespit etmenin zor olduğunu belirtmiş ve asıl borçlu ile rehin veren ipotekli taşınmaz maliki üçüncü kişi arasında zorunlu takip arkadaşlığı olduğunu, Yargıtay'ın 149b maddesinin açık hükmü karşısında böyle bir ayrıma gitmesinin isabetsiz olduğunu ve zorunlu takip arkadaşlarından birinin diğerine üstünlüğünün olmayacağını savunmuştur.

Budak[356]*,* takibin sadece rehin sahibine ya da sadece asıl borçluya yöneltilmesi hâllerinin her ikisinde de takibin iptali yerine eksikliğin giderilmesine imkân vermenin taraf menfaatlerini korumak için yeterli ve takip ekonomisi bakımından da daha uygun olacağını ifade ettikten sonra, taşınmazın üçüncü kişiye ait olduğunun ipotek akit tablosundan anlaşıldığı hâllerde, icra müdürünün ödeme emrini veya icra emrini üçüncü kişiye de re'sen göndermesi gerektiği kanaatindedir.

---

353 "*…borçlu ve rehin veren hakkında birlikte takip yapılması gerekir. Birlikte takip yapılmaması icra emrinin değil, takibin iptali nedenidir.*" 12. HD, 28.3.2005, 2908/6482 (Yargı Dünyası, S. 120, Aralık 2005, s. 108-109); "*İİK.nun 149/b maddesi hükmü gereği, alacaklının asıl borçluyu takipte taraf göstermeksizin ipotek veren üçüncü kişiyi takip olanağı yoktur. Mercice açıklanan nedenle takibin iptaline karar vermek gerekirken…*" 12. HD, 14.3.2002, 4343/5173; "*İİK.nun 148-149b maddeleri hükmü uyarınca asıl borçlu İ… Ltd. Şti. hakkında takip yapılmadan, sadece ipotek veren İmdat O. hakkında ipotekli takip yapılması yasaya aykırı olup, kamu düzeni ile ilgili bu hususa uyulmamış olması süresiz şikayet hakkı verir…Açıklanan nedenlerle takibin iptaline karar verilmesi gerekirken…*" 12. HD, 7.2.2002, 1859/2487 (Kazancı İçtihat-Bilişim Bilgi Bankası).

354 ***Kuru,*** C. III, s. 2413.

355 ***Pekcanıtez,*** Sorunlar, s. 46.

356 ***Budak,*** 105–106.

Tunç-Yücel[357]*,* asıl borçlu ya da ipotek maliklerinden herhangi birine takibin yöneltilmemiş olmasının aynı sonucu doğurması gerektiğini, her iki takip arkadaşından birinin takip talebinde gösterilmemiş olması hâlinde de ya takibin iptaline ya da eksikliğin giderilmesi için süre verilmesine karar verilmesinin isabetli olacağı sonucuna varmaktadır.

Kanaatimizce de Yargıtay'ın asıl borçlu ile rehin veren üçüncü kişiye takip başlatılması arasında, bu şekilde bir ayrıma gitmesi doğru değildir. Her iki hâlde de takibin iptali yerine, öncelikle alacaklıya süre vererek bu eksikliğin giderilme yolu tercih edilmelidir.

Burada üzerinde durmak istediğimiz bir diğer konu da borçtan şahsen sorumlu olmayan taşınmaz maliki ile asıl borçluya rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takipten önce, borcun ödenmesine dair bir ihtarnamenin gönderilmesinin gerekli olup olmadığıdır. Türk Medenî Kanunu'nun 887. maddesine göre "*ipotekli taşınmazın maliki borçtan şahsen sorumlu değilse, alacaklının ödeme isteminin ona karşı etkili olması, bu istemin hem borçluya hem de kendisine karşı yapılmış olmasına bağlıdır*". Yargıtay, bu hükme dayanarak taşınmaz malikinin borçtan şahsen sorumlu olmadığı durumlarda, alacaklının rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takibe başlamadan önce hem asıl borçluya hem de taşınmaz malikine ayrı ayrı borcun ödenmesi için istemde bulunmasını zorunlu saymaktadır[358].

---

357 ***Tunç-Yücel,*** s. 179.

358 Örneğin, "*İpotekli taşınmazın maliki borçluya karşı şahsen sorumlu değil ise ipotek borçlusuna ödeme istemi yapılmaksızın doğrudan doğruya ipotekli taşınmaz malikinden borcun ödenmesi istenemez.*" HGK, 27.4.2005, 19-220/288 (Kazancı İçtihat-Bilişim Bilgi Bankası); "*...M.K.'nun 887. maddesi hükmüne göre ipotekli taşınmazın maliki borçtan şahsen sorumlu değil ise de, alacaklının ödeme isteminin ona karşı etkili olması, bu istemin hem borçluya, hem de kendisine karşı yapılmış olmasına bağlıdır. Bir başka deyişle ipotek veren 3. kişi yönünden borç muaccel hale getirilmediği taktirde, onun hakkında takip başlatılamaz."* 12. HD, 23.6.2009, 13177/13867 (Kazancı İçtihat-Bilişim Bilgi Bankası); "*Davalılardan Bülent, borçtan şahsen sorumlu olmayıp, muaccel hale gelmiş bir alacak için değil, acente borçlarının teminatı olarak ipotek verdiğinden, davacı alacaklının icrada çıkardığı ödeme emrinin kendisine karşı geçerli olabilmesi için, borçlu ile beraber kendisine de, icra takibinden önce ödeme isteminin tebliği zorunlu bulunmaktadır. Diğer bir anlatımla, asıl borçlu ile beraber borçtan şahsen sorumlu olmayan ipotekli taşınmaz malikine ihbar yapılmadıkça, ipotek borçlusu bakımından borç muaccel hale gelemez. Muaccel hale gelmemiş bir borç için de icra takibi yapılamayacaktır. Bu husus, takip koşuludur. Zira, İİK'nın 149/b madde hükmünde de alacağın muaccel olması aranmıştır*" 11. HD, 9.7.2007, 8151/10454 (Kazancı İçtihat-Bilişim Bilgi Bankası); "*Somut olayda ipotekli taşınmaz maliki borçtan şahsen sorumlu olmadığına göre,...takipten önce kendisine ihbarda bulunulması gerekirken ihbar yapılmadan aleyhine takibe girişilmesinin kendisini sorumlu kılmayacağı gözetilmeden...*" 19. HD, 13.3.2006, 7476/2511 (Yargı Dünyası, Temmuz 2006, S. 127, s. 98–99).

Kanaatimizce de hem asıl borçluya hem de taşınmaz malikine ayrı ayrı ödeme veya icra emri gönderilmesi hâlinde, Türk Medenî Kanunu'ndaki şart gerçekleştirilmiş olacaktır. Yargıtay'ın takipten önce hem asıl borçluya hem de taşınmaz malikine ayrıca ihtarda bulunulmasını zorunlu kılan kararlarına katılamıyoruz[359].

Doktrinde *Budak*[360], Yargıtay'ın yerleşmiş bu içtihadını eleştirmekte ve İcra ve İflâs Kanunu 149 ve 149b maddeleri uyarınca, hem asıl borçluya hem de borçtan şahsen sorumlu olmayan taşınmaz malikine ödeme veya icra emrinin tebliğ edilmesiyle Türk Medenî Kanunu 887. maddesindeki şartının yerine getirilmiş olduğunu, takipten önce hem asıl borçluya hem de taşınmaz malikine birer ödeme isteminde bulunulmasının gereksiz olduğunu belirtmektedir.

İpoteğin paraya çevrilmesi yoluyla ilâmsız takipte, taşınmazın bulunduğu yer icra dairesi de yetkilidir (İİK m. 148). Bunun dışında, asıl borçlu ile ipoteği veren kişiler farklı kişiler ise her ikisine de aynı takibin yapılması gerektiğinden (İİK m. 149b), takip, bunlardan birinin yerleşim yeri icra dairesinde de başlatılabilir (HMK m. 7/2)[361].

---

359 Nitekim Yargıtay da vermiş olduğu yakın tarihli bir kararında, Türk Medenî Kanunu'nun 887. maddesinde öngörülen "*ödeme istemi*" nin herhangi bir şekil şartına bağlı olmadığı, daha önceden gönderilen icra emri ile Medenî Kanunu'nun ödeme istemi amacının gerçekleşip gerçekleşmediğinin araştırılması gerektiğine karar vermiştir. Söz konusu karar şöyledir: "*Dava, bayilik sözleşmesi gereği verilen ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla yapılan ilâmsız takibe karşı asıl borçlu ile ipotek verenin itirazının iptali istemine ilişkindir. İpotekli taşınmazın maliki borçtan şahsen sorumlu değilse alacaklının ödeme isteminin ona karşı etkili olması, bu istemin hem borçluya hem kendisine karşı yapılmış olmasına bağlıysa da yapılacak ihbar ile ilgili bir şekil şartı öngörülmemiştir. Davalı ipotek borçlusuna daha önce gönderilen icra emri bulunup bulunmadığı araştırılarak davalı ipotek borçlusuna gönderilen ilk icra emri ile Medeni Kanunun ödeme istemi hükmünün amacının gerçekleşip gerçekleşmediği üzerinde durulmalıdır.*" 19. HD, 31.5.2010, 3903/6679 (Kazancı İçtihat-Bilişim Bilgi Bankası)

360 ***Budak,*** s. 112–113.

361 HUMK m. 9/2. Ayrıca bkz. ***Aydoğdu,*** s. 331; ***Gören-Ülkü,*** s. 17–18. Bu konuya ilişkin Yargıtay'ın da kararları bulunmaktadır. Örneğin, "*Somut olayda borçlu B… K... Hakimhan İlçesi hudutları içerisinde kain taşınmazlarını Adana adresindeki Arçelik Anonim Şirketinden senetli ve senetsiz olarak mubayaa ettiği ve edeceği emtia ve makina v.s.den mütevellit borçlandığı ve borçlanacağı meblağın (40.000.YTL.) teminat karşılığı ipotek yermiş ve ihtilaf vukuunda Adana Mahkeme ve İcra Dairelerinin yetkisini kabul etmiş, diğer borçlu İsmet'inde 30.000.YTL. teminat karşılığı aynı yerde kain taşınmazını adı geçen şirkete ipotek ettiği anlaşılmaktadır… HGK.nun 10.05.1969 tarih ve 1969/İc. İf. 473 E. - 559 K. sayılı kararında açıklandığı üzere İİK.nun 148. maddesindeki zikredilen yetki; 149. maddede yazılı kayıtsız şartsız borç ikrarını kapsayan ipotek tablosuna dayanılarak yapılan takiplerin dışında kalan ipotekli taşınmazların paraya çevrilmesi için yapılan takiplere münhasır olduğu ifade edilmiştir. Diğer yandan takip konusu borcun birden fazla borçlusu bulunması halinde, alacaklının bunlardan birisinin ikametgahının bulunduğu tüm borçlular hakkında icra takibi yapabileceği, ancak bu hükmün (kuralın) yalnız `borçlulardan*

İcra ve İflâs Kanunu'nun 176b maddesinde öngörülen mecburî takip arkadaşlığında ise kambiyo senedinin iflâsa tabi birden çok borçlusunun olması hâlinde, alacaklı bunlar hakkında aynı talepte (haciz veya iflâs) bulunmalıdır (İİK m. 176b/1). Burada da alacaklı, söz konusu borçlulara karşı, kambiyo senetlerine özgü haciz yoluna başvurmayı tercih ederse, takip talebinde borçluların ve varsa kanuni temsilcilerinin adı, soyadı, şöhret, yerleşim yerlerini belirtmelidir (İİK m. 58/2-2). Bundan başka, takip talebine kambiyo senedinin aslını ve borçlu sayısı kadar onaylı örneğini de eklemek zorundadır (İİK m. 167/2; Yön. m. 21/c).

Görüldüğü gibi, borçlu tarafta İcra ve İflâs Kanunu'ndan kaynaklanan mecburî takip arkadaşlığının olduğu hâllerde, takip talebinde tüm borçluların yer alması zorunludur[362]. Bir borçlunun kimliği ile ilgili bilgilerin verildikten sonra, diğerleri için "vesaire" gibi bir ifadenin kullanılması geçerlik arz etmez[363].

Alacaklı tarafından bu yerine getirilmez ise icra memuru söz konusu takip talebini reddetmelidir. Doktrinde, borçlu tarafta mecburî takip arkadaşlığı bulunduğu hâlde, borçluların tümüne takibin yöneltilmemesinin sonucunun şikâyet yoluyla takibin iptali yoluna gitmek değil; takipteki bu eksikliğin giderilmesine imkân vermek şeklinde olması gerektiği belirtilmektedir[364]. Alacaklının takip talebinde bu tarz ifadeler kullanması hâlinde, icra müdürü böyle bir takip talebini kabul etmemelidir.

3. Maddî Hukuktan Kaynaklanan Mecburî Takip Arkadaşlığında

Takibin borçlu tarafında, maddî hukuktan kaynaklanan mecburî takip arkadaşlığı, kural olarak, takip konusu borcun mahiyeti gereğince, borçluların borcu birlikte yerine getirmelerinin zorunlu olduğu hâllerde meydana gelir. Bu durumda da takip konusu, para borcundan başka bir şey olacağından, alacaklı, kural olarak, borçlular aleyhine ya *ilâmlı icra yoluyla takip* (İİK m. 24–41) ya da takip konusu, taşınmazın tahliyesi ise şartları oluştuğunda *kiralanan taşınmazların tahliyesi yoluyla*

---

birinin ikametgahındaki (onun için genel yetkili olan) icra dairesinde takip yapılması halinde` geçerli olacağı..." 12. HD, 16.3.2007, 2231/5038 (Kazancı İçtihat-Bilişim Bilgi Bankası).

362 ***Kuru,*** El Kitabı, s. 176; ***Kuru / Arslan / Yılmaz,*** s. 129, dn. 6; ***Uyar,*** Takip Talebi, s. 128; ***Gören-Ülkü,*** s. 52–53.

363 ***Kuru,*** C. I, s. 213; ***Kuru / Arslan / Yılmaz,*** s. 129, dn. 6; ***Gören-Ülkü,*** s. 53.

364 ***Budak,*** s. 105.

ilâmsız takip (İİK m. 269–276) yollarına başvuracaktır. Bu hâllerde de alacaklı, takip talebinde tüm borçluların ve varsa kanunî temsilcisinin adı, soyadı, şöhret ve yerleşim yerlerini bildirmek zorundadır (İİK m. 58, II, b. 2). Zira takibin belirli bir kişiye karşı yapılması gerekir, eğer takibin kime karşı yapıldığı belirsiz ise söz konusu işlemin esaslı unsurlarından eksiklik olacaktır. Örneğin, takip talebinde borçlu kısımda A'nın mirasçıları yazmakta ve icra memuru da borçlulara buna uygun olarak bir ödeme emri göndermişse söz konusu ödeme emri hukuka aykırıdır[365]; süresiz şikâyet yoluyla söz konusu işlemlerin iptali gerekir[366]. Ancak *Jaeger / Walder / Kull / Kottman*'ın da haklı olarak belirttiği gibi, borçluların adlarında yanlışlık yapılsa da borçluların kim olduğu anlaşılabiliyor ve bu yanlışlık ödeme emrinin borçlulara tebliğine engel olmuyor ise takibin geçerliliği zedelenmemiş olacaktır[367].

Kiralanan taşınmazların tahliyesi yoluyla ilâmsız takip iki hâl de mümkündür. Bunlar, *kira bedelinin ödenmemesi* (İİK m. 269–269/d) ve *kira süresinin sona ermesi* (İİK m. 272-275) dir. Kira süresinin sona ermesi sebebiyle ilâmsız tahliye yoluna başvurabilmek için, alacaklının (kiraya verenin) elinde yazılı bir kira sözleşmesi veya tahliye taahhüdünün olması gerekir, kiraya veren sözlü bir anlaşmaya dayanarak bu yola başvuramaz (İİK m. 272/1). Kiraya veren birden çok kiracı aleyhine kira süresinin sona ermesi sebebiyle bu yola başvuruyor ise takibin dayanağı olan yazılı kira sözleşmesinde veya tahliye taahhüdünde tüm kiracıların imzası yer almalıdır. Alacaklı söz konusu kira sözleşmesi ve tahliye taahhüdü de takip talebinde yazmalı, alacaklı takip talebi yanında bunları da icra dairesine vermelidir[368].

Takip talebini alan icra memuru, takip talebine uygun olarak takibin türüne göre; *ilâmlı icra yoluyla takip bakımından* icra emri (*taşınır teslimi bakımından* İİK m. 24, Yön. m. 23; *taşınmaz tahliye bakımından* m. 26; *bir işin yapılmasına veya yapılmamasına dair olan ilâmlar bakımından* İİK m. 30, Yön. m. 25) veya *kiralanan taşınmazların tahliyesi yoluyla ilâmsız takip bakımından* tahliye talebini de içeren ödeme emrini (*kira bedelinin ödenmemesi sebebiyle* İİK m. 269, Yön. m. 35) veya

---

365 ***Jaeger / Walder / Kull / Kottman,*** art. 67, kn. 10.

366 ***Pekcanıtez,*** Şikâyet, s. 88–89.

367 ***Jaeger / Walder / Kull / Kottman,*** art. 67, kn. 10. Bu konuya ilişkin ayrıca bkz. ***Amonn / Gasser,*** § 16, kn. 8.

368 ***Pekcanıtez / Atalay / Sungurtekin-Özkan / Özekes,*** s. 389.

tahliye emrini (*kira süresinin sona ermesi sebebiyle* İİK m. 272) düzenleyerek her bir borçluya ayrı ayrı göndermelidir. Aksi hâlde, kamu düzenine aykırılık nedeniyle süresiz şikâyet yoluyla kanuna aykırı olan ödeme (icra veya tahliye) emrinin iptal edilmesi gerekir[369].

B. Takip Sırasında

1. İcra ve İflâs Kanunu'ndan Kaynaklanan Mecburî Takip Arkadaşlığında

İcra ve İflâs Kanunu'nda öngörülen borçlu taraftaki mecburî takip arkadaşlığında, takip sırasında da miras ortaklığına karşı devam etmesi hâli dışında, borçluların takip sırasında birlikte hareket etmeleri gerekmemektedir.

Takip sırasında borçlunun ölmesi hâlinde, alacaklı tarafından takibe terekeye (miras ortaklığına karşı) devam edilmiş ise miras bırakanın sağlığında yapılan işlemler tekrarlanmaz; ancak ölümden sonra takip işlemlerinin tüm mirasçılara karşı yapılması gerekir. Buna ilişkin bir Yargıtay kararında da miras bırakanın satış ilanının tebliğinden önce ölmesi hâlinde, ilanın mirasçılara tebliğ edilmesi gerektiği, aksi hâlde bu durumun ihalenin feshi sebebi oluşturacağı sonucuna varmıştır[370].

Ayrıca İcra ve İflâs Kanunu'nun 53. maddesinin ikinci fıkrasına göre, miras ortaklığına karşı takibe devam edilmesi hâlinde, mirasçılar mecburî takip arkadaşı olacaklarından, söz konusu takipte taraf takip işlemlerini de, kural olarak, hep birlikte yapmalıdırlar. Örneğin, miras bırakan itiraz hakkı sona ermeden ölmüş ise mirasçıların tümü takibe ancak hep birlikte itiraz edebilirler[371].

---

369 ***Pekcanıtez,*** Şikâyet, s. 85 vd; ***Gören-Ülkü,*** s. 116.

370 Söz konusu Yargıtay kararı şöyledir: **"***Taşınmaz satışlarında satış ilanının bir örneğinin borçluya tebliğ edilmesi gerektiğinden, hissedar murisin satış ilanının tebliğ tarihinde ölü olduğu anlaşıldığından ihaleye ilişkin satış ilanının ilgililere tebliği sağlanmalıdır… Bu durumda mirasçılar takibe dâhil edilerek, belirtilen yasal lazimeler yerine getirilerek satışın gerçekleştirilmesi gerekirken yasal prosedürler tamamlanmadan yapılan ihale usulsüz olup, feshi gerekirken yazılı gerekçe ile davanın reddine dair hüküm tesisi isabetsizdir."*12. HD, 2.3.2010, 2525/4693 (Kazancı İçtihat-Bilişim Bilgi Bankası).

371 *Yıldırım / Deren-Yıldırım,* terekenin takibinde her bir mirasçının takibe itiraz etme hakkının bulunduğu ifade etmektedir (***Yıldırım / Deren-Yıldırım,*** s. 79). Takibin tereke mallarıyla sınırlı olarak miras ortaklığına karşı sürdürüldüğü durumlarda, takip konusunun para veya başka bir şey olmasına göre bir ayrım yapılmadan, mirasçıların mecburî takip arkadaşı oldukları kabul edilmelidir. Bu sebeple mirasçıların tümü birlikte hareket etmelidir. Bu konuya ilişkin daha ayrıntılı açıklamalarımız için bkz. § 5, II, A, 1.

Takibin terekeye karşı devam etmesi hâlinde, alacaklı takip kesinleştiğinde sadece tereke mallarına haciz konulmasını, talep edebilir. Alacak, sadece terekeye ait mallar satılarak tahsil edilmelidir; mirasçılara yeni bir takip yapmadan mirasçıların şahsi malvarlıklarına haciz uygulanması ve daha sonra bu malların satılarak paraya çevrilmesi, kural olarak, mümkün değildir. Zira bu durumda, takibe tereke mallarıyla sınırlı olarak devam edilecektir.

Takibin terekeye karşı devam etmesi hâli dışında, İcra ve İflâs Kanunu'ndan kaynaklanan hâllerde borçluların birlikte hareket etmeleri zorunlu değildir. Örneğin, rehnin paraya çevrilmesinde, asıl borçlu ile rehin veren üçüncü kişinin takip sırasında birlikte hareket etmeleri zorunlu değildir[372].

Borçluların takip sırasında birlikte hareket etmesinin zorunlu olmaması, başka bir deyişle her birinin birbirinden bağımsız hareket edebilmesinin icra hukuku bakımından sonucu, borçluların itirazlarını birbirinden bağımsız olarak ileri sürebilmesidir. Buna göre, borçlulardan her biri, takibin tarafıdır ve her biri kendisine gönderilen ödeme emrine ayrı ayrı itiraz edebilir. Borçlular aynı şekilde, kendilerine gönderilen icra emrine karşı, icranın geri bırakılması yoluna başvurabilir, menfi tespit ve istirdat davaları açabilir. Örneğin, ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla ilâmsız takipte asıl alacaklı ve taşınmaz maliki üçüncü kişi, birbirinden bağımsız olarak kendilerine tebliğ edilen ödeme emirlerine itiraz edebilir. Taşınmaz maliki ya da asıl borçlu, tek başına şikâyet yoluna başvurabilir, menfi tespit ve istirdat davası açabilir[373].

Rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takiplerde, üçüncü kişiye ödeme emrinin gönderilmesiyle, rehin sahibi üçüncü kişi, haklarını itiraz yoluyla koruma imkânına kavuşur. Rehin sahibi üçüncü kişinin ödeme emrine itiraz edebileceği, taşınmaz rehni bakımından İcra ve İflâs Kanunu'nun 50. maddesinde açıkça ifade edilmesine rağmen, taşınır rehinleri bakımından Kanun'da buna ilişkin bir hüküm yoktur. Ancak doktrinde, rehin sahibi üçüncü kişiye ödeme emri gönderilmesindeki amacının üçüncü kişiye hem alacak hem de rehin hakkına karşı itirazlarını ileri sürebilme

372 ***Budak,*** s. 104, dn 12.

373 ***Budak,*** s. 106.

imkânın tanınması olduğu ifade edilmiştir[374]. Üçüncü kişiye ödeme emrinin tebliği ile, bu kişiye medeni hukukun rehinli alacaklı karşısında rehin sahibi üçüncü kişiye verdiği def'ileri ileri sürme fırsatı verir. Rehin sahibi üçüncü kişinin itiraz etmesi üzerine, borçlu itiraz etmemiş veya etmiş ancak itirazı kaldırılmış dahi olsa, alacaklı rehin sahibinin itirazını kaldıramadıkça takibe devam edemeyecektir. Zira üçüncü kişinin itirazı, borçlunun itirazından tamamıyla bağımsızdır[375].

İpoteğin paraya çevrilmesi yoluyla ilâmsız takipte ise İcra ve İflâs Kanunu'nun 150. maddesi uyarınca, borçlu ve taşınmaz sahibi üçüncü kişi sadece alacağın varlığına ve tutarına ilişkin itirazda bulunabilir, alacaklının rehin hakkına itiraz edebilmeleri mümkün değildir. Bunun nedeni de ipoteğin tapu siciline tescil edilmiş olması ve bu tescilin de Türk Medeni Kanunu'nun 992. maddesi uyarınca, rehin hakkı konusunda bir karine teşkil etmesidir[376].

2. Maddî Hukuktan Kaynaklanan Mecburî Takip Arkadaşlığında

Borçlu tarafta mecburî takip arkadaşlığının maddî hukuktan kaynaklandığı hâllerde ise takip konusu borç hakkında borçluların birlikte tasarruf etmelerinin zorunlu olup olmamalarına göre bir ayrım yapılmalıdır. Şayet borçlu tarafta elbirliği ortaklığının bir borcundan dolayı ortakların tamamı bulunuyor ise bu durumda borçlu taraftaki takip arkadaşlarının tümü söz konusu borç üzerinde birlikte tasarruf edeceklerinden birlikte hareket etmelidir. Ancak borçlular arasında elbirliği hâlinde mülkiyet ilişkisi bulunmuyor ise borç üzerinde birlikte tasarruf etmeleri söz konusu olmadığından, borçlular takip sırasında birlikte hareket etmek zorunda değildir. Borçlular, aleyhlerindeki takibe karşı koyma bakımından birbirlerinden bağımsız hareket edebilirler.

İcra takibinin borçlu tarafında maddî hukuktan kaynaklanan mecburî takip arkadaşlığında, takip konusu, para dışında bir borç olduğundan, mecburî takip arkadaşlığı genellikle, ilâmlı icrada meydana gelecektir. Ancak ilâmlı icraya istisnaî olarak, bir kira sözleşmesinde, birden çok mirasçı kiracı konumunda ise kiralanan

---

374 ***Belgesay,*** İcra ve İflâs Kanunu Şerhi, s. 160; ***Berkin,*** İcra Hukuku Şerhi, s. 380; ***Postacıoğlu,*** s. 559–560; ***Üstündağ,*** s. 315; ***Yıldırım / Deren-Yıldırım,*** s. 194; ***Gören-Ülkü,*** s. 128–130; ***Gürdoğan,*** s. 82;.

375 ***Gören-Ülkü,*** s. 129.

376 ***Üstündağ,*** s. 324; ***Gören-Ülkü,*** s. 133.

taşınmazların ilâmsız icra yoluyla tahliyesinde, mirasçılar mecburî takip arkadaşı olacaklardır.

Takip konusunun borçluların elbirliği mülkiyetinde olan bir mal olması durumunda, borçluların takip konusu borç üzerinde birlikte tasarruf etmelerinin icra hukuku bakımından sonucu, kural olarak, borçluların taraf takip işlemlerini yaparken birlikte hareket etmeleri gerekmektedir. Örneğin, ilâmlı icra bakımından, borçluların icranın geri bırakılması yoluna (İİK m. 33, 33a) birlikte başvurmaları zorunludur. Borçluların takip konusu borç üzerinde birlikte tasarruf etmeleri gerekmiyor ise taraf takip işlemlerini de birlikte yapmaları zorunlu değildir. Örneğin, ilâmlı icra bakımından, borçluların icranın geri bırakılması (İİK m. 33, 33a) yoluna birlikte başvurmaları zorunlu değildir.

Bölünemez bir edim olan tahliye borcunda, birden çok kiracı bulunması hâlinde, kiracılar takibin borçlu tarafında mecburî takip arkadaşlığını meydana getirirler. Ancak kiracılar tahliye talebini de içeren ödeme emrini aldıktan sonra itiraz etmek isterlerse, birbirlerinden bağımsız olarak itiraz sebepleri ileri sürebilirler ve birinin ileri sürdüğü itiraz diğerini etkilemez. Örneğin, kiracılardan biri, kira bedelinin ödenmemesi sebebiyle ilâmsız tahliyede, kira sözleşmesindeki imzasını inkâr edebilir. Bu durumda, diğer kiracı eğer kira sözleşmesinin varlığını veya sözleşmedeki imzasını açık ve kesin olarak inkâr etmiyor ise kira sözleşmesini kabul etmiş sayılır (İİK m. 269/2).

Kiracıların itiraz aşamasında birlikte hareket etmelerinin gerekmediğine dair bir başka örnek de kira bedelinin ödenmemesi sebebiyle ilâmsız tahliyede, borçlu-kiracılardan biri, ödeme emrine itiraz ettiği hâlde, diğerinin itiraz etmemesi gösterilebilir. Bu durumda, itiraz etmeyen kiracı bakımından takip kesinleşir, şayet borçlu ödeme süresinde (kural olarak 30 gün) borcunu da ödemez ise alacaklı-kiraya veren bir yandan icra dairesinden haciz, diğer yandan da tahliye için ihtar süresinin bitiminden itibaren icra mahkemesinden tahliye isteyecektir (İİK m. 269a). Kiraya veren, itiraz eden kiracı bakımından ise itiraz sebebi ve elindeki kira sözleşmesine göre icra mahkemesinden ya da sulh hukuk mahkemesinden itirazın hükümden düşürülmesini talep etmelidir (İİK m. 269b).

Yukarıda belirttiğimiz örneklerden de anlaşılacağı üzere, maddî hukuktan kaynaklanan borçlu taraftaki mecburî takip arkadaşlığında da takibin başlangıcında

takip arkadaşlarının tümünün takip talebinde gösterilmesi ve hepsine ödeme emri, icra emri gönderilmesi zorunluluk iken, elbirliği mülkiyetinden kaynaklanan mecburî takip arkadaşlığı hâli hariç, takip sırasında borçluların birlikte hareket etmesi zorunlu değildir.

İcra ve İflâs Kanunu'nda borçluların da satış talep edebilmesi mümkündür (İİK m. 113/1). Borçlular arasında mecburî takip arkadaşlığı olduğu hâllerde, bunlar birlikte hareket etmek zorunda olduklarından tek başlarına satış talep edemezler, borçluların hepsinin satış talebinde bulunması zorunludur. Mecburî takip arkadaşlığı genellikle, konusu paradan başka alacaklar (menkul ve gayrimenkullerin teslimine ilişkin ilâmlı takip, kiralanan taşınmazların tahliyesi gibi), başka bir deyişle takip konusu malların satışına gerek olmayan alacaklar için söz konusu olur. Ancak bazı durumlarda, bu takiplerde de satış talebine gerek olacaktır. Örneğin, menkul ve gayrimenkullerin teslimine ilişkin takiplerde mal aynen borçlunun elinde bulunmaz ise o malın değerini borçlanılmış kabul edilir ve tekrardan icra emri gönderilmesine gerek kalmadan borçlunun malları haczedilir, satılarak alacaklıya alacağı ödenir (İİK m. 24/4). İşte bu durumda, borçlu tarafta mecburî takip arkadaşlığı mevcut ise satış talebini borçluların hep birlikte yapmaları gerekir.

Mecburî takip arkadaşlarının haczetmiş olduğu mala, borçlu veya üçüncü kişi istihkak iddiasında (İİK m. 96–99) bulunduğunda, takip sırasında mecburî takip arkadaşlarının hepsi birlikte hareket etmek zorunda olduklarından, takibe de hep beraber itiraz etmelidirler. Bu durumda, alacaklılara karşı da istihkak davası birlikte açılmalıdır.

C. Takibin Sonunda

Takibin sonunda, İcra ve İflâs Kanunu'ndan kaynaklanan hâllerde, borçluların takibin sonunda da birlikte hareket etmesi zorunlu değildir. İcra ve İflâs Kanunu'ndan kaynaklanan mecburî takip arkadaşlığı hâlleri, takibin sonunda her hangi bir özellik göstermemektedir.

Daha önce de belirttiğimiz üzere, borçlu taraftaki mecburî takip arkadaşlığı maddî hukuktan kaynaklanıyor ise alacaklının, borçlular aleyhine, başvurabileceği iki takip türü vardır. Bunlar, *ilâmlı icra yoluyla takip* veya şartları mevcut ise

*kiralanan taşınmazların tahliyesi yoluyla takip*tir. Bu sebeple burada sadece söz konusu iki hâle değineceğiz.

Alacaklı, borçlular hakkında *taşınırlar hakkında ilâmların icrası* (İİK m. 24) yoluna başvurmuş ise borçluların taşınırın teslimine dair olan ilâmın gereğini birlikte yerine getirmelidir. Şayet ilâmın gereği hiç yerine getirilmez ise taşınır borçlulardan zorla alınıp alacaklıya verilir (İİK m. 24/3).

Taşınır mecburî takip arkadaşı olan borçluların elinde değilse bu durumda taşınır malın ilâmda yazılı veya ilâmda belirtilmiyor ise haciz sırasındaki değeri borçlulardan alınır (İİK m.24/4). Burada takip konusu mal teslimi iken paraya dönüşecektir[377]. Bu durumda, taşınırın tespit edilen değeri borçlular tarafından verilmezse, borçlulara ayrıca bir ödeme emri gönderilmeden alacak, haciz yoluyla tahsil olunur. Burada, mecburî takip arkadaşlığı bakımından tartışılması gereken husus, borçlu tarafta elbirliği ortaklığının bulunduğu durumlarda, haczin ortaklığın malvarlığına koyulmasının zorunlu olup olmadığıdır. Başka bir deyişle, icra memuru, her bir borçlunun kişisel malvarlığına da haciz koyarak alacağın tahsili yoluna gidebilecek midir? Bu durumda, yukarıda da belirttiğimiz gibi, takibin konusu mal tesliminden para borcuna dönüşmüştür. Başka bir deyişle takip konusu borç, her bir ortak tarafından yerine getirilebilecek bir borç hâline gelmiştir. Ortaklar maddî hukuk kuralları gereğince, söz konusu borçtan birinci dereceden, sınırsız olarak müteselsilen sorumludur. Bu sebeplerle de icra memuru, ortaklık malvarlığına dair bir mala da ortakların kişisel malvarlığındaki bir mala da haciz yaparak alacağı tahsil yoluna gidebilmelidir. Ancak bu durum, miras bırakanın takibe kaldığı yerden İcra ve İflâs Kanunu 53. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca miras ortaklığına devam ettiği hâllerde değil; takibin en başından mirasçılara karşı açılmış ve devam edilmiş olması hâlinde geçerlidir.

Alacaklı, borçlular hakkında *bir işin yapılması hakkında ilâmların icrası* (İİK m. 30) yoluna başvurmuş ise icra dairesi borçlulara gönderdiği icra emrinde, ilâmda gösterilen süre içerisinde veya ilâmda süre belirtilmemişse işin niteliğine göre başlama ve bitirme zamanlarını belirleyerek işi yapmalarını ihtar eder. Borçlular işin mahiyeti gereği birlikte yapacaklarından, icra emrini yerine getirirken birlikte

---

377 ***Pekcanıtez / Atalay / Sungurtekin-Özkan / Özekes,*** s. 413.

hareket edeceklerdir. Ancak borçlular belirtilen sürede işe başlamaz veya bitirmez ise burada işin mahiyetine göre bir ayrım yapılmalıdır:

- *İş borçlular dışında başka bir kimse tarafından da yapılabilecek şeylerden ise* ve alacaklı da isterse, iş başkasına yaptırılır. İcra memuru işin yapılmasına ilişkin masrafları bilirkişi aracılığıyla belirler ve bu masraflar ileride hükme hacet kalmaksızın ileride borçlulardan alınmak üzere alacaklıdan alınır. Borçlular buna muvafakat etmezse, ayrıca hükme gerek kalmadan borçluların masrafı karşılayacak yeterli malı haczedilerek paraya çevrilir ve o iş yaptırılır. İcra memuru, bu durumda da mecburî takip arkadaşları elbirliği ortaklığının ortakları ise ortaklığı malvarlığındaki malları da borçluların kişisel malvarlığındaki malları da haczedip paraya çevirecektir.
- *İş borçlular dışında başka bir kimse tarafından yapılabilecek şeylerden değil ise* ve belirtilen sürede borçlular işe başlamaz ise alacaklının şikâyeti üzerine borçlular cezalandırılacaktır (İİK m. 343).

§ 8. İHTİYARÎ TAKİP ARKADAŞLIĞININ HÜKÜM VE SONUÇLARI

I. ALACAKLI TARAFTA

A. Takibin Başlangıcında

Takibin alacaklı tarafında ihtiyarî takip arkadaşlığının bulunduğu hâllerde, bunun takibin başlangıcına ilişkin hüküm ve sonuçları bakımından, öncelikle, takip talebine ilişkin açıklamalarda bulunmak gerekmektedir. İhtiyarî takip arkadaşlığında, alacaklıların tümünün aynı takip talebiyle borçlu aleyhine takipte bulunmasına gerek yoktur. Ancak birden fazla alacaklı, aynı takip talebiyle borçluya karşı icra takibinde bulunmak istiyorsa alacakların tümünün takip talebinde yer alması gerekir.

Alacaklı tarafta, ihtiyarî takip arkadaşı olarak, birden fazla kimsenin bulunması hâlinde, takip talebinde alacaklıların adı, soyadı, adresi ve vergi numaralarının takip talebinde ayrı ayrı yer alması zorunludur (m. 58/1–1). Alacaklılardan bir veya birkaç tanesinin adı yazılıp diğerleri "vs…" şeklinde belirtilemez[378]. Yargıtay vermiş olduğu bir kararında "*Takip talepnamesi H… A…*

[378] ***Amonn / Gasser,*** § 16, kn. 9; ***Gören-Ülkü,*** s. 44–45. "*İİK'nun ve Nizamnamenin 22. maddesinde açıkça belirtildiği gibi, takip talepnamesine alacaklıların ve varsa vekillerinin isim, şöhret ve*

(ve arkadaşları) adına düzenlenmiş ise de, kimler olduğu belirtilmemiştir. Bu takibin H… A… adına açıldığının kabulü gerekir." diyerek takibin alacaklısı olarak sadece takip talebinde adı açıkça belirtilen kişiyi alacaklı saymıştır[379].

Takip talebinde tüm alacaklıların isimleri ayrı ayrı gösterilmemiş olmasına rağmen, borçlu alacaklıların kim olduğunu tahmin etmiş ve takibe süresi içersinde itiraz ederek savunma hakkını kullanmışsa takip talebindeki bu eksiklik "takibin iptalini" gerektirmez. Aksi takdirde takip talebi geçersizdir, takibin süresiz şikâyet yoluyla iptali gerekir[380].

Birden fazla alacaklının birlikte takibe girişmiş olması hâlinde, bütün alacaklıların ödeme emrinde de gösterilmesi zorunludur. Bu zorunluluk da borçlunun kendisine ödeme emri karşısında, gerektiği vaziyeti alabilmesi bakımından önem taşır[381]. Bu nedenle alacaklılardan hepsinin ödeme emrinde gösterilmesi esaslı unsurlardandır. Birden fazla alacaklının birlikte takibe girişmiş olmalarına rağmen, ödeme emrinde bütün alacaklılara yer verilmemiş ise artık ödeme emrinde bulunmayan alacaklıların bu ödeme emrine dayanarak takibe devam etmeleri mümkün değildir. Bu durumda, aynı takip dosyasından takibe devam edilebilmesi için, borçluya ilk ödeme emrinde isimleri gösterilmemiş olan alacaklıların kimliklerini içeren ikinci bir ödeme emrinin gönderilmesi gerekmektedir[382].

B. Takip Sırasında

İhtiyarî takip arkadaşlığında, ihtiyarî takip arkadaşı kadar icra takibi vardır. Takip arkadaşlarının her biri, diğerinden bağımsız olarak hareket edebilir[383]. Bunun sonucu olarak da takip arkadaşlarından her biri tek başına taraf takip işlemi

---

ikametgâhlarının yazılacağı beyan edilmiştir. Vekil sıfatıyla talepnameyi dolduran avukatın bir veya birkaç alacaklının isimlerini zikredip de geri kalanları yazmayarak (vesaire) gibi bir tabi kullanması, namlarına takip yaptığı şahısların kimliklerini ifade etmeyeceğinden, bu şekilde doldurulan takip talepnamesi kanuna ve nizamnameye muhaliftir." İİD, 19.9.1963, 9860/9694 (***Uyar,*** C. III, s. 3954).

379 12. HD, 23.9.1986, 15317/9385 (***Uyar,*** C. III, s. 3928–3929).

380 ***Amonn / Gasser,*** § 16, kn. 10.

381 ***Gören-Ülkü,*** s. 116.

382 ***Kuru,*** C. I, 225; ***Kuru,*** El Kitabı, s. 187; ***Gören-Ülkü,*** s. 116.

383 ***Kuru,*** El Kitabı, s. 147.

yapabilecektir. Buna göre, alacaklılardan her biri haciz, satış talep edebilecektir[384]. Bu işlemlerin alacaklılardan biri tarafından yapılması hâlinde ise bu durum diğer alacaklıları etkilemeyecektir. Örneğin, takip arkadaşlarından biri haciz, satış talep etmesi hâlinde bu yalnızca kendisi bakımından sonuç doğurur.

İhtiyarî takip arkadaşlığında, birbirinden bağımsız birçok takip vardır. Alacaklılardan biri, diğerlerinin takibinin tarafı değildir. Bu durumun icra hukukundaki sonucu ise takip arkadaşlarının, kural olarak, takip sırasında üçüncü kişilerin yapabileceği işlemleri yapabilecek olmasıdır. Örneğin, alacaklılardan sadece biri haciz talep etmiş ve icra memuru da sadece talep eden adına haczi uygulamış ise diğer alacaklılar, şartları oluşmuş ise haciz koyduran alacaklının haczine iştirak edebilir (İİK m. 100)[385].

Alacaklıların birlikte koydurdukları hacze, borçlu veya üçüncü kişi tarafından istihkak iddiasında bulunulabilir. Bu durumda, alacaklıların hepsi istihkâk iddiasına itiraz etmişler ise istihkâk davasının itiraz eden alacaklıların tamamına açılması gerekir. Alacaklılardan biri veya bir kısmı davalı olarak gösterilmez ise üçüncü kişi o alacaklıya karşı İcra ve İflâs Kanunu'nun altıncı fıkrasına göre, iddiasından vazgeçmiş sayılır[386].

C. Takip Sonunda

İlâmsız icra bakımından, takibin son safhası olan paraların ödenmesi/paylaştırılması safhasında, icra memuru, alacaklının talebi olmadan, satıştan sonra vezneye giren paraları alacaklıya öder[387].

Berkin, müteselsil alacaklıların birlikte takip yapmaları hâlinde, borçlu, alacaklılardan birine borcunu ödeyerek borcundan kurtulamayacağını, borcun tamamını alacaklıların tümüne ödemesi veya borçludan tahsil edilen alacağın alacaklılara icra memuru tarafından eşit olarak birlikte paylaştırılması gerektiğini belirtmiştir[388]. Müteselsil alacaklılıkta, kural olarak, borçlu borcunu alacaklılardan

---

384 *Erturgut,* aralarında teselsül ilişkisi olan alacaklıların her birinin borçludan borcun tamamını istemeye yetkili oldukları için tek başına satış isteyebileceklerini belirtmektedir (***Erturgut,*** s. 53).

385 Hacze takipli iştirakin şartları hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. ***Akcan,*** s. 47 vd.

386 ***Kuru,*** C. II, s. 1021.

387 ***Pekcanıtez / Atalay / Sungurtekin-Özkan / Özekes,*** s. 343.

388 ***Berkin,*** İcra Hukuku Rehberi, s. 186.

birine ifa ederek borcundan kurtulabilir. Ancak bu kuralın bir istisnası vardır. Bu da, alacaklılardan birinin mahkemeye veya icra dairesine başvurduğunun borçluya bildirilmesi hâlinde, borçlunun borcunu alacaklılardan birine karşı ifa ederek borcundan kurtulamayacağına ilişkin hükümdür (*yeni* TBK m. 169/3; BK. m. 148/3). Yazar da bu hükme dayanarak, müteselsil alacaklıların birlikte takip yapması hâlinde, borcun alacaklılara paylaştırılması gerektiği sonucuna varmaktadır. Kanaatimizce de yazarın bu görüşü maddî hukuk kurallarına uygundur.

Takip sonunda, alacağını alamayan alacaklıya, ödenemeyen alacak kesimi için, icra dairesi tarafından re'sen bir aciz vesikası verilir (İİK m. 143/1). Alacaklı tarafta ihtiyarî takip arkadaşlığının olduğu hâllerde ise icra memuru her bir alacaklıya ayrı ayrı aciz vesikası vermelidir. Elinde aciz belgesi olan birden gazla alacaklı da borçlunun belli bir tasarrufunun iptali için birlikte dava açabilir[389].

II. BORÇLU TARAFTA

A. Takibin Başlangıcında

1. Yetkili İcra Dairesi

Borçlu tarafta ihtiyarî takip arkadaşlığının bulunduğu durumda, ilâmsız icra takipleri bakımından icra dairesine ilişkin birtakım açıklamaların yapılması gerekmektedir. İcra ve İflâs Kanunu'nun 50. maddesinde, "*para veya teminat borcu için takip hususunda Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun yetkiye dair hükümleri kıyasen uygulanır*" ifadesine yer verilerek yetki konusunda Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'na atıf yapılmıştır. 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 447. maddesinin ikinci fıkrasına göre ise "*Mevzuatta, yürürlükten kaldırılan 18.6.1927 tarihli ve 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununa yapılan yollamalar, Hukuk Muhakemeleri Kanununun bu hükümlerin karşılığını oluşturan maddelerine yapılmış sayılır.*" Bu durumda, icra dairesinin yetkisine ilişkin olarak 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'ndaki yetkiye ilişkin hükümlere bakmak gerekir:

Borçlu sayısının birden fazla olması hâlinde, icra takibi borçlulardan birinin yerleşim yerinde yapılabilir (HMK m. 7/1) ve diğer borçlular, yetki itirazında

---

389 ***Durman,*** s. 170.

bulunamaz[390]. Ancak bu kural yalnız borçlulardan birinin genel yetkili icra dairesinde takip başlatılması için geçerlidir. Borçlulardan birisi için özel yetkili icra dairesinde takip başlatılması hâlinde ise söz konusu hüküm uygulanmaz. Bu durumda, diğer borçlular da yetki itirazında bulunabilirler[391]. Yargıtay'ın da yerleşik içtihatları göre, *Borçlular birden fazla ise borçlulardan birinin yerleşim yerindeki icra dairesinde takip yapılabilir. Borçlulardan birinin yerleşim yerinde icra takibi yapılmışsa diğer borçlular yetki itirazında bulunamazlar. Ancak borçlulardan biri yönünden özel yetkili icra dairesinde takip yapılmışsa diğer borçlular yetki itirazında bulunabilir.*" yönündedir[392].

2. Takip Talebi ve Ödeme Emri

Alacaklı, birden fazla borçlu için takip yapıyorsa bunların hepsi için tek bir takip talebiyle yetkili icra dairesine başvurabilir; ancak borçluların hepsinin takip talebinde ayrı ayrı belirtilmesi gerekir. Buna göre alacaklı, borçluların varsa kanunî temsilcilerinin adı, soyadı, alacaklı tarafından biliniyor ise vergi kimlik numaraları, şöhret ve yerleşim yerlerinin takip talebinde belirtmelidir (İİK m. 58/1–1). Takip talebinde, borçluların kim olduğu açıkça anlaşılmıyor ise kural olarak, takip talebi geçersizdir[393]. Ancak bu hatanın icra memuru tarafından fark edilmesi hâlinde, alacaklıya hatasını düzeltmek için fırsat verilmelidir[394].

Takip talebinde "*borçlu*" olarak gösterilmeyen müteselsil borçlulardan birinin, sonradan takip harcı yatırılmak suretiyle de olsa önceki takibe dâhil edilmesi

---

390 HUMK m. 9/2, c. 1.

391 ***Kuru,*** Usûl, C. I, s. 285; ***Ulukapı,*** s.145. ***Gören-Ülkü,*** s. 45.

392 Örneğin, "*...borçlu birden fazla ise bunlardan birinin ikametgâhında takip yapılabilir ve bu durumda borçlular yetki itirazında bulunamazlar. Ancak hüküm yalnız borçlulardan birinin ikametgâhındaki (onun için genel yetkili) icra dairesinde takip yapılması hâli içindir... Somut olayda, diğer borçlu H... R. T. Ltd. Şti.'nin adresi Karatay/Konya olup, adı geçen borçluya ödeme emri bu adreste 28.08.2009 tarihinde tebliğ edilmiştir. Dolayısıyla HUMK'nun 9/2. maddesi gereği bu borçlunun adresi itibariyle Konya İcra Müdürlüklerinde takip yapılmasında usul ve yasaya aykırı bir yön bulunmamaktadır...*" 12. HD, 21.9.2010, 20552/20532 (Kazancı İçtihat-Bilişim Bilgi Bankası). Yargıtay'ın aynı yöndeki kararlarına örnek olarak bkz. 12. HD, 11.01.2010, 19005/101 (Yargı Dünyası, Ağustos 2010, S. 176, s. 146–147). Yargıtay'ın benzer yöndeki kararları için bkz. 12. HD, 26.02.2008, 435/3540 (Yargı Dünyası, Eylül 2008, S. 153, s. 77–78); 12. HD, 12.12.2006, 20724/23558 (Yargı Dünyası, Mayıs 2007, S. 137, s. 92–93).

393 ***Üstündağ,*** s. 86; ***Staehelin / Bauer / Staehelin,*** art. 67, kn. 26; ***Ergün,*** s. 71–72; ***Gören-Ülkü,*** s. 51; ***Muşul,*** s. 235.

394 ***Staehelin / Bauer / Staehelin,*** art. 67, s. 28.

mümkün değildir[395]. Yargıtay'ın da bu konuya ilişkin vermiş olduğu pek çok kararı vardır[396]. Bu şekilde, alacaklının sonradan borçlulardan birini takibe dâhil etmesi ve icra müdürü tarafından borçluya ödeme emri gönderilmesi hâlinde, borçlunun süresiz şikâyet yoluyla icra mahkemesine başvuru hakkı vardır. İcra mahkemesi tarafından söz konusu ödeme emri iptal edilmelidir. Aynı şekilde, takip talebinde, adı gösterilmeyen müteselsil borçlulardan birine, ödeme emrinde adı yazılı olsa dahi, ödeme emri gönderilmesi hâlinde, borçlu süresiz şikâyet yoluyla icra mahkemesinde ödeme emrinin iptalini sağlayabilir[397].

Genel haciz yoluyla takipte, takip konusu alacak bir belgeye dayanmakta ise belgenin aslının veya alacaklı ya da mümessili tarafından onaylanmış, borçlu

---

395 *Kuru,* icra hukukunda "*dâhili dava*" müessesesinin olmadığını, bu sebeple de Hukuk Usûlü Muhakemeleri Kanunu'na kıyasla, takip talebinde borçlu gösterilmeyen borçlunun sonradan takip harçları yatırılarak takibe dâhil edilemeyeceğini belirtmektedir (***Kuru,*** Usûl, C. I, s. 1213; ***Kuru,*** C. I, s. 168; ***Kuru,*** El Kitabı, s. 175–176). Ayrıca bu konuya ilişkin olarak aynı yönde bkz. **Gören-Ülkü,** s. 52.

396 Örneğin, "*Eser sözleşmesi ilişkisi davacı ile davalıların murisi Adnan Adaşoğlu arasında kurulmuştur. Veraset ilâmından yüklenici Adnan'ın 15.04.1997 tarihinde ve 05.02.1999 takip tarihinden önce öldüğü anlaşılmaktadır. Borçlunun ölümünden sonra tereke alacaklıları mirası kabul etmiş mirasçılara karşı takip yapabilir. Tereke alacaklısı takibi tüm mirasçılara karşı yapmak zorunda olmayıp, mirasçılardan birine veya bir kaçına karşı da takip yapabilir. TMK nun 641. maddesi uyarınca mirasçılar miras bırakanın borçlarından müteselsilen sorumlu olduklarından BK.nun 142. maddesine göre alacaklı müteselsil borçlu olan mirasçılardan birinden borcun tamamını isteyebilir. Öte yandan itirazın iptali davası takip alacaklısı tarafından itiraz etmiş olan takip borçlusuna karşı açılır. Takipte taraf olmayanlar aleyhine açılacak iptal davası sonucunda alınacak ilâmın itirazla duran takip dosyasına konularak infazı ve takibin devamını sağlamak mümkün değildir. Somut olayda yüklenici mirasçılarından sadece Fatma hakkında takip yapılmış olup bu şekilde takip yapılması mümkün olduğu ve diğer mirasçılarla zorunlu takip ya da dava arkadaşlığı bulunmadığı ve Fatma dışındaki mirasçılar takipte borçlu gösterilmediğinden bunlar hakkındaki davanın takip borçlusu bulunmamaları nedeni ile reddine ve sadece Fatma hakkında hüküm kurulması gerekirken, takipte taraf olmayan diğer mirasçılar yönünden de takibin iptaline karar verilmesi doğru olmamıştır*" 15. HD, 18.3.2008, 1969/1740 (Kazancı İçtihat-Bilişim Bilgi Bankası); "*Somut olayda, kambiyo senetlerine özgü takip yoluyla yapılan takip talebinde borçlu olarak gösterilmeyen ve takibe konu bonoda aval veren konumunda bulunan M…Y…, yasal takip harçları yatırılarak takibe dahil edilmiştir. …bu şekilde, şikâyetçinin borçlu sıfatı ile takibe dâhil edilmesi yasaya uygun bulunmadığından…*" 12. HD, 17.2.2004, 24775/3072 (***Uyar,*** C. III, s. 4015–4016); "*Borçlu İ…O… hakkında başlamış bir takip yoktur. Harç verilmeden alacalının istemi üzerine kendisine ödeme emri tebliğ edilmesi yasaya uygun değildir.*" 12. HD, 8.12.2000, 18345/19483 (***Uyar,*** C. III, s. 4016). Ayrıca, Yargıtay'ın bu konuya ilişkin benzer kararlarına örnek olarak bkz. 12. HD, 8.10.1998, 9434/10417 (***Uyar,*** C. III, s. 4016); 12. HD, 10.6.1993, 6513/10540 (***Uyar,*** C. III, s. 4017); 12. HD, 18.12.1986, 3906/14705 (***Kuru,*** C. I, s. 213).

397 "*Borçlu H…K…'nın, alacaklının başlatmış olduğu takipte, adının bulunmadığı görülmektedir. Çıkarılan 49 nolu ödeme emrinde ise adının yazıldığı anlaşılmaktadır. O hâlde adı geçen adına çıkarılan ödeme emri sonuç doğurmaz. Bu konudaki şikayet kamu düzeni ile ilgili olduğundan, herhangi bir süreye tabi değildir. Merciice istemin kabul edilerek borçlu H…K… yönünden takibin iptali gerekirken, kredi sözleşmesinde istemin yazılı olduğu ve ödeme emrinin uygun tebliğ edildiğinden bahisle, istemin reddi yolunda hüküm tesisi isabetsizdir.*" 12. HD, 16.1.2004, 23057/337 (***Uyar,*** C. III, s. 4018).

sayısından bir fazla örneğinin takip talebi anında icra dairesine verilmesi zorunludur (m. 58/2). Bu hüküm, İcra ve İflâs Kanunu'nda takibin alacaklı tarafındaki takip arkadaşlığının sonuçlarına ilişkin en genel düzenlemelerden biridir.

Genel haciz yoluyla ilâmsız takipte, icra müdürünün takibin bir senede bağlanıp bağlanmadığını araştırma yükümlülüğü bulunmamaktadır. Ancak alacaklı, takip talebinde alacağının bir senede dayandığını belirtmiş ise icra müdürü alacaklıdan senedin aslını veya onaylanmış örneğini ibraz etmesini ister. Alacaklı, icra müdürünün bu isteğine uygun davranmaz ve söz konusu senetleri icra dairesine ibraz etmez ise doktrinde çoğunlukla icra müdürünün böyle bir durumda borçluya ödeme emrini göndermemesi gerektiği kabul edilmektedir[398]. Ancak herhangi bir sebeple, bu husus gözden kaçırılmış ve takip konusu alacağın dayanağı olan senedin aslı veya örneğinin alacaklı tarafından ibraz edilmemiş olmasına rağmen, borçluya ödeme emri gönderilmiş ise borçlunun şikâyeti üzerine ödeme emrinin iptal edilmesi ve borçluya yeniden ödeme emri gönderilmesi gerekir[399].

İcra ve İflâs Kanunu'nda benzer bir hüküm kambiyo senetlerine özgü takip için de öngörülmüştür. Buna göre, "*Alacaklı…takip talebine kambiyo senedinin aslını ve borçlu adedi kadar tasdikli örneğini eklemeğe mecburdur.*" (m. 167/2). Alacaklının buna aykırı hareket etmesi hâlinde, icra memurunun takip talebini reddetmesi gerekmektedir. Şayet alacaklı, kambiyo senedini aslının veya çeklerde

---

398 ***Kuru,*** El Kitabı, s. 177; ***Kuru / Arslan / Yılmaz,*** s. 131; ***Pekcanıtez / Atalay / Sungurtekin-Özkan / Özekes,*** s. 116; ***Gören-Ülkü,*** s. 66.

399 "*Yargıtay 12. Hukuk Dairesi'nin 13.4.1999 tarih ve 1999/4149-4710 sayılı ilâmı ile;…kanunun 61/1. maddesi 2. cümlesine göre de, takip belgeye dayanıyor ise belgenin onaylı bir örneğinin ödeme emri ile birlikte borçluya gönderilmesi gerekli bulunmaktadır. Somut olayda borçluya sadece ödeme emrinin gönderildiği, dayanak belgelerin eklenmediği tebligat parçası üzerindeki açıklamadan anlaşılmaktadır. O halde şikâyet kabul edilerek ödeme emrinin iptaline karar verilmesi gerekirken yazılı gerekçeyle istemin reddi isabetsizdir... gerekçesiyle bozularak, dosya yerine geri çevrilmekle, yeniden yapılan Yargılama sonunda; mahkemece önceki kararda direnilmiştir. Hukuk Genel Kurulu'nca da benimsenen Özel Daire bozma kararına uyulmak gerekirken, önceki kararda direnilmesi usûl ve yasaya aykırıdır. Bu nedenle direnme kararı bozulmalıdır.*" HGK, 2.2.2000, 12–50/47 (YD 2000, S. 52, s. 59 vd.); "*Sair temyiz itirazları yerinde değil ise de; İİK' nun 58. maddesi gereğince, takip belgeye dayandığı takdirde belge aslı veya örneğinin eklenmesi ve ayrıca aynı kanunun 61. maddesi uyarınca da ödeme emrine belge örneğinin eklenmesi gerekir. Takibin ilâmsız olması bu duruma etkili değildir. Somut olayda ödeme emrine dayanak belge eklenmediğinden mercice ödeme emrinin iptaline karar vermek gerekirken yazılı şekilde şikâyetin reddi isabetsizdir.*" 12. HD, 16.5.2002, 8982/10223 (Kazancı İçtihat-Bilişim Bilgi Bankası). Ancak doktrinde bazı yazarlar, icra müdürünün bu hâlde, ödeme emrini göndermekten kaçınması gerektiğini, ancak bir kere bu husus gözden kaçırılıp borçluya ödeme emri gönderilmiş ise borçlunun itiraz etmemesi üzerine ödeme emrinin geçerli olarak bütün hukukî sonuçlarını doğuracağını belirtmektedir (***Postacıoğlu,*** s. 134, 136; ***Üstündağ,*** s. 91–92).

onaylı fotokopisini icra dairesine vermemiş ve ya en azından itiraz ve şikâyet süresi olan beş gün dolmadan geri almış ise ve icra memuru buna rağmen borçluya ödeme emri gönderdiği takdirde, borçlu ödeme emrinin iptalini yedi gün içinde icra mahkemesinden talep edebilir. İcra mahkemesi, borçlunun talebi doğrultusunda karar verirse, ödeme emrini iptal eder ve borçluya yerinden ödeme emri gönderilir[400].

İcra ve İflâs Kanunu'nun 61. maddesinin ikinci fıkrasında "*Müşterek borçlular aynı zamanda takip ediliyorlarsa hepsinin veya bir kısmının mümessil tarafından temsil edilmeleri hâli müstesna olmak üzere her birine ayrı ayrı ödeme emri tebliğ edilmek lazımdır.*" hükmü yer almaktadır. Bu hüküm, her bir borçluya ayrı ayrı ödeme emri gönderilmesi gerektiği düzenleyerek borçlu taraftaki takip arkadaşlığının sonuçlarına ilişkin bir kural öngörmesi bakımından da önemli bir hükümdür. Bu hükme göre, icra memuru, takip talebinde birden fazla borçlu bulunması hâlinde, bu takip talebine uygun olarak her bir borçlu için ayrı ödeme emri düzenleyip tebliğ etmek zorundadır. İcra memurunun, bu hükme aykırı olarak, bütün borçlular için tek bir ödeme emri göndermesi ya da ödeme emrinin borçlulardan birine veya bir kısmına gönderilmesi mümkün değildir[401]. Müşterek borçlulardan birine ödeme emri gönderilmemiş ise o borçlu hakkında hiçbir icra işlemi yapılamaz. Aksi hâlde, kendisine ödeme emri gönderilmeden hakkında icra takibine devam edilen borçlunun süresi içinde şikâyet yoluna başvurarak takibin iptali yoluna gitmesi mümkündür.

Yargıtay, bir kararında, alacaklı ile müteselsil borçlular arasında yapılacak sözleşme ile "*müşterek borçlulardan birine yapılan tebligatın diğeri için de geçerli olacağına*" dair bir şartın geçerli olacağı sonucuna varmaktadır. Yargıtay'ın söz konusu kararı şöyledir:

"*Kira sözleşmesinin 30. maddesine göre, "kiracıların birine yapılan tebligatın diğeri için geçerli olacağı…müşterek kiracılar birbirleri için müşterek borçlu ve müteselsil kefildir" şartı kabul edilmiştir. Bu durumda İ. S.'ye yapılan*

---

400 ***Kuru,*** El Kitabı, s. 653; ***Kuru / Arslan / Yılmaz,*** s. 359; ***Ergün,*** s. 79–80; **Pekcanıtez / Atalay / Sungurtekin-Özkan / Özekes,** s. 291; ***Pekcanıtez / Atalay / Sungurtekin-Özkan / Özekes,*** Temel Bilgiler, s. 183; ***Muşul,*** s. 877–878; ***Gören-Ülkü,*** s. 76.

401 Borçlulara ayrı ayrı ödeme emri gönderilmek suretiyle, her bir borçluya savunma imkân verilmesi bakımından söz konusu hüküm son derece büyük bir öneme sahiptir. Borçlulara ödeme emri gönderilmesinin hukukî dinlenilme hakkıyla ilişkisi için daha ayrıntılı bilgi için bkz. ***Özekes,*** Hukukî dinlenilme, s. 234 vd. Ayrıca bkz. ***Pekcanıtez / Atalay / Sungurtekin-Özkan / Özekes,*** s. 62; ***Çiftçi,*** 92 vd.

tebligat A. S. için de geçerlidir… işin esası incelenip ona göre karar verilmesi gerekirken, "ödeme emrinin borçlulardan birine tebliğ edilmediği" belirtilerek istemin reddi isabetsizdir."[402]

Alacaklı ve borçlunun İcra ve İflâs Kanunu'ndaki hükümleri ortadan kaldıracak şekilde icra sözleşmeleri yapması mümkündür[403]. Hatta alacaklı ile borçlu, kural olarak, aralarında yapacakları sözleşme ile alacaklıya kanunla verilen icra imkânlarını genişletecek şekilde anlaşabilirler[404]. Buna karşılık icra takibinin temel kurallarına veya emredici kurallarına aykırı olacak şekilde icra sözleşmeleri yapılması mümkün değildir[405].

Borçluya ödeme emri tebliğ edilmeksizin hakkında icra takip işlemlerine devam edilmesi, borçlunun savunma hakkını ortadan kaldırır; kanunun ağır biçimde ihlâl eden bu durum, kamu düzenine aykırılık teşkil etmektedir. Kamu düzenine aykırılık teşkil eden bir işlemin tarafların rızasıyla da geçerli hâle getirilmesi mümkün değildir[406]. Takibin kesinleştiği aşamaya kadar borçlu, ödeme emri gönderilmek suretiyle bilgilendirilmekte ve borçluya takibe karşı koyma ve kendini savunma imkânı, yani açıklama hakkı tanınmaktadır. Bu sebeple ödeme emri, takibin temel aşamalarındandır ve takip talebini alan icra memurunun buna uygun olarak borçlulara bir ödeme emri göndereceği (İİK m. 60/1) ve birden çok borçlunun bulunması hâlinde her bir ayrı ayrı ödeme emri gönderileceğine ilişkin (İİK m. 61/2) hukukî dinlenilme hakkıyla doğrudan bağlantılı olan, emredici nitelikte hükümlerdir[407]. İcra hukukunda, tarafların icra takibi yapılmasından önce, takibinin bir aşamasını ortadan kaldıracak şekilde ve borçluya ödeme emri gönderilmesine

---

402 12. HD, 2.2.1995, 1156/1273 (***Uyar,*** C. XI, s. 17591).

403 İcra sözleşmelerine ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. ***Aşık,*** s. 3 vd. İcra sözleşmelerine ilişkin ayrıca bkz. ***Belgesay,*** C. I, s. 12–15; ***Berkin,*** s. 15–17; ***Üstündağ,*** s. 5–7.

404 ***Belgesay,*** s. 148; ***Üstündağ,*** s. 158; ***Kuru,*** C. I, s. 461; ***Kuru / Arslan / Yılmaz,*** s. 231; ***Ulukapı,*** İcra, s. 67; ***Aşık,*** s. 108.

405 ***Aşık,*** s. 115.

406 *Pekcanıtez,* işlemdeki sakatlık arşı tarafın rızasıyla dahi ortadan kaldırılamıyorsa, bu durumda işlemin kamu düzenine aykırı olacağı belirtmiş ve ardından kamu düzenine aykırılık oluşturan işlemlere, borçluya ödeme emri tebliğ edilmeksizin mallarının haczedilmesi örneğini vermiştir. Görülüyor ki, bu şekilde borçlunun daha önceden rızasının alınarak ödeme emri gönderilmemesi kamu düzenine aykırılık oluşturmaktadır (***Pekcanıtez,*** s. 85–86).

407 Borçluya ödeme emri gönderilmesinin hukukî dinlenilme hakkıyla ilişkisi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. ***Özekes,*** s. 139 vd.; ***Özekes,*** Hukukî Dinlenilme, s. 237; ***Çiftçi,*** s.92vd. Borçluya ödeme emrinin gönderilmesinin borçlunun savunma hakkını kullanabilmesi için büyük öneme sahip olduğuna ilişkin ayrıca bkz. Berkin, s. 71–72; ***Berkin,*** İcra Hukuku Rehberi, s. 195; ***Pekcanıtez / Atalay / Sungurtekin-Özkan / Özekes,*** s. 155; ***Çiftçi,*** s. 260–261.

ilişkin emredici kurala aykırı bir anlaşma yapmaları mümkün değildir (*yeni* TBK m. 27/1; BK m. 19/2)[408]. Taraflar arasındaki bu anlaşma, kesin olarak hükümsüzdür. Yargıtay, taraflar arasındaki geçersiz bir anlaşmayı gerekçe göstererek borçlulardan birine ödeme emri tebliğ edilmediği hâlde, takibe devam edilmesine karar vermiştir; Yargıtay'ın söz konusu kararına katılma olanağı yoktur.

İcra ve İflâs Kanunu'nun 61. maddesine göre, "*müşterek borçlular aynı zamanda takip ediliyorlarsa* ***hepsinin veya bir kısmının bir mümessil tarafından temsil edilmeleri hâli müstesna olmak üzere*** *her birine ayrı ayrı ödeme emri gönderilir*" (İİK m. 61/2). Bu hükmün karşıt anlamından çıkan sonuç, takibin borçlu tarafında ihtiyarî takip arkadaşlığının bulunduğu durumlarda, borçluların hepsi veya bir kısmı bir temsilci tarafından temsil ediliyor ise kanunî temsilciye yalnız bir tek ödeme emri gönderileceğidir (İİK m. 61/2). Burada borçluların hepsi veya bir kısmını temsil eden "*ortak temsilciden*" ne anlaşılması gerektiği üzerinde durulmalıdır. İcra ve İflâs Kanunu'nun 61. maddesinde bu konuda bir açıklık yoktur.

Doktrinde *Postacıoğlu*'na göre, borçlular arasında açık bir temsil ilişkisi bulunduğu takdirde, ayrı ayrı ödeme emri gönderilmesine gerek olmadığı belirtilmektedir[409]. *Üstündağ* ise Kanun'da iradî temsilci ve kanunî temsilci ayrımı yapılmadığını belirterek her iki durumda da birden çok borçlu için temsilciye tek bir ödeme emri gönderilebileceğini ifade etmektedir[410]. Doktrinde, çoğunlukla, tüm borçlular hakkında tek bir ödeme emrinin akdî temsilcilere tebliğ edilemeyeceği, Kanun'daki "*temsilci*" teriminin sadece kanunî temsilciyi anlamak gerektiği belirtilmektedir. Zira ancak bu durumda, takip bir birlik arz edecektir[411].

Kanaatimizce, birden çok borçlunun ortak bir kanunî temsilcisinin olması hâlinde, kanunî temsilciye tek bir ödeme emri gönderilebilir. Örneğin, iki küçüğün aynı borç için takip edilmesi hâlinde, kanunî temsilcileri durumunda olan babalarına tek bir ödeme emrinin tebliğ edilmesi mümkündür. Ancak birlikte takip edilen

---

408 *Berkin* de icra hukukunda tarafların İcra ve İflâs Kanunu'nun emredici hükümlerine aykırı sözleşmeler yapamayacağını belirtmektedir (***Berkin,*** İcra Hukuku Rehberi, s. 15 vd.). *Karslı* da icra sözleşmelerine ilişkin yaptığı açıklamalarında, takip şartlarını değiştiren ve genişleten sözleşmelerin geçerli olmayacağını, ifade etmektedir (***Karslı,*** s. 113–114).

409 ***Postacıoğlu,*** s. 143.

410 ***Üstündağ,*** s. 97.

411 ***Arar,*** s. 125; ***Berkin,*** İcra Hukuku Rehberi, s. 200; ***Postacıoğlu,*** s. 97; ***Kuru,*** C. I, s. 231; ***Kuru,*** Ödeme Emri, s. 527, 528.

borçlulardan biri diğerinin kanunî temsilcisi ise ikisine birlikte ödeme emrinin tebliğ edilmesi lazımdır[412]. Borçluların bir kısmı ya da tümü ortak bir vekille (avukatla) temsil edilseler dahi, her bir borçlu için vekiline ayrı ayrı ödeme emri gönderilmelidir.

B. Takip Sırasında

Takibin borçlu tarafında ihtiyarî takip arkadaşlığı şeklinde birden fazla borçlunun bulunması hâlinde, borçlu kadar takip vardır. Her bir borçlu için ayrı ayrı ödeme emri gönderilir, bunların borçlulara tebliğ edildiği tarihlerde farklı olacağından her bir borçlunun takibe itiraz süresi de farklı başlayacaktır. Borçlulardan her biri, takibe ilişkin itirazlarını ödeme emirlerinin kendilerine tebliğ edildiği tarihten sonra İcra ve İflâs Kanunu'nda ilgili icra takip yolu için öngörülen süre içerisinde ileri sürecektir.

Borçluların takibe ilişkin itirazlarını ileri sürecekleri süreler farklı olduğu gibi, ihtiyarî takip arkadaşlarının itirazlarında ileri sürecekleri itiraz sebepleri de kural olarak birbirinden farklı olacaktır. Ayrıca bir takip arkadaşının ileri sürmüş olduğu itiraz sebebi, kural olarak, diğerleri bakımından etki doğurmayacaktır.

Genel haciz yoluyla ilâmsız takipte borçlulardan birinin itiraz etmesi hâlinde, takip sadece onun hakkında duracaktır. Diğer borçlular süresinde takibe itiraz etmemişler ise haklarındaki takip devam edecektir[413]. Bu durumda alacaklı da sadece, takibe itiraz eden borçlu hakkında itirazın kaldırılması veya itirazın iptali yollarına başvurmalıdır. Diğer borçlular, itirazın kaldırılmasında veya itirazın iptali davasında taraf olmayacaklardır.

Ayrıca borçlulardan birinin ileri sürdüğü itiraz sebebi de diğer borçluları bağlamayacaktır. Örneğin, borçlulardan biri itirazında, takip konusu borcu ödediğini ileri sürerse alacaklı ile aralarındaki hukukî ilişkiyi kabul etmiş olur; ama bu diğer borçlular bakımından sonuç doğurmaz.

Borçlulardan biri, itirazında hiçbir sebep göstermemiş, sadece "*borcum yoktur*" demekle yetinmişse bu itiraz, itiraz etmeyen diğer borçlular bakımından

---

412 ***Akcan,*** s. 37, dn. 87.

413 *Üstündağ,* müşterek borçluluk hâlinde ne kadar borçluluk varsa o kadar takip olacağını, bu yüzden borçlulardan birinin yaptığı itirazdan diğerinin yararlanamayacağını belirtmektedir (***Üstündağ,*** s. 97).

sonuç doğurmayacak, takip itiraz etmeyen borçlular bakımından kesinleşecektir[414]. Aynı şekilde, borçlulardan birinin imzaya itiraz etmesi hâlinde de bu itiraz diğer borçlulara ilişkin bir sonuç doğurmayacak, itiraz etmeyen borçlular hakkında takibe devam edilecektir.

Genel haciz yoluyla ilâmsız takipte, müteselsil borçlulardan biri, zamanaşımına ilişkin itirazda bulunsa ileri sürerse bundan diğer borçluların da yararlanacağını ileri sürmek mümkün değildir[415]. Yargıtay da vermiş olduğu kararlarında, müteselsil borçlulardan itiraz süresi içerisinde zamanaşımına ilişkin itirazda bulunmayanların bu haktan faydalanamayacağını görüşündedir[416].

Türk Borçlar Kanunu'nda zamanaşımına ilişkin "*Zamanaşımı müteselsil borçlulardan veya bölünemeyen borcun borçlularından birine karşı kesilince, diğerlerine karşı da kesilmiş olur.*" kuralı yer almaktadır (*yeni* TBK m. 155/1; BK m. 134). Söz konusu kuralın icra hukukundaki sonucu, borçlu tarafta birden çok müteselsil borçlu veya bölünemeyen borcun borçluları bulunuyor ise borçlulardan birine karşı zamanaşımını kesen bir işlem yapıldığında bu işlem diğer borçlular bakımından da zamanaşımını kesecektir[417]. Yargıtay'ın da bu konuya ilişkin verdiği pek çok kararı bulunmaktadır[418]. Ancak Türk Ticaret Kanunu'nda poliçeler

---

414 ***Kuru,*** El Kitabı, s. 147.

415 ***Sarı,*** s. 158.

416 Örneğin, "*Bir borçtan müteselsilen sorumlu bulunsa dahi bunlardan bir veya bir kaçının zamanaşımı savunması ileri sürülüp, diğerlerinin ileri sürmemesi veya ileri sürülüp karşı tarafça tevsi iddiasında bulunulması halinde, teselsül kurallarına dayanılarak bunların da faydalanması gerektiği neticesine varılmaz. Esasen faydalanacakları hakkında kanunlarımızda bir hüküm de yoktur. Başka bir deyimle, müteselsil sorumlulukta dahi süresinde zamanaşımı def'inde bulunmayanlar bu haktan faydalanamazlar.*" 15. HD, 30.6.1975, 2127/3357 (YKD, 1978, S. 2, s. 53).

417 *Ulukapı*, ihtiyarî dava arkadaşlığının maddî hukuka ilişkin hüküm ve sonuçlarına ilişkin açıklamalarında, alacaklının müteselsil borçlulardan bir kısmına karşı dava açması hâlinde, diğer borçlular bakımından da zamanaşımının kesileceğini belirtmiştir (***Ulukapı,*** s. 233–234). Ayrıca bkz. ***Ansay,*** Usûl, s. 134, dn. 342; ***Akıntürk,*** s. 202; ***Feyzioğlu,*** s. 323–324; ***Kuru,*** Usûl, C. II, s. 1136; ***Kuru / Arslan / Yılmaz,*** Usûl, s. 207; ***von Tuhr,*** s. 813; ***Tekinay / Akman / Burcuoğlu / Altop,*** s. 396.

418 Örneğin, "*Davacı Şirketin, 506 sayılı Kanun'un 87. maddesi uyarınca alt işverenin prim borçlarından sorumlu olması gerektiğinin tespiti halinde dahi; Borçlar Kanunu'nun 134. maddesinde yer alan "Müruru zaman, müteselsilen borçlu olanlardan veya taksimi kabil olmayan bir borcun müşterek borçlularından birine karşı kat edilmiş olunca diğerlerine karşıda kat edilmiş olur." hükmü de gözetilerek; ödeme emrine konu prim borçları yönünden, davacı veya müteselsil borçlular hakkında 6183 sayılı Kanun'un 103 ve 104. maddeleri uyarınca zamanaşımını kesen veya durduran bir işlemin gerçekleşmediğinin belirlenmesi halinde, zamanaşımı iddiasına değer verilmesi zorunluluğu bulunduğu halde bu yönde herhangi bir inceleme yapılmaksızın, "Borçlar Kanunu'nun 125. maddesi hükümlerine göre 10 yıllık zamanaşımına tabi olduğu..." ve zamanaşımı süresinin geçmediği gerekçesiyle hüküm kurulmuş*

bakımından, zamanaşımına ilişkin özel bir düzenleme vardır. Buna göre, poliçelerde "*Zamanaşımını kesen işlem, kimin hakkında meydana gelmişse ancak ona karşı hüküm ifade eder."* hükmü yer almaktadır (*yeni* TTK m. 751/1; TTK m. 663/1). Poliçeye ilişkin bu hüküm, Kanun'daki yollama nedeniyle çekler hakkında da uygulanır (*yeni* TTK m. 818/1-p; TTK m. 730). Böylece, kambiyo senedi borçlularından birine karşı takip yapılması veya takip sırasında zamanaşımını kesen bir icra işlemi yapılması hâlinde, zamanaşımı sadece o borçlu hakkında hüküm ifade eder[419].

Borçlu tarafta birden fazla kimsenin bulunduğu hâllerde, borçlulardan biri yetki itirazında bulunmuş ise alacaklının borçlunun yetki itirazını kabul etmesi

---

olması; usul ve yasaya aykırı olup, bozma nedenidir." 10. HD, 19.10.2010, 9170/13978 (Kazancı İçtihat-Bilişim Bilgi Bankası); "*Uyuşmazlık müteselsilen (zincirleme olarak) sorumlulukla ilgilidir. Bu kurum, BK.nun 141-147. maddelerinde düzenlenmiştir. Yasalarda terim olarak teselsül yada müteselsil sorumluluk biçiminde yer alan sözcükler, "tam teselsül" anlamındadır. Anılan yolla borçlu olanlar, zararın tamamından sorumludur. Zarar gören (alacaklı) dilediği borçluya başvurabilme hakkına sahiptir. Hukukumuzda bu tür sorumluluk, BK.nun 50, 51, 179, 302, 534; TTK.nun 178, 256, 336, 485/2; MK.nun 412/2, 582; 506 sayılı Yasanın 26; Basın Kanunu'nun 17; Kat Mülkiyeti Kanunu'nun 181 ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun 88 ve 89. maddelerinde olduğu gibi tek tek belirlenmiştir. Zincirlemenin doğal sonucu olarak sorumlulardan birinden icra yada dava yoluyla paranın istenmesi öteki sorumluya karşı zamanaşımını keser (BK.134).*" 4. HD, 8.5.2003, 4489/6052 (Kazancı İçtihat-Bilişim Bilgi Bankası).

419 Yargıtay'ın bu konuya ilişkin verdiği bir kararlara örnek olarak, "*Somut olayda, takip dayanağı çekin keşide tarihi 01.02.2007 olup alacaklı 6 aylık zamanaşımı süresi dolmadan 14.03.2007 tarihinde icra takibini başlatmıştır. Takiple zamanaşımı kesildiğinden TTK□nın 730. maddesi göndermesi ile aynı yasanın 662, 663/2. maddeleri uyarınca yeniden 6 aylık zamanaşımı süresi işlemeye başlar. Ancak takip talebinde borçlu Metin 'in adresinin gösterilmediği ve adına ödeme emri tebliğe çıkarılmadığı, alacaklı vekilinin adı geçen borçlu yönünden dosyada ilk olarak 16.10.2007 tarihinde adres tesbitini talep ettiği ve şikâyetçi borçluya örnek 10 numaralı ödeme emrinin 11.01.2008 tarihinde tebliği üzerine 14.01.2008 tarihinde İİK□in 168/5. maddesinde öngörülen yasal 5 günlük sürede İcra Mahkemesine başvurarak zamanaşımı nedeniyle takibin iptalini talep ettiği anlaşılmıştır. Bu durumda alacaklının takip tarihi olan 14.03.2007 tarihi ile 16.10.2007 tarihinde yaptığı işlem arasında 6 aydan fazla dosyanın şikâyetçi borçlu yönünden işlemsiz bırakılması suretiyle icra TTK□nın 726.maddesinde yazılı 6 aylık zamanaşımı süresi dolduğu görülmektedir. TTK□nın 730/18. maddesinin göndermesi ile çekler hakkında uygulanması gereken aynı kanunun 663. maddesine göre müruruzamanı kesen muamele her kim hakkında vaki olmuşsa ancak ona karşı hüküm ifade eder. Bu nedenle icra takibinin diğer borçlusu hakkında yapılan zamanaşımını kesen işlemlerin şikâyetçi borçlu yönünden hüküm ifade etmesi de mümkün değildir.*" 12. HD, 15.7.2008, 12465/15210 (İBD, C. LXXXII, S. 6, 2008, s. 3171–3172); "*TTK.nun 663. maddesine göre müruruzamanı kesen muamele her kim hakkında vaki olmuşsa ancak ona karşı hüküm ifade eder, dolayısıyla diğer borçlu hakkında zamanaşımının kesilmesi, borçlu P... Soğuk İklim Kumaş Teks.Tur.Gıda.San.Tic.Ltd.Şti. hakkında da zamanaşımı kesilmesi sonucunu doğurmaz. Özel hüküm bulunduğundan genel nitelikte olan B.K.nun 134/1. maddesi hükmü çeke dayalı takiplerde uygulanmaz. Adı geçen borçlu hakkında son işlem 15.3.2001 tarihinde yapılmış, takip eden işlem 6 aylık zamanaşımı süresi dolduktan sonra 23.10.2001 tarihinde yapıldığından şikâyetin kabulü gerekirken reddine karar verilmesi isabetsizdir.*" 6.5.2002, 8575/9454 (Kazancı İçtihat-Bilişim Bilgi Bankası).

hâlinde, sadece itiraz eden borçlu bakımından takip dosyasının yetkili icra dairesine gönderilmesini ister. Yetkili icra dairesi, borçluya yeni bir ödeme emri gönderir.

Alacaklı, borçlunun yetki itirazını kabul etmez ise sadece itiraz eden borçlu hakkında itirazın kaldırılması yoluna başvurarak (İİK m. 68) veya itirazın iptali davası (İİK m. 67) açarak borçlunun itirazını bertaraf etmeye çalışır. Ancak borçlu sadece yetki itirazında bulunmuşsa, alacaklı yalnız icra mahkemesinde itirazın kesin kaldırılmasını talep edecektir (İİK m. 68).

Borçlular, kural olarak, itirazda olduğu gibi diğer taraf işlemlerini de ayrı ayrı yapmalıdır. Örneğin, borçlulardan her biri, takip konusu borcun tamamına yetecek miktarda, mal, alacak ve haklarını, bunların çeşit ve niteliklerini, her türlü gelirini, yaşama tarzına göre geçim kaynaklarını ve buna göre borcunu nasıl ödeyeceklerini mal beyanı olarak icra dairesine bildirmelidir (İİK m. 74). Birinin yaptığı mal beyanı, mal beyanında bulunmayanları cezai sorumluluktan kurtarmaz[420].

İhtiyarî takip arkadaşlığının olduğu hâllerde, her bir borçlu takip konusu borçtan birinci derecede ve sınırsız olarak sorumlu olduğundan, alacaklı, takibin kesinleşmesi şartıyla, borçluların her biri hakkında, ayrı ayrı İcra ve İflâs Kanunu'nun 78. maddesi uyarınca, haciz talep edebilir. Başka bir deyişle, aynı alacak için borçlulardan her birinin malı haczedilebilir[421]. Aynı durum satış talepleri bakımından da geçerlidir.

İcra ve İflâs Kanunu'nun 85. maddesinin birinci fıkrası gereğince, borçlunun mallarının ancak alacağın kendisi ve faizi ile giderleri karşılayan miktarı haczedilir, daha fazlası haczedilemez. Ancak borçlu tarafta, ihtiyarî takip arkadaşlığı söz konusu olduğunda, her bir borçlu borcun tamamından sorumlu olacağından, her bir borçlunun borca yetecek kadar mallarına haciz koyulması mümkündür. Başka bir deyişle, borçlular hakkında yapılan hacizler neticesinde, haczedilen malların toplamı, borca yetecek miktardan fazla olabilir.

Burada değinilmesi gereken bir başka husus da ihtiyari takip arkadaşlarından biri hakkında yapılan haciz esnasında, diğer borçlunun istihkak iddiasında

---

420 ***Kuru,*** El Kitabı, s. 147. Yargıtay'ın bu yönde kararları vardır. Örneğin, "*Takip borçlularının birden fazla olması halinde; müteselsil borçlulardan birinin geçerli bir mal beyanında bulunmasının takip ve şikayet edilen diğer borçluları cezai sorumluluktan kurtarmaya yeterli olmayacağı…*" 8. CD, 19.9.1996, 9801/11116 (Kazancı İçtihat-Bilişim Bilgi Bankası).

421 ***Üstündağ,*** s. 97; ***Uyar,*** s. C. III, . 4009.

bulunmasıdır. Diğer borçlunun takibin borçlusu olması, istihkak iddiasında bulunmasına engel değildir. Ancak bazı durumlarda, borçlunun istihkak iddiasında bulunması mümkün değildir. Örneğin, ihtiyarî takip arkadaşı olan eşler hakkında ortak konutundaki eşyaların haczinden sonra, eşlerden biri istihkak iddiasını ileri süremeyecektir[422].

Her bir borçlu, alacaklı ile taksitle satış sözleşmesini ayrı ayrı yapar. Taksitle ödeme sözleşmesi bakımından da, borçlulardan birinin bu yola başvurması durumunda, İcra ve İflâs Kanunu'nun 111. maddesine göre icra işlemlerinin durması, sadece taksitle ödeyen hakkında gerçekleşir[423]. Sadece bu borçlu hakkında, taksitleri ödediği müddetçe icra takibine devam edilip haciz istenemez, diğer borçlular alacaklı ile borcun taksitle ödenmesi konusunda anlaşmamışlar ise takip onlara karşı devam eder.

İcra ve İflâs Kanunu'nda alacaklı talep etmeden borçlunun talebi ile de satışın yapabileceği düzenlenmiştir (İİK m. 113/1). Borçlu tarafta ihtiyarî takip arkadaşlığının olduğu hâllerde, her bir borçlu satış talebinde bulunabilir[424]. Bu şekilde, borcun tamamı ödenir ise diğer takip borçluların da müteselsil borçluluğa ilişkin kurallar gereğince borçları sona ereceğinden, İcra ve İflâs Kanunu madde 71 uyarınca, takibin iptalini talep edebilirler.

İhtiyarî takip arkadaşları hakkında takip devam ederken, borçlulardan biri hakkında iflâsın ertelenmesi kararı verilmesi hâlinde, İcra ve İflâs Kanunu 179b maddesi uyarınca, sadece hakkında iflâsın ertelenmesi kararı verilen borçlu bakımından takip duracaktır. Diğer borçlu hakkında takibe devam edilecektir[425].

C. Takip Sonunda

Takibin borçlu tarafında ihtiyarî takip arkadaşlığının meydana geldiği hâllerde[426], borçluların her biri alacaklıya karşı borcun tamamından sorumludur. Bu sebeple içlerinden biri takip konusu borcu yerine getirdiğinde ya da borçluların

---

422 ***Atalay,*** s. 52.

423 ***Üstündağ,*** s. 97.

424 ***Erturgut,*** s. 57.

425 ***Pekcanıtez,*** İflâsın Ertelenmesi, s. 344; ***Türk,*** s. 316; ***Atalay,*** İflâsın Ertelenmesi, s. 140; ***Pekcanıtez / Atalay / Sungurtekin-Özkan / Özekes,*** s. 539.

426 İcra takibinin borçlu tarafında hangi hâllerde ihtiyarî takip arkadaşlığının meydana geleceğine ilişkin açıklamalarımız için bkz. yuk.§ 6, II.

hacizli malları satılıp paraya çevrilerek alacak tahsil edildiğinde, tüm borçlular hakkında takip sona erecektir.

Takip devam ederken takip konusu borç, borçlulardan biri tarafından yerine getirilebilir. Bu şekilde, borçlulardan biri, borcun tamamını ödemiş ve diğer borçlular aleyhine takibe devam ediliyor ise borçlulardan her biri İcra ve İflâs Kanunu'nun 71. maddesi uyarınca takibin iptalini icra mahkemesinden isteyebilecektir[427].

Genel haciz yoluyla ilâmsız icrada, alacaklıya alacağının ödenmeyen kısmı için, icra dairesi tarafından borç ödemeden aciz vesikası verilir (İİK m. 143). Takibin borçlu tarafında ihtiyarî takip arkadaşlığı olduğunda, borçluların her biri borç ifa edilinceye kadar borcun tamamından sorumlu olduğundan, alacaklıya verilen aciz vesikasında tüm takip borçlularının ad, soyadı ve yerleşim yerinin belirtilmesi gerekmektedir.

[427] ***Ansay,*** s. 63, dn. 102; ***Üstündağ,*** s. 97; ***Kuru,*** El Kitabı, s. 295; ***Uyar,*** C. III, s. 4009, ***Boran,*** s. 32.

SONUÇ

Bazı hâllerde, icra takibinde alacaklı veya borçlu tarafta birden çok kimse bulunabilir. İcra hukukunda bu durum, takip arkadaşlığı olarak ifade edilmektedir. Takibin bir tarafında birden çok kimsenin bulunması zorunlu ise mecburî takip arkadaşlığı; tarafların isteğine bağlı ise ihtiyarî takip arkadaşlığı söz konusu olacaktır.

İcra ve İflâs Kanunu'nda, takip arkadaşlığının türlerine göre, hangi hâllerde takip arkadaşlığının söz konusu olacağına dair bir kural yer almamaktadır. Kanun'da sadece takip sırasında borçlunun ölmesi hâlinde terekeye karşı takibin devam edileceğine (İİK m. 53/2), rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takiplerde asıl borçlu ile birlikte rehin veren üçüncü kişiye karşı da takip yapılacağına (İİK m. 145 vd.) ve kambiyo senedinin birden çok borçlusunun iflâsa tabi olması hâlinde bunlara karşı aynı talepte bulunması gerektiğine (İİK m. 176b) ilişkin hükümler, yer almaktadır. Bunlar dışında, Kanun'da alacaklı tarafta birden çok kimsenin bulunulmasına ilişkin bir hüküm öngörülmemiştir. Kanun'daki takip arkadaşlığıyla ilgili diğer hükümler (Örneğin, İİK m. 58/2, 61/2, m. 167/2), sadece takibin borçlu tarafında birden çok borçlunun bulunmasının mümkün olduğunu göstermekte ve bunun sonuçlarını düzenlemektedir. Kanun'da bunlar dışında, takip arkadaşlığının varlığına işaret eden herhangi bir hüküm yoktur. Ancak maddî hukuktan kaynaklanan hâllerde, icra takibinde alacaklı veya borçlu tarafta birden çok kimsenin yer alması mümkündür, hatta bazı hâllerde zorunluluk arz etmektedir.

Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda, ihtiyarî ve mecburî dava arkadaşlığının söz konusu olduğu hâller ile hüküm ve sonuçları düzenlenmiştir (*mecburî dava arkadaşlığı bakımından* HMK m. 59, 60; *ihtiyarî dava arkadaşlığı bakımından* HMK m. 57, 58). Bu anlamda, dava arkadaşlığı, takip arkadaşlığının aksine kanunî temeli olan bir kurumdur. Takip arkadaşlığı ile dava arkadaşlığının meydana geldikleri hâller, çoğunlukla ortaktır. Bu benzerlik, her iki kurumun da genellikle maddî hukuktan kaynaklanmasından ileri gelmektedir. Ancak dava arkadaşlığı ve takip arkadaşlığı hâlleri her zaman benzer değildir. Usûlî bakımdan mecburî takip arkadaşlığının meydana geldiği hâllerde, buna paralel olarak icra takibinde, çoğu zaman, takip arkadaşlığı oluşmamaktadır. İhtiyarî dava arkadaşlığına ilişkin Hukuk

Muhakemeleri Kanunu'nda 57. maddedeki (b) ve (c) bendinde belirtilen "*ortak bir işlemle hepsinin yararına bir hak doğmuş olması veya kendilerinin bu şekilde bir yükümlülük altına girmesi"* ve *"davaların temelini oluşturan vakıaların ve hukukî sebeplerin aynı veya birbirine benzer olması*" hâller, maddî hukuktan kaynaklanmadığından bu hâllerde ihtiyarî takip arkadaşlığından söz edilemez.

Takip arkadaşlığının ne zaman gündeme geleceğine ilişkin tespitlerimizi yaparken takip arkadaşlığının türlerine göre bir ayrım yaparak bir sonuca ulaşmaya çalıştık. Buna göre, ilk olarak mecburî takip arkadaşlığının alacaklı ve borçlu taraftaki Türk icra hukuku uygulamasında kabul edilen hâller ve bizim tespit ettiğimiz mecburî takip arkadaşlığı hâlleri şunlardır:

Uygulamada, takibin alacaklı tarafında birden çok kimsenin bulunmasının zorunlu olduğu hâller; elbirliği hâlinde alacaklılık ve bölünemez alacaklılık hâlleridir. Kanaatimizce,

1. Alacaklı tarafta mecburî takip arkadaşlığı, kural olarak, sadece bir hukukî ilişkinin alacaklı tarafında elbirliği ortaklığı türlerinden birinin bulunması hâlinde, yani elbirliği alacaklılığının bulunduğu durumlarda söz konusu olacaktır.

2. Bölünemez bir edimin birden çok alacaklısının olması hâlinde (bölünemez alacaklılıkta) ise alacaklılardan her biri alacağı tüm ortaklar adına talep etme yetkisine sahiptir. Bunun icra hukukundaki sonucu, alacaklının takibi kendi ve diğer alacaklılar alacağı icra etmesi ve takibi yürütebilmesidir. Bu durumda, alacaklıların tümünün birlikte hareket edip takibi başlatmalarına gerek yoktur. Bu durumda, alacaklıların tümü alacaklı olarak takip talebinde gösterilecek; ancak takibi sadece içlerinden biri icra takip yetkisine dayanarak yürütecektir. Bunun sonucu da alacaklılar arasında teknik anlamda bir mecburî takip arkadaşlığı bulunmamasıdır.

Uygulamada takibin borçlu tarafında mecburî takip arkadaşlığının para borçları dışındaki borçlarda elbirliği hâlinde borçluluk ve bölünemez borçluluk hâllerinde meydana geleceği kabul edilmektedir. Ancak kanaatimizce,

2. Borçlu tarafta mecburî takip arkadaşlığı, İcra ve İflâs Kanunu'ndan kaynaklanan hâller dışında, mecburî takip arkadaşlığı, kural olarak,

sadece borcun niteliği gereğince birden çok borçlunun birlikte ifasının zorunlu olduğu durumlarda söz konusudur.

3. İcra ve İflâs Kanunu'ndan kaynaklanan borçlu taraftaki mecburî takip arkadaşlığı hâlleri sınırlı sayıdadır. Bunlar; İcra takibinde borçlunun ölmesi üzerine takibe mirasçılara karşı devam edilmesi (İİK m. 53), rehnin paraya çevrilmesi yoluyla icra takibinde rehnin üçüncü kişi tarafından verilmesi (İİK m. 145 vd.) ve kambiyo senetlerine özgü ilâmsız icra yolunda iflâsa tabi birden çok kimsenin bulunması (İİK m. 176b, 2) hâlleridir.
4. Elbirliği ortaklığına ilişkin hükümlerde, kural olarak, ortakların ortaklık borçlarından müteselsilen sorumlu olacağı düzenlenmiştir. Bu sebeple takibin borçlu tarafında, elbirliği ortaklıklarından birinin bulunması durumunda, kural olarak, ihtiyarî takip arkadaşlığı meydana gelecektir. Burada takip konusunun para veya paradan başka bir şey olmasına göre bir ayrım yapılmaması gerekir. Elbirliği ortaklığının borçlu olduğu hâllerde, takip konusunun para dışında bir şey olması hâlinde de borçluların ihtiyarî takip arkadaşı olacakları kabul edilmelidir. Ancak borcun niteliği gereğince, ortakların tamamı tarafından yerine getirilmesi gerekiyor ise alacaklı, ortakların tamamından talepte bulunmalıdır. Bu durumda, borçlu tarafta mecburî takip arkadaşlığı söz konusudur. Elbirliği ortaklığının malvarlığına ilişkin bir malın aynından doğan bir uyuşmazlık söz konusu ise davanın ortakların tümü aleyhine açılması gerekir. Burada ortaklar mecburî dava arkadaşıdır. Söz konusu dava neticesinde davacının lehine bir hüküm verilince de davacı, söz konusu malın teslimi için tüm ortaklar hakkında ilâmlı icra yoluna başvurmalıdır. Zira bu durumda, ortaklar mecburî takip arkadaşıdır.
5. Birden çok borçlunun bölünemez bir edimi borçlanması hâlinde, borçlular arasında mecburî takip arkadaşlığı değil, ihtiyarî takip arkadaşlığı olduğu kabul edilmelidir. Zira maddî hukukta, alacaklının borçlulardan birine başvurup edimin ifasını talep edebileceği düzenlenmiştir. Ancak birden çok borçlunun borcun mahiyeti gereğince borcu birlikte ifa etmesinin zorunlu olması durumunda, borçlu tarafta mecburî takip arkadaşlığının

meydana gelecektir. Bu sebeple bölünemez borçlulukta, borçlu tarafta mecburî takip arkadaşlığının meydana gelip gelmeyeceğini tespit ederken esas alınması gereken kriter, bölünemez bir borcun olması değil; edimin mahiyeti gereğince, borcun borçlular tarafından birlikte ifa edilmesinin zorunlu olup olmadığıdır.

İkinci olarak, uygulamada ihtiyarî takip arkadaşlığının alacaklı tarafta müteselsil borçluluk bazı hâllerde kısmî borçluluk hâllerinde söz konusu olduğu sonucuna varılmaktadır. Biz alacaklı taraf bakımından özetle şu sonuçlara vardık:

1. Alacaklı tarafta ihtiyarî takip arkadaşlığı, kural olarak, sadece bölünemez alacaklılık ve müteselsil alacaklılık hâllerinden kaynaklanır.
2. Kısmî alacaklılıkta ise maddî hukuk uyarınca alacaklıların her biri sadece kendi payına düşen alacağını talep edebileceğinden, birden çok kısmî alacaklının birlikte borçlu aleyhine takip yapması mümkün değildir. Bu durumda, her bir alacaklı borçlu aleyhine kendi payına düşen kısım için ayrı ayrı takip yapmalıdır.

Uygulamada borçlu tarafta ihtiyarî takip arkadaşlığı bakımından, müteselsil borçluluk ve bazı durumlarda kısmî borçluluk hâllerinde, takibin borçlu tarafında birden çok kimsenin yer alacağı sonucuna varılmaktayken biz bu konuda şu sonuçlara vardık:

1. Borçlu tarafta ihtiyarî takip arkadaşlığı, kural olarak, elbirliği hâlinde borçluluk, bölünemez borçluluk ve müteselsil borçluluk hâllerinden kaynaklanır.
2. Kısmî borçlulukta ise her bir borçlu sadece kendi payından sorumlu olduğundan, alacaklının borçlulara ayrı ayrı icra takibi yapması gerekmektedir. Alacaklının birden çok kısmî borçlu hakkında, aynı icra takibiyle borcunu talep etmesi mümkün değildir.

Sonuç olarak, uygulamada oldukça sık rastlanılan bir kurum olan takip arkadaşlığı, özellikle alacaklılara alacağına kavuşmaları bakımından aynı anda birden çok borçluya takip yapma imkânı tanımaktadır. Ancak uygulamada bazı hâllerde, maddî hukuk kurallarına aykırı olarak, birden çok alacaklının birlikte takip yapmasının ve yine alacaklıya birden çok borçluya karşı birlikte takip yürütmesinin zorunlu kılınması, alacaklıların alacaklarına kavuşmalarını büyük oranda aksatmakta

ve hatta bazı durumlarda imkânsız hâle getirmektedir. Borçlular bakımından da uygulamada bazı hâllerde, borcun tamamından sorumlu olmayan birden çok borçlu, borçluların aynı takibin borçlusu olarak yer almakta ve bu durum da borçluların borcunu yerine getirmiş olsa da cebri icra tehdidi altında kalmaları sonucunu doğurmaktadır. Bu sakıncaları gidermek adına takip arkadaşlığı hâllerinin, maddî hukuk kuralları da göz önüne alınarak, kanunî bir düzenlemeye kavuşturulması gerekmektedir.

Çalışmamızda, takip arkadaşlığının hüküm ve sonuçları bakımından da şu tespitlerde bulunduk:

1. *Mecburî takip arkadaşlığının hüküm ve sonuçları bakımından*, *alacaklı tarafta mecburî takip arkadaşlığının bulunduğu hâllerde*, alacaklıların tümü birlikte hareket etmeli, tüm taraf takip işlemlerini birlikte yapmalıdır.
   a. *Takibin başlangıcında*, alacaklıların tümünün takibi birlikte yapmaları zorunludur. Takip, alacaklılardan biri tarafından yapılır ise bir takip şartı olan icra takip yetkisi eksikliğinden takibin iptali gerekir. Ancak takip talebinde, alacaklıların tümünün yer almaması hâlinde, icra memuru takip talebini hemen reddetmemeli, alacaklıya diğer takip arkadaşlarını takibe dâhil etmesi için süre vermelidir. İcra mahkemesi de önüne gelen uyuşmazlıkta takibin iptaline karar vermeden önce, alacaklılara süre vererek eksikliği gidermelidir. Verilen süre içerisinde diğer alacaklılar takibe dâhil olmaz ise takip iptal edilmelidir.
   b. *Takip sırasında* da alacaklılar takip sırasında da haciz, satış talebi gibi taraf takip işlemlerini birlikte talep etmelidir. İcra memurunun alacaklıların tümünün katılımı olmadan yaptığı talepleri dikkate alarak icra işlemi yapması hâlinde, söz konusu işlemlerin, kural olarak, iptali gerekmektedir.
   c. Takibin sonunda, alacaklıların birlikte hareket etmesinin icra hukuku bakımından sonucu, icra memurunun vezneye giren parayı alacaklıları tümüne ödemesinin gerektiğidir. Aksi hâlde, icra memuru alacaklılardan birine yaptığı ödemeyi geri almalıdır.
2. *Borçlu tarafta mecburî takip arkadaşlığı*, İcra ve İflâs Kanunu'ndan veya maddî hukuktan kaynaklanabilir.

a. İcra ve İflâs Kanunu'ndan kaynaklanan hâllerde, takibin miras ortaklığına karşı devam etmesi dışında, borçluların birlikte hareket etmesine gerek yoktur. Borçluların tek bir takip talebinde borçlu olarak göstermeleri haricinde, her bir borçlu hakkında icra takip işlemleri ayrı ayrı yapılır, borçlular da taraf takip işlemlerini birbirlerinden bağımsız bir şekilde yapabilirler. Maddî hukuktan kaynaklanan mecburî takip arkadaşlığında ise tüm borçluların birlikte hareket etmesi, tüm taraf takip işlerini birlikte yapması gerekir.

b. İcra ve İflâs Kanunu'nun 53. maddesinin ikinci fıkrasına göre, terekeye (miras ortaklığına) karşı yapılan takiplerde, takibe kaldığı yerden devam edilecektir. Miras bırakanın sağlığında ödeme emri gönderildiyse artık mirasçılara ödeme emri gönderilmeyecektir.

c. Rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takiplerde, takip talebinde hem asıl borçlu hem de rehin sahibinin yer alması gerekir. Alacaklı, sadece asıl borçlu veya sadece rehin sahibine karşı takip yapar ise takibin iptali yerine, öncelikle alacaklıya süre vererek bu eksikliği gidermesine imkân tanınmalıdır.

3. *İhtiyarî takip arkadaşlığının alacaklı tarafta meydana gelmesi hâlinde*, bunun hüküm ve sonuçları bakımından vardığımız neticeler şunlardır:

a. İhtiyarî takip arkadaşlığını olduğu hâllerde, takip arkadaşı kadar takip vardır. Takip arkadaşları birbirlerinden bağımsız hareket eder. Birinin yaptığı işlem, kural olarak diğerlerini etkilemez. İhtiyarî takip arkadaşlığına ilişkin bu genel kural, hem alacaklı tarafta hem de borçlu tarafta meydana gelen ihtiyarî takip arkadaşlığı için takibin başlangıcından sonuna kadar tüm taraf takip ve icra takip işlemleri bakımından geçerlidir.

b. Alacaklı tarafta ihtiyarî takip arkadaşlığının olduğunda da birlikte takip yapmak isteyen tüm alacaklıların, takibin başlangıcında, takip talebinde alacaklı olarak gösterilmesi gerekir. Daha sonradan takibe bir alacaklının dâhil edilmesi mümkün değildir.

c. İcra memuru, paraların paylaştırılması aşamasında, müteselsil alacaklı olan ihtiyarî takip arkadaşlarından birine ödeme yapamaz.

Alacaklılardan birinin mahkemeye veya icra dairesine başvurduğunun borçluya bildirilmesi hâlinde, borçlunun borcunu alacaklılardan birine karşı ifa ederek borcundan kurtulamayacağına ilişkin hüküm gereğince (TBK m. 169/3; BK m. 148/3) icra memurunun vezneye giren parayı paylaştırması gerekir.

4. *Borçlu tarafta ihtiyarî takip arkadaşlığının olduğu hâllerde*, alacaklıların tümünün takip talebinde borçlu olarak gösterilmesi gerekir.

a. Takip talebinde borçlu olarak gösterilmeyen bir borçlunun sonradan takibe dâhil edilmesi, kural olarak, mümkün değildir. Aksi hâlde borçluya karşı yapılan işlemlerin süresiz şikâyet yoluyla iptali gerekir.

b. İhtiyarî takip arkadaşı olan borçlulara ayrı ayrı ödeme emri gönderilmelidir; bunun tek istisnası birden çok alacaklının ortak bir kanunî temsilci ile temsil edilmesidir. Borçlular ortak bir avukatla temsil edilseler dahi, hepsine ayrı ayrı ödeme emri gönderilmelidir.

c. Borçlular hakkındaki takipler birbirinden bağımsızdır. Bu sebeple her bir borçlu farklı sürelerde takibe itiraz eder, birinin yaptığı itiraz diğerini etkilemez. Kural olarak biri hakkında yapılan icra takip işlemi de sadece onun hakkında hüküm ve sonuç doğurur.

d. Borçlulardan biri takip konusu borcu yerine getirdiğinde ise diğerlerinin borcu, dolayısıyla haklarında yapılan takip sona erer.

KAYNAKÇA

Acar F., Türk-İsviçre Medeni Hukukunda Alacaklılar Arası Teselsül, Ankara 2003.

Acar F., *Borçlar Kanunu ve Borçlar Kanunu Tasarısı Çerçevesinde Müteselsil Borçluluğa Toplu Bakış (BK m. 141-147)*, e-akademi, S. 60, Şubat 2007, www. e-akademi.org (*Müteselsil Borçluluk*).

Akcan R., Hacze İştirak, Ankara 2005.

Akcan R., Usul Kurallarına Aykırılığa Dayanan Temyiz Nedenleri, Ankara 1999 (*Temyiz Nedenleri*).

Akcan R., İcra Hukukunda Temsil, SÜHFD, C. XII, S. 1-2, Y. 1999, s. 21-62 (*Temsil*).

Akıntürk T., Müteselsil Borçluluk, Ankara 1971.

Akkanat H., Ölümün Özel Hukuk İlişkilerine Etkisi, İstanbul 2004.

Alangoya H. Y., Medenî Usul Hukuku Esasları, İstanbul 2003 (*Usûl*).

Alangoya H. Y., Medeni Usul Hukukunda Dâva Ortaklığı (Tarafların Taaddüdü), 1965 (Tıpkı Basım), İstanbul 1999.

Alangoya H. Y., *Yargılama Sırasında Tarafta (Yanda) İradi Olarak Meydana Gelen Gelişme Hakkında Düşünceler,* MHAD, S. 5, 1969, s. 125 vd. *(Tarafta İradi Değişme).*

Alangoya H. Y./ Yıldırım M.K. / Deren-Yıldırım, Medenî Usûl Hukuku Esasları, 7. Baskı, İstanbul 2009.

Amonn K. / Gasser D. Grundriss des Schuldbetreibungs- und Konkursrechts, Bern 1997.

Ansay S. Ş., İcra ve İflâs Usulleri, 5. Bası, Ankara 1960.

Ansay S. Ş., Hukuk Yargılama Usulleri, Ankara 1960 (*Usûl*).

Ansay T., Adi Şirket, Dernek ve Ticaret Şirketleri, Ankara 1967.

Antalya G., Miras Hukuku, İstanbul 2003.

Arar K., İcra ve İflâs Hükümleri, C. I, İcra, Ankara 1945.

Arpacı A., *Alacaklı Teselsülü ve Buna İlişkin Bazı Düşünceler,* YÜHFD, C. I, S. 1, 2004, İstanbul, s. 325-337.

Aşık İ., İcra Sözleşmeleri, Ankara 2006.

Atalay O., Borca Batıklık ve İflâsın Ertelenmesi, 2. Bası, İzmir 2007 (*İflâsın Ertelenmesi*).

Atalay O., *Türk Medenî Kanunu'nda Aile Hukuku Mal Rejimlerine İlişkin Hükümlerin Takip Hukuku Bakımından Değerlendirilmesi,* Medenî Usul ve İcra-İflâs Hukukçuları Toplantısı-I, Eskişehir 2003, s. 51-73.

Ayan M., Miras Hukuku, Gözden Geçirilmiş 2. Baskı, Konya 2003.

Aydoğdu M., *İpoteğin Paraya Çevrilmesi Yolu İle İlamsız Takip*, Prof. Dr. Şükrü POSTACIOĞLU' na Armağan, DEÜ Hukuk Fakültesi Yayını, İzmir 1997, s. 319-347.

Ayiter N., Türk Medenî Kanunu ve Borçlar Kanununda Elbirliği Ortaklığı (İştirak Hâlinde Mülkiyet), Ankara 1961.

Barlas N., Adi Ortaklık Temeline Dayalı Sözleşme İlişkileri, İstanbul 1998.

Belgesay M. R., İcra ve İflâs Hukuku, Birinci Cilt, İcra, Kısım I-II, İstanbul 1954.

Belgesay M. R., İcra ve İflâs Kanunu Şerhi, İstanbul 1949 (*İcra ve İflâs Kanunu Şerhi*).

Belgesay M. R., Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu Şerhi, C. I, Teoriler, 3. Bası, İstanbul 1948 (*Usûl*).

Belgesay M. R., Dava Teorisi, İstanbul 1943 (*Dava Teorisi*).

Berkin N., İcra Hukuku Dersleri, İstanbul 1969.

Berkin N., Tatbikatçılara İcra Hukuku Rehberi, İstanbul 1980 (*İcra Hukuku Rehberi*).

Berkin N., Tatbikatçılara Medenî Usul Hukuku Rehberi C. I-II, İstanbul 1981.

Bilge N., Bankacılar İçin Takip Hukuku Bilgisi, Ankara 1975.

Bilge N. / Önen, E., Medeni Yargılama Hukuku, 3. Bası, Ankara 1978.

Boran N., İcra Takibinin İptali ve Taliki, İzmir 2006.

Budak A. C., İpoteğin Paraya Çevrilmesi Yoluyla Takip, İstanbul 2009.

Canbolat F., *Müteselsil Borcun Sona Erme Nedenleri – Borçlar Kanunu Tasarısı'ndaki İlgili Hükümlerin Kısa Değerlendirilmesi İle Birlikte,* ABD, Yıl: 66, S. 3, Yaz 2008, s. 68-81.

Canyürek M., Müteselsil Borçlulukta İç ve Dış İlişkiler, İstanbul 2003.

Çiftçi P., İcra Hukukunda Menfaat Dengesi, Ankara 2010.

Deren-Yıldırım N., Türk İsviçre ve Alman Medeni Usul Hukukunda Kesin Hükmün Subjektif Sınırları, İstanbul 1996.

Deynekli A., Türk Hukukunda Kambiyo Senetlerine Özgü İflâs Yoluyla Takip, Ankara 2005.

Dural M. / Öz T., Türk Özel Hukuku, C. IV, Miras Hukuku, İstanbul 2003.

Durman O., İcra ve İflâs Hukuku Açısından Malvarlığı veya Ticari İşletmenin Devri, İstanbul 2009.

Edis S., Medenî Hukuka Giriş ve Başlangıç Hükümleri, Ankara 1993.

Eren F., Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 12. Bası, İstanbul 2010.

Ergün M., Kambiyo Senetlerine Özgü Takip Yolları, Ankara 1989.

Erişir E., Medenî Usûl Hukukunda Taraf Ehliyeti, İzmir 2007.

Ertaş Ş., Yeni Türk Medeni Kanun Hükümlerine Göre Eşya Hukuku, 7. Baskı, Ankara 2006.

Erturgut M., İcra ve İflâs Hukukunda Menkullerin Paraya Çevrilmesi, Ankara 2000.

Feyzioğlu F. N., Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C. I, 2. Baskı, İstanbul 1976.

Gören-Ülkü N., İcra Hukukunda Ödeme Emri, İstanbul 2008.

Güman N., Elbirliği Mülkiyeti İle Kolektif ve Komandit Şirket Hisselerinin Haczi ve Paraya Çevrilmesi, İstanbul 2010.

Halman-Çetin E., Açıklamalı-İçtihatlı İcra Hukukunda Tahliye Davaları, İzmir 2007.

Hatemi H. / Serozan R. / Arpacı A. Borçlar Hukuku, Özel Bölüm, İstanbul 1992.

İmre Z. / Erman H., Miras Hukuku, 8. Bası, İstanbul 2011.

İnan A. N., Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 3. Baskı, Ankara 1984.

İnan A.N. / Ertaş, Ş. / Albaş,H., Türk Medeni Hukuku Miras Hukuku, 7. Bası, Ankara 2008.

İşgüzar H., Yeni Türk Medenî Kanunu'na Göre Miras Hukuku Hükümlerindeki Değişiklikler ve Yenilikler, Ankara 2003.

Jaeger C. / Walder H. U. Kull M. T. / Kottmann M. Bundesgesetz über Schuldbetreibung und Konkurs, B. I, Art. 1-158, 4. Auflage, Zürich 1997.

Kale S., Medeni Yargılamada Taraf Ehliyeti, İstanbul 2010.

Kaplan İ., Müşterek İş Ortaklığı –Joint Venture-, Ankara 1994.

Karafakih İ. H., Hukuk Muhakemeleri Usulü Esasları, Ankara 1952.

Karahasan M. R., Yeni Türk Medenî Kanunu Eşya Hukuku, C. I, İstanbul 2002.

Karayalçın Y., *İsviçre Hukukunda Müteselsil Sorumluluk Konusunda Tartışmalar ve Yasal Gelişmeler,* ABD, Y. 67, S. 4, Güz 2007, s. 107-119.

Karslı A., İcra Hukuku Ders Kitabı-1, Giriş ve Teşkilat, İstanbul 2009 (*Giriş ve Teşkilat*).

Karslı A., İcra Hukuku Ders Kitabı, İstanbul 2010.

Kılıçoğlu A., Türk Borçlar Hukukunda Kanunî Halefiyet, Ankara 1979 (*Kanunî Hâlefiyet*).

Kılıçoğlu A., Miras Hukuku, Ankara 2007 (*Miras Hukuku*).

Kılıçoğlu A., Borçlar Hukuku, Ankara 2007.

Kırca Ç., *Müteselsil Sorumlulukta TBK İle Getirilen Değişiklikler,* Fikret Eren Armağanı, Ankara 2006, s. 641-677.

Knitz, Beck'scher Online-Kommentar, 17. Auflage, 2011.

Kiraz T. Ö., Genel Haciz Yoluyla Takipte Ödeme Emrine İtirazın Kesin Kaldırılması (İİK. m. 68), Ankara 1997.

Kocayusufpaşaoğlu N., Miras Hukuku, 3. Baskı, İstanbul 1987.

Kuru B., İcra ve İflâs Hukuku C. I, Ankara 1988.

Kuru B., İcra ve İflâs Hukuku C. II, Ankara 1990.

Kuru B., İcra ve İflâs Hukuku C. III, Ankara 1993.

Kuru B., İcra ve İflâs Hukuku El Kitabı, 2. Tıpkı Bası, İstanbul 2006.

Kuru B., Hukuk Muhakemeleri Usulü C. I, 4. Baskı, Ankara 1979.

Kuru B., Hukuk Muhakemeleri Usulü, C. I, Ankara 2001.

Kuru B., *Dava Şartları,* Makalelerim, İstanbul 2006, s. 147-188 (*Dava Şartları*).

Kuru B., *İcra Takibi Konusu Alacağın Temliki,* AÜHF 50. Yıl Armağanı, s. 213-221 (*Alacağın Temliki*).

Kuru B., *Ödeme Emri (İİK m. 60-61),* Makalelerim, İstanbul 2006, s. 521-537 (*Ödeme Emri*).

Kuru B. / Arslan, R. / Yılmaz, E., İcra ve İflâs Hukuku Ders Kitabı, Ankara 2010.

Kuru B. / Arslan, R. / Yılmaz, E., Medenî Usul Hukuku, Ders Kitabı, 21. Bası, Ankara 2010.

Muşul T., İcra ve İflâs Hukuku, Ankara 2008.

Oğuzman M. K. / Seliçi, Ö., Eşya Hukuku, İstanbul 2002.

Oğuzman M.K ./ Seliçi, Ö. / Oktay-Özdemir, S., Eşya Hukuku, İstanbul 2006.

Oğuzman M. K. / Öz T., Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Gözden Geçirilip Güncelleştirilmiş 8. Bası, İstanbul 2010.

Onar S. S. / Belgesay M.R., Adliye Hukukunun Esasları, İstanbul 1944.

Oskay M. / Koçak C. Deynekli A. / Doğan A., İİK Şerhi, C. IV, Ankara 2007.

Özekes M., İcra Hukukunda Temel Haklar ve İlkeler, Ankara 2009 (*Temel Haklar*).

Özekes M., Medeni Usul Hukukunda Hukuki Dinlenilme Hakkı, Ankara 2003 (*Hukuki Dinlenilme*).

Özekes M., Medeni Usul Hukukunda Asli Müdahale, İstanbul 1995 (*Asli Müdahale*).

Öztan B., Aile Hukuku, 5. Bası, Ankara 2004.

Öztan B., Miras Hukuku (Tablolar ve Örneklerle), C. II, Ankara 2006 (*Miras Hukuku*).

Öztan B., Medenî Hukukun Temel Kavramları, 27. Bası, Ankara 2008 (*Temel Kavramlar*).

Pekcanıtez H., İcra-İflâs Hukukunda Şikayet, Ankara 1986 (*Şikâyet*).

Pekcanıtez H., Medenî Usûl Hukukunda Fer'i Müdahale, Ankara 1992.

Pekcanıtez H., *Genel Olarak Hukuk Muhakemeleri Kanunu Tasarısı*, HPD, s. 69-78.

Pekcanıtez H., İflasın Ertelenmesi, İstanbul Barosu Dergisi, 2005, C. LXX, S. 2, s. 323- 358 (*İflâsın Ertelenmesi*)

Pekcanıtez H., *İpoteğin Paraya Çevrilmesi İle İlgili Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar,* Bankacılar Dergisi, S. 33, 2000, s. 40-58 (*Sorunlar*).

Pekcanıtez H. / Akkan M. / Erişir E., İcra ve İflâs Kanunu ve İlgili Mevzuat, 9. Bası, Ankara 2011.

Pekcanıtez H. / Atalay O. / Sungurtekin-Özkan M. / Özekes M., İcra ve İflâs Hukuku, 8. Bası, Ankara 2010.

Pekcanıtez H. / Atalay O. / Sungurtekin-Özkan M. / Özekes M., İcra ve İflâs Hukuku Temel Bilgiler, 7. Bası, Ankara 2010.

Pekcanıtez H. / Taş-Korkmaz H. / Meriç N., Gerekçeli Hukuk Muhakemeleri Kanunu, Ankara 2011.

Pekcanıtez H. / Atalay, O. / Özekes M., Hukuk Muhakemeleri Kanunu Hükümlerine Göre Medenî Usûl Hukuku, 11. Bası, Ankara 2011.

Pekcanıtez H. / Atalay, O. / Özekes M., Medenî Usûl Hukuku Temel Bilgiler, 4. Bası, Ankara 2010.

Postacıoğlu İ. E., İcra Hukuku Esasları, İstanbul 1982.

Postacıoğlu İ. E. / Altay, S., İcra Hukuku Esasları, İstanbul 2010.

Postacıoğlu İ. E., Medeni Usul Hukuku Dersleri, İstanbul 1975.

Prütting H. / Gehrlein M., ZPO Kommentar, 2. Auflage, Köln 2010.

Reisoğlu S., Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2010.

Sarı M., Takip Hukukunda Zamanaşımı, Ankara 2007.

Savaş F. B., *İpoteğin Paraya Çevrilmesi Yoluyla İlâmsız Takip,* İBD, C. 81, S. 6, 2007, s. 2567-2591.

Schultes H. J., Münchener Kommentar zur Zivilprozessordnung, 3. Auflage, 2008 (art. 59–63).

Sunar G., *Şekli Anlamda Taraf Kavramını Kabul Etmenin İcra ve İflâs Hukukunda Doğurduğu Sonuçlar*, Prof. Dr. Ergun Önen'e Armağan, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İstanbul 2003, s. 333-355.

Sungurtekin M., Kiralanan Gayrimenkullerin İlâmsız İcra Yoluyla Tahliyesi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, (Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü), Ankara 1987.

Şener O. H., Adi Ortaklık, Ankara 2008.

Şengün K.O., Miras Ortaklığı ve Mirasçıların Dava Hakkı, AD, 1971, S. 7, s. 452 vd..

Tandoğan H., Borçlar Hukuku, Özel Borç İlişkileri, C. I/2, İstanbul 1990.

Tanrıver S., *Yeni Medeni Kanun'un Mirasa İlişkin Hükümlerde Getirmiş Olduğu Değişikliklerin Medenî Usul ve İcra-İflâs Hukuku Açısından Etkilerinin Tespiti ve Değerlendirilmesi,* Medenî Usul ve İcra-İflâs Hukukçuları Toplantısı-I, Eskişehir 2003, s. 113-129.

Tekinay S.S. / Akman S ./ Burcuoğlu, H. / Altop A., Tekinay Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul 1993.

Topuz G. / Topuz S., *Miras Ortaklığında Mirasçıların Dava Arkadaşlığı,* ABD, C. 66, S. 3, Yaz 2008, 60-67.

von Tuhr (Çev. Edege C.), Borçlar Hukukunun Umumî Kısmı, C. 1–2, Ankara 1983.

Tunç-Yücel M., Banka Alacaklarının İpoteğin Paraya Çevrilmesi Yoluyla Takibi, İstanbul 2010.

Tunçomağ K., Türk Borçlar Hukuku C. I, Genel Hükümler, İstanbul 1976.

Türk A., *Sermaye Ortaklarının ve Kooperatiflerin Borca Batıklık Nedeniyle İflâsı ve İflâsın Ertelenmesi Konusunda İcra ve İflâs Kanunu'nda Yapılan Son Değişikliklerin Değerlendirilmesi ve Öneriler,* DEÜHFD, C. 6, S. 1, 2004, s. 295-334.

Türkel D. T., Gemi Alacaklısı Hakkının Paraya Çevrilmesi, İzmir 2008.

Ulukapı Ö., Medenî Usûl Hukukunda Dava Arkadaşlığı, Konya 1991.

Ulukapı Ö., İcra ve İflâs Hukuku, 3. Baskı, Konya 2008. (*İcra*).

Ulukapı Ö., *Türk Medenî Kanununun Eşya Hukuku Hükümlerinin Medenî Usul ve İcra-İflâs Hukuku Açısından Değerlendirilmesi*, Medenî Usul ve

İcra İflâs Hukukçuları Toplantısı I, Eskişehir 2003, s. 143 (*Değerlendirme*).

Umar B., İcra ve İflâs Hukukunun Tarihi Gelişmesi ve Genel Teorisi, İzmir 1973.

Umar B., *İİK m. 53 f. II ve III' ün Ortaya Attığı Sorunlar,* YÜHFD, C. VII, S. 1, İstanbul 2010, s. 3-14 (*İİK m. 53*).

Umar B., *Medenî Usûl Hukukunda Davanın Dinlenme Şartı Olarak Ehliyet*, İÜHFM, 1963, S. 3, s. 591-619 (*Ehliyet*).

Uyar T., İcra ve İflâs Kanunu Şerhi C. 3, 2. Baskı, Ankara 2004.

Uyar T., İcra ve İflâs Kanunu Şerhi C. 8, 2. Baskı, Ankara 2007.

Uyar T., İcra ve İflâs Kanunu Şerhi C. 11, 2. Baskı, Ankara 2009.

Uyar T., İcra Hukukunda Kambiyo Senetleri, Manisa 1982 (*Kambiyo Senetleri*).

Uyar T., *Takip Talebinin İçeriği,* TBBD, 2001, S. 1, s. 111-176 (*Takip Talebi*).

Uyar T., *Yazılı Kira Sözleşmesi ile Kiralanmış veya Kiracısı Tarafından Tahliye Taahhüdünde Bulunulmuş Olan Taşınmazların Tahliyesi (İİK m. 272),* Legal HD, Haziran 2009, Yıl: 7, S. 78, s. 1749-1762 (*Tahliye*).

Ülkü N.G., İcra Hukukunda Ödeme Emri, İstanbul 2008.

Üstündağ S., İcra Hukuku Esasları, İstanbul 2004.

Üstündağ S., Medenî Yargılama Hukuku, 7. Baskı, İstanbul 2000 (*Usûl*).

Üstündağ S., İflâs Hukuk (İflâs, Konkordato, İptal Davaları), 5. Bası, İstanbul 1998 (*İflâs*).

Üstündağ S., İcra ve İflâs Kanunu'nun Dünü ve Bugünü, İstanbul 1990 (*İcra ve İflâs Kanunu*).

Yalman, S., *Tahliye Sebebi Olarak Yazılı Tahliye Taahhüdü,* SÜHFD, 2005, C. XIII, S. 2, s. 7-22.

Yıldırım K.M. / Deren-Yıldırım N., İcra Hukuku, Genişletilmiş Gözden Geçirilmiş 4. Baskı, 2009.

Yılmaz E., İflâs İdaresi, Ankara 1976.

Yılmaz E., Medenî Yargılama Hukukunda Islah, Ankara 1982 (*Islah*).

Yılmaz E., *Usul Ekonomisi,* AÜHFD 2008/1, s. 243 vd. (Usûl Ekonomisi).

Yılmaz E., *Hukuk Davalarında Taraf Ehliyeti İle İlgili Bir İçtihadı Birleştirme Kararının Düşündürdükleri (Tarafta Islahla Değişiklik Yapılabilmesi Olanağı,* YD 1989, C. I, S. 4, s. 202-232 (*Tarafta Islahla Değişiklik*).

Yongalık A., Adî Şirkette Sermaye Payı, Ankara 1991.

Weth, Musielak Kommentar zur Zivilprozessordnung, 8. Auflage, München 2011 (art. 62).

Zöller R., Zöller Zivilprozessordnung, 27. Auflage, Köln 2009.